

בעזרת ה' יתברך

ספר

גלגל העיץ

חיזוק ועצות, עובדות והנהגות

בנושא שמירת העינים

ליקטתי וערכתי בסיועך דשמיא

הצעיר באלפי ישראל

עמרם בן לאמור ר' אריה שליט"א נהרי הלוי

ראש חודש אב

שנת תהא שומר ב' עינך

המסילת ישרים כתב בהקדמה לספרו:

החיבור הזה לא חברתיו ללמד לבני אדם את אשר לא ידעו, אלא להזכירם את הידוע להם כבר ומפורסם אצלם פרסום גדול. כי לא תמצא ברוב דברי, אלא דברים שרוב בני אדם יודעים אותם ולא מסתפקים בהם כלל, אלא שכפי רוב פרסומם וכנגד מה שאמתתם גלויה לכל, כך ההעלם מהם מצינו מאד והשכחה רבה.

כל הזכויות שמורות

לכל עניני הספר: 054-8438347

RABBI CHAIM ZAID

The local rabbi of pardes katz kiryat herzog

Magid shiur in yeshivat Nachalat Shlomo

Bnei Brak

הרב חיים זאיד

הרב המקומי פרדס כץ קרית הרצוג

ר"מ ישיבת נחלת שלמה

בני ברק

בס"ד ט"ו תמוז תשע"א

אגרת קיבה

יום בשורה ושמחה גדולה אצלכם התורה, בו יוצא לאור
חיבור נפלא ויקר בלש "ליצי העין" - דברים נפלאים
ומחזקים מאדמוי ח"ו, ומאצטרו והנפלאות החמדי ישרוא
באצול חובר שמרר יציעים, ניני שצאר רב הסקיצ
ידיה במחבר הרב הגאון צמח נהרי שליט"א.

אגרת אפני בוכי מצומקו דאינא שיצבה אהפ"ל חזונני
חוצה, ומחזק רבים באתן חשב צ, וזקן סוג אסר
יידוקרובו ברוך נמי וקדושה אצלה אצו אה הודים אקדש
לם שמים.

הנ"ל לרב צמח נהרי ונש"ת דג"ה
היודות והוקנה אמוק

רה"ח הגי' 10 בני ברק-טל' 03-7053033 פקס' 03-7655774

לשכת הרב: 072-2506347 פקס: 072-2506347

* ההסכמות הם לפי סדר קבלתם.

שלמה יוסף מחפוד

אב"ד בד"ץ "יורה דעה"
ורב ומו"צ דשכונת נוה אחיעזר ושיכון ו'
בני ברק

בס"ד, יום ב' תשרי 1982

דברי ברכה

הובא לפני גליונות הספר **גלגל העין** חיוזוק ועצות ודברי מוסר בנושא **שמירת העיניים**. אשר כוננו ידי האברך היקר והנעלה, מיחידי סגולה, שוקד באהלה של תורה, לילה כיום יאיר כחשיכה כאורה, יראת היא אוצרו, כש"ת הרב **עמרם נהרי שליט"א**.

עברתי בין בתרי אמרוותיו כמסת הפנאי, וראיתי כי כביר מצאה ידו ללקט אורות מדברי רבותינו בחומר איסור מראות אסורות, ותוכו רצוף אהבה בדברי מוסר נעימים לקרב את הלב לאבינו שבשמים, ולפעלא טבא אמינא איישר חיליה לאורייתא.

אני תפילה וברכה שחפץ ה' בידו יצלח לברך על המוגמ'ד בקרב ימים, ויפוצו מעיינותיו חוצה לזיכוי הרבים, ועיינו תחזינה בשוב ה' ציון ובבנין אפריון, אמן.

INSTITUTIONS YESHIVAT
"KISSE RAHAMIM"

בגשיאות רבותינו שבא"י:
מרום האגון האדיר הראשון לציון הרב עובדיה יוסף שליט"א
ולהבנתו ח"ו מרום הר"ר רמאל כ. בצאן ח"ו ל'
רב תמיבות, וחבר סוכנות הרבנות האשית לישראל

מפעלי התורה הקדושה

מוסדות ישיבות

כסא רחמים ספרדית (ע"ר)

על שם מרום האגון
ר' רחמים חי חייתה המרום זצ"ל ראב"ד אי לירוב
(מוסדה בסגול התשכ"ג ע"י תלמידו האגון הקדוש
רבנו מנחם מאוז זצ"ל הרב ב"ד בתוס')

- מוסדות**
- * הישיבה
 - * אילדים
 - * חת' לבנים
 - * אגוד'ס לבנות
 - * מתיבתא ז-ח
 - * ישיבה קטנה
 - * ישיבה גדולה
 - * סמינר לבנות
 - * כולל אברכים
 - * בני-בוק
 - * גבעתיים
 - * נתיבות
 - * בנ"ץ 'משעט ונדק'
 - * ירחון 'אור תורה'
 - * מכון 'מרב מצלתי'
 - * להוצאת ספרים
 - * כולל ערב
 - * לתיבת ש"ת
 - * יזעון שמואל'
 - * מכון
 - * כפר תורת משה עבוד'
 - * יזעון ומענקים
 - * מבון הסת'ים הספרד'
 - * יזעון רמאל'
 - * מידע

בס"ד, בני-ברק, יום ה' אמוץ אב תש"ל

המלצה

הן הובא לפנינו הספר המשוב אלפי הצי"ן, שחברו ע"י
הרב'ה דמוק נב"י ה"ו, הדוסק בפכ"ים המוחכים במרום של עולם
הצוק והנהגה בעיניו שגירה הצ"ניים.

עבדתי בין בתפ"ו באיסר הפנ"ה וזכא"ו
שאכן היוצא ממנו יפ"ו ספר עפ"ק הלבב שלם וקצת אטר
יש בו המס'ר המבור, אשכ"י יולפ"ו פ"ת וסמורה אמ"ו.

לפאבולנו מתקיים הנו מה שנאמר באברה (פ' י"ה)
"כ"ן צ"עפ"ו מלכ"ה היוחבוק"נו". לאמר, אפ"לן כחחובותינו
המשוב תרפ"י רב"ה המכשלה ע"ל כל צ"ע ושל"ו אפ"ר
ע"ל מקומה ארכ"ו.

ולכן כל ספר היוצא לאור הצ"ניים אלו מהוב נדק
חשוב וחפ"ק לכל הן ע"י"ה המפ"ל המשרה ע"ל אורי ע"נו.

ולא נדככה אלא לכככה שמפ"ל ה' ב"עו יצ"לה
ו'ככה צ"ע"ה לחבר ע"ק ח"בוכים אוב"ים ומחפ"ים מתק"ה
ושל"ה אמ"ן.

הב"ח אב"ה
ראש כולל כשישיבה "כ"ס רחמים" ישיבה
ולכ"ה יזעון רמאל' ע"י
* יזעון רמאל' ע"י
* יזעון רמאל' ע"י
* יזעון רמאל' ע"י

ITZCHAK YOSEF

ROSH YESHIVA "HAZON OVADYA"
AOTHER "YALKUT YOSSEF"

יצחק יוסף

ראש הישיבה הגדולה "חזון עובדיה"
מח"ס "ילקוט יוסף"

תאריך: ג' שבט תשע"ג

היהו חלק מהספר "שאלת השע" דברי חסידים ומעשיות דענין קדושת הצינים,
מצד ישיבת אומות ה' שהיו והיו, שכן תורה שמו, כבוד עם תפארתו
היהו ל' חזקתו נהיה שלטא, שלקט מדברי רבנינו הקדמונים, דבס'
וראשונים ואחרונים, כל מה שגידרו דענין חזונו זה.

וסידדו את הדברים דטוב דעם ודבא, דבר דדבר על אופניו,
יש דבר זיכור הדברים קהילות הקדושה דעם ישיבתו, וזה הכל
הדברים שגריבו חסידים.

ועל כל העסק יתקן שביא חיוו הצינים אפני הקדושה תיכר,
ובמאמרים זיל, (דבר) דמתי, ירעה דמתי לו תורה גדולה, ויבא חסיד
תחילה צ"ע שאלו דברי חסידים והדבר הנלמד מאלו דברים חסידים חסידים.
דבס', ומכונס ד' יוסף יוסף, שרן על ידו כן זיכור להנצל מה' צ"ע.

א' צדק דמתי שכל דברים שיבא חסידים ידו, תמיד קיימתו אלו
ימים וסני, ויבנה קמח אוד דברים יקדים ומצדקים, לשבט או
דברים, וידו חסידים, וירדו דבס', ונכנסו אלוה' שיהיה דבס'.

דברך הנהיה ואלוהיה

יבנה יוסף
מן יוסף חסידים יוסף

יצחק ריצאבי ♦ ITZCHAK RETZABI

ראש ביהמ"ד בית הוראה ומכון פעולת צדיק
וראש מוסדות יד מהר"ץ בני ברק
מח"ס שלתן ערוך המקטור ח"ח
מסקי מהר"ץ רח, שו"ת עולת יצחק ח"ח ועוד

לקי י"ה סיון ה'תשע"ב ב"ב

יחז אלו א שפת הנה צמח נתי גלי
אלה זכי טוב, יחז טוב גלי מנה, אהיל אלנה
אנועק יחז ענינה נמונים מוחה א-אלק
בקושר בית יחז יחז גבית נחו איתם יחז
בעז לייבו יחז, נקב במה גלגל העין,
צטע בין בעז ומצות בו כרם איוהי-קנו
חשק גלגל אל נכו יחז יחז יחז יחז יחז יחז
לעמו אלכנים ויחז יחז, יחז יחז יחז

יצחק ריצאבי

רח' בירנבוים 13 בני ברק 51647, טלפון 03-6741445, 10:00-10:30 בערב - בלין
קבלת קהל ושאלות בטלפון בין השעות 2:00-2:30 בצהריים (כולל יום ששי) ו-10:00-10:30 בערב - בלין

רחש ליבו של מעב"ת הרה"ג עמרם נהרי הלוי שליט"א דבר טוב, אין טוב אלא תורה, לאסוף ולכנס לפונדק אחד עניינים העומדים ברומו של עולם בקדושת בית ישראל אשר הבית נכון עליהם, וזה בענין שמירת העינים, נקוב בשם גלגל העין. עברתי בין בתריו ומצאתי בו ברכה מרובה דברי חיזוק השווים לכל נפש יוצאים מן הלב. ויהי רצון שיכנסו ללבבות ההוגים בהם, ויעלו עוד מעלות בקודש.

SAR SHALOM NAHMANI

ROSH MOSDOT "AVODAT HALEVI"
RABBI OF KEHILAT "PNEI ARYE"
AHVAT EMET 16 TEL ZION ISRAEL

שר שלום נחמני
ראש מוסדות "עבודת הלוי"
ורב קהילת "פני אריה"
רח' אהבת אמת 16 תל ציון ישראל

מכתב ברכה

"טוב עין הוא יבורך", ואמרו בזוהר הקדוש (ח"ג סג): אל תקרי יבורך אלא יברך, עכ"ל. שכל מי שעינו טובה יש לו הברכה. ומכאן למדו על מעלת שמירת העינים בקדושה, שכל מי שזוכה לזה, זוכה שברכותיו עושים פרי.

אשריו של מזכה הרבים בענין זה, בפרט בדורנו שענין זה לקוי בהרבה, וצריך חיזוק גדול ושמירה מרובה, ובודאי שזכות גדולה היא להרב המחבר האברך החשוב השוקד על התורה בקדושה, שיגע בכל כוחו ללקט כעמיר גורנה ולזכות את הרבים, הרב עמרם נהרי הלוי שליט"א, להביא מספרים הקדושים המדברים בגודל הערך של שמירת העינים והקדושה, והמעלה שמתגלגל על ידי זה לכל עניני עבודת ה' יתברך, ומכאן גם שם הספר "גלגל העין", לרמוז על שני דברים, א. שהזוכה לקדש עיניו מתגלגל על ידו עוד זכויות נוספות ומדריגות עד אין קץ. ב. לרמוז על מה שכתוב "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך", שהזוכה ללמוד תורה מתוך קדושה, הרי שזוכה לראות נפלאות מתורתנו הקדושה, שסודותיה כמוסים וגנוזים בה, ורק מי שאינו הולך אחר עיניו וליבו מעניני עולם הזה, יכול לזכות ולראות באור צפונותיה של התורה הקדושה.

ואכתוב מה ששמעתי מאדוני אבי מורי ורבי הגה"ק רבי לוי סעדיה נחמני זצוק"ל, שאם יהודי ח"ו הולך אחר מראה עיניו, אינו יכול כלל להתחיל לקיים מצוות, מפני שהוא אינו עדיין בגדר של עבד ה'. והראיה לזה מפרשת ציצית, כי כל ענין הציצית הוא כסות על העינים שלא ילך

אדם אחר עינו וליבו, ככתוב: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וכו'", ולכן לפני שבני ישראל לקחו על עצמם מצוות ציצית כתוב שה' אומר למשה לדבר עם בני ישראל בגוף שלישי, "ועשו להם ציצית", שכביכול אין להקב"ה שום קשר עדיין עם בני ישראל, אבל לאחר שבני ישראל לוקחים להם ציצית, כתוב: "והיה לכם לציצית", בגוף שני. וממילא נהפכים להיות עבדי ה' ומקבלים אותו למלך, וזה שכתוב בסוף הפרשה: "להיות לכם לאלוקים אני ה' אלוקיכם". וכן כל מי שהולך אחר עינו רח"ל כאילו שעדיין לא יצא ממצרים, כי הרי הפרשה הזו עוסקת ביציאת מצרים, שרק מי שיצא מהראיה השטחית יצא ממצרים, אך מי שעדיין קשור לעולם הזה כאילו עדיין הוא עבד לפרעה במצרים.

עוד שמעתי דבר פלא מאאמור"ר זצוק"ל, שהסביר את הפסוק: "לטוטפות בין עיניך", שמדובר כאן בעיני השכל שהם שתי המוחין של האדם, ששם צריכים להיות מונחים תפילין של ראש, ולא כטעותם של הצדוקים להניחם בין העינים ממש, כי עיקר העינים הם עיני השכל. ואמר אאמור"ר זצוק"ל, שמי שסוגר על עיני הבשר שלו ואינו משתמש בהם שלא לצורך, הקב"ה פותח לו את עיני השכל ונעשה חכם גדול בתורה וזוכה לראות מסוף העולם ועד סופו, אך אם יעשה ההיפך אז ח"ו יהיה בהיפך רח"ל.

ונסיים בברכה להרב המחבר שליט"א, שיזכה וספרו החשוב והקדוש הזה יתפשט בישראל, ויחזק בחיזוק נמרץ כל הלומד בו, וזוכה לרוח קדושה וטהרה, ולביאת משיח צדקנו במהרה. אמן.

ביקרא דאורייתא

שר שלום

בלאאמור"ר הגה"ק רבי לוי סעדיה נחמני זצוק"ל

לזכרון עולם בהיכל ה'

לעילוי נשמת

הסבא הצדיק והעניו

רבי סאלם שלום בן עמראן נהרי הלוי

נלב"ע יום רביעי כ' טבת תש"ס

ולעילוי נשמת

הסבתא הצדקת והצנועה

מרים בת סלימן

נלב"ע בשבת י"ב שבט תשס"ח

ת. נ. צ. ב. ה.

אשר כל ימיהם חיו בתמימות, בצניעות, ובפשטות,
וכל מעשיהם היו לשם שמים.

לזכרון עולם בהיכל ה'

לעילוי נשמת

הסבא הצדיק והעניו

רבי יוסף בן מאיר זצוק"ל

נלב"ע יום ג' ח' טבת תשע"ב

ת. נ. צ. ב. ה.

אשר כל ימיו מסר את נפשו לתורה ומצוות,
ונהג בעבודת ה'
מתוך הסתר וצניעות גדולה.

לזכרון עולם בהיכל ה'

לעילוי נשמת

המקובל הגאון המלוב"ן בנן של קדושים

רבינו לוי סעדיה בן רינה נחמני

זצוק"ל

אשר נתבש"ם במוצאי שבת קודש

פר' בא ז' שבט התשנ"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

לזכרון עולם בהיכל ה'

לעילוי נשמת

אור עיני ישראל בנן של קדושים

המלוב"ן הרב הקדוש

רבי אלעזר בן שמחה אבוחצירא

זצוק"ל

אשר עלה בסערה השמימה

ביום שישי ז"ך תמוז תשע"א

ת. נ. צ. ב. ה.

אשר כידוע היה עמוד הקדושה בכלל

ושמירת העינים והפה בפרט.

תוכן הענינים

עמוד		הנושא
1	פתיחה
5	הקדמה
	כח הראיה	פרק א
9 א. כיצד זה פועל	
11 ב. הראיה של האדם יוצרת חיבור וקשר למה שראה	
15 ג. למה אין חשק בלימוד התורה	
17 ד. זוכה לשפע רוחני בעבודת ה'	
19 ה. חשיבות העין	
	למה כל כך קשה לשמור על העינים	פרק ב
24 א. לא קיבלו את זה בשמחה	
25 ב. כאן כל כח היצר	
26 ג. זה תלוי בכך	
	למה צריך לשמור על העינים	פרק ג
28 א. חיים מאושרים	
30 ב. עיני האדם לא תשבענה	
31 ג. האם שווה לקנאות בו???	
33 ד. רק עיוור יכול להסתכל בשמש	
36 ה. הכרת הטוב	
37 ו. חשבון ההנאות והתענוגים	

עמוד		הנושא
	אסור להתייאש	פרק ד
44א. יצר הרע הוא טוב מאד.....	
45ב. אין מעמידים אדם בנסיון שאינו יכול לעמוד בו.....	
47ג. ערך של כל פעולה קטנה.....	
50ד. על ידי הנפילות באים העליות.....	
53ה. להתחיל תמיד מחדש.....	
58ו. כל ההתחלות קשות.....	
60ז. עם יצר הרע לא מתווכחים.....	
62ח. רגע אחד לפני שיהיה מאוחר.....	
64ט. בדרך שאדם רוצה לילך – בה מוליכים אותו.....	
68מי החולה ומי הבריא.....	פרק ה
	בענין המחשבה	פרק ו
73א. כח הדמיון.....	
76ב. לא לחלום.....	
78מכתב אישי.....	
81מאמרי חז"ל במעלת השמירה.....	פרק ז
102ראשונים ואחרונים במעלת השמירה.....	
114מאמרי חז"ל בחסרון השמירה.....	פרק ח
128ראשונים ואחרונים בחסרון השמירה.....	
137מאמרי חז"ל בענין המחשבה.....	פרק ט
147דרכי היצר.....	פרק י

עמוד	הנושא
150	פרק יא איך מתקנים את העינים.....
156	פרק יב עינים בהלכה.....
163	פרק יג ביאורים בחז"ל ובפרשיות התורה.....
189	פרק יד סיפורים בנושא שמירת העינים.....
226	פרק טו בענין המחשב והאינטרנט.....
239	סוף דבר.....
243	תפילה להנצל מיצר הרע ומחשבות רעות.....

ספר

גלגל העיין

בנושא שמירת העינים

ספר גלגל העיין

פתיחה

"אודה ה' מאד בפיו ובתוך רבים אהללנו". "מה אישׁב לה' כל תגמולוהי עלי".

בשבח והודיה לה' יתברך שעזרני ברחמיו וברוב חסדיו לחבר חיבור יקר ערך אשר בנוי ומושתת על דברי רבותינו הראשונים והאחרונים במעלת שמירת העינים, ובחסרונה – בחסרון השמירה.

אמרו חז"ל [סוטה מ"ט; סנהדרין צ"ז]: "בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגי... ויראי חטא ימאסו, ופני הדור כפני הכלב, והאמת נעדרת..."

חכמינו ז"ל חזו ברוח קדשם את אשר יהיה בדור האחרון קודם ביאת המשיח, שהיציאה ישים את כל מטרתו להכשיל בני אדם ולכן אמרו שאינם רוצים להיות בדור הזה, שמא יגרום החטא [שם צ"ח]:

והנה הקב"ה הביא אותנו כאן בדור זה, לעבוד אותו בתנאים שהעמיד לנו [וכל אחד לפי מצבו], ועלינו להתאמץ בכל יכולתינו לנצל את החיים שלנו בצורה הכי מושלמת שיש כדי לעשות רצון השי"ת.

וכתב בספר טהרת הקודש [מבוא השער פ"ו] וז"ל:

ותדע אחי כי בכל דור יש לכללות הדור ענין אחר לתקן וכמובא בספה"ק נועם אלימלך פרשת נח, והנה כמו שמובא בספה"ק אצל כל איש, באם יראה שהיצר מתגבר עליו באיזה מידה רעה ח"ו, או באיזה עבירה, ונותן בזה כל כחו תמיד להכשיל את האדם, בזה ידע וישכיל כי בסיבת זה הפגם נולד וזה תכלית ביאתו לעולם לתקן זאת, ויתגבר בכל כחו על היצר בזה, ככה בכללות הדור, כשרואים שהיצר מקשקש ומתגבר באיזה פגם אחד להחטיא את העולם, אז תדע ותשכיל כי בזה תלוי תיקון כללות הדור, ואם אדם פרטי נותן אל ליבו ונפשו להזהר מזה החטא, אז נוטל שכר נגד כל העולם, ונתעלה בזה בעילוי גדול מאד יותר הרבה מיתר המעשה שעושה.

והנה עכשיו בעיקבתא דמשיחא, עיקר שנותן היצר כל כחו באלו השני דברים: לקרר מהאמונה ח"ו, ולפגום היסוד, שבכלל זה הוא הפקירות ופריצות עיקר שבעיקרין הגורם לזה ח"ו...

לכן אחי חביבי תדע, המאמץ כחו וגבורתו באלו שני דברים, באמונה שלימה, ובשמירת ותיקון היסוד, יזכה להיות מהיכלא דמלכא משיחא. ע"כ.

ולכן בחרתי לכתוב בנושא זה של שמירת העינים שהוא שורש גדול לכל התאוות רעות רח"ל, וביד האדם לשנות את טבעו כפי רצונו – אם ירצה.

אמרו חז"ל [ברכות ל"ב:]: ארבעה דברים צריכים חיזוק, ואחד מהם זה דרך ארץ. ופי' רש"י: "...אם איש מלחמה הוא – למלחמתו". דהיינו שגם חייל שנמצא במלחמה צריך להתחזק תמיד ולא להרפות עד שיכבוש את האויב.

כמו כן גם אנו נמצאים כאן בעוה"ז במלחמת היצר, וחייבים להתחזק תמיד נגד היצה"ר שרוצה להחליש אותנו בעבודת ה' עד שננצח אותו.

וע"כ אזורתי כגבר חלצי לעיין בספרי מוסר והלכה, ולכתוב חיבור שלם שמדבר בנושא זה של שמירת העינים, ועל ידי כך יהיה קל יותר להתחזק בנושא זה.

אמנם מתחילה היתה כל כוונתי לכתוב את הדברים לעצמי בלבד להתחזק בהם ולא חשבתי להוציאו בחיבור, כי איך אבא לתקן אחרים בזמן שאת עצמי לא תיקנתי, אבל כבר בכתובת הדברים הפצירו בי חבריי לזכות גם את האחרים ולא לחשוב רק על עצמי בעת כזאת שכולם צריכים חיזוק, ואמרתי לעצמי שיהיה זה לזיכוי הרבים ומיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה.

וגלוי לפני אדון העולם שאין אני מחפש לעשות מזה רווחים למיניהם רק שיהא זה לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה, ואני מכניס עצמי בכלל כל ישראל להתחזק ולהתקרב לה' יתברך שמו.

ובחרתי שם הספר "גלגל העין", על שם שהעין מתגלגלת כל הזמן ממקום למקום בסקרנות רבה לראות כל דבר יפה ונחמד. וכן מוזכר הוא בחז"ל [עייני בפנים הספר]. וג"כ "ספר גלגל העין" עולה בגימטריא קטנה 46 כשמי – עמרם בן ר' אריה נהרי הלוי, ובזה יצאנו ידי חובת הרוקח ודעימיה.

ואף שיש עוד ספרים שמדברים בענין זה, מכל מקום לא כל הדעות שוות, ויש שמתחזק מספר זה ויש שמתחזק מספר אחר כידוע.

ובטרם אסיים דברי, אברך ברכה מיוחדת ומזמור לתודה, את רעייתי היקרה אשת חיל, מנשים באהל תבורך, מרת אסנת תחי, אשר לרוב מסירותה בצרכי הבית וטיפול הילדים היה לי פנאי וישוב הדעת לחבר חיבור זה, ישלם ה' שכרה עשרת מונים ויה"ד שנוכה הלאה להעמיד את ביתינו ולגדל את ילדינו בדרך התורה וירא"ש טהורה, אמן.

עוד אברך את הורי היקרים ר' אריה שליט"א ומרת מיכל תחי, אשר חינכו אותי וגידלו אותי בדרך התורה והמצוות, ולא חסכו כל מאמץ שאתעלה בעבודת השם, ימלא ה' כל משאלותם לטובה ויזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות מתוך בריאות איתנה ונהורא מעליא. אמן.

ואשגר בזה תודה מיוחדת לחברי היקר ר' ישי עמר הי"ו על כל העמל והטרחה במלאכת ההדפסה ובהגהת הספר, אשר היה לי לאבן יסוד להוציא חיבור זה מהכח אל הפועל והכל במאור פנים ושמחה, ישלם ה' שכרו בכפל כפליים, שיזכה לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, אמן.

וכן תודה מיוחדת לאברך החשוב הר' יאיר גברא שסייע בעדי בלי גבולות, במאור פנים ובשמחה בסיום הספר שיצא לאור, ישלם ה' שכרו אלף פעמים ויזכה לראות נחת ובריאות מכל יוצאי חלציו, אמן.

ועוד תודה מיוחדת לאברך החשוב הר' גלעד שם טוב ורעייתו שסייעו בידי בסיום הספר, ישלם ה' שכרם עשרת מונים שיתברכו בכל מילי דמיטב, ויתמלאו כל משאלותם לטובה, אמן.

ובן לכל הרבנים החשובים: הרה"ג ר' אבנר זדה, הרה"ג ר' הרצל חודר, הר' אלחנן בן דוד, הר' ברק לוי, הר' דוד נהרי, הר' יוסף אפרים, הר' בנימין שמעון-זדה, הר' יוסף סולימן, הר' סער כהן, הר' ערן יוגב, הר' יעקב בצלאל, הר' בניאל קוזחי, שסייעו בעדי שהספר יצא לאור, ישלם ה' שכרם שתשרה הברכה בכל מעשה ידיהם, וירווי נחת מכל יוצאי חלציהם ויראום גדולים בתורה ומצוות, אמן.

ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שחיבור זה יעלה לרצון ונחת רוח לפניו יתברך, ונזכה אנחנו וזרעינו וכל עם ישראל ללכת בדרך האמת ולשמור את עינינו בקדושה ובטהרה ולעבדו בלבב שלם, אמן.

המחבר

הקדמה

המסילת ישרים כותב [פ"א] וז"ל: והנה שמו הקב"ה לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך, והם התאוות החומריות אשר אם ימשך אחריהן הנה הוא מתרחק והולך מן הטוב האמיתי, ונמצא שהוא מושם באמת בתוך מלחמה חזקה... נמצינו למדים כי עיקר מציאות האדם בעוה"ז, הוא רק לקיים מצוות ולעבוד על המידות, ולעמוד בנסיון.

ועוד כתב [פ"ב]: הנה ענין הזהירות הוא שיהיה האדם מתבונן ומפקח על מעשיו ודרכיו, הטובים הם אם לא, לבלתי עזוב נפשו לסכנת האבדון ח"ו ולא ילך במהלך הרגלו כעיוור באפילה... וההולך בעולמו בלי התבוננות אם טובה דרכו או רעה, הנה הוא כסומא ההולך על שפת הנהר אשר סכנתו ודאי עצומה ורעתו קרובה מהצלתו.

וכן כתב הגר"א בספרו ואבן שלמה פ"א: שעיקר חיות האדם הוא להתחזק תמיד בשבירת המידות, ואם לאו – למה לו חיים.

ועוד כתב ר' ישראל סלנטר [אור ישראל מ' י"ז]: גדר האדם להיות תהלוכתו ועניניו אחר השכל הנכון, ובזאת נבדל מן בעלי חיים אשר תהלוכתם אחר טבעם ומזגם, וזה הוא כבישת היצר לבלי הלון אחר נטיית הטבע אם רע ח"ו, כי האדם בכחו בממשלת שכלו לשלוט על איבריו כרצון חכמתו – וזה הוא גבורתו, כמאמרם ז"ל איזהו גיבור הכובש את יצרו.

מבואר מכל הנ"ל, שתכלית האדם זה לתקן את מידותיו, ודבר זה הוא מוכרח שעיי"ז יזכה להתדבק בה' יתברך.

אמנם כאן טמון כל המלחמה של האדם, וכדי לגבור על היצר הרע לא תועיל בזה החלטה בעלמא שרוצה להשתנות, וגם אם יגיד לעצמו מהיום אני שומר על עיני, לא יוכל לשנות את הטבעים שלו של שנים בהחלטה של רגע, אלא צריך כאן עבודה שלימה שדורשת השקעה ומסירות נפש לכך, על ידי עמל התורה ולימוד המוסר

באופן קבוע יום יום. וידוע בשם ר' ישראל סלנטר שיותר קל לסיים את כל הש"ס מאשר לתקן מידה אחת.

ובפרט בעיני קדושת האדם שהיצר הרע מנסה את האדם יותר, ועוד יותר בשמירת העינים שנראה בעיני ההמון לאיזה תוספת מעלה בלבד ולא איסור – זה מראה עד כמה שהיצר מטעה אותנו בזה, שהרי כל התאוות של הרחוב מתחילים בעינים, ואם אדם שומר על עיניו לא יכשל בהם, א"כ איך אפשר לחשוב שזהו רק חומרא בעלמא, לכן דבר זה צריך חיזוק גדול ומסירות נפש כדי לעשות רצון ה' יתברך.

וגם אברכים, אף שצריכים לעזור בביתם ולצאת לרחובה של עיר לעשות קניות, לקחת את הילדים וכיוצ"ב, יתחזקו בזה בכל כוחם, ויזכרו שיש בשמירת העינים כל הברכות והישועות, ובחורי ישיבות ישתדלו בכל כוחם לא לצאת ממסגרת הישיבה, שזה תיבת נח כידוע מכל מי המבול שיש ברחוב, והפרוץ מרובה על העומד, וכל השתדלות בנושא זה מרוממת את האדם עד מאד, ולפום צערא אגרא.

וצריך לדעת, שהנסיון של הדור שלנו הוא קשה מאד, והקב"ה מבקש מאיתנו לעמוד בזה בכל מצב בחיים, ועיקר תוקף הנסיון שיש לנו היום הוא, שאף שנפגשים עם פריצות ותועבות, ורואים מה שרואים, אין זה בידינו, אלא כך היא גזירת הבורא מכוונת מלמעלה לדור שלנו לפני הגאולה, וזהו רצון ה'.

אמנם מה שמתבקש מאיתנו, זה לעשות את כל המאמצים שאפשר כדי להתגבר, אבל הקב"ה לא יתבע אותנו על הראיה הראשונה שראינו בפתע פתאום או על המחשבה שבאה עלינו, אלא על השלב הבא, מה עשינו אחרי שהבנו שיש כאן דבר שאסור להסתכל, האם המשכנו להסתכל או לחשוב על זה, האם טרחנו להעביר את זה מליבנו, האם כאב לנו ונאנחנו על המצב הזה או שלא היה אכפת לנו וזרמנו עם זה... כאן כל הקושי שבדבר וכל כח היצר. ויש לזכור דבר זה כי הוא עיקר גדול בעבודת ה'.

עוד יש להתבונן כמה חמור עניין זה, וכמה אחריות יש על מי שלא שומר את עיניו, שהרי הרבה נזק וחורבן נגרם לעם ישראל כתוצאה מחסרון של שמירת העינים.

כידוע חטא אדם הראשון גרם מיתה לעצמו ולכל העולם כולו על ידי שאכל מעץ הדעת, ונאמר שם (בראשית ג' ו') "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל ונחמד העץ להשכיל וכי תאווה הוא לעינים... ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל". רואים מכאן שכל החטא הזה נגרם על ידי שהיה תאווה לעינים, שחיה לא יכלה להתגבר על זה ונתנה גם לאדם, ועל ידי כך עברו על ציווי ה'. וכתוב בספרים הקדושים שהתיקון של חטא אדם הראשון נמשך כל הדורות עד ביאת גואל צדק, על ידי עסק התורה וקיום המצוות של כל אחד ואחד.

וכן בדור המבול תחילת קלקולם היה בעיניהם, שנאמר (שם ו' ב') "ויראו בני האלהים את בנות האדם...", ומבואר במדרש [ילקוט'ש רמז מ"ד] שגם שני המלאכים שמחזאי ועזאל נפלו בחטא הזה עם שאר אנשי דורם [עיין עמ' 124, ובפדר"א פכ"ב]. א"כ מבואר כאן איזה משקל עצום יש לכח הראיה עד שגרמו נזק כ"כ גדול בבריאה.

וכן בדור המדבר, עם ישראל חטאו עם בנות מואב, שנא' (במדבר כ"ה א'-ג') "וישב העם בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב... ויצמד ישראל לבעל פעור", ותחילת קלקולם היה שלא שמרו על עיניהם, ומתו במגפה 24 אלף איש מישראל. [עיין בזה באריכות לקמן עמ' 179]

וכן בשמשון הגיבור שהמלאך אמר לאימו [שופטים י"ג ה']: "כי נזיר א-להים יהיה הנער מן הבטן והוא יחל להושיע את ישראל", ושפט את ישראל 22 שנה, מכל מקום החטא שלו היה בעינים, ולכן נקרו פלשתים את עיניו. [עיין לקמן עמ' 120]

וכן בדוד המלך שחטא [כמובן לפי דרגתו ולא במושגים שלנו, וכמו שאמרו חז"ל [שבת נ"ו]: כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה, ועוד אמרו [ע"ז ב':] לא ראוי דוד לאותו מעשה, ולמה עשה? אלא שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד. ופי' רש"י: שגזירת מלך היתה ליתן פתחון פה לשבים] עם בת שבע, ומה גרם לו לחטוא? ראיית העינים, שנא' [ש"ב י"א ב']

"ויתהלך על גג בית המלך וירא אשה..." , וכתב המלבי"ם שלא עצם עיניו מראות ברע. [ועיין מה שכתב בספר חסידים עמ' 130]

וכן אצל יש"ו, שממנו התחילה כל תורת הנצרות, והיה תלמיד של אחד התנאים הגדולים, תחילת קילקולו היה בעיניו, כמובא בחז"ל. [עיין לקמן עמ' 121]

לעומת זה אצל יוסף הצדיק, על ידי ששמר על עיניו מאשת פוטיפר, וכך מלהסתכל בבנות מצרים זכה לברכת "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין". [עיין לקמן עמ' 96 ועוד]

אשרי מי ששומר את עיניו וזוכה לעמוד בנסיון שמירת העינים,

איזה עוצמה יש לאדם כזה, אשריו ואשרי חלקו.

וה' יזכנו לשמור על עינינו בקדושה ובטהרה, אמן.

פרק א

כח הראיה

א. כיצד זה פועל

יסוד היסודות ותכלית האדם בעולם הזה הוא לקדש את גופו ולעלות אותו מגוף גשמי לרוחני, ולזה אי אפשר להגיע כלל אם האדם לא ישמור על העינים שלו בתכלית השלימות, כיון שכל כח הקדושה ולהיפך ח"ו, אינו חודר ונכנס לאדם אלא על ידי העינים וכמו שיתבאר בארוכה, לכן צריך האדם לסגור את עיניו לגמרי מכל הסתכלות על תאוות העולם הזה ועל ידי כך יזכה לעבוד את ה' בקדושה ובטהרה.

ראשית כדי לבאר את הנהגת העין כיצד היא פועלת נקדים הקדמה קצרה:

יש הבנה מוטעית אצל איזה אנשים, שכששואלים אדם מהיכן הוא רואה, הוא משיב שכח הראיה מגיע מהעינים. וזה אינו נכון, מכיון שכל כח הראיה של האדם מגיע מהנשמה שהיא בעצם רואה, רק שהיא עושה זאת דרך העינים, וזה פשוט מאד, משום שאם נקח לאדם את הנשמה זה לא יעזור לו מה שיש לו שתי עינים, כי הרי לא יכול לראות דרכם כלום, אם לא שכח הנשמה הוא זה שנותן את כח הראיה. [עי' ברכות י'. מה הקב"ה רואה ואינו נראה אף נשמה רואה ואינה נראית, רש"י נדה ל"א. ד"ה מראה העין].

ולאחר שהבנו את הנקודה הזאת, יש לנו לחלק את הדברים לב' חלקים:

החלק הראשון: ה' יתברך הטביע בעינים כח משיכה מיוחד שהם כמו 'משאבה', שכל דבר שהם רואות הם שואבות אותו, ומחדירות אותו לנשמתו. ואם כן כשאדם רואה דבר של קדושה, באותו רגע עיניו שואבות קדושה וזה חודר לנשמה שלו ומזין אותה מהדבר ההוא, כי זה האוכל הרוחני שהיא צריכה, ונוסף לכך, על ידי הראיה הזאת מתקדש הגוף ועולה מדרגה מהגשמיות שלו, אבל אם ח"ו האדם מביט בפריצות וזימה, באותו רגע העינים שלו שואבות טומאה ופריצות ומחדירות את זה

לנשמה ומטמאים ומלכלכים אותה בכתמים של עבירות רח"ל והגוף נהיה עוד יותר חומרי וגס.

ועל כך אמרו חז"ל וקהלת רבה פ"ו ו': על הפסוק "וגם הנפש לא תמלא" משל למה הדבר דומה, לעירוני שנשא בת מלכים אם יביא לה כל מה שבעולם אינן חשובין לה כלום, למה? שהיא בת מלך. כך נפש האדם, אילו הבאת לה כל מעדני עולם אינם כלום לה, למה? שהיא מן העליונים. ע"כ.

הרי נלמד מכאן שהנשמה של האדם צריכה רק מזון רוחני, וממילא אם מביאים לה מזון גשמי, לא רק שזה לא מזין אותה אלא זה רק מזיק לה ופוגם אותה, כמו אדם שיתנו לו אוכל מקולקל שזה רק מזיק לו ומסכן אותו, כ"ש הנשמה שהיא רוחנית שזה מזיק לה.

החלק השני: כל דבר שאדם מסתכל עליו, באותו הרגע העינים שלו מצלמות את כל מה שראה, והתמונה נקלטת ונשמרת במוח שלו בדקדוק רב עם כל הצורות והצבעים בדיוק איך שראה, והיא נשארת חקוקה במוחו לעולם, כמו שאדם מצלם תמונה והיא נשמרת בכרטיס זיכרון.

ולכן כשאדם מסתכל על דברים קדושים, כגון אנשים צדיקים ויר"ש וכן בספרים קדושים, אז נקלט במוחו תיכף תמונה קדושה והיא מקדשת ומזככת את מוחו ונשמטו, אבל אם ח"ו אדם מסתכל על דברים טמאים, כגון תמונות תועבה ועיתונים לא כשרים וכל כיוצ"ב, באותו רגע נקלט במוחו כל הטינופת שראה, ונשמטו מתלכלכת ויורדת מטה מטה.

יתר על כן, כשמסתכל במקומות שאסור להסתכל, ומהרהר במה שראה, הלב שהוא עיקר משכן הרוח – שהם התאוות של האדם, חומד מיד את מה שראה ואז האדם כבר מוכרח לחטוא ומטמא את עצמו בכל הטומאות שבעולם, כמו שאמרו חז"ל והובא בטור או"ח סי' א': עין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרים.

ולכאוי איך מהעינים מגיעים התאוות ללב? על כך אומרים חז"ל וע"ז כ"ה: ועיי"ש רש"י ד"ה אפילו: שמאור העינים מעורין ואחוזין בטרפשי הלב ובשומן שהלב כנוס בו – רש"י חולין מ"ט:], ומובן אם כן, שלאחר שהעינים צילמו את התמונות זה עובר מיד ללב האדם.

ב. הראיה של האדם יוצרת חיבור וקשר למה שראה

א.

התורה מספרת לנו על יעקב אבינו שרצה לברך את בני יוסף מנשה ואפרים, וכתוב שם בפסוק [בראשית מ"ח יז]: "ועיני ישראל כבדו מזוקן לא יוכל לראות ויגש אותם אליו וישק להם ויחבק להם". מבואר כאן בפסוק שיעקב אבינו לא ראה טוב ולכן הוא היה צריך לחבק ולנשק את בני יוסף.

וצריך להבין, מה מדגישה לנו התורה בברכת יעקב את בני יוסף שלא יכל לראות אותם ולכן הוא קירב אותם אליו וחיבק ונישק אותם, הרי זה לכאוי שני ענינים שונים, ומה הקשר ביניהם?

אלא מבאר הספורנו: כשיעקב אבינו היה רוצה לברך, היה מסתכל על האדם המתברך ועל ידי זה היתה הברכה חלה עליו, כיון שבכח הראיה לחבר ולקשר את האדם למה שראה, ועל ידי שהסתכל באדם היה מתחבר אליו, ועל ידי כך היתה הברכה חלה עליו, אבל לאחר שעניני יעקב כבדו מזוקן ולא היה יכול לראות היטב את בני יוסף כדי שתחול ברכתו עליהם בראותו אותם, מה עשה, "ויגש אותם אליו וישק להם ויחבק להם" – עשה פעולות של קירבה כדי שתדבק נפשו בהם ותחול ברכתו עליהם, כיון שכבר לא היה יכול לעשות זאת דרך כח הראיה.

אם כן אנו רואים עד כמה גדול כח הראיה של האדם שמקשרת אותו למה שראה.

ב.

התורה מספרת לנו על בתיה בת פרעה שהלכה לרחוץ על היאור, וכתוב שם ושמות ב' ה'–ו' "ותרא את התיבה בתוך הסוף ותשלח את אמתה ותקחה. ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בוכה ותחמול עליו..."

בתיה בת פרעה היתה בתקופה הכי קשה של שעבוד מצרים, והיתה שומעת כל היום בביתה דברי שטנה על עם ישראל מאביה שצריך לענות את היהודים ולשעבד אותם.

ואמרו חז"ל [סוטה י"ב:]: "ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור" מלמד שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה. ופי' רש"י: לטבול שם לשם גירות.

וצריך להבין, אמנם היא הלכה להתגייר אבל סוף סוף איך זה שהיא באה כאן ומצילה את משה רבינו, מה גרם לה להסתכל על עם ישראל בצורה אחרת ממה שהיא שומעת בביתה?

אלא כתוב כאן בפסוק "ותראהו את הילד והנה נער בוכה ותחמול עליו", הראיה הזאת שראתה, יצרה לה מהפך, ופתאום נהפכה להיות אשה רחמנית, אותה בתיה שאביה צוה להרוג את כל הזכרים, פתאום זיתחמול עליו, כי כל זמן שלא רואים שהוא בוכה לא מתרגשים, לא נקשרים לשני, אבל אחרי שרואים, נקשרים לשני ונהיים מזה אדם אחר לגמרי. רואים עד כמה שהראיה יוצרת באדם קשר למה שראה.

ג.

כשעלה משה רבינו לשמים להביא לעם ישראל את התורה, אמר לו הקב"ה ושמות ל"ב ז'–ח' "לך רד כי שיחת עמך אשר העלית מארץ מצרים... עשו להם עגל מסכה"

ומשה רבינו לאחר ששמע מאת ה' שעם ישראל עשו עגל, הוא עדיין לא שבר את הלוחות, אלא הוא ירד למטה וראה שעשו להם עגל ורק אז שבר את הלוחות.

וצריך להבין, למה משה רבינו לא שבר את הלוחות כבר למעלה בשמים, הרי הקב"ה בעצמו אמר לו שהם עשו את העגל?

אלא כתוב בפסוק [שם י"ט] "ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחולות... וישבר אותם תחת ההר" – רק שראה את העגל והמחולות אז שבר את הלוחות, כי על ידי שרואים דבר לא טוב המבט מקבל עולם חדש, ואז נוצר כאן קשר וחיבור למה שראה ולכן שבר את הלוחות. וכן כתב הגר"א [בביאורו לתיקוני זוהר דף פ"ט: ד"ה את קול] שמשה רבינו על ידי שראה את העגל התפעל יותר מבמאמר ה' יתברך, ולכן רק אז שבר את הלוחות.

ד.

כתוב בתורה [דברים כ' ה'-ח'] שעם ישראל לפני שהיו יוצאים לצבא למלחמה, לא היו לוקחים כל מי שהיה לו כת, אלא רק מי שעומד בתנאים שהתורה מבקשת, ואחד מהתנאים היה "מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו", ופירשו חז"ל [סוטה מ"ד:]: מי שהוא מתיירא מעבירות שבידו היה חוזר לביתו.

ואפילו אם היה צדיק גדול ורק פעם אחת דיבר בין תפילין ש"י לתפילין ש"ר, עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה, וא"כ האנשים שיצאו למלחמה היו קבוצה קטנה של אנשים צדיקים גדולים שהיו יוצאים ומנצחים.

ואז יש פרשה נוראה בתורה, ונאמר שם [דברים כ"א י'-י"א] "כי תצא למלחמה על אויבך... וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאשה". מדובר כאן באשה גויה שהיא יפת תואר, ואותו אדם צדיק שהזכרנו, עליו התורה אומרת "וחשקת בה ולקחת לך לאשה".

וצריך להבין, מה קרה לאדם הצדיק הזה? הרי לפני רגע היה כולו טהור וקדוש ומדקדק על קלה כבחמורה, ומה נשתנה אצלו שרוצה פתאום להתחתן עם גויה?

אלא מדגישה לנו התורה "וראית בשביה" – הראיה הזאת שהסתכל, העינים האלה שהביט בה, תופסות אותו, ומקשרות אותו למה שראה, ועושות אותו אדם אחר לגמרי, ואז הוא שוכח מהתפילין שהניח, מהבית שלו, ומכל המצוות, ולכן יכול להגיע למעשים כאלה להתחתן עם גויה. וכ"כ האלשיך הק' וז"ל: כי אם מיד שהעיין רואה – וראית בשביה אשת יפת תואר, מיד הלב חומד יחמדנה – וחשקת בה, ומיד איברים גומרים וזוהו ולקחת לך לאשה. רואים מכאן עד כמה גדול הכח של העיין שמקשרת את האדם למה שראה.

[משיחותיו של הרב הרצל חודר שליט"א]

רואים מכאן עד כמה גדול כחה של העיין שמקשר ומחבר את האדם למה שראה, וזה נהיה ממש כאילו חלק ממנו. ואם מביט במקומות אסורים נמצא שבאותו רגע מחבר את עצמו לתוך טומאה נוראה שנהיית חלק ממנו ב"מ. ודבר זה כבר אמרו חז"ל [כלה פ"א]: כל המסתכל באשה בכוונה כאילו בה עליה. ואח"כ קשה נורא לצאת מהטומאה הזאת ה' ישמרנו.

אבל אם מביט במקומות של קדושה אז באותו רגע מקשר את עצמו להיות כולו קדוש. וע"פ זה אפשר לבאר את דברי הגמ' [עירובין י"ג]: אמר רבי, מה שאני מחודד בתורה יותר מחברי, זה מפני שראיתי את רבי מאיר מאחוריו, אבל אילו הייתי רואה אותו מלפניו הייתי מחודד יותר, כמו שכתוב "והיו עיניך רואות את מוריך".

והביאור בזה שקדושתו של רבי מאיר היתה כל כך גדולה, עד שעל ידי ההסתכלות בו אפילו מאחוריו, הביאה לאדם קדושה, וכ"ש אם היה רואהו מפניו, וזה מכח הראיה שמקשר את האדם למה שרואה, ולכן יש לה השפעה גדולה עד מאד.

ומכאן ראייה לאותם הטוענים שראיה בלי הרהור אין בה כח והשפעה, וכאן אנו רואים את עוצמת כח הראיה שה' הטביע בעינים. [וע"ע באור החיים עמ' 108]

ג. למה אין חשק בלימוד התורה

הנה נתבאר לנו, שכל מראה אסור שאדם רואה מיד הלב חומד אותו. ועוד יש לדעת שכל מראה אסור מטמא ומטמטם את ליבו ומוחו של אדם, כמו שאמרו חז"ל [יומא ל"ט.]: תנא דבי רבי ישמעאל עבירה מטמטמת ליבו של אדם, שנא' [ויקרא י"א מ"ג]: "ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם" – אל תקרי ונטמאתם בהם אלא ונטמטם. ופי' רש"י: שהעבירה אוטמת וסותמת את הלב מכל חכמה.

וכשאדם לא שומר את עיניו ומסתכל היכן שרוצה [שיש בזה כמה לאווין כמו שיתבאר לקמן] ודאי שיטמטם את ליבו ומוחו, ואח"כ כשבא לעסוק בתורה הוא לא מבין את מה שלומד, ומרגיש שאין לו חשק בלימוד התורה, אע"פ שאתמול הוא למד את אותה סוגיא בחשק רב והבין טוב – היום משום מה מרגיש שלא הולך לו ויש פתאום מעצורים, ולא מבין למה.

ומה שצריך לשים לב, שכל זה מגיע לאדם [בחלק גדול מהמקרים] בגלל שקודם שבא ללמוד – כשהלך בדרך, לא שמר על העינים שלו, ומוחו ונשמתו התלכלכו במראות האסורות וכל מה שמסתובב לו עכשיו בראש זה דמויות וצורות של דברים אסורים רח"ל, ומה הפלא שקשה לו להכניס לשם דברי תורה, הרי הכל שם כבר מלא בטומאה.

ועל כך אמרו במדרש [שוח"ט קי"ט מ', שה"ש רבה פ"א ג', ילקו"ש שם רמו תתקפ"א]: שהתורה משולה לחבית מלאה דבש, אם נתנה לחבית רביעית מים יצאה כנגדה רביעית דבש מתוכה, כך הם דברי תורה, אם הכנסת דברים אחרים בתוך לבך – יצאו כנגדם דברי תורה.

ואותו הדבר בתפילה כשבא להתפלל, ופתאום מפריעים לו כל מיני מחשבות ובלבולים ומסיחים את דעתו מהתפילה, והוא מרגיש את עצמו עומד סתם וחולם בשטויות והבלים, ואחרי התפילה חושב לעצמו איך איבדתי עוד תפילה בחיי.

ו**כתב** החפץ חיים ושמירת הלשון ח"ב פ"ב: והנה לכאורה מה שאמרה התורה ובמדבר ט"ז מ' "למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לא-להיכם" הוא מיותר, שהרי כתוב מקודם ושמ"ט "וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם", והיה לו לכתוב שם "והייתם קדושים לא-להיכם"? אלא הכתוב מרמז לנו עוד ענין נחוץ מאד, שאימתי מועילין המצוות כל כך שעל ידם יהיה האדם קדוש לה' - כשהוא זהיר מלתור אחרי מחשבת הלב וראיית עיניו.

ומביא על כך משל למה הדבר דומה, לאחד שביתו מלא רפש וטיט, אפילו אם יכניס בביתו כלי זהב ופז, אין ביתו מתיפה על ידי זה, ומוכרח מתחילה להסיר הרפש וטיט ואח"כ יכניס הכלים הנאים. וכך הוא בעניננו, האיש הישראלי ניתן לו הכח והעוז על ידי התדבקותו לתורה ולמצוות שיכול להשריש בתוך נפשו קדושת השם, אבל אימתי, כשלא יניח ליצרו להתאכסן שם על ידי דעותיו הכוזבות או הרהוריו המטונפות, וזהו שכתוב "ולא תתורו וכו' למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לא-להיכם", היינו כשתהיו זהירים מלתור וכנ"ל, יבא הענין הגדול שעל ידי עשיית המצוות תהיו מקודשים לה'.

ויש לזכור, שאי אפשר לפסוח על שני הסעיפים, אי אפשר גם לעשות רצון ה' וגם ללכת אחרי התאוות, זה פשוט לא מתקיים יחד, והנסיין מראה שכל מי שחשב שזה כן אפשרי מאד מהר גילה את טעותו. ובענין זה כתב האור החיים הק' ויקרא כ"ה ל"ז וז"ל: כי כשזה קם זה נופל, כשמתרבה תאבון המורגש והנאות גשמיות מתמעט תאבון הרוחני. עכ"ל. ואם כן מובן שאם אדם מחפש הנאות מבחוץ מפסיד את כל ההנאות של קדושה שמבפנים.

ו**כתב** הר' פינקוס זצ"ל [נפש שמשון, אמונה עמ' ט"ז]: שאם יקחו פגז ויזרקו אותו על חלון, מלבד הכח של הזריקה עצמה ששוברת את החלון, יש בו ג"כ את הכח של

חומר הנפץ שהוא מתפשט למרחק גדול יותר והנוק שלו רב – ללא כל השואה לפגז עצמו.

כן הוא בתורה הק', אדם שיושב ועוסק בתורה, מלבד מה שהוא מקיים בכל רגע מצוה של ת"ת ויש לו שכר לעוה"ב, יש ג"כ את 'חומר הנפץ' – שמתפוצצת בקרבו קדושה נוראה עד מאד שהיא משפיעה עליו ומרוממת אותו הרבה יותר מעצם המצוה עצמה.

וכן הוא להיפך, אדם שהולך ברחוב ולא שומר את עיניו, לא רק שהוא עובר על ציווי ה' 'ולא תתורו' וזהו, אלא זה הרבה יותר מכך, באותו הרגע מתפשטת בקרבו טומאה נוראה וחזקה שהנזק שלה גדול הרבה יותר מעצם החטא, והיא זאת שמושכת אותו לעוד תאוות אחרות, וכל החשק שהיה לו לתורה ומצוות עובר ובמקום זה מקבל חשק לדברים אחרים...

וזה מה שאמרו ואבות פ"ד מ"ב: עבירה גוררת עבירה, פי' שעל ידי שעבר עבירה נכנסת בו טומאה גדולה והיא זו שגוררת אותו לעשות עוד עבירה. ולפי' מובן שאי אפשר לעשות מהחיים 'שעטנז', גם להתחזק בעבודת ה' וגם ללכת אחרי התאוות, צריך להחליט באיזה דרך רוצים ללכת, אסור לתת לעולם הזה לבלבל אותנו, כי סוף סוף כל אחד יודע בלב פנימה כמה צער יש לו מכל הזמן הזה שמאבד את חייו בהבלי העוה"ז ולא עושה את רצון ה'. לכן חייב האדם לשמור את עיניו ולא להרפות לעולם, כדי שיוכל לעסוק בתורה ותפילה בקדושה וטהרה מתוך צלילות הדעת והמחשבה.

ד. זוכה לשפע רוחני בעבודת ה'

כתב ר' חיים ויטאל בתחילת ספרו [שערי קדושה ש"א]: שיש בגוף האדם רמ"ח איברים ושס"ה גידים גשמיים, וכנגדם יש רמ"ח איברים ושס"ה גידים רוחניים שמתלבשים בהם, וכל איברי הנפש פועלים פעולתן על ידי הכלים שהם איברי הגוף.

והמזון של הנפש היא, על ידי קיום התורה הק' שיש בה תרי"ג מצוות שהם כנגד כל האיברים והגידים שבאדם, שהם יחד תרי"ג.

וכל אבר מן הרמ"ח איברים שבאדם, שהם כנגד מצוות עשה שבתורה, ניזון ממצוה פרטית המתייחסת לאותו אבר, וכאשר יחסר לאדם איזה קיום מצוה גם האבר הפרטי המתייחס למצוה ההיא יחסר מזונו, ונמצא שהאבר ההוא מת לגמרי.

וכן בשס"ה גידים שבאדם שהם כנגד מצוות לא תעשה, על ידי שנמנע מלעבור על איסורי התורה נותנים לו שכר כעושה מצוה [קידושין ל"ט:], וכאשר עובר על איזה עבירה מהם, יסתם הצינור הפרטי ההוא המתייחס אל אותה העבירה, על ידי הזוהמה של מזון הקליפה הנדבקת שם, וכשיבש הצינור גם כן מתייבש האבר ההוא ויפול בו מום, עכת"ד.

מבואר בדבריו, שעל ידי שאדם נמנע מלעשות עבירה, וכן על ידי שעושה מצוה, באותו רגע מושך שפע רוחני על אותו אבר שהמצוה שייכת אליה, ועל ידי כך נעשית נפשו כסא ומרכבה אל קדושתו יתברך.

ואם כן כשאדם הולך ברחוב ורואה מראות אסורים, וכן בשאר עניני קדושה וצניעות, על ידי שמתגבר על עצמו ונמנע מלעבור על רצון ה' יתברך, בזה הרגע מושך על עצמו שפע גדול של רוחניות וקדושה ממרומים, ונותן חיות ומזון לאותו אבר שנמנע לעבור איסור על ידו ועל ידי זה זוכה לקרבת אלקים בתורה ותפילה ושאר עבודת ה', בזכות המסירות נפש שעשה לכבוד ה'.

וכבר אמר אליהו הנביא זכור לטוב ותדא"ר פ"ט א': מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ, בין ישראל בין גוי, בין איש בין אשה, בין עבד בין שפחה, הכל לפי המעשה שהוא עושה, כך רוח הקודש שורה עליו.

מבואר כאן שאליהו הנביא בכבודו ובעצמו מבטיח לנו שכל אחד יכול להגיע לדרגת רוח הקודש, אמנם מדגיש שהכל לפי מעשיו של האדם.

אשרי אדם ששם דברים אלו מול עיניו בכל עת, ועיניו יזכה לכל טוב הצפון לצדיקים, "עין לא ראתה א-להים זולתך יעשה למחכה לו".

ה. חשיבות העין

א. הנה תראה את גודל מעלת כח הרוחני שטמון בעין, שהרי אם יגע האדם באחד מאיבריו לא ירגיש עם זה שום הרגש מיוחד, משא"כ העין, אם יגע בעיניו מיד הם יסגרו וירדו מהם דמעות, ואין זה במקרה, אלא זה בא להראות לנו שהעין לא דומה לשאר איברי הגוף שהם איברים גשמיים, אלא היא רוחנית יותר ולא סובלת שיגע בה דבר גשמי ולכן מיד היא נסגרת ודומעת מאותה סיבה משום שהיא זכה מאד ועדינה. וזה מה שאמרו במדרש וילקו"ש בהעלותך רמז תשל, ספרי שם פסקא פ"ד: אין לך חביב בכל הגוף כעין, אדם לוקה על ראשו אין עוצם אלא את עינו.

ב. עוד תראה את חשיבות העין. שכל הקשר של האדם עם העולם הזה הוא רק דרך העינים, ובלי העינים אדם חשוב כמת (נדרים ס"ד; ע"ז ה'.) ולא יכול לעשות כמעט שום דבר, משא"כ בשאר האיברים, אם אדם חרש או אילם וכדו' הוא יכול לתפקד די טוב [באופן יחסי] ויכול לנהל הרבה עסקים למרות החסרון שיש לו כפי הנראה בחוש.

וזה גם הסיבה שבברכות השחר מברכים "פוקח עינים" בברכה השניה מיד לאחר ברכת "הנותן לשכוי בינה", להראות בזה שמיד לאחר שמודים לה' שקיבלנו דעת, מודים על שהחזיר לנו את חוש הראות שהוא החוש העיקרי, שנוכל לעשות על ידיו במשך היום רצונו יתברך. וגם למי שיש משקפיים צריך להודות להשי"ת על החסד שעשה עימו שהמציאו בעולם את המשקפיים, שעל ידם יוכל לראות בדיוק לפי המספר שהוא צריך, ויוכל לעסוק בתורה מתוך הספר ולהתקרב לה' יתברך]

ג. עוד תראה שכל העבירות שבין אדם לחבירו, אדם לא יכול לעבור עליהם בלי העינים. כגון: "לא תרצח" – בלי עינים לא יכול לרצוח. "לא תנאף" – בלי עינים לא יבוא לידי ניאוף. "לא תגנוב" – בלי עינים לא יכול לגנוב, וגם מפחד שאולי רואים

אותו ולא יגנוב. "לא תענה ברעך עד שוא" – בלי עינים איך יוכל להעיד הרי לא ראה. "לא תחמוד" – בלי עינים לא יוכל לחמוד דברים של חברו שהרי לא ראה אותם. וכן כל שאר ענינים שבין אדם לחברו, בלי העינים האדם נמנע מלעבור עליהם.

ונתבאר כאן כמה גדול כח העין הן להרע והן להיטיב, איך שבלי העינים אי אפשר להסתדר בחיים, ואיך שעם העינים חייבים להשמר ולהזהר שלא להכשל באיסורי תורה ח"ו.

וזה מה שכתוב בפסוק [בראשית ג' ו'] "וכי תאווה הוא לעינים", כלומר שכל התאוה שבאה לאדם, הכל מגיע מהעינים, דהיינו אם לא שומר על עיניו אז נכנסים דרכם כל התאוות של העולם הזה, אבל אם שומר על עיניו ובורר לעצמו על מה להסתכל ועל מה לא, ממילא התאוה לא תכנס אליו.

ד. עוד תראה במעלת העין, שהקב"ה שם את העינים במקום גבוה בגוף האדם, וכידוע שצורת האדם התחתון הגשמי כעין צורה שלמעלה, ולכן כל איברי האדם מכוונים בדקדוק רב כל אחד במקום המיוחד לו לפי ערכו.

וכשנתבונן בראש האדם, נראה שהפה נמצא הכי נמוך ומעליו האף ומעליהם האוזנים, ולמעלה מהם העינים. וכן הוא בתכונות האדם, כשאדם מדבר עם חברו, אחד נמצא מול השני, ואילו כשמריח באף, יכול להריח ממרחק גדול יותר, ואילו בשמיעת האוזן, יכול לשמוע ממרחק גדול יותר, ולעומת זאת בראית העינים יכול לראות כמלא עיניו – מרחק גדול יותר משמיעת האוזן. והמחשבה היא יותר גבוהה, כידוע].

וכל זה בא להראות לנו את הערך והחשיבות של העינים והמחשבה, שהערך שלהם גדול מאד ואם משתמש איתם באופן הנכון יכול לתקן איתם הרבה בעולמות העליונים, ולהיפך, אם לא משתמש בהם כראוי הרי הוא מקלקל במקומות גבוהים והנוק הוא גדול לאין ערוך, לכן יש לנהוג בהם בזהירות יתירה.

ה. עוד תראה מה שאמרו חז"ל [זבים פ"ב מ"ב]: בשבעה דרכים בודקים את הזב עד שלא נזקק לזיבה: במאכל, במשתה, ובמשא, בקפיצה, בחולי, ובמראה, ובהרהור. דהיינו שבודקים את הזב איך הגיע לידי טומאת זיבה, שהדין אומר שזב אינו נטמא באונס, וז' דברים אלו גורמים זיבה באונס.

עכ"פ המשנה מונה את מראה והרהור בשתי סיבות שונות, וכמו שכתב הרע"ב ועוד ראשונים, 'במראה': ראה אשה אפילו לא הרהר. לומר לך שראיית העין עצמה היא זו שגורמת לידי טומאת זיבה ואפילו שלא חשב ולא הרהר בזה כלל. הרי לך כמה גדול כח מראה העינים של האדם ואף שלא מהרהר בעבירה.

ו. עוד תראה מה שידוע היום, שכל מה שאדם ראה בחייו אפילו בגיל הנעורים ואפילו לרגע קטן, הכל נקלט במוחו לעולם, ואפילו שהוא לא זוכר כעת כלום אפשר לשחזר את זה על ידי הפנוט, דהיינו שיש אנשים מומחים שמתעסקים בזה ויודעים להכנס לשכל של האדם ולהחזיר אותו כמה שנים אחורה, ואז הוא משחזר את כל מה שראה במשך אותם שנים.

ובספר 'בעין יהודית' [ח"א עמ' 159] מביא: מעשה שהתפרסם בעיתונות על מוכר פיס בחיפה שנשדד על ידי אדם שחטף ממנו את תיקו, הנשדד אמנם ראה את פני השודד, אך רק לזמן קצר ביותר ובמצב של התרגשות רבה, משום כך לא הצליחה המשטרה בשום פנים להציל מפיו את תיאור השודד לצורך הרכבת קלסטרון. והנה, כך מסרה העיתונות, הזמינה המשטרה מהפנט ידוע ובעזרתו הצליח הנשדד לחזור בזכרונו לחלקיק הזמן של השוד ולתאר בדיוקנות מפליאה את פרטי תוי פניו של השודד כאילו היה עומד באותו רגע לנגד עיניו. ומביא שם עוד עובדות בנושא זה.

וכתב שם עוד, קשה לעכל את המסקנה הזאת כפשוטה. כל מה שהעין רואה עד לפרטי פרטים, וכן כל מחשבה החולפת במוח האדם עצמו, כל אלה נקלטים במוח האנושי על 13 אלף המיליונים של תאים שהוא מכיל ונרשמים שם לתמיד. כדי לשבר את אזננו צריכים אנו לתאר לעצמנו מין רשמקול אשר דרכו עובר סרט מגנטי

אינסופי הזורם והולך כל זמן שהאדם ער במשך כל שנות חייו, כמו כן במסרטה שבמוחנו זורם פילים באופן בלתי פוסק 365 ימים בשנה וקולט את כל המראות שעיינינו רואות וצופן אותם למשמרת במוח.

מה שנכנס לתוך מוחנו אינו אלא אנו עצמנו, אלו הן אבני הבניין של ה"אני" שלנו. תינוק נולד כפנקס מקופל ההולך ונפתת, הולך ונפרש, הולך ונרשם רישומים רישומים, והרישומים הם עצמותו ודמותו הרוחנית. ע"כ. ועיין שם עוד באורך מה שכתב בזה.

הרי לך כמה גדול וחזק כח הראיה של האדם שהכל נשמר ונקלט במוח, ולכן צריך להסתכל רק במקומות טובים.

ז. עוד תראה, שיש כח מיוחד בעין שנקרא "עין הרע". שאדם מסתכל על השני ומתפעל ממנו מאיזה מעלה מסויימת שיש בו או מאיזה חפץ שיש לו וכיוצ"ב, יכול לגרום לו באותו רגע נזק גדול, ואפילו שלא מתכווין להזיק לו ח"ו, מכל מקום עצם ההסתכלות וההתפעלות שלו יכולים להזיק.

[עייין בזה רש"י בראשית ט"ז ה', ב"ר סוף פנ"ו, רש"י שם מ"ב ה', רש"י שמות ל"ד ג', ברכות נ"ח; ב"ב י"ד., ב"מ פ"ה., ויש לזה עוד מקורות רבים מהתנ"ך ומחז"ל]

ואמרו חז"ל [ב"מ ק"ז:]: תשעים ותשעה אחוז מבני אדם מתים בעין הרע ואחוז אחד מתים כדרך כל הארץ. וכתב הפלא יועץ וערך עין הרע: שצריך האדם להשמר מאד ככל שיוכל שלא להראות את עצמו לפני אחרים לא בחכמתו, לא במעשיו, ולא בעושרו, שלא יעשו לו עין הרע. וסיים שם, שעל הכל תפלה עושה פירות והאדם יתפלל לה' שיציל אותו מעין הרע ומכל דבר רע. ע"כ.

ואמרו עוד [ברכות נ"ה:]: שאם אדם מפחד מעין הרע, יתפוס את האגודל של יד ימין ביד שמאל ואת האגודל של יד שמאל ביד ימין, ויאמר כך: "אני פלוני בו פלוני באתי מזרע יוסף שלא שולטת בו עין הרע, שנא' 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין' – אל תקרא עלי עין אלא עולי עין".

וואף שלא הגיע משבט יוסף, כך הוא הנוסח של התפלה. ועוד, שכל ישראל נקראו על שם יוסף – מהרשא. ועיין ביעב"ץ.]

מכל זה אנו רואים את הכח העצום שטמון בעינים, והבחירה היא של האדם לבחור אם להשתמש בזה לטוב או לרע.

ח. עוד תראה מה שאמרו חז"ל [נדרים ז':] כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני. ועוד אמרו [ברכות נ"ח., שבת ל"ד., ועוד:] נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות. ולכאור' איך הם הגיעו לדרגה כזו של קדושה, שפעלו כל כך בטבע על ידי העינים?

והביאור הוא, כיון שכל התנאים והאמוראים האלו היו קדושים וטהורים וכל עסקם ומחשבתם היתה רק בתורה הק', ובודאי שקדשו את עיניהם כראוי ולא הסתכלו בדברים שלא צריך, לכן היה טמון בכח הראיה שלהם קדושה גדולה שכל מי שציער אותם והם הקפידו עליו, מיד כשהביטו בו נעשה גל של עצמות.

ובענין זה מספר בעל הראשית חכמה [שער הקדושה סוף פ"ח:] העיד לי בעל תורה אחד, כי ראה במלכות מערב, חסיד אחד וחכם, שאינו מגביה עיניו מהקרקע, שלעולם הוא שח עינים, ומרוב חסידותו כל מי שיקניטהו לא ישלים שנתו. ועוד מעשה נסים נעשו לו, ולא אאריך בזה, עכ"ד.

הרי לך כמה עוצמה של קדושה יש באדם ששומר את עיניו ומקדש את עצמו מכל תאוות העולם הזה, עד כדי כך שמהשמים שומרים על כבודו שלא יאונה לו כל רע ושלא יזק.

פרק ב

למה כל כך קשה לשמור על העינים

א. לא קיבלו את זה בשמחה

הנה אנחנו רואים דבר מעניין, שכל אדם שמקבל על עצמו לשמור על עינו ברצינות, מרגיש בזה קושי גדול, ובכל התקדמות קטנה שעובר היצה"ר מנסה להכשיל אותו.

ונשאלת השאלה למה קשה כל כך לשמור על העינים, מה זה שונה משאר איסורים שהיצה"ר כל כך מונע מהאדם בכל כוחו את ההתגברות הזאת?

על שאלה זו בדיוק עונים חז"ל [שבת ק"ל]. וז"ל: תניא רשב"ג אומר כל מצוה שקיבלו בשמחה כגון מילה, עדיין עושין אותה בשמחה. וכל מצוה שקיבלו עליהם בקטטה כגון עריות, דכתיב [במדבר י"א י'] "וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו" – על עסקי משפחותיו, עדיין עושין אותה בקטטה. ופי' רש"י שנאסר להם קרובות.

וכן כתב הרמב"ם [פכ"ב מהלכות איסורי"ב הי"ח]: שנצטוו ישראל על העריות בכו וקבלו מצוה זו בתרעומת ובבכיה, שנא' "בוכה למשפחותיו" – על עסקי משפחות.

ובירושלמי [תענית פ"ד ה"ה] פי' שבכו על שש עריות שאסר להם משה, והן: אחותו מאביו, אחותו מאמו, אחות האב, ואחות האם, ונדה, ואשת אח. אבל שאר עריות אף בני נח אסורין בהן. [קרבן העדה שם].

וממאמרי חז"ל אלו רואים מהיכן מגיע הקושי לאדם לשמור על עצמו בעניני קדושה, מכיון שכל דבר הולך כפי השורש וההתחלה שלו, וכיון שעם ישראל לא קבלו עליהם את מצוות העריות בשמחה, משום שהיו צריכים להפרד כל אחד מהקרובות משפחה שהתחתן איתם, וגם אלו שהם לא מצד קורבה כגון נדה, היו צריכים להתרחק מהם, שצריכה אשה להמתין עד שתהיה ראויה לבעלה, ועם ישראל התרעמו על זה

והתחילו לבכות, לכן מזה הגיע לעם ישראל בכל הדורות הרפיון ידים והקושי בנושא של קדושה וצניעות בכלל, ושמירת העינים בפרט.

ב. כאן כל כח היצר

עוד אפשר לבאר סיבת הקושי בשמירת העינים. והוא, שכל העבודה של היצה"ר בעוה"ז היא להפיל את האדם לבאר שחת, ולהכשיל אותו בעבירות חמורות עד שיפסיד את כל העולם הבא שלו. וכיצד הוא עושה? הוא שם את כל כוחותיו להפיל את האדם בדבר גדול שמשם כבר יפול הלאה ברוחניות בעוד הרבה דברים קטנים. כמו משחק ה'קפלה', שעומדים כל החלקים אחד ליד השני וברגע שדוחפים חלק אחד, אחד מפיל את השני עד שנופל הכל.

כן הוא בענינו, היצר הרע יודע שכשאדם לא שומר את עיניו כראוי זה שורש גדול שמצמיח הרבה דברים לא טובים נגד מה שהתורה אוסרת לנו, ולכן הוא משקיע בזה את כל כוחותיו להפיל את האדם שיסתכל בדברים האסורים וכיוצ"ב, שעל ידי כך יכנס לאדם טומאה גדולה וידרדר אותו מדחי אל דחי עד שיעבור על כל התורה כולה, והיצה"ר לא עוזב אותנו עד מאה ועשרים שנה, כי שווה לו כל המאמץ הזה לנסות להכשיל את האדם ימים ושנים, העיקר שבסוף יכשל בראיה אחת אסורה, ואח"כ שכבר נכנס לו קצת טומאה קל יותר ליצר הרע להפיל את האדם מדרך ה'.

ודרכו של היצה"ר לתת לאדם תחושה שראיה אחת פה ושם זה שום דבר, ושמירת העינים זה דבר קטן, כמו שנראה בעיני הבריות, ובאמת זה דבר גדול ושמירה חזקה לאדם, שבחסרונה נותן פרצה להרבה איסורים לחדור אליו.

וזה מה שאנו אומרים בכל יום בקריאת שמע "השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם". ולכאן צריך להבין, וכי אם אדם סר קצת מדרך ה' הוא ישר מגיע לדרגה כזאת של עבודה זרה? אלא מבאר רש"י הקדוש

נדברים י"א ט"ו: שכיון שאדם פורש מן התורה הולך ומדבק בעבודה זרה. והכוונה היא שסופו להגיע לדרגה שפלה כזו של לעבוד אלהים אחרים וזה רק ענין של זמן, וכמו שביארנו.

ולכן מובן למה יש לנו כל כך קושי בשמירת העינים, כי היצה"ר יודע שבזה תלויה כל הצלחתנו, ובזה מתאמץ להכשיל את האדם בכל כחו.

ג. זה תלוי בך

ועוד אפשר לבאר סיבת הקושי בענין זה. ויתבאר על פי משל, אדם אחד הגיע למוסך לתקן את רכבו, והנה הוא רואה את בעל המוסך נכנס מתחת לרכב עם כמה כלים, ומתחיל לתקן את התקלה, ותוך כדי כך הוא מתלכלך מהשמן שנשפך עליו. כשיצא בעל המוסך מתחת לרכב אמר לו אותו אדם: "אדוני, החולצה שלך מלוכלכת!" בעל המוסך הסתכל עליו בפליאה ואמר לו: "סלח לי, אתה לא רואה שכל החולצה שלי מלאה כתמים? עוד כתם אחד לא מפריע".

ואם אותו אדם יבוא לעורך דין שלבוש בבגדים מגוהצים ומבריקים, וראה על החולצה שלו כתם קטן, ויאמר לו: "אדוני, התלכלכת בחולצה", מיד הוא יחפש היכן התלכלך וינקה את הכתם. וכל כך למה, כי זה לא מתאים לו בתוקף תפקידו.

והנמשל הוא: שיצר הרע כל הזמן מפתה אותנו ואומר לנו תסתכל פה ושם, מה אכפת לך, תראה איזה יופי וכו' בכל מיני פיתויים. וממילא אדם שלא שומר את עיניו, כשנגיד לו: "אדוני היכן אתה מסתכל, אסור להסתכל שם..." הוא לא יבין מה רוצים ממנו, כיון שהוא כבר מלוכלך בעבירות, ומרגיש שיש לו כבר הרבה כתמים בנשמה, א"כ עוד כתם, עוד עבירה לא מפריע'.

אבל אדם ששומר את עיניו ומשתדל בכל כחו שלא לראות מראות אסורות, הנשמה שלו זכה ונקיה וכל מראה אסור שרואה מיד היא מרגישה בכך ומתחרט על מעשיו ומחפש דרכים לעשות תשובה, לתקן את מה שקלקל.

ועכשיו מובן למה קשה כל כך לשמור על העינים, שהרי יצר הרע יש תמיד, והוא דואג לעשות את העבודה שלו שאנשים יעשו עבירות, רק ההבדל הוא בין האנשים, אדם שלא איכפת לו ומתיר לעצמו כל דבר – לאדם כזה היצר הרע אוהב להתחבר, ותמיד יזמין לו דברים לא טובים לראות, ולכן כדי להתנתק ממנו יהיה לו קשה מאד.

אבל אדם שמשתדל כל הזמן לא להסתכל על מה שעניו רוצות לראות, אלא רק על מה שמותר לראות – לאדם כזה, תהיה הדרך קלה להנצל מהיצה"ר, כיון שכל דבר שהוא רואה מיד הוא עושה חשבון נפש אם עשה טוב או לא, ומתקן את מעשיו.

פרק ג

למה צריך לשמור על העינים

א. חיים מאושרים

קודם שנבאר את חומרת האיסור מצד מה שהתורה מחייבת אותנו, וכמה לאוין שעובר אדם בהסתכלות אסורה אחת וכמו שיתבאר לקמן, נבאר למה צריך לשמור על העינים מטעמים נוספים.

הנה אנחנו רואים בעולם שישנם אנשים רבים שלא חיים בצורה רגועה ושלווה, ואף שלא חסר להם כלום מבחינה גשמית בכל זאת הם כל הזמן לחוצים ועצבנים, ומגיעים פעמים רבות משום כך למעשים שאין הדעת סובלתן.

ונשאלת השאלה מה הגורם המרכזי לכל ההתנהגות הזאת?

ונראה ברור, שהכל תלוי לפי שמירת העינים של האדם. אדם ששומר על עיניו מבלי להסתכל היכן שלא צריך ועל מה שיש לאחרים, איכות חייו רגועה ושלווה וחייו תמיד מאושרים, ושמח במה שיש לו ולא מחפש מה שיש לאחרים, אבל אדם שלא שומר על עיניו ומסתכל כל הזמן מה יש לאחרים ואין לו, שהרי לאחד יש דירה גדולה ולשני רכב מפואר ולשלישי אשה נאה... אם כן כל הזמן הוא רודף אחרי מה שיש לאחרים – שידוע הוא שהיצר הרע מראה לאדם ש"תמיד הדשא של השני ירוק יותר", וכיון שלא יכול להשיג את מה שרוצה שהרי "אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו" וקה"ר פ"א י"ג, לכן הוא לא רגוע וחושב תמיד מחשבות איך להשיג מה שיש לשני, וכיון שלא יכול הוא תמיד לחוץ ועצבני, ומאבד את כל הטעם של החיים.

וכן אמרו חז"ל ואבות פ"ד מכ"א: שהקנאה מוציאה את האדם מן העולם, פי' שמוציאה אותו ממש מחיי העוה"ז שחייו אינם חיים. וכתב רע"ב על המשנה ופ"ב מ"א שעיין הרע מוציאה את האדם מן העולם, פי' כמו עין רעה שאינו מסתפק במה

שיש לו ומחזר אחר דברים אחרים. רואים מכאן שאדם שלא מסתפק במה שיש לו ומחפש את מה שיש לאחרים מפסיד את כל צורת החיים הנכונים, וגורם לעצמו רעה מבית ומחוץ.

וכתב האורחות צדיקים [שער הקנאה]: הקנאה באה מגריעות הנפש, אם הוא מקנא ביופיו של אדם או בגבורתו או בעשרו, הרי אינו חפץ במה שגזר עליו הבורא יתברך. וזה דומה לעבד שיש לו תלונות על מעשה אדוניו ואינו מתרצה בעניני אדוניו, אין זה עבד נאמן. וכל שכן שאין להתרעם על הבורא יתברך, אשר כל מעשיו ישרים ונכוחים, שאין להרהר אחריו.

מסופר על החפץ חיים זצ"ל: שפעם התאוננה אשתו על המצב הדחוק בביתם, ולעומת זאת שכניהם תמיד נמצאים בריוח הפרנסה והמזונות. עודדה החפץ חיים ואמר: "תתבונני לאיזה בנים אנחנו זכינו שהם תלמידי חכמים גדולים, ואילו שכנינו לא זכו לבנים תלמידי חכמים, האם גם כסף יחסיר מהם הקב"ה?".

לכן יש לו לאדם לשמור את עיניו מכל מה שלא שלו, ויסתכל תמיד רק על כל מה שה' השפיע עליו לטובה עד היום, ועי"ז יזכה לחיות חיים מאושרים.

ב. עיני האדם לא תשבענה [משלי כ"ז כ"ז]

עוד צריך לדעת, שאין בכל תענוגות והנאות העוה"ז יכולת להשביע את עין האדם, ויותר מכך, ככל שיקח מהנאות העוה"ז ויזון את עיניו באופן האסור, ירגיש חסר וריק יותר ויותר כאילו לא קיבל כלום, וירצה לקחת עוד ועוד ולא תשבע עינו מהם.

וזה מה שאמרו חז"ל [סוכה נ"ב; סנהדרין ק"ז]. במשפט אחד: "משביעו – רעב מרעיבו – שבע", דהיינו אם אדם נותן לרצונות שלו לעשות מה שהם רוצים, ומסתכל היכן שרוצה, ירגיש תמיד רעב וכאילו לא קיבל מזה כלום, אבל אם מרסן את עצמו ומגביל את רצונותיו ותאוותיו שלא להסתכל במקומות שאסור, ירגיש תמיד שבע וטוב.

ומספרים לנו חז"ל [תמיד ל"ב:]: על אלכסנדרוס מוקדון שהגיע לפתח גן עדן וביקש להיכנס לשם. אמרו לו: זה השער לה' צדיקים יבואו בו. אמר להם: מלך אני וחשוב, תנו לי לפחות דבר אחד מגן עדן. נתנו לו גלגל עין של אדם. לקח את זה לביתו ושם את זה על המאזנים בצד אחד, וכנגד זה, שם את כל הכסף והזהב שלו, ולא מצא את משקלה של העין, היינו שהיא שקלה יותר ולא הכריע כל הממוץ שלו. הלך לחכמים ושאל אותם לפשר הדבר. אמרו לו: שהעין של אדם אינה שבעה מכל העושר שבעולם לכן היא שוקלת יותר. שאל אותם: איך אדע שדבריכם נכונים? אמרו לו: קח מעט עפר ותכסה את העין ואז היא תשבע, ואכן כך עשה ומיד מצא את משקלה של העין ששקל כנגדה. ע"כ.

וביאור הענין כך הוא, שבאו לרמוז לו מהשמים, שכל זמן שאדם חי ועיניו פתוחות לראות כל מה שליבו חפץ, אין עיניו שבעות מכל העושר והנאות העולם הזה, ולכן אין דבר שיכול לשקול כנגד העין, כי אין לה גבול ומידה, אבל לאחר שאדם מת ויכסו לו את העינים בעפר, לא יראה כלום ולא יתאוה לכלום, לכן היא נשקלת מיד כשאר כל דבר.

ומכאן יש ללמוד עד כמה גדולה מעלת שמירת העינים, וכמה נחוצה היא, שעל ידה זוכה האדם לשלוט על רצונותיו ולא להמשך לדרישות היצר להנות מכל מה שאפשר, אלא לחיות בצורה צנועה ולהסתפק ממה שיש, ועיי"כ יהנה גם מחיי העוה"ז.

ג. האם שווה לקנאות בו?

נצטט כאן כמה סוגי אנשים שיש נטיה לבני אדם לקנאות בהם, אבל צריך לדעת שלכל אדם יש מעלות ויש חסרונות – אף אחד לא מושלם.

1. הוא אדם טוב ונראה טוב ויש לו כל טוב, אבל שנים שהוא מחפש שידוך.
 2. יש לו הכל והוא יפה תואר, אבל הוא בעל גאווה גדול שאי אפשר לדבר איתו.
 3. הוא נחמד וטוב ויש לו דירה יפה ורכב, אבל הוא גרוש כבר כמה שנים.
 4. יש לו דירה יפה וגדולה, אבל ל"ע יש לו גם את המחלה הנוראה.
 5. יש לו דירה נאה ואשה נאה, אבל היא עושה לו צרות צרורות.
 6. יש לו אשה טובה ונאה, אבל אין להם ילדים, או שהוא לא בריא וצריך לרפואות.
 7. יש לו דירה נאה ואשה נאה וכלים נאים, אבל ילד אחד ורק אחד עם איזה מום.
 8. יש לו הכל ולא חסר לו כלום, אבל מקנא תמיד במה שיש לאחרים ולא רגוע מזה.
 9. יש לו הכל בשפע עד אין קץ, אבל קמצן גדול ולא מפרגן ואפילו לעצמו כלום.
 10. הוא עו"ד מבוקש וכולם מקנאים בו, אבל אין לו ילדים, אשתו חיה על כדורים...
 11. פעמים שאמנם יש לאדם דירה ורכב וכו', אבל כולו מלא בחובות לכל העולם.
 12. מבחוזן כולם חושבים שהוא חי טוב, אבל מבפנים אין לו שלום בית.
 13. יש לו הכל ולא חסר לו כלום, אבל הוא לא שומר תורה ומצוות.
- ויש עוד הרבה דוגמאות שונות ומשונות שכולם מכירים...

האדם יראה לעינים: פעמים רבות כשאדם מסתכל על השני, אומר לעצמו הנה הוא מצליח, הולך לו טוב בעבודה, בלימודים, בבית וכו', ואני אין לי כמו שיש לו, אני פחות ממנו. היצה"ר מבלבל את האדם בלי סוף במחשבות ורצונות שאצל אחרים יותר טוב...

אבל האמת היא שיש שני צדדים למטבע, ולכל אדם יש גם חסרונות, בין אם רואים אותם ובין אם לא, ואם אדם רוצה להחליף עם השני אז הדין אומר שיחליף איתו עד הסוף בין במעלות ובין בחסרונות, ואמנם אם היו מציעים את זה לאדם להיות כמו פלוני בכל הענינים ודאי שהוא לא היה רוצה בזה, כיון שהוא רואה את התמונה במלואה, והיה מוותר על כל המעלות של השני העיקר לא לקבל את החסרונות שלו – שזה ודאי שלא מעוניין בהם.

ועל כך רמזו בפסוק (שמות כ' י"ב) "לא תחמוד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמורו, וכל אשר לרעך". למה היתה צריכה התורה לחזור ולכתוב "וכל אשר לרעך", הלא כבר כתבה שלא לחמוד את אשתו ועבדו ואמתו וכו'? אלא שהיא באה ללמד אותנו, שאם אתה חומד ורוצה את מה שיש לשני אז תקח כבר את הכל – "וכל אשר לרעך", גם את המעלות והדברים הטובים שיש לו וגם את החסרונות והצרות שלו שהוא עובר מעצמו או מבני ביתו וכיוצ"ב, או כלום או הכל. וכמובן שאדם יודע ומבין שעדיף לו להשאר עם הישק שלו ולא להתעסק בשל אחרים. ודי למבין.

וע"כ כשאתה רואה מישהו שיש לך סיבה לקנאות בו, בין איש ובין אשה, זכור! שהיצר מראה לך עכשיו רק את הצד היפה של המטבע, אבל יש עוד צד...

על ידי שמירת העינים של האדם, הוא מרגיל את עצמו להסתכל על מה שה' נתן לו, וזוכה על ידה לעקור את המידה הרעה של 'קנאות', וממילא כבר יש לו הכל ולא יחסר לו כלום.

ויותר מהכל, בא ונסמוך על הקב"ה שברא אותנו, ויודע את הטבעים שלנו והכוחות שטמונים בנו, והוא בחר לנו את הצורת חיים הכי מתאימה שרק יכולה להיות לנו, מה שלא יהיה – זה הכי טוב לנו ואין יותר טוב מזה, ומה שצריך לעשות זה רק להודות לה' תמיד בלי סוף על כל מה שנתן לנו.

ד. רק עיוור יכול להסתכל בשמש

כל חוש מחושי האדם קולט גירויים מן החוץ המעוררים אותו לתגובה. קול הוא גירוי לאוזן, ואור הוא גירוי לעין, שמיעת צלצול הטלפון או ראיית מכונית קרבה הם גירויים שמיעתיים וחזותיים המעוררים לתגובה מתאימה. הדרגה הנמוכה ביותר של עוצמת גירוי שחוש מסויים עדיין רגיש כלפיו נקראת סף הגירוי.

מובן שסף הגירוי בחושים השונים אינו אחיד אצל בני אדם שונים. אצל זקן סף הגירוי גבוה יותר מאשר זה שהיה לו עצמו בצעירותו. מפעיל דחפור החוזר הביתה לאחר 8 שעות עבודה בחברת המנוע האדיר שבדחפור, אינו שומע את אשתו הקוראת לו מן המטבח לאכול. הרעש החזק והממושך הקהה את רגישות שמיעתו והעלה את סף הגירוי שלה. קולות שעוצמתם מתחת לסף זה פשוט לא נשמעים אצלו.

יש אדם שכוס קפה עבורו אינה ראויה לשמה, אלא אם כן היא מכילה כפית גדושה של קפה בתוספת 4 כפיות סוכר, הוא השחית בהרגל של שנים את רגישותו של חוש הטעם שלו. אחר יכול לחוש בניחוח הקפה ולהנות ממנו וממתיקותו גם בכוס קפה שהוכנה מרבע הכמות של הקפה והסוכר.

ניתן להעלות את סף הגירוי לגובה כזה שמשמעותו למעשה היא השחתה מוחלטת של היכולת לחוש ולהנות מן הגירוי. דבר המובן מאליו הוא שסף גירוי נמוך הוא מסימני הבריאות המובהקים של חושי האדם. השחתת הרגישות בחושי מקרבת את האדם לחרשות, לעיוורון, לאיבוד חושי הטעם וחוש הריח וכו'. כִּנֵּר יסרב לשאת 2 מזוודות כבדות מן המונית לדירתו. הקטנת רגישות ידיו עלולה להתבטא בבירור כאשר יופיע בנגינה כעבור שעות אחדות. הוא לא יוכל לחוש בדקויות של תנועת הקשת על מיתרי הכינור משום שהעלה את סף הגירוי של מערכת החישה בשריריו ובפרקיו. גם שוחט אסור לו להשלים פרנסתו בעבודת כפיים קשה, מחשש לאיבוד רגישות ידיו בשעת בדיקת הסכין ובשחיטה.

גם על נפש האדם ורגישויותיה הטבעיות חלים אותם חוקים וכללים התקפים לגבי חושי האדם. כל בוקר אומרים אנו: א-לוהי, נשמה שנתת בי טהורה היא. טהורה היא ורגישה היא. סף הגירוי שלה נמוך מאד באופן טבעי לכל מעשה עוול, לכל חטא. המידות הטובות הטבועות בנו מזדעזעות לכל מראה עין ומשמע אוזן של היפוכן. מצויים אנו על התרחקות מכל חברה ומכל מקום בהם עלולה להשחת רגישותנו לרע. חשיפה ממושכת לרע "מחסנת" את האדם מפני התרגשות והזדעזעות, ומעלה את סף רגישותו, לעיתים עד לדרגה מסוכנת של קירבה לחטא עצמו.

ילד קטן מבני-ברק נודמן לשבות בחיפה, הוא נדהם לראות את תנועת הרכב הפרטי והציבורי הזורם בכביש. הזעזוע שלו הוא טבעי וחיובי ותואם את אופיה האמיתי של תחושת השבת וקדושתה.

יהודי שומר תורה הדר באותה העיר קולט לכל אורכה של השבת רשמים של חילולה. הוא מריח את החביתה שמטגנים בדירה תחתיו, שומע את מכונת הכביסה בדירה שמעליו, רואה ושומע את הטלויזיה מהמרפסת ממול, ורעש תנועת הרכב בכביש אופף אותו מכניסת השבת עד צאתה. גם אם בביתו נשמרת קדושת השבת כדת וכדין, הרי משהו מתחושת השבת שבקרבו נפחת. רגישותו לחילול האות שבין ה' ובינינו קהתה. קהות חושים זו היא טבעית לכל הנמצא במצב זה גם אם הוא אנוס לכך. הקהיון אינו נובע משינוי בהשקפה חלילה. ההרגל הוא אביו מולידו. גם רופא כירורג אינו מתעלף למראה דם.

ישעיה הנביא מבטיח לאוטם אזניו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע כי הוא מרומים ישכון ויזכה לראות את זיו השכינה. שמירת החושים הרוחניים של האדם היא תנאי להתעלותו. שמירה מעולה מורידה את סף הגירוי, מחדדת את הרגישות ומעדנת את החושים הרוחניים עד לדרגה עליונה ביותר. נראה שרק בעלי חושים כאלה מסוגלים לראות את זיו השכינה.

ואכן נזהרו גדולים שבישראל מכל פגיעה קלה שבקלות בחדות חושיהם הרוחניים. לא משה רבינו הוא מכה את היאור במכת דם אלא אהרן. היאור הגן על משה כשנשלח לתוכו, ולפיכך יהיה במעשה כזה משום פגיעה כלשהיא במידת הכרת הטוב של משה רבינו.

מי שקלקל רגישות חוש מחושיו, שום דבר כבר לא יכול להזיק לו. מי שהרס לעצמו את חוש הראיה יכול אפילו להסתכל בשמש ושום רע לא יאונה לו.

כל הגדול מחבירו סף גירוי נמוך יותר וטעון שמירה מעולה יותר מכל נדנדוד קליל של מה שפוגע ברגישות. שמירה זו עצמה מנמיכה את סף הגירוי ומעלה את האדם. כך הוא מתקרב לצורת אדם כפי שנקבע בבריאתו. נמיכות סף הגירוי של חושיו הרוחניים היא הציון לדרגתו כאדם.

[בעין יהודית ח"א עמ' 31]

שמירת העינים

סגולה לפרנסה טובה, לזכות לילדים, ולראות השכינה

”וְעַיִן עֵינָיו מְרֵאֵת בְּרָע, הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֵּן, מְצֻדֹת

סְלָעִים מְשֻׁגְבוּ, לַחֲמוּ נִתְּן, מִימּוֹ נֶאֱמָנִים, מֶלֶךְ בְּיַפּוֹ

תְּחִינָה עֵינֶיךָ תְּרַאֲיֶנָּה אֶרֶץ מְרַחֲקִים”

[ישעיה ל"ג ט"ו-י"ז]

לחמו נתן – לא יהא מבקש לחם כי מן השמים יספקו לו מזון:

מימיו נאמנים – כלומר זרעו יגדל, וכל צרכיו יספקו לפרנסם:

מלך ביופיו תחזינה עיניך – שתזכה לראות זיו שכינתו של מקום:

[רש"י]

ה. הכרת הטוב

עוד יש לבאר את הצורך בשמירת העינים, מצד "הכרת הטוב" לבורא יתברך.

ויתבאר ע"פ המשל של המגיד מדובנא ופרשת האזינו עה"פ [דברים ל"ב י"ח] "צור ילדך תשי ותשכח א-ל מחוללך":

ראובן היה חייב לשמעון מנה, ובא ראובן אצל לוי וביקש ממנו עצה איך להתפטר מבעל חובו כי שמעון נוגש אותו מאד, ויתן לו עצה שיעשה את עצמו משוגע, וכאשר יבוא אליך שמעון תתחיל לצפצף ולרקד במחולות. ויעש כן. ושמעון ראה כי הוא משוגע, וירף ידו ממנו. אח"כ בא ראובן אל לוי וביקש ממנו איזה הלואה לימים מספר, ויתן לו. וכאשר הגיע זמן הפירעון, בא אליו לוי לתבוע את חובו, והוא מתחיל לצפצף כנגדו כאשר עשה נגד שמעון, וירם עליו לוי מטהו ויכהו פעמיים, ויאמר לו: "נבל, העצה הזאת הלא אני יעצתי לך, וכי בעבורי יעצתי לך כן – שאתה משתמש בזה נגדי?" [עיי"ש בנמשל שהביא].

ונבאר את הנמשל ע"פ דרכנו, הקב"ה נתן לאדם שתי עינים בריאות ושלימות כדי להסתכל ולהגות בתורה הקדושה, ולקיים מצוותיו, וכך להסתכל על צדיקים וכדו', וגם כדי שיוכל לחיות את חייו כאן בעוה"ז לשאר עיסוקיו באופן המותר, ובלי העינים אדם חשוב כמת וכמו שנתבאר, שלא יכול לפעול שום דבר בלעדיהם, ומה האדם עושה? משתמש בעינים שה' נתן לו למה שהוא רוצה, ושוכח את התכלית שבעבורה ייעדה הבורא עולם, והולך ומטמא את עיניו רח"ל בהסתכלות בפריצות ותועבה.

האם יש עוול יותר גדול מזה???

האם בשביל זה קיבלנו שתי עינים בריאות וטובות,

לעשות הפוך מהמטרה שנתנו לנו???

וזה הפי' "ותשכח א-ל מחוללך".

ו. חשבון ההנאות והתענוגים

א.

עוד אפשר לבאר ע"פ מה שאמרו חז"ל וביצה ט"ז. שכל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד יום הכיפורים. וה"ה לשאר ענינים שבאים לאדם במשך כל השנה.

והענין הוא, שלכל אדם יש חשבון בשמים כמה הנאות ותענוגים יקבל באותה שנה, וכן גם כמה צער ועגמת נפש יהיה לו באותה השנה. והאדם החכם שמתאפק מלמלאות תאוותיו ולא מסתכל במקומות האסורים, ומתאמץ בכל כחו לשמור על עיניו, יש לו מזה צער ועגמת נפש, וכנגד זה, מה שלא נהנה מהאיסור, נשאר מה שמגיע לו בחשבון התענוגים מלא, ולכן זוכה שנותנים לו את כל ההנאה הזאת בתענוג רוחני בתורה ותפילה ושאר עבודת ה'.

אבל מי שהוא שוטה וזן את עיניו בהסתכלות במקומות של פריצות ותועבה, א"כ את כל תענוגיו מקבל על ידי תאוותיו ומוכר את הכל בעבור נזיד עדשים, ואת כל הטוב והרוחניות שרצו לתת לו התבזבזו על ידי מה שהשתמש בזה בתענוגות אסורות, ולכן אין לו אח"כ חשק בתורה ותפילה וחיייו אינם חיים, כי הכל הלך לצד היצר הרע. ובית אברהם פ' מקץ.

וכתב הסטייפלר וקריינא דאגרתא ח"א ט"ז וז"ל: גם צריך לדעת, כי בהתגברו ועומד בנסיון מתקדש שם שמים מאוד וזכותו נורא ועצום, וגם בעוה"ב יראה נועם ברוב הימים, כי כל ההנאות שהאדם נמנע מהם מפני כבוד שמים משתלם לו ממקום אחר בהיתר בהמשך הזמן. מתוך הנסיון ידוע כי ככל אשר יתגבר על טבעו יקל לו יותר באופן שבמשך הזמן כמעט ולא יהיה לו נסיונות. עכ"ל.

ודבר זה מבואר במנחות מ"ד. באדם אחד שהתגבר לשם שמים, ומה שרצה לעשות באיסור קיבל בהיתר, עיי"ש.

וזה מה שאמר רבי יהודה הנשיא [אבות דר"נ פכ"ח מ"ה]: כל המקבל עליו תענוגי העוה"ז מונעים ממנו תענוגי העוה"ב, וכל שאינו מקבל תענוגי העוה"ז נותנים לו תענוגי העוה"ב.

ומשום כך צריך להזהר שלא יקח ממה שלא נתנו לו, כי על יד כך נגרע ממה שקצבו ליתן לו ויפסיד הרבה, כמו שאמרו חז"ל [סוטה ט:]: כל הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שמבקש אין נותנים לו ומה שבידו נוטלים ממנו.

על כן יש לו לאדם לזכור יסוד גדול זה ולחשב בעצמו מה שאמרו חז"ל [וב"ב ע"ח:]: הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה, ויראה כמה יכול להרויח בהתאמצות אחת בשמירת עיניו, רווחים גדולים בעוה"ז ובעוה"ב.

ונביא כאן מעשה נפלא שיש בו הרבה מוסר השכל בעניין זה [מובא בספר בגן האמונה ומקורו בבא"ח דרושים פר' נח]: מעשה בתלמיד של הבעש"ט ששמו יוס'ה, שפיתה אותו יצרו לגנוב. לא יכל יוס'ה לעמוד בפיתוי יצרו, ובלילה בזמן שכל העיר נמה את שנתה, יצא מביתו כשפניו מועדות לאחווה המפוארת של שרה הגבירה, העומדת בקצה העיירה.

שרה זו היתה בתו היחידה של יהודי עשיר מאוד שנפטר לא מכבר, ומאחר שלא היו לא בנים, נשאר כל רכושו הרב בידיה.

הגיע יוס'ה לשער האחווה, והנה השער פתוח לרווחה, השומר ישן שינה עמוקה, והכלבים מקשקשים לו בזנבם... המשיך יוס'ה בדרכו ללא הפרעה דרך הגן המפואר והגיע אל הבית, והנה גם כאן הכל מוכן ומזומן לו – הדלת אינה נעולה, והמשרתים כאילו בלעה אותם האדמה...

נכנס יוס'ה בשקט אל הבית, נעצר לרגע להביט אל כל השפע והעושר, על השטיחים היקרים, על התמונות הנדירות, על כלי הזהב ועל הנברשות המפוארות, ואחר כך המשיך בדרכו וחלף על פני הטרקלין המפואר, כשפניו מועדות לחדר

העבודה, שם – ידע מביקוריו אצל אביה של שרה בעבר – נמצאת הכספת. והנה, לשמחתו הגדולה מצא את הכספת עומדת פתוחה לרווחה, ובתוכה ערוכים ומסודרים זה לצד זה חבילות של כסף, מטילי זהב, תכשיטים יקרים ואבנים טובות.

יוס'יה לא יכול היה שלא להתפעל, שהדברים מסתדרים לו בקלות כזו – השומר ישן, הכלבים לא נובחים, הבית פתוח, כל המשרתים נעלמו, הכספת פתוחה – יוס'יה התחיל להרגיש שיש לו – לא נעים להגיד – ממש "סייעתא דשמיא".

יוס'יה התחיל לחשוב: "מה זאת עשה לי אלוקים? מדוע הכל קל כל כך? נראה כאילו כל הרכוש הזה שייך לי, וכל שעלי לעשות הוא לקחתו בלי שום מונע, מוזר..."

יוס'יה עמד והביט על כל השפע שמולו, לאט לאט החל לבו נוקפו על העבירה, שהוא עומד לעשות. הוא החל להרהר: "הלא כל מזונותיו של האדם קצובים לו מראש השנה, מה לי לגעת ברכושם של אחרים?"

אולם, צרורות הכסף העבים ומטילי הזהב הבורקים כמו קראו לו: יוס'יה! שלך אנחנו, קח אותנו...

יוס'יה עמד כך מהסס, ולאט לאט החלה להאיר בלבו האמונה.

"הלא אם כל השפע הזה באמת שייך לי, הוא בודאי יגיע לידי בהיתר גמור", חשב יוס'יה, "אם כן, למה לי לקחתו באיסור לעבור על רצון השם?"

לפתע התלהב לבו של יוס'יה, והוא התמלא ביראה גדולה. הוא הרגיש באיזו סכנה הוא נמצא, ומיד צעק בליבו: "רבנו של עולם, הצילני!" אחר כך פנה לאחוריו, וברח מן הבית בלי לקחת ממנו מאומה.

למחרת, בשעות הערב, אחרי שעבר על יוס'ה יום מר של חרטה ושל בושה ושל בכיה לפני השם, שישלח לו על הרצון שהיה לו לגנוב, הגיע שליח מעם הבעל שם טוב, ומסר לו שהבעל שם טוב קורא לו, שיכנס אליו מיד.

ברגלים כושלות הלך יוס'ה, ונכנס לחדרו של הבעל שם טוב, כשהוא מכווץ מפחד ומבושה. הוא היה סמוך ובטוח, שהבעל שם טוב ראה ברוח קדשו את כל מעלליו.

”יוס'ה”, פנה אליו הבעל שם טוב, ”שב נא. מה שלומך?”

”ברוך השם”, ענה יוס'ה, וחכה בחשש לבאות.

”יוס'ה”, אמר הבעל שם טוב, ”פנתה אלי הגברת שרה הגבירה, אתה יודע מי זאת?”

”כ...כן, כ...כ...כמובן כ...כבוד הרב”, גמגם יוס'ה. זהו! עכשיו הוא כבר היה בטוח ששרה הגבירה ראתה אותו באמצע הלילה בביתה, והלכה וספרה לרבו. היכן יסתר? ואיך ישא פניו לרבו? אוי לאותה בושה, אוי לאותה כלימה...

”ובכן”, המשיך הרב, ”כידוע לך שרה היא בת יחידה, ולפני שנפטר אביה, הוא ביקש ממני לפקח על כל עניניה, לדאוג לה ולשמור עליה...” כאן הפסיק קצת הבעל שם טוב, ונעץ מבט חודר ביוס'ה, שהתחיל ממש לרעוד.

אחר כך המשיך הבעל שם טוב: ”שרה פנתה אלי הבוקר, ובקשה ממני למצוא לה חתן. היא הביעה לפני את רצונה, שיהיה החתן תלמיד חכם, היושב על התורה ועל העבודה, ושאינ רצונה שינהל את העסקים ואת האחוזות, רק שילמד בלי שום הפרעות, ולא יהיה לו עסק כלל בעניני העולם הזה... היא עצמה רגילה לנהל את הכל, אשת חיל היא, זריזה מנוסה בעסקים של אביה”.

הבעל שם טוב חייך אל יוס'יה והמשיך: "והנה בתחילה לא הצלחתי לחשוב על שום מועמד לכך, אחר כך השם יתברך נתן בדעתי, שהגיע הזמן שאתה תתחתן, ומיד האיר השם את עיני, שבודאי אתם זיווג משמים. לך תתחיל מיד להכין את עצמך לחתונה. רצוני שהחתונה תתקיים ללא שהיות רבות לפני החגים הממשמשים ובאים..."

יוס'יה ההמום יצא מחדרו של רבו אל הרחוב שטוף השמש, כשראשו סחרחר עליו. הוא התיישב על ספסל מן הצד, והמאורעות שעברו עליו, חלפו לנגד עיניו, לבו התרחב והתפעל מעוצם ההשגחה ומהרחמים של הבורא. הוא כמעט התעלף מהמחשבה, מה היה קרה, אם לא היה עומד בנסיון... אם היה שולח ידו בגניבה, הוא היה בעצם גונב את הממון שלו, ומאבד בכך את עתידו הטוב! במקום לחיות בהרחבה ולעסוק בתורה ובתפילה, הוא היה צריך עתה להסתיר את עושרו ולברוח לארץ ניכר, ובודאי היה עוזב גם את כל היהדות ואת התורה...

יוס'יה הודה בדמעות לבורא עולם, שריחם עליו, ושעזר לו לעמוד בנסיון. הוא גם נתן לו לראות עין בעין כיצד השפע של האדם מוכן לו, וכל נסיונו הוא אם להתאזר בסבלנות ולקבלו בעיתו ובזמנו בהיתר – ואז להנות ממנו באמת, או חלילה לדחוק את השעה ולקחתו באיסור – שאז מובטח לו, שלא יהנה ממנו.

ומזה נלמד לענינו, שעל ידי ששומר את עיניו ונזהר מלהביט במה שלא שייך לו, יזכה שאת כל ההנאות שקצבו לו משמים יקבל באופן המותר והישר, בלי שום מאמץ וטרח לזה כלל.

ב.

עוד יש לדעת בענין זה, שכל אדם שמשתדל לשמור את עיניו מדברים אסורים ופריצות, הקב"ה ידאג שגם בני ביתו ילכו בצניעות ויראת שמים. וככל שיתגבר יותר ויותר, כך גם הם יזכו. וכנגד הצער והקושי שהיה לו בהתגברות כך יזכה שבניו ובנותיו ילכו בקדושה וצניעות.

ובעיקר תלוי הדבר, איך שבני הבית רואים את האבא שלהם מתנהג כך גם הם ינהגו. אם הבן רואה שאביו הולך למקומות לא צנועים ואינו שומר על עיניו, כך גם הוא יעשה, ואי אפשר לצפות ממנו שישמור את עיניו בזמן שהוא רואה את אביו בעצמו מסתכל היכן שרוצה. אבל אם הבן רואה שאביו לא מסתובב במקומות שיש בהם חוסר צניעות, וגם כשמוכרח להגיע למקום פלוני עושה את כל המאמצים לשמור את עיניו באותו מקום, והיה גם מעדיף שלא ללכת כלל לאותו מקום, אז הבן לומד מה באמת חשוב לאבא שלו ומה לא, ומה צריך לקרב ומה לרחק. הדרך היא שהבן מייחס הרבה חשיבות למעשיו של אביו, בין אם הם טובים ובין אם לא, ולכן חשוב כל מאמץ שאדם עושה לשם שמים שיועיל אח"כ לבניו.

וכתב בספר חסידים [סי' תצ"ה] וז"ל: כל דבר צער שאדם סובל באותו ענין [היינו שמתגבר על עצמו במראה והרהור וכיוצ"ב] עושים טובה לזרעו, שנא' "יראה זרע יאריך ימים". וכתוב "אשרי בניו אחריו". ע"כ.

וראיה לכך אנו מוצאים בחז"ל [יבמות קכ"א; ב"ק נ"ו]: מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין [בורות לעולי רגלים, ומים מתכנסים בהם והיו שותים הם ובהמתן – רש"י] שנפלה לבור הגדול ובאו והודיעו לרבי חנינא בן דוסא, בשעה ראשונה ששאלו אותו מה המצב של הבת, אמר להם: "שלום", דהיינו שעדין יכולה לחיות. וכן כששאלו אותו בשעה השניה. אבל בשעה השלישית אמר להם: 'עלתה'. היינו שכבר עלתה מהבור. אמר לה ר' חנינא: בתי, מי העלך? אמרה לו: זכר של רחלים נודמן לי וזקן מנהיגו [אילו של יצחק ואברהם אבינו מוליך אותי – רש"י]. אמרו לו חכמים: נביא אתה. אמר

להם ר' חנינא: לא נביא אנוכי ולא בן נביא, אלא כך אמרתי "דבר שאותו צדיק מצטער בו יכשל בו זרעו??" ע"כ.

הרי נתבאר, שכיון שאותו צדיק נחוניא היה טורח ומצטער כל כך כדי להכין בורות מים לעולי רגלים, לכן מדה כנגד מדה משמים שמרו על בתו שלא תמות באותה מיתה של מים, ומזה נלמד לעניננו, אם אדם מתאמץ ונשמר בכל כוחו מלהביט בנשים ופריצות, הקב"ה ישמור על בני ביתו מדה כנגד מדה שלא יכשלו בדברים אלו ויזכה ג"כ שיהיו צדיקים וטהורים ולא ימשכו לכל תאוות העוה"ז.

וכתב בספר בן ישכר [בהקדמה סי' א']: ...אבל אם האדם מתנהג בהפקרות ואינו שומר את עיניו ולבו, ורודף אחרי דברים המותרים, זה משפיע על אשתו וילדיו שהם יתנהגו עוד יותר בהפקרות וברוח הדור החדש, ומיום ליום הם מתקררים מיראת ה' ברוך הוא... ובכן בעוד מועד ישמור מאד על עיניו ולבו להתקדש יותר ויותר ויוסיף לעצמו גדרים וסייגים בביתו לקדושה וצניעות, ולשמור מאד על העלונים שקורין צייטונגין [עיתונים] שלא יבואו ח"ו בביתו, כי כח הפועל בנפעל, אם מחבר העלון הוא מהדור החדש, אז זה משפיע כח הרע לכל אלו הקוראים בזה, אפילו שלא נראה לעין, עם כל זה כח הרע מונח בזה, והוא מפיץ בכתביו רעיונות טמאים ותועבים נגד האמונה והצניעות, וזה סכנה גדולה לכל הקוראים בזה.

פרק ד

אסור להתייאש

א. יצר הרע הוא טוב מאד

כתוב בתורה לאחר בריאת העולם [בראשית א' ל"א]: "וירא א-להים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". ודרשו חז"ל [בר"ר פ"ט ז', קה"ר פ"ג י"א] "והנה טוב" – זה יצר הטוב, "מאד" – זה יצר הרע. ויש לתמוה, וכי יצר הטוב נקרא רק 'טוב' ואילו יצר הרע נקרא 'טוב מאד', הרי הוא זה שגורם לכל העולם לעשות תמיד עבירות היפך רצון ה'?

אלא שחכמים באו לומר כאן יסוד גדול, שכל העליה של האדם ברוחניות היא באה דווקא מכח היצר הרע, שעל ידי שמתגרה באדם כל ימי חייו, והאדם מתגבר עליו בלי להתייאש, זוכה על ידי כך לשכר גדול בעולם הבא. אבל אם לא היה יצר הרע, לא היה שום קושי לעבוד את ה', וא"כ על מה יקבל שכר, לכן יצר הרע נקרא 'טוב מאד' שעל ידו זוכים להגיע לגדולות, להתעלות בעבודת ה' ולשכר הגדול לעתיד לבוא.

והנה ידוע לכל את המצב שאנו נמצאים בו היום, שבכל יציאה מהבית יש לאדם נסיונות, שבכל מקום שהולך אי אפשר כמעט שלא יכשל בראיה אסורה ובהרהורי עבירה, ולכן צריך לשמור את עצמו מאד שלא יכשל, ולשים לנגד עיניו שבכל התגברות טמונה הצלחה גדולה לעליה בתורה וירא"ש.

ואמרו חז"ל [ב"ב י"ז]: שלשה לא שלט בהן יצר הרע, אלו הן: אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל מכל כל. וכתבו התוס': אין לפרש שלא שלט בהם כלל, דא"כ איך קבלו על זה שכר על מה שלא טרחו כלל? אלא באמת היה להם יצה"ר והם נלחמו בו תמיד, ואמרו חז"ל [וימא ל"ח]: כיון שעבר אדם רוב שנותיו ולא חטא שוב אינו חוטא, וכן כאן ראה הקב"ה שהיו האבות דוחקין עצמן כל כך להתרחק מן העבירה, סייעם מכאן ואילך שלא שלט בהם יצר הרע.

ומה שהביאו התוס' מהגמ' ביומא דשוב אינו חוטא, זה נלמד שם מהפסוק ושמאל א' ב' ט'ן "רגלי חסידיו ישמור". וביאר המהרש"א: דרש 'רגלי' – מלשון רגילות, כיון שהרגיל אדם עצמו להיות חסיד, שוב ישמור אותו הקב"ה מלחטוא. וכן מה שכתוב באבות דר"נ ופ"ב מ"ג: צדיקים נוטל מהם יצה"ר ונותן להם יצר טוב. צריך לומר שזה דוקא אחרי שעבדו על עצמם והגיעו לדרגה של צדיק אז זכו לזה ולא קודם לכן.

רואים מכאן יסוד גדול, שאפילו האבות הקדושים היו צריכים להלחם עם היצה"ר שלהם, ועל ידי שטרחו הרבה להתגבר עליו זכו להיות אבות האומה.

ב. אין מעמידים אדם בנסיון שאינו יכול לעמוד בו

כל אדם עובר בעוה"ז נסיונות לפי מה שנקצב לו בשמים, אחד יותר ואחד פחות, ולפעמים אדם מרגיש שלא היה צריך לקבל נסיונות כאלה גדולים שאינו יכול לעמוד בהם.

וצריך לזכור במצבים אלו, שכל הנסיונות שעוברים על האדם הכל מתוכנן מראש בידי אדון הכל, שרוצה רק לטובתו ולתיקון נשמתו של האדם, וכל נסיון שנותן לו ודאי שיכול לעמוד בו, כיון שאין הקב"ה נותן לאדם נסיון א"כ יכול לעמוד בו, וכמו שאומרים חז"ל [כתובות ס"ז:]: לפום גמלא שיחנא. פי' לפי הכח של הגמל לסחוב כך נותנים עליו את המשא, שאם יתנו עליו יותר הוא יפול. וכן הוא לעניננו.

וראיה לכך, מצינו בפרשת יפת תואר ודברים כ"א א"ן, שהתורה התירה ליוצאים למלחמה אשת יפת תואר. ומי הם היוצאים למלחמה? אומרים חז"ל [סוטה מ"ד]. שהירא ורך הלבב – זה מי שמתירא מעבירות שבידו היה חוזר לביתו, ואפילו אם היה צדיק גדול, ודיבר פעם אחת בין תפילין של יד לתפילין של ראש, עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה [שם:], א"כ מי שנבחר לצאת למלחמה היו אנשים צדיקים שנזהרים על קלה כבחמורה.

ואם כן, למה התירה להם התורה אשת יפת תואר? אלא אמרו חז"ל [קידושין כ"א:]: יפת תואר – לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, מוטב יאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות. ופי' רש"י על התורה: שאם אין הקב"ה מתירה ישאנה באיסור.

רואים מכאן יסוד גדול, שאע"פ שכל ההולכים למלחמה היו אנשים גדולים וצדיקים, מ"מ התורה ידעה כמה גדול כח היצר של האדם, וכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו [סוכה נ"ב.], ולא יוכלו לעמוד בנסיון של יפת תואר – לכן התורה התירה להם, כי הקב"ה לא מעמיד את האדם בנסיון שלא יכול לעמוד בו.

ומזה נלמד לכל שאר הנסיונות של האדם במשך חייו, אם זה בשמירת העינים ואם זה בשאר נסיונות של קדושה וצניעות, שאם התורה לא התירה בשום אופן אז ודאי שאדם יכול לעמוד בנסיון הזה, ועם קצת מאמץ והתגברות יוכל לעבור את כל המכשולות.

עוד אנו מוצאים בנביא [דניאל ג'] על חנניה מישאל ועזריה שמסרו נפשם על קידוש השם וקפצו לתוך כבשן האש ולא השתחוו לפסלו של נבוכדנצר. ואמרו חז"ל [כתובות ל"ג:]: שאם נבוכדנצר היה נותן להם יסורים הם לא היו עומדים בזה והיו משתחווים לצלם.

ואומר על זה החידושי הרים: למה באמת לא נגזר עליהם שיקבלו יסורים? אלא מוכח מכאן שאין הקב"ה מעמיד אדם בנסיון שלא יכול לעמוד בו, ודוקא למסור נפש פעם אחת ולקפוץ לתוך כבשן האש היה בכוחם לעשות אבל לסבול יסורים למשך זמן זה לא היה בכוחם ולא היו עומדים בזה, לכן הקב"ה לא ניסה אותם באופן זה.

וכן אנו אומרים כל יום בתפלה [תהלים קמ"ז ט"ז]: "הנותן שלג בצמר, כפור – כאפר יפור". פי' שהשם יתברך מוריד שלג בעולם כפי מידת הצמר שיש לבני אדם ללבוש ולהתכסות, וכן גם שיעור הכפור שיהיה זה לפי כמות האפר שיש לאדם לפזר בתנור

ולא יותר מכך, וכל זה הוא מפני שאין הקב"ה מעמיד אדם בניסיון שהוא לא יכול לעמוד בו.

ג. ערך של כל פעולה קטנה

אחד העצות הגדולות בעבודת ה' היא, הידיעה שכל פעולה וכל מאמץ שאדם עושה לכבוד ה' יתברך, ואפילו תנועה הכי קטנה, יש לה חשיבות רבה בשמים ופועלת את פעולתה, ובפרט בשעה שיש לאדם נסיונות, כל התגברות שווה פי מאה. וכמו שאמרו חז"ל [אדר"נ פ"ג מ"ו] שטוב לו לאדם דבר אחד בצער ממאה בריוח – שזה כלל גדול לכל עניני עבודת ה'.

והענין הוא, כמו בצבא אם חייל רגיל ירצה לעלות בדרגתו ויתאמץ הרבה בעבודתו, מכל מקום לא יתנו לו לעלות כל כך מהר רק לאחר ימים ושנים, אבל בעת מלחמה אם אותו חייל יעשה מעשה גבורה הכי קטן מיד יעלו אותו בדרגתו הרבה מאד. כן הוא בשעת נסיון, שיש יותר קושי בעבודת ה', כל מאמץ קטן שעושה שווה הרבה מאד ומעלה את האדם לדרגות נשגבות.

ומשום כך אין לזלזל בפעולות הקטנות שאדם עושה לשם שמים, שפעמים רבות דווקא פעולות אלו מרוממות אותו ומסייעות לו להתעלות ברוחניות. כמו שאמרו חז"ל [אבות פ"ב מ"א]: והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות. ומסופר [מאיר עיני ישראל ח"ג עמ' 641] שאמר הגר"ש ואזנר שליט"א ששמע מאחד מחבריו ששמע מפי קדשו של החפץ חיים זי"ע שאמר לו: שגם כשמונע עצמו פעם אחת ללכת ברחוב בעיר גדולה, נעשה מזה קרן לעוה"ב.

עוד תראה, שבכל התגברות שמתגבר בעבודת ה' זה כמו טבעת יהלום יקרה שעושה לכבוד ה', וכשמתגבר כך פעם אחר פעם, נוצר מזה שרשרת פנינים גדולה ויקרה לכבוד ה' יתברך, ועושה בזה נחת רוח גדול לה', וזוכה על ידי כך להארה גדולה מאת ה' לתיקון מעשיו.

ובעיקר כל אחד צריך להאמין בכח המעשים הקטנים שלו, ולא לייאש את עצמו משום דבר בעולם. ואף על פי שיש היום הרבה חושך וערוב של כל מיני תאוות העוה"ז, צריך לדעת שדווקא משום כך כל פעולה קטנה שעושה יש לה ערך גדול כמו של צדיקים גדולים שהיו בדורות הקודמים.

ונצטט כאן את דברי ר' חיים ויטאל [שער הגלגולים, הקדמה ל"ח, דף ס"ב:] וז"ל:

פעם שאלתי למורי ז"ל [האר"י הקדוש]: איך היה אומר לי שנפשי היתה כל כך מעולה [כנזכר שם], והרי הקטן שבדורות הראשונים היה צדיק וחסיד שאין אני מגיע לעקיבו? ואמר לי: דע לך, כי אין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם, רק כפי הזמן והדור ההוא, כי מעשה קטן מאד בדור הזה שקול בכמה מצוות גדולות שבדורות אחרים, כי בדורות אלו הקליפה גוברת מאד מאד לאין קץ משא"כ בדורות ראשונים. ואילו הייתי בדורות הראשונים היו מעשי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים... ולכן שלא אצטער על זה כלל, כי בלי ספק יש לנפשי מעלה גדולה על כמה צדיקים ראשונים מזמן תנאים ואמוראים. ע"כ.

וכל דברי האר"י ז"ל היה בזמנם לפני כ - 450 שנה, אבל כיום שהפריצות גברה עוד יותר, כ"ש שהקב"ה מחשיב כל מעשה קטן למעשה גדול כמו בדורות הראשונים. ובפרט בנסיון של שמירת העינים, שבכל פעולה קטנה כמו עצימת העינים והזזת הראש, צריך הרבה מאמץ בשבילה, ודאי שהערך של זה גדול מאד והשכר הוא לאין קץ.

וכתב בספר חסד לאברהם [מעייין ראשון נהר כ"ד] וז"ל:

ואם תאמר, כיון שנסתם השפע בכלל [דהיינו מה שהיתה השכינה הקדושה משפיעה על עם ישראל], א"כ מה יתן ומה יוסיף העוסק בתורה ובמעשים טובים או אם יפגום ח"ו?

ויש לומר, כי העושה מצווה בעת הזאת הוא עושה סמך אל השכינה ומושך לה שפע קצת כמו זיעה בעלמא, ועם כל זה יש לו שכר טוב בעמלו, ועל זה נאמר וישעיה ס"ו י"ז "שישו אתה משוב וכו'", כי הוא עושה לה סמך, ואדרבה שכרו יהיה גדול. והעד על זה בת מלך בהיותה יושבת בהיכל אביה המלך ואחד מעבדיה יעשה לה איזה עבודה ודאי תשלם לו שכר, אבל לא שכר כל כך כמו שאם תהיה חוץ להיכל המלך בדוחק ובגלות, ואם העבד יתן אז אפילו דבר קל כמו עשב לח להבריא נפשה, הוא חשוב בעיניה מכל אילי נביות אשר היו לה בשעת רוממותה... כי העבודה זו המועטת בזמן הזה [שעוסק בתורה ומצוות] הוא יותר חשוב מכל אילי נביות שהיה בזמן בית המקדש. ע"כ.

ובאותו עניין נצטט כאן משל נפלא שהביא ר' אלימלך מליוז'ענסק ונועם אלימלך פרשת וישבו: משל למלך שהוא במקום כבודו בפלטיין שלו, ויבא איזה אוהב המלך וירצה להזמינו לסעודתו לביתו, אזי בודאי יכעס עליו המלך, כי אין זה כבוד של מלך לצאת מפלטיין שלו לבית אחרים גם אם יהיה הסעודה גדולה עד למאוד, ובלתי אפשרי שיומין את המלך לביתו עד שיכין כל ההכנות ויעמיד מליצים ופרקליטיין גדולים שימצא חן בעיני המלך שיבוא לסעודתו. אבל כשהמלך נוסע בדרך ורוצה ללון בדרך, אזי כאשר ימצא מקום נקי באכסניא נקי, אף אם בית המלון בכפר אם הוא רק נקי אזי זה בית מלונו ללון שם.

והנמשל מובן, בזמן שבית המקדש היה קיים, והיה שכינת כבודו בבית קדשי הקדשים אזי אם אדם היה רוצה לשאוב רוח הקודש או נבואה היה צריך עבודה גדולה, כמו שמצינו בשמחת בית השואבה ששם היו שואבים רוח הקודש, אבל עתה בגלות המר, הגם השכינה הקדושה גלתה עימנו, ובעוונותינו הרבים היא נע ונד בארץ, ותשוקתה מאוד למצוא מקום דירה לשכון בה, ואם מצאה מנוח מקום נקי, אדם שהוא רק נקי מעבירות וחטאים, אזי שם היא דירתה.

אם כן אנו רואים, כי עד כמה שנמצאים אנו בגלות וחשכות יותר, כך גם יש ערך וחשיבות לכל מצווה קלה שאדם עושה וכן לכל מחשבה טהורה יש לה חשיבות גדולה בשמים עד למאוד.

ד. על ידי הנפילות באים העליות

א.

אומר הנביא [מיכה ז' ח':] "אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי, כי אשב בחושך ה' אור לי". ובמדרש תהלים [שוח"ט מזמור ה', הביאו רבנו יונה בשע"ת פ"ב ה'] ביאר: אלמלא נפלתי, לא קמתי. ואלמלא שישבתי בחושך, לא היה ה' אור לי. שבא להודיע לנו כי החושך יהיה סיבת האור, ובלי שקדם החושך לא היה מגיע האור. וכמו שכתוב שם במדרש [שם מזמור כ"ב, ובילקו"ש מיכה שם]: שנו רבותינו מתוך נפילה קימה, מתוך אפילה אורה. שבאו חכמים ללמד אותנו שדווקא מתוך הנפילות שאדם נופל בהם ולא מתייאש, מגיעים העליות וכל ההצלחה שלו.

וכן הוא בזהר [תצוה קפ"ד]. וז"ל: דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא... ולית פולחנא דקוב"ה אלא מגו חשוכא, ולית טבא אלא מגו בישא. מבואר מכל הנ"ל שדווקא מתוך החושך והנסיונות מגיע האדם לעליה רוחנית. וכן דרכו של הקב"ה שרוצה שהאדם יתעלה למדרגות גבוהות, מביא לפניו נסיונות לראות אם יוכל לעמוד בהם, וכשמתגבר עליהם זוכה להתעלות במעלות גבוהות.

וכשבא לפני האדם נסיון אפילו נסיון קל, צריך לשמוח בזה שמחה גדולה, ולדעת שהקב"ה רוצה שיתעלה יותר, וכל הנסיונות שבאים עליו הם בשביל לרומם אותו ולהעלותו לדרגות גבוהות בעבודת ה'.

ובתב ר' יצחק הוטנר באחד ממכתביו [פחד יצחק, אגרות וכתבים קכ"ח]: על הפסוק [משלי כ"ד ט"ז] "שבע יפול צדיק וקם", והנה הטפשים חושבים כי כוונתו בדרך רבותא, שאע"פ ששבע יפול צדיק – מכל מקום הוא קם... אבל החכמים יודעים היטב שהכוונה היא שכל מהות הקימה של הצדיק, היא דרך ה"שבע נפילות" שלו!!!

ועל זה היה אומר ר' זושא, אחיו של ר' אלימלך מליזנסק זצוק"ל [תורת הרבי ר' זושא אות קס"ח, ועוד]: "שאינו מקוה לשום תשלום שכר בעולם הבא חלף עבודתו אשר עבד את ה' יתברך לעת זקנתו אחר שכבר עלה למדרגות גדולות בעבודת ה' וידע את כבודו יתברך כפי כחו, כי על זה לא יתכן לשלם לו שכר, כי זה בעצמו שמרגיש נועם ומתיקות בעבודתו יתברך נחשב בעיניו לשכר גדול ואינו צריך לשכר יותר גדול מזה, כי בודאי מי שכבר נכנס בעבודת ה' יתברך ומשיג איזה מדרגה שהיא אזי הוא נהנה ברגע אחד מכל טוב חיי העוה"ז."

אך תקוותו חזקה לתשלום על עבודתו שעבד את ה' יתברך בנעוריו כאשר היה עדיין בקטנות המוחין והיו לו דחיות רבות וחלישות דעת גדול, ולא הרגיש שום טעם בעבודת ה', ועם כל זה התאמץ בכל כחו ונדד שינה מעיניו והפריש את עצמו מהבלי העוה"ז, והתגבר על יצרו וכפה אותו לעבוד את ה' יתברך ולקיים מצוותיו, על זה מקוה לתשלום שכרו בעולם הבא."

אם כן, האדם הנבון מנצל את הנפילות להפגנת אמונה, ושמח על ההזדמנות הזאת שיכול להתרומם ולהגיע לדרגות גבוהות בעבודת השם.

ב.

כתב בספר עלינו לשבח [במדבר, הקדמת העורך] וז"ל: אסור להתעלם מהכשלונות, לא לברוח מהירידות. בעבודת ה', ככל דרכי הנהגת העולם, יש עליות ומורדות. כל לומד תורה באשר הוא, יוכל להעיד שיצרו מתחדש עליו בכל יום ויום, ומנסה לטורדו מן הלימוד ומעשיית המצוות בשמחה ובאהבה. אבל יחד עם זאת, וגם לאחר כל

הכשלונות, עלינו להודיע את חביבותינו בעיני הרועה הנאמן, ולדעת שבכל יום הוא עבודה בפני עצמה.

וגם זה חלק נכבד בעבודת השם, לא להבהל מעליות וירידות, ולדעת שכשם שלפני העליה הנוכחית היתה ירידה, ולאחריה, הרי הגיע העליה, כך יהיה בעזרת השם גם עם הירידה העכשווית. יהודי שיידע את הידיעה הנכבדה הזו, צהלתו תהיה תמיד על פניו, ואז יהיה חביב לא רק בעיני המקום אלא גם בעיני עצמו...

הקשיים המרובים הנערמים לפתחנו, נוצרים דווקא בגלל חשיבותו של האדם, והתפקיד המרומם המיועד לו בעולם הזה. צא וראה בטבעם של בעלי החיים, עגל כי יולד, ימים אחדים לאחר מכן הוא כבר עומד על רגליו, ואוכל מזונו בכוחות עצמו. ולעומתו האדם, מרגע לידתו זקוק הוא לטיפול והשגחה מצד אימו, שאינה מסירה ממנו עין יומם ולילה, ואחר כך היא מגדלת ומחנכת אותו במסירות, עד שהוא עומד על רגליו בכוחות עצמו וזוכה להקים את ביתו בעצמו.

והוא שאמרנו, שדווקא האדם שהוא תכלית הבריאה ונזר היצורים, גידולו הוא בקושי רב, ואילו בבעלי חיים מצינו 'שור בן יומו קרוי שור'. כל דבר שתעודתו בעולם היא נשגבה יותר, כך הכנתו והכשרתו קשה יותר. בעלי החיים שתפקידם בעולם אינו כה גדול, כך גם הכשרתם לחיים אינה קשה, לא כן האדם שנברא כדי לשמש את בוראו ובכוחו להגיע למדרגות נפלאות, הכשרתו והכנתו קשה יותר. וזה סודם של הקשיים.

כל אדם נתקל במהלך חייו בירידות. הוא מרגיש את עצמו עומד במקום צר, באין כל אפשרות לנטות ימין ושמאל. ואז, כך הוא שוגה בדמיונותיו, אבדה כל תקוה... ואינו יודע שהקב"ה יצר כבר מראש, עוד בטרם היוולדו, את כל הסיבות על מנת להקימו ולהוציאו מאפילה לאורה.

מה שנדרש מן האדם בעת הזו, היא מידת העקשנות! לדעת בבטחה גמורה, שאי אפשר לעלות מדרגה לדרגה כי אם על ידי הירידה שקודם העליה, ואז הירידה הופכת להיות ממש תכלית העליה, ולכל זה צריך עקשנות גדולה עד אין שיעור.

להתעקש בדעתו שגם בעת כזו יש לו אפשרות להתחזק ולהיות קרוב אל הקב"ה, וכל מה שיעבור עליו בגוף, בנפש ובממון, יתלה בטחונו בה'.

היצר הרע מטעה את האדם ואומר לו שכביכול אינו יכול להתקרב לה' יתברך מחמת ריבוי החטאים שלו, מצד אחד, ומחמת ריבוי היסורין והתלאות ודוחקות הפרנסה, הנוטלים ממנו את כל זמנו, מצד שני. ומי שמסתכל בעיני האמת, וצופה על המציאות באספקלריה ברורה ובהשקפה אמיתית, מבין ויודע שכל מה שעובר עליו הם נסיונות מאת הקב"ה המעוניין לקרב אותו ביותר, ולעוררו בתשובה, ודווקא על ידי כך לפדות אותו מכל העונשים הקשים ומדינה של גיהנם.

ה. להתחיל תמיד מחדש

א.

הנה ידוע הוא, שדרכו של היצר הרע להכשיל בני אדם בעבירות, ואינו מסתפק בעצם העבירה לבדה, אלא דואג להביא עם זה ג"כ עצבות ויאוש, על ידי שמביא לאדם מחשבות ש"איני כדאי וראוי לעשות עתה תשובה מחמת שנפלתי בעבירה כזו וכזו, וגם אם אשוב לא יקבלו את תשובתי" וכיוצא באלו המחשבות, או שמכביד עליו עולו ואז כבר אינו מסוגל להקים את עצמו, ועל ידי זה מתייאש וחושב שאין לו עוד סיכוי להתקרב לה' ולחזור לאן שהיה.

ודבר זה של היאוש הוא הכלי נשק החזק ביותר של היצה"ר, והיא מחלה נוראה שמכרסמת בלב האדם לאט לאט, שמרגיש שהפסיד את כל חייו, ועל כן לא מנסה יותר להתפלל וללמוד כמו שהיה מתאמץ קודם לכן, ומתחיל לרדת בעבודת ה'.

והתרופה לכך היא, להתחיל תמיד מחדש, וכל פעם שיש לך נסיון ואתה רואה שהיצר התגבר עליך, אל תייאש את עצמך, אלא באותו רגע תתעלם מכל מה שעבר עליך עד עכשיו, ותגיד לעצמך אני מתחיל עכשיו דף חדש ולא מעניין אותי מכל מה שהיה איתי עד היום ואני אדם אחר לגמרי, ותתחיל שוב להתחזק מחדש ותתפלל לה' שירחם עליך ויעזור לך להתקרב אליו ויציל אותך מיצה"ר, ותמשיך הלאה בלימוד התורה הק', ואל תחשוב על מה שהיה איתך בשום אופן. ולעת עתה עד שיגיע זמן שמסוגל לזה. ותביט תמיד קדימה לשאוף ולהתעלות ולא אחורה, ועי"ז תוכל לחזור למה שהיית ועוד יותר מכך.

ויש לך לדעת, שדבר זה הוא יסוד גדול בעבודת ה', והקב"ה שמח מאוד במי שנפל ובכל זאת לא מתייאש וקם בחזרה להתחיל מחדש, כיון שצריך לזה כוחות נפש גדולים להתחיל עוד הפעם ולבנות מהתחלה, ועל ידי שלא מאבד תקוה ומיחל לה' עושה בזה נחת רוח גדול.

ויסוד זה מוזכר בתורה, שמושה רבינו אמר להם לישראל [דברים כ"ו ט"ז] "היום הזה ה' א-להיך מצוך לעשות את החוקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך".

שואל המדרש [תנחומא שם אות א':] מה זה מילת "היום", וכי עד עכשיו לא ציוה הקב"ה את ישראל, והלא אותה שנה שנת ארבעים היתה וכבר קבלו את התורה בשנה הראשונה לצאתם ממצרים?

אלא כך אמר משה לישראל, בכל יום תהא התורה חביבה עליכם כאילו היום קיבלתם אותה מהר סיני. ובלשון רש"י כאן: בכל יום יהיו בעיניך חדשים כאילו בו ביום נצטוית עליהם. וכ"כ רש"י פ' עקב [שם י"א י"ג], ובפ' יתרו [שמות י"ט א'].

מבואר כאן שרצון ה' שיהיה לאדם התחדשות בלימוד התורה תמיד בכל עת כאילו עכשיו נצטווה עליהם ועל ידי כך יעסוק בה בהתלהבות בכל כחו, כמו בכל דבר חדש שמקבלים משתמשים בו בעת הראשון כל הזמן בהתלהבות עד שמתרגלים אליו, כך גם בדברי תורה יעסוק בהם כל יום מחדש בכל כחו ללא קשר עם מה שהיה איתו קודם לכן, ועל ידי כך ימנע מעצמו כל חולשה ורפיון בלימוד התורה ויהיו כחדשים בעיניו כאילו עכשיו נצטווה עליהם.

ואם זה בלימוד התורה כך, כ"ש בשאר עבודת ה' שמסמל את מהות האדם שצריך להתחיל תמיד מחדש ולהתחזק בזה, ועל ידי זה יהיה תמיד בעליה רוחנית.

ב.

והענין הוא, שהיצה"ר מחפש כל הזדמנות שיש לו לגנוב מבני אדם את הרוחניות שיש להם, ועושה את זה בעיקר באופן שהזכרנו, ועל כן מוטל על האדם לשמור על מה שיש לו בכל מחיר ולא לתת ליצר כלום, ואף בזמן שיש מעידה כל שהיא, צריך להזדרז מיד ולהתחיל מחדש, ולמנוע ממנו כמה שיותר מלייאש אותך, ועל ידי כך תחטוף את הרוחניות שנשארה לך על ידי שתתחזק בעבודת ה'.

והמשל בזה ביאר החפץ חיים [מובא בהקדמה לשמיה"ל]: לאשה אחת שעמדה על אחד הדוכנים בשוק עם סל גדול של ירקות למכור, ופגע בה אדם אחד והתחיל לחטוף לה מהסל, נבהלה האשה ולא ידעה שום עצה מה לעשות, עמד שם פיקח אחד, אמר לה: "מה את מחכה, עד שיקח לך את הכל? כמו שהוא חוטף כך גם את תחטפי, וכל מה שיעלה בידך יהיה שלך".

כן הוא בעניינינו, אף שנפל בידי היצה"ר לא יתמהמה הרבה אלא יקום מיד ויתחיל לחטוף כמה שיותר מצוות ומעשים טובים, לפני שהיצר יקדים אותו ויביאו לידי יאוש, ועי"כ יציל לפחות מה שיוכל כדי שלא יפסיד הכל.

ובן כתב רבינו יונה [יסוד התשובה] וז"ל: ולא יבהילוהו רעיוניו אשר לא יניחוהו לשוב, כי יבוש מחטאיו, כי יחשוב איך אוכל להעיז פני ולשוב, ואני חטאתי עויתי ופשעתי, כזאת וכזאת עשיתי, עברתי ושניתי ושלשתי עד אין ספורות, ואיך אבוא עוד לפניו כבשת גנב כי ימצא, כי בושתי לעמוד לפניו... אל יחשוב כן, כי המסית יושב כזבוב במפתחי הלב, מתחדש עליו בכל יום, צופה ומביט להכשילו ומשים לבו לעצה הרעה הזאת. רק יחשוב, כי כן מדת הבורא יתברך, ידו פשוטה לקבל שבים. לכן טוב לו להשליך פשעיו ולעשות לו לב חדש.

וב"כ הסטייפלר [קריינא דאגרתא ח"א י"א] וז"ל: "במה שנוגע על העבר אין לחשוב לעת עתה כלל... ועיקר גדול מאד הוא שלא להיות מיואש ח"ו, כי צריכים תמיד לקוות לה' יתברך שיעזור לו, היד ה' תקצר ח"ו, והבא לטהר מסייעים אותו. עוד עיקר גדול שלא להיות עצב, ולא לחשוב אודות העבר כלל..."

ג.

וראיתי מעשה נפלא בשיחותיו של הר' פינקוס זצ"ל [ימים נוראים עמ' פ"ה] אמנם מדבר שם על ר"ה אבל ה"ה לכל השנה. וז"ל: אירע פעם בראש השנה שכשיצאתי רגע באמצע חזרת הש"צ שמתי לב שבחור מסויים עומד לו עצוב בחדר צדדי. שאלתי אותו: "מה קרה?" והוא ענה: "נשברתי, קמתי מאוחר ואני מרגיש שהראש השנה אבוד..."

אמרתי לו שאני רוצה לספר לו מעשה קצר: בתקופת מלחמת ששת הימים נזדמנתי לביה"ח שערי צדק, ובשהותי שם ראיתי אנשים מתווכחים בלהט. כששמעתי את דבריהם, התברר לי שהמדובר בחייל שנפצע במלחמה מכדור שחדר לגופו ונותח

בביה"ח להוצאת הכדור. משנסתיים הטיפול והחייל נחבש, רצו לשלוח אותו הביתה להחלים, אבל החייל התנגד ואמר: "אני לא הולך הביתה, וכי חג כעת?! לחגים אלך הביתה, כעת אני חוזר למלחמה". אמרתי לאותו בחור: "אנחנו עכשיו במלחמה! נפצעת? תקח סמרטוט ותחבוש את עצמך ומיד חוזר למערכה" ע"כ.

בחור זה יכול להיות כל אחד מאיתנו, לכל אדם יש "משברים" בחיים, ואף פעם אי אפשר לדעת מתי זה יגיע, אבל זה כבר לא חשוב, מה שבאמת חשוב הוא, איך יוצאים מזה ומתקדמים הלאה. חשוב לזכור תמיד שאנו במלחמה חזקה "מלחמת היצר" ועלינו להתחזק ולקום מיד ולחזור למסגרת, ועל ידי זה נזכה להציל את עצמנו מידי היצר ונהיה בני חורין אמתיים.

בזמן שבית המקדש היה קיים, אדם מביא קרבן ומכפר בעדו, ועכשיו שאין לנו בית המקדש מה יעשה אדם?

כשהולך בדרך ומתעורר בו רצון עז להסתכל או לחשוב בדברים אסורים, יכבוש תאוותו לכבודו יתברך, ויקריב את הרצון והתאוה שבקרבו לה', וזה יעלה לריח ניחוח לה' יותר מכל הקרבנות, כי בזמן בית המקדש אדם היה מקריב רק את הבהמה בלבד וכאן מקריב את עצמו ממש.

ו. כל ההתחלות קשות

אחד הדברים שמקשים על האדם מאד להתחזק בעבודת השם הוא, שכאשר מקבל על עצמו להתאמץ ולהתרחק מדברים אסורים, דווקא אז היצה"ר נלחם בו ומפריע לו בכל מיני צורות משונות ומבלבל את דעתו.

והאדם לא משלים עם זה, ואומר לעצמו: "מילא כשהייתי חלש בעבודת השם היצה"ר הפריע לי ברצונות ותאוות, אבל עכשיו שאני מתחזק ורוצה להתקרב להשם, היצה"ר צריך לעזוב אותי לנפשי ולתת לי את האפשרות להתעלות, ולא לחסום לי את הדרך".

ופעמים שיכול לחשוב שהקב"ה ח"ו לא רוצה אותו ולא את ההתחזקות שלו. וזה ודאי טעות נוראה לחשוב כך, כי אם כן לא שבקת חיים לכל בריה, כל אדם שחטא פעם בחייו לא יוכל יותר להתקרב לה' ולעשות תשובה, והאם זה יתכן לומר כך, הרי אנחנו יציר כפיו של הקב"ה שנפח בנו נשמת חיים, חלק א-לוה ממעל, והוא זה שנתן לנו את יצ"ה, ויודע עד כמה שקשה להלחם בו ולכן כנגד זה נתן לנו את מצוות התשובה שכל אחד יוכל להתקרב אליו שוב ושוב, ולפי זה נופלת כל הטענה שהקב"ה לא רוצה אותו, כי למה אם כן ברא את התשובה!?

אמנם צריך לדעת שכך דרכו של יצה"ר להכביד על האדם שמתחיל להתחזק בעבודת השם. וראיה לכך אנו מוצאים אצל עם ישראל קודם שקיבלו את התורה, שאמר להם הקב"ה (שמות י"ט ה'): "ועתה אם שמעו תשמעו בקולי וכו'" ופי' רש"י: "ועתה" – אם עתה תקבלו עליכם [עול תורה ומצוות], יערב לכם מכאן ואילך, שכל ההתחלות קשות. ע"כ.

התורה באה לדגיש לנו שכך הוא הרגילות, כשאדם מקבל על עצמו להתחזק ברוחניות בכל דבר שיהיה, בתחילת הדרך יש קשיים, יש הפרעות, היצה"ר לא יושב בשקט. אבל כל זה רק בהתחלה, חייבים להתאמץ ולעבור את זה, זה לא נשאר כל

הזמן, זה רק נסיון זמני, וכשעוברים את זה בהצלחה אז י'ערב לכם מכאן ואילך', מכל הקושי שעבר נהיה לו בסוף מתיקות אושר ושמחה, כי כשמתגברים על נסיון הכל הולך אחרת, מתחילים לראות את החלק היפה של החיים וזוכים להרבה הצלחה וסייעתא דשמיא.

עוד אנו רואים בזוהר הק' וישב ק"צ: על הפסוק [בראשית ל"ט י"א] "ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו". "ויהי כהיום הזה" – יומא דיצר הרע שלטא בעלמא, ונחתא לאסטאה לבני נשא. אימתי, יומא דאתי בר נש לאתבא בתיובתא על חובוי, או לאשתדלא באורייתא, ולמעבד פקודי אורייתא, וכדין בההוא זמנא נחתא בגין לאסטאה לבני עלמא. ע"כ.

וביאור דבריו: "ויהי כהיום הזה" – בא לרמוז על אותו היום שהיצה"ר שולט בעולם ויורד להטות לבני אדם מדרך השם. אימתי הוא אותו היום, ביום שהאדם בא לשוב בתשובה על עוונותיו או שבא לעסוק בתורה ולעשות מצוות התורה, ואז באותו הזמן הוא יורד להטות לבני אדם, רצונו לומר שאז מתגבר יותר כדי לראות אם יוכל להטותו ולבטלו מדרך התשובה, ומלימוד התורה, וקיום המצוות. [ע"פ מתוק מדבש]

מבואר כאן מדברי הזוהר הק', שהיצה"ר בא לאדם בעיקר בזמן שהוא בא לפתוח דף חדש להתחזק בעבודת השם, היצה"ר מחכה לזמן שאדם תופס את עצמו ובא לעסוק בתורה ובתפילה ואז מפריע לו בכל מיני מחשבות וביבלולים, וכך דרכו של היצר שעושה הכל להוציא את האדם מההתלהבות של ההתחלה. ולמה עושה את כל זה, כי הוא יודע שהוא עומד להפסיד את האדם, שבסוף יהיה צדיק ולא ישמע לו יותר, ולכן מנסה בכל כוחו להחטיאו, הוא מנסה את האפשרות האחרונה שיש לו להפיל את האדם מדרך ה'.

אבל דווקא משום כך צריך להמשיך הלאה להתחזק ולהסיר את כל הטרדות מעליו ולא לשמוע לו, וכשמגיעים למצב כזה סימן שנמצאים בעליה, כי אם לא היה בעליה, היצה"ר לא היה מתאמץ כל כך להכשיל אותו, וזה בעצם המעלה של האדם שהוא מתקרב לה' ועולה מעלה בעבודת השם.

עוד צריך לדעת, שכשהאדם רואה שהיצה"ר מקשקש לו כל הזמן בעניני קדושה וצניעות, ומקשה עליו מאוד לשמור את העינים והמחשבה, אות הוא שיש לו נשמה גבוהה וזכה, וכמו שאמרו חז"ל (סוכה נ"ב.) "כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו", והיצה"ר יודע מכל זה ומנסה בכל דרך אפשרית להפיל אותו ברשתו ולהביאו לידי דברים אסורים, אמנם אם יתאמץ ויתגבר עליו יזכה להגיע לדרגות גבוהות בעבודת השם שלא כל אחד יכול להגיע. אשרי האדם שזוכה להכניע את יצרו, ומתחזק בכל כוחו לעשות רצון יוצרו.

ז. עם יצר הרע לא מתווכחים

כתב האור החיים הקדוש ויקרא י"ח ג' וז"ל: לא תכנס עם פיתויך בטוען ונטען, כי אריכות הרגשת החושב, אפילו לבחינת השולל, תפעיל הגברת החפץ ותהפך הרצון אליה. עכ"ל.

וביאור דבריו, דאף שאדם מסכים בדעתו שלא ללכת בעצת היצר ולא להקשיב לו כלל, מכל מקום צריך להזהר שלא להתעסק עם המחשבות של יצה"ר, אם עושה טוב או לא, ולמה עושה כך, וכיוצ"ב, כי כל זה עצת היצר למשוך את האדם למחשבות אלו ולבלבל אותו, עד שבסוף לא יעשה את רצון ה', ויעשה את רצונו.

ועל זה ביאר הצדיק ר' שמואל מסלונים זצ"ל את הפסוק (איוב י"ד ד') "מי יתן טהור מטמא לא אחד", פי: הטמא זה יצה"ר, והטהור זה האדם, ומי יתן טהור מטמא, איך אפשר לצאת טהורים וקדושים מהיצה"ר הטמא שכל הזמן מושך את האדם לתאוות העוה"ז? תשובה: על ידי "לא" אחד, דהיינו שאדם יצק ליצה"ר "לא", אני לא רוצה להקשיב לך וללכת אחרי העצות שלך, פעם אחת, אז יוכל להתנתק ממנו. כי עם היצה"ר לא מתווכחים, אסור להתפלפל עם יצה"ר, ואין להכנס איתו במשא ומתן להסביר לו שאתה חושב כך או אחרת, כי הוא יותר חכם ממך ויסביר לך הפוך ממה שחשבת עם הרבה טענות צודקות ומחוכמות, אלא פשוט אומרים "לא" ודי!!!

ומסופר על כך ומעיין האמונה ח"ד עמ' תמ"ג: מעשה בצייד אחד שהוצרך לאדרת פרווה לחמם עצמו בימות החורף, הלך ליער לחפש אחר דוב להשתמש בעורו. חדר לנבכי היער והנה דוב בא לקראתו, כיוון את נשקו לעבר הדוב הענק כדי לירות בו, והנה מתיישב לו הדוב ומתחיל לדבר איתו בשפת בני אדם, ואומר לו: "למה לריב, למה בכוח, אפשר לנסות בדרכי נועם! למה אתה רוצה להרוג אותי, זה יפה ככה, עשיתי לך משהו?"

נבוך הצייד מתגובת הדוב, התעשת מיד וענה לו: "אתה מדבר עלי, תגיד את האמת, אם לא היה לי עכשיו רובה, האם לא היית טורף אותי? למה? וכי עשיתי לך משהו?"

אמר לו הדוב: "האמת שאין לי דבר נגדך, אבל רעב אני, וזה דרכי להשביע את רעבוני".

ענה לו הצייד: "גם לי אין משהו נגדך, אבל פשוט החורף מתקרב ואני צריך מעיל פרווה להתכסות בה לחמם את גופי"

אמר לו הדוב: "תראה, לי יש רצון שאני רעב ואני רוצה להיות שבע, ואתה יש לך רצון לחמם את עצמך במעיל פרווה, בא ונשב על זה, ונבדוק אם יש דרך להשביע את רצון שנינו".

אמר לו הצייד: "טוב, אם אתה אומר שאפשר ששנינו נצא מרוצים, אין בעיה".

ואכן הדוב מצא את הדרך, ותוך דקות ספורות טרף אותו ויצא שבע, והצייד היה עטוף כולו בפרוותו, חיבק אותו חיבוק דוב.

מה היתה הבעיה של אותו אדם? שהוא התחיל לדבר עם הדוב. ממתי אדם מדבר עם דוב, אין לך מה לעשות? כשרואים דוב יורים! לא מתחילים לשוחח איתו.

ואותו דבר זה היצה"ר, הוא אומר לאדם אולי תעשה כך ואולי תעשה כך, עם יצה"ר לא מתווכחים! צריך באותו רגע לזרוק את השכל, להגיד לו "לא" ושלוש.

ח. רגע אחד לפני שיהיה מאוחר

כל מה שעסקנו עד כעת, היה בעצות ותכסיסים איך לעמוד כנגד יצה"ר, אמנם כל זה יכול להועיל לאדם בעיקר קודם שישלוט עליו היצה"ר, אבל לאחר שהיצה"ר התגבר על האדם ושולט עליו, כבר יהיה קשה יותר לצאת ממנו, ולכן עיקר עבודת האדם היא להתחזק תמיד בעבודת ה' קודם שיהיה מאוחר ולא לתת ליצה"ר לשלוט עליו.

ואמרו על זה חז"ל [נדרים ל"ב:]: דבשעת יצה"ר לית דמדכר ליה ליצר הטוב. פי' בזמן ששולט יצה"ר על האדם אינו זוכר את יצר הטוב ומכל מה שלמד ושמע עד היום, כיון שהוא משוחד כבר ליצה"ר ולכל התאוות שמציע לו, ולכן מגיע מזה לידי עבירות חמורות רח"ל. ולמה באמת שוכח מכל הרוחניות שלמד עד עכשיו? אלא הטעם הוא שהיצה"ר מכניס לאדם שמתקרב אליו הרבה טומאה וזוהמא שמחשיכים את כח נשמתו ועל ידי כך שוכח מכל מצוות ה'.

וכתב הבית הלוי [פר' בראשית]: והנה כל זמן שהאדם לא נתקשר לעצם החטא, רק כוונתו לתכלית אחר, אזי בנקל לו לשוב בתשובה, כשיתבונן מעט ויראה בעיניו כי שקר בימינו, וכל מה שחשב להשיג בעבירות לא ישיגו ולא יצמח לו שום טובה תכליתית מהחטאים... אבל אח"כ שהרע בעצם הוא תכליתו והעניין המבוקש לו, הרי כבר נתקלקל שכלו בעצם, ואומר לרע טוב, הרי אין לו בעצמו מה שיעוררו לשוב ועל כן הוא רחוק מהתשובה.

וכן כתב באור לציין [מוסר עמ' ר"ג] וז"ל: וכשהתאווה משתרשת באדם רח"ל, קשה מאד להתגבר עליה, ויכולה להעבירו על דעתו ועל דעת קונו ח"ו, לכן מעיקרא צריך שימת לב שהאדם לא יהיה בעל תאוה.

ובענין זה מספר ר' שלום שבדרון [שאל אביך ויגדך ח"ג עמ' רמ"ז]: פעם אחת עברתי באחד מרחובות ירושלים, ושמתי לב שבקטע מסויים עובר אדם והוא סותם בידו את חוטמו, ואחריו כל מי שעובר – גם הוא עושה כן. אמרתי לעצמי, אגש לשם ואראה מה הסיבה, וכאשר באתי לשם ראיתי שיש שם בור של מי שופכים והצחנה אכן חזקה מאד, אבל מה נדהמתי לראות שבתוך הבור יושבים כמה פועלים ערביים ואוכלים את ארוחתם... לא יכולתי לתפוס ולהבין זאת, הלא כל מי שעובר שם, אפילו ממרחק, ממחר להתרחק כשהוא סותם את נחירי אפו, ואלה יושבים בתוך הבור, ואפילו אוכלים...

אבל נתתי את דעתי להסביר את הדבר, ומצאתי את התשובה: כאשר נמצא האדם בתוך הזוהמא אין הוא מרגיש בריח הקשה, ורק מי שנמצא מחוצה לה – מרגיש.

וכן הוא האדם החוטא, כאשר הוא נמצא בתוך העבירה אין הוא מרגיש בסרחונה, ורק כשנחה עליו רוח ה', הוא מבין באיזו זוהמא היה שקוע.

על כן יש לאדם להתרחק כמה שיותר מדברים אסורים, ויזכור מה שאמרו חז"ל [ברכות ס"א]: אוי לי מיוצרי ואוי לי מיצרי. ופי' רש"י: אוי לי מיוצרי אם אלך אחר יצרי, ואם לא אלך אחריו אוי לי מיצרי המייגעני בהרהורים.

רואים מדברי חז"ל שאדם נמצא תמיד במלחמה פנים ואחור, וצריך להזהר שלא ליפול בידי היצה"ר כי אח"כ יהיה קשה לו לקום ולהתאמץ.

וכתב האורחות צדיקים [שער התשובה]: צריך שידע להתחזק מאד ולסבול סבל גדול להמנע מן הרע אשר הורגל בו, כי זה דבר פשוט מאד, עבירה שהורגל בה כל ימיו, שהיא דומה לו להיתר, וקשה לו מאד לפרוש ממנה, ועל כן צריך אדם חיזוק גדול וגדרים גדולות לפרוש ממה שהורגל, וצריך הסכמה גדולה בכל לבו ובכל נפשו להמנע, ויסיר ההרגל מלבו כאילו לא הורגל, וירגיל וימאס בלבו הרעות...

עוד כתב רבינו יונה [ש"ת ש"ב כ"ז]: על מה שאמרו [אבות פ"א מ"ד] אם אין אני לי מי לי, פי' אם אני לא יעורר את עצמי מה יועילו לי כל המוסרים ששמעתי וקראתי, שהרי הכל יכול להאבד מהר אם לא תהיה התעוררות מצד האדם עצמו. ולכן ישתדל ויתאמץ לעשות לעצמו כל הזמן תזכורות על ידי לימוד מוסר וכיוצ"ב, ועל ידי זה ינצל מפגעי היצר ותחבולותיו קודם שיהיה מאוחר.

ט. בדרך שאדם רוצה לילך – בה מוליכים אותו

אמרו חז"ל [מכות י"ז]: בדרך שאדם רוצה לילך – בה מוליכים אותו. ופירוש הדבר, אם אדם רוצה ללכת בדרך מסויימת או לפעול כל דבר שיהיה, בין אם הוא טוב או לא, אם יתעקש על זה – בסופו של דבר הוא יצליח, כי משמים נותנים לאדם את הבחירה להחליט באיזו דרך רוצה ללכת, ואף שלפעמים יעכבו את האדם מלנהוג בדרך מסויימת מכל סיבה שהיא, מכל מקום אם לא יוותר על כך יניחו לו לילך באותה הדרך.

והענין הוא, שפעמים אדם רוצה להגיע להישג מסויים בעבודת ה' ואפילו מתפלל על כך, ובסופו של דבר לא מגיע למה שרצה. אז כמובן שצריך להתפלל על כל דבר, אבל יש להתבונן דבר אחד, כאשר אותו אדם החליט שהוא רוצה את הדבר ההוא, האם הוא באמת רצה להגיע לאותו ענין בעבודת ה' או שהוא עוד לא כל כך בטוח שהוא רוצה, וגם אם נאמר שהוא כבר רוצה, מה הוא עושה בשביל זה בפועל, האם הוא רק מנסה כך בפשטות איך שיוצא לו או שהוא ממש מתאמץ על הדבר, כיון שאם אדם רוצה משהו ומתפלל על זה אבל בפועל, במציאות הדברים הוא לא מתאמץ להגיע לזה אין שום סיבה שיגיע לזה באופן הרגיל, ולכן אדם שרוצה שיעזרו לו משמים להגיע לכל דבר שיהיה, שיוליכו אותו כמו שרוצה, יש לו לרצות בפועל ולהתאמץ להגיע לאותה דבר ואז בעזרת ה' יצליח.

והדברים אמורים בעניינינו בנושא של קדושה ושמירת העינים. אדם הולך ברחוב ונפגש עם כל מיני מראות ותמונות וכיוצ"ב, ואומר לעצמו למה אני כל הזמן מסתבך מחדש, למה לא הולך לי לשמור על העינים, למה לא עוזרים לי משמים לצאת מכל זה, הוא ודאי יודע שהדבר אסור ובטח גם מתפלל על זה, אבל השאלה הראשונה שהוא צריך לשאול את עצמו האם אני באמת רוצה לשמור על העינים שלי במאה אחוז ולא לראות כלום או שלכתחילה ודאי שעדיף שכך יהיה אבל במציאות אין לי בעיה לראות פה ושם, להכיר קצת דברים נוספים... ה' ישמור, כי סוף כל סוף הרחוב קורץ ואין מה לעשות. אם נחליט שזהו זה בלי פשרות ואפילו לא קצת ונעשה את כל המאמצים שאפשר לעשות, הנסיון יהיה אחרת לגמרי, כבר יהיה הרבה יותר קל להתמודד מולו, ובעיקר יהיה לנו הרבה סיעתא דשמיא, כי בדרך שאדם רוצה לילך – בה מוליכים אותו, ובמידה שאדם מודד – בה מודדים לו [סוטה ח': מגילה י"ב:], ובודאי כשאדם מתאמץ בדרך זו גם כשיהיו לו קשיים באמצע הדרך בסופו של דבר הוא ינצח ויזכה שיוליכו אותו ויעזרו לו להגיע לאן שרצה.

את היסוד הזה אנו לומדים מבלעם הרשע. בלק שולח אליו שרים לקרוא לו שיבוא לקלל את עם ישראל, והקב"ה אומר לבלעם בחלום הלילה ובמדבר כ"ב י"ב-כ"ז: "לא תלך עמהם, לא תאור את העם כי ברוך הוא", ואח"כ בלק שולח אליו עוד שרים רבים ונכבדים, ובלעם לא מגלה להם את האמת שהוא ברשותו של מקום ואין באפשרותו לקלל כלום מעצמו, אלא הוא עוד אומר להם: "לינו פה הלילה וכו'", הוא מתעקש ומתעקש עד שהקב"ה אומר לו: "קום לך איתם", ואף שהקב"ה לא כעס באותם ימים כמובא בחז"ל [ברכות ז']. סנהדרין ק"ה:] ולא היה שייך לקלל את ישראל, מכל מקום הקב"ה נתן לו את האפשרות לחשוב שהוא יכול לקלל אותם, כי בדרך שאדם רוצה לילך – בה מוליכים אותו, ואם זה כך במדת פורענות נגד רצון ה' כ"ש במדה טובה, כמו שאמרנו חז"ל [רש"י שמות ל"ד ז', יומא ע"ו. מכות כ"ג.]: מרובה מדה טובה ממדת פורענות פי חמש מאות, ואדם שמתחזק ומתאמץ ללכת בדרך ה' בקדושה ובטהרה, ודאי יזכה שיוליכו אותו ויסייעו לו מהשמים באותה הדרך לה נכסף והשתוקק.

עוד אמרו חז"ל [וימא ל"ח]: אמר ריש לקיש מאי דכתיב [משלי ג' ל"ד]: "אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן" – בא לטמא פותחין לו בא לטהר מסייעין אותו. ופי' רש"י: כיון שבא אדם לטמא ולהיות רשע פותחין לו פתח הטומאה ליכנס בה, כלומר מספיקין בידו ואין מונעין ממנו מן השמים לעכבו. וביאור הפסוק, אם ללצים הוא בא להתחבר, הוא יליץ – לא ימנעוהו ולא יעזרוהו, ואם לענוים הוא בא להתחבר – יתן לו חן מי שבידו ליתן. עכ"ל. חז"ל מדגישים לנו שהבחירה היא בידו של האדם ובאיזה דרך שירצה ללכת שם ויליכו אותו בין לטוב ובין למוטב, ואדם שבחר בדרך התורה זוכה לסיוע גדול משמים ויכול לעלות מדרגות הרבה בעבודת ה' כאשר תשיג ידו.

ובענין זה מסופר במדרש [ויק"ר י"ב א']: מעשה באדם אחד שהיה מוכר את כלי ביתו ובכסף שקיבל היה שותה יין. אמרו בניו של אותו האיש: אבינו זה לא ישאיר לנו ירושה מכל נכסיו. מה עשו, השקו את אביהם יין עד שישתכר והוציאו אותו מביתו והניחו אותו בבית הקברות, כדי שכשיקיץ מיינו לא ידע מי הביאו לשם ויתחרט על מעשיו ולא ישוב לדרכו הרעה.

עברו שם באותו מקום מוכרי יין ליד השער של בית הקברות במטרה להכנס לעיר, והנה שומעים הם שיש רעש והמולה בתוך העיר שחיילי המלך חוטפים רכוש ומאכלים לצורכי המלכות. פחדו האנשים שיקחו להם את סחורתם, פרקו את כל מטעני היין שהיה להם והחביאו אותם בתוך בית הקברות ליד אותו אדם שהיה שם, ונכנסו לעיר. כשהתעורר האיש משנתו ראה שיש חבית של יין מעל ראשו, פתח את החבית ונתנה לתוך פיו ושתה כך כשהוא שוכב. לאחר שלושה ימים אמרו בניו של אותו האיש: וכי אין אנו הולכים ורואים מה אבינו עושה, הלכו ומצאו אותו כשהוא שוכב שם שיכור ופי החבית נתונה בפיו. אמרו לו הבנים: אף כאן אין הקב"ה עוזב אותך, והואיל והוא זה שנתן לך את היין אין אנו יודעים מה לעשות לך נגד רצון ה'. עשו הבנים תקנה ביניהם שכל אחד יתן לאביו יין יום אחד כדי שלא יצטרך למכור את חפציו לכך. ע"כ.

רואים מכאן את הכלל שהזכרנו, שבדרך שאדם רוצה לילך – בה מוליכם אותו, ואף שאדם זה היה מעביר את זמנו בשתיית יין, מכל מקום סייעו לו מהשמים בזה והביאו לו יין עד לבית הקברות לתוך פיו. ומזה יש לנו ללמוד לכל הדברים בעבודת ה' שאם אדם רוצה, ומשתדל ומתאמץ בהם, בסופו של הוא יצליח ויגיע להישג שרצה, והבא להטהר מסייעים אותו.

כמה תמימה היא גישתו של מי שחשב שאותו ספר פסול שקרא או סרט תועבה שצפה בו, מאחר שנשכחו ממנו, שוב כביכול, אינם קיימים עוד. לא זו בלבד שהם קיימים, אלא הם פעילים בתוכו, הם חלק ממנו עצמו. לו יכול היה לחדור לתוך נבכי עצמו, היה מגלה מיד את תוצאותיהם השליליות, הן בבניית עמדה שלילית, והן בהריסת או ערעור עמדה חיובית. ובאשר לחוק ההתיישנות, הריהו מנוגד לכל חוק טבע איזה שהוא. וכי חור במכנסיים הולך ונסתם במשך הזמן? האם קיר שנבנה עקום הולך ומתיישר ברבות השנים?.

[בעין יהודית ח"א עמ' 161]

פרק ה

מי החולה ומי הבריא

ישנם אנשים שכאשר מדברים איתם בענין שמירת העינים, הם מזיזים את ידם בתנועת ביטול ואומרים: "תפסיק לחשוב על זה כל הזמן", או: "לא צריך להקפיד בזה יותר מדי", או: "נהיית צדיק?!", ועוד כל מיני אמרות משוננות, לקרר את חומרת האיסור.

ובן מצוי ג"כ אצל איזה אנשים קלי דעת, שרואים בן תורה שהולך ברחוב עם הראש למטה ומתאמץ בכל כחו לשמור על עיניו, מביטים בו במבט של זלזול ומלגלגים עליו בלבם.

וצריך להבין מהיכן נובעת צורת ההתנהגות הזאת שמדברים כך?

עוד יש להתבונן, בשביל מה לכאוף כל המאמץ הזה? בשביל מה צריך לעשות כל מיני טעדקי כדי לא להכשל בראיית איסור? ללכת עם ספר ביד, להוריד את המשקפיים, להוריד את הראש, לרוץ ולהתרחק, הרי אפשר ללכת רגיל כמו כולם, ולא לעשות מזה ענין כל כך גדול?

והדברים יתבארו על פי דברי מנורת המאור [נר ה' כ"א ח"א פ"א] שכתב וז"ל: מי שהוא חולה בחולי הגוף, אם לא ירגיש בחוליו וידמה בעצמו שהוא בריא, או ירגיש בחוליו ולא ירצה לבקש רפואה וימשך אחר הנאותיו, יטבע בגופו החולי עד שימות בסיבתו בלי ספק. כן יארע לחולה בחולי הנפש, יש בני אדם שלא ירגישו בחוליים וידמו שהם בריאים, ואינם מבחינים בין טוב לרע... ויש מי שירגיש בחוליו, ובהיותו שטוף בתאוות, לא שם לבו לרפאות עצמו אלא לרוות צמאו, ועל זה נאמר ודברים כ"ט י"חו "כי בשרירות לבי אלך".

וגם כמו שחולי הגופות ידמו למתוק שהוא מר ולמר שהוא מתוק, וימאסו המאכל והמשתה ששומר הבריאות ויתאוו לאותו שמסבב החולאים, כך חולי הנפש, ידמו במה שהוא רע שהוא טוב ובמה שהוא טוב שהוא רע, ומואסים בטוב לנפשם ובוחרים ברע. ועל כיוצא בהם נאמר [ישעיה ה' כז]: "הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע". עכ"ל. וז"כ הרמב"ם פ"ב מהלכות דעות ה"א.

כז הדבר בעניננו, ישנם אנשים שנפלו ברשתו של יצר הרע והולכים אחר תאוות לבם, ואינם מרגישים שהם חולים בנפשם חולי רוחני ומתרחקים מדרך ה', וחושבים שהם הולכים בדרך הנכונה ועושים את רצון ה', ומשום כך הם מלעיגים על כל מי ששומר על עיניו בכל מיני הערות משונות שמקררות את לב האדם, וזה מחמת שכבר אינם מבחינים בין טוב לרע, וחושבים על הרע שהוא טוב מרוב חוליים.

ויש אנשים שיודעים את האסור והמותר, רק מתוך שהם שקועים בתוך התאוות שלהם אינם שמים על לבם את גודל חומרת האיסור, וממילא הם מסוגלים להגיב בצורה של זילזול, ומנסים להתאים את האנשים שסביבם למצב בו הם שרויים.

ושני סוגי החולים האלו הם במצב שהם חושבים על הרע שהוא טוב, וממילא כשהם רואים בן תורה שמתאמץ להתחזק יותר בשמירת עיניו, אין הם רואים בזה מעשה טוב כלל, ולכן מנסים הם להסיטו מדרך האמת ומרשים לעצמם לדבר אליו בצורה זולה ופשוטה, כאילו שהוא משוגע ולא הם, ולא אכפת להם שירד ביראת שמים שלו בגלל זה.

וכבר אמרו על זה חז"ל [סנהדרין צ"ז]: שבעקבתא דמשיחא תהיה "האמת נעדרת וסר מרע משתולל". מאי ותהי האמת נעדרת? מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה. וביאר המהרש"א: שאנשי אמת יהיו הולכים ונחבאים במדברות מפני הדור הרע ההוא. ומאי וסר מרע משתולל? מבארת הגמ': שכל מי שסר מרע, משתולל על הבריות. ופי' רש"י: שמי שסר מרע כל העולם אומרים עליו 'שוטה הוא' – היינו משתולל לשון שטות. ע"כ.

רואים מכאן שחז"ל חזו ברוח קדשם מה שיקרה בדור הזה, שמי שהוא ירא שמים יצחקו עליו, אבל כל זה לא מחסרון של השומר את עיניו, אלא מסיבת הגלות וירידת הדורות שלא מתביישים להלעיג על מי שעושה את רצון ה'.

וכתב הגר"א ואבן שלמה פ"א: שכל אחד צריך לגדור את עצמו מן העבירות לפי טבע מזגו, אף שאין דרכו נכונה בעיני הבריות שאינם מכירים בטבעו. פי' כשאדם צריך לתקן איזה מידה לא טובה שיש לו, ויודע שעל ידי כך יהא נראה מוזר בעיני הבריות לא יתבייש מזה, מפני שזה רק מפני שאינם מכירים בטבעו שצריך לתקנה.

ועל כן יש להתרחק מאנשים אלו, ולא להתחבר אליהם כלל ועיקר, כיון שההתחברות אליהם מקררת את האדם ביראת שמים ומורידה אותו מדרך התורה והמצוות.

ועתה נבאר האם יש צורך וחיוב לעשות את כל המאמץ לשמור את עיניו ביתר שאת?

הנה אמרו חז"ל וב"ב קס"ד: שלש עבירות אין אדם ניצול מהם בכל יום, ואחד מהם זה הרהור עבירה. עוד אמרו ומכות כ"ג: חגיגה י"א: גזל ועריות נפשו של אדם מתאוה להם ומחמדתן. וכן כתב הרמב"ם [פכ"ב מהל' איסור'ב הי"ח]: אין לך דבר בכל התורה כולה שהוא קשה לרוב העם אלא לפרוש מן העריות. ועוד שם [הי"ט]: אין אתה מוצא קהל בכל זמן וזמן שאין בהם פרוצים בעריות וכו'.

עוד מובא בחז"ל [קידושין פ"א:]: אמר רבי מאיר הזהרו בי מפני בתי. אמר רבי טרפון הזהרו בי מפני כלתי. ופי' רש"י: אמר ר' טרפון לאנשי ביתו, הזהרו בי להיות עמי ועם כלתי שלא אתייחד עמה. ועיין עוד במעשה של אביי. [מובא לקמן עמ' 185]

עוד מובא שם מעשה ברב ורב יהודה שהיו הולכים בדרך, ואשה אחת היתה הולכת לפניהם, אמר רב לרב יהודה: הסר את רגליך מלפני הגיהנם, דהיינו תמהר ללכת שנקדמנה. ע"כ.

ומדברי חז"ל אלו אנו רואים עד כמה יש להשמר בדבר זה, שאף על פי שהיו התנאים הקדושים כמלאכים, וכל עסקם היה בתורה הק', מכל מקום ידעו את כח היצר הטמון באדם שנמשך ומתאוה לדברים אסורים, והיו מפחדים על נפשם שלא יכשלו בדברים אלו, ולכן הזהירו אותנו באופן נחרץ להתרחק מכל דבר כיעור ועבירה, וכמו שאמרו חז"ל [במד"ר פ"י ח']: שחייב אדם להרחיק עצמו מן הכיעור ומן הדומה לכיעור ומן הדומה לדומה.

ובמדרש [שמו"ר פט"ז ב'] מבואר: שהקב"ה סמך פרשת נזיר לפרשת סוטה ללמוד מזה על זה, כמו שבנזיר אם נדר שלא לשותת יין, אסור לאכול גם ענבים לחים ויבשים ומשרת ענבים, וכל היוצא מגפן היין. ואף שעל זה לא נדר מכל מקום אסורים הם עליו, משום שהתורה עשתה סייג לדבריה, ומשל אומרים "לך לך אמרינן לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב" [ע"ז י"ז], אותו דבר לגבי סוטה.

ומבואר מדבריו: שהתורה הרחיקה את הנזיר לגמרי מכל מה שקשור ליין, כדי שלא יהיה אפילו חשש קל שייגיע לאיסור עצמו של שתיית היין. ומזה נלמד לגבי כל אשה שהתורה אוסרת על האדם, שצריך להתרחק ממנה כל עיקר, וצריך לעשות לעצמו גדרים וסייגים איך להתרחק ולהשמר מכל מראה אסור ופריצות בכל דרך אפשרית [ובדלקמן פ"ו], כדי להתרחק יותר ויותר ממעשה העבירה.

[וזה מה שכתב שם המדרש בתחילת דבריו שאסור להתרפאות על ידי עבירה וכמו שאמרו ז"ל [מובא לקמן עמ' 94] "ימות ואל תעמוד לפניו...". ואח"כ ראיתי שכ"כ המסילות ישרים פ"א.]

וכתב בספר תורתך שעשועי [פרי' שלח] שרגיל היה מרן הרב שך זצ"ל להביא דברי הרמב"ם [פ"ה מהלכות נזירות ה"ן] שכתב ז"ל: "ומדברי סופרים שאסור לנזיר לעמוד במושב שותי יין ויתרחק ממנו הרבה, שהרי מכשול לפניו, אמרו חכמים סביב לכרם לא יקרב". עכ"ל. הרי שגם העמידה ליד שותי היין היא מכשול למי שאסור בשתיית יין. ואין זו חומרא או הידור בעלמא, שהרי כתב שהדבר אסור מדברי סופרים. אם

כן מה נאמר לנו – האם לעבור ברחובות העיר מותר? האין כאן מכשול בכל עניני איסור "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם"?... הרי חובה מוטלת ללכת סחור סחור, ולא להתקרב לכל הנעשה והנראה ברחובות הכרך, שהרי מכשול לפנינו וצריך להתרחק ממנו הרבה, ובזה נקיים חובה מדברי סופרים.

עוד מובא בחז"ל וימא ס"ט: סנהדרין ס"ד: שישני כנסת הגדולה ביקשו רחמים מהקב"ה שישיר מהם את יצר הרע, ואמרו שאינם רוצים לא את היצה"ר ולא את השכר על ההתגברות עליו, והקב"ה הסכים איתם ומסר בידם את יצה"ר, אבל מכיון שאין העולם יכול להתקיים בלעדיו, לכן החזירו אותו.

ומכל זה נלמד, עד כמה שצריך להשמר ולהזהר מכל מראה של איסור, ואין שהחכמים בעצמם פחדו מהיצה"ר עד שרצו לבטלו, ואם כן אנחנו הקטנים מה נענה אחריהם, וכי אנחנו יותר חזקים וקדושים מהם? כ"ש שעלינו להשמר בכל דרך שהיא בכפל כפליים שלא נכשל מהיצר השודר, ושלא נלך שולל אחרי אנשים שמזוללים בערכי הקדושה של עמנו, ולא נטה את אזנינו אליהם, ועל ידי כך נזכה לסייעתא דשמיא גדולה בכל דרכנו.

ובענין זה מסופר על החפץ חיים זצ"ל [מובא בספר מאיר עיני ישראל ח"ג עמ' 636]: שבעת שבתם בעיר סנאווסק בימי מלחמת העולם הראשונה, דר החפץ חיים בשכנות עם אחד, והיתה שם עלמה שיצאה ונכנסה כמה פעמים בבית החפץ חיים בגילוי זרועה, והחפץ חיים היה מטה את ראשו לצד אחר.

אמנם, קרה פעם, ביושבו עם בני החבורה ועוסק בדברי תורה, והיא יוצאת ונכנסת כפעם בפעם בגילוי בשרה, לא יכל עוד להתאפק ואמר לה: "למה את מסתובבת כאן? את חושבת שאנו מלאכים?" ויצאה בנויפה.

פרק ו

בענין המחשבה

א. כח הדמיון

אדם רואה מכונית יפה, בנין יפה, חפץ יקר או כל כלי שהוא אצל השני, הדמיון שלו פועל במהירות רבה וחושב לעצמו אם היה לי את הדבר הזה, אם הייתי עושה כך וכך, הייתי מסודר בחיים, הייתי מצליח... באותו זמן שראה את הדבר ורוצה אותו, הדמיון שלו משלה בו איזה שהם רווחים והנאות שהיה יכול לעשות מזה אילו היה זה אצלו, מה שבאמת לא מתחיל בכלל – כי כל זה הוא רק דמיון משתולל. וכשהגיע לדבר ההוא מה שהיה חפץ והשיג את מבוקשו, מגלה שאין בידיו כלום וזה לא בדיוק מה שחשב, זה הרבה פחות ממה שחשב שיכול לעשות. כשזה לא אצלו הדמיון בונה לו הרים וגבעות מלאים באשליות וכשמגיעים למציאות נתברר שאין כאן כלום.

אחד מתכסיסי היצה"ר החזקים הוא "הדמיון". האדם אוהב לדמיין לעצמו הרבה, וכל הדמיונות נובעים במקורם מדברים שראה פעם בחייו, אי אפשר לחשוב על דברים שלא ראה – כי אם לא ראה אז איך יחשוב, הכל מתחיל מהעינים.

אדם עובר על-יד אשה ברחוב ומסתפק להסתכל או לא להסתכל, באותו רגע היצה"ר מביא לו מחשבות ודמיונות ששווה לו להסתכל עליה ואם לא יסתכל הוא לא יודע מה הוא עומד להפסיד שם... כאילו שהיא עשויה מזהב ויהלומים, מדמיין דברים בשמים. ולבסוף לא עומד בנסיון ומסתכל, ברגע אחד מתנפצים לו כל הדמיונות הגדולים שחשב ומחזירים אותו למציאות, ואומר לעצמו "בשביל זה רדפתי וטרחתי!?"

הדמיון שלו נתן לו לחשוב על האשה הרבה יותר ממה שהיא באמת, כי בזמן שרצה להגיע לתאווה היה משוחד ליצה"ר, היה כלוא בבית האסורים שלו והלך כעיוור

באפילה, אבל אחרי שדעתו מתיישבת עליו מגלה שהכל היה כאן שקר אחד גדול, זה היה בנין הפורח באויר ואיננו.

וזה מה שאמרו חז"ל [סוכה נ"ב]: שיצה"ר נדמה לצדיקים כהר גבוה ולרשעים כחוט השערה, דהיינו שמביא לצדיקים בעת תוקף הנסיון מחשבות ודמיונות הרבה יותר ממה שזה באמת כדי להכשילם, ולכן נדמה להם כהר, אבל לרשעים שלא מקפידים להזהר מעבירות לא צריך לעשות הרבה כדי להכשילם לכן נדמה להם רק כחוט השערה. [ועיין מה שכתבנו בזה בפרק י"ג]

וכל זה נגרם כשאדם רוצה להיות חופשי עם עצמו ולראות מה שרוצה לראות ולחשוב מה שרוצה לחשוב, ומכל זה הוא נוחל אכזבות ומרירות וחייו אינם חיים, כי אם הוא היה מיישב את עצמו קצת וחושב ברצינות על עצמו היכן הוא עומד ומה מעשיו, היה מתבייש ממה שחשב ואיך שהיצר הוליך אותו שולל.

על כן חובה על האדם לעשות לעצמו משמרת למשמרת שלא להתעסק עם יצה"ר, וכמו שלענין שמירת העינים צריך לגדור עצמו שלא להסתובב במקום שיש שם נשים ופריצות, ולעצום את עיניו ממראות אסורות, כך גם לענין המחשבות צריך לגדור עצמו שלא לתת לדמיונות שלו מקום במחו, על ידי שיחשוב מחשבות המותרות כגון בתורה וירא"ש ואפילו סתם מחשבות בעלמא בעסקיו ובשאר עניניו ובלבד שלא ימשך למחשבת איסור. והעיקר תמיד להתפלל לה' שיציל אותנו מכל הדמיונות ובלבולי היצר.

וראיה לכך אנו מוצאים בחז"ל בכמה מקומות איך שהיצה"ר מדמה לאדם כל מיני דמיונות שלא היו ולא נבראו כדי להכשילו, ואם מתאמץ במסירות נפש לעבודת ה' זוכה להנצל ממנו ולעמוד בנסיון.

אצל אברהם אבינו כשהלך לעקוד את יצחק בנו, היצה"ר ניסה לעכב אותו פעמים רבות בכל מיני דרכים שלא יקיים את צויו ה'. פעם אחת נדמה לו כוקן ובא אליו עם כל מיני טענות שלא יעקוד את בנו. פעם שניה נדמה לו בדרך של סלעים ואבנים

גדולות והקשה עליהם את הדרך שלא יוכלו לעבור בו. ופעם שלישית נדמה להם כנהר גדול שלא יוכלו לעבור בו, ועוד נסיונות שלא היו מתחלה אלא שהיצה"ר עשה אותם כדי לראות אם הוא יעמוד בנסיון, ועל ידי מסירות נפש זכה לעשות רצון ה' [מובא במדרשים פר' וירא]

עוד אנו מוצאים בחז"ל [קידושין פ"א]. כמה מעשיות על תנאים גדולים שהיצה"ר רצה להכשיל אותם בעבירה ומשמים שמרו עליהם, וכל התחבולות שלו היו רק בדמיון, שלא היו כלל ועיקר, רק שהוא נדמה להם כך.

אצל רב עמרם חסידא מובא שם, שכאשר חלפה אחת השבויות בעליה נפל אור בבית. ומבאר הבן איש חי [בן יהודע שם]: שכל זה לא היה בדרך הטבע אלא מעשה שטן היה, שהראה לפני רב עמרם כאילו פניה מאירות כשמש כדי להכשילו בעבירה.

אצל ר"מ נדמה השטן כמו אשה שנמצאת בצד השני של הנהר.

אצל ר"ע נדמה השטן כמו אשה שנמצאת בראש הדקל.

אצל פלימו נדמה השטן כמו עני להכשיל אותו.

אצל דוד המלך עם בת שבע מובא בחז"ל [סנהדרין ק"ז]. שהשטן נדמה לו כמו ציפור בכוורת. [עיי"ש, ובמהרש"א]

אצל ריש לקיש מובא [ב"מ פ"ד]. שהיה ראש כנופיית שודדים וראה את ר' יוחנן שוחה בעבר השני של הירדן וחשב שזה אשה [מפני שהיה יפה תואר וגם לא היה לו זקן – כמובא שם] ולכן קפץ מיד לעבר השני של הירדן עיי"ש. עכ"פ רואים שהיצה"ר נדמה לו כאשה.

אצל ר' מתיא בן חרש מובא בחז"ל [עייין בזה לקמן עמ' 189 כל המעשה] שהשטן נדמה לו כאשה יפה שלא היה כדמותה לעולם.

וכתב המהרש"א [סנהדרין ק':] וז"ל: שאפשר שאשה לא תהיה יפה, אבל היצה"ר נותן לה חן בעיני רואיה, וזה שאמר "פן תלכד במצודתה", כי היא אינה רק מצודת היצר עיי"ש.

ועוד כתב הבן איש חי [בן יהודע קידושין שס:]: דלכל אדם היצה"ר מראה לו תאוה כפי מזגו וטבעו, וכפי דעתו... ולכן אמרו חז"ל [סנהדרין ס"ד.] גבי אנשי כנסת הגדולה, כשרצו לבטל את יצה"ר דעבירה 'כחלנהו לעיניה' ולכן גם כן נקרא רע עין. פ"י שיודע לדמות לכל אדם ואדם את התאוה כפי עיניו מה שמושך אותו להחטיאו, וזה מה שרצו חכמים לבטל. על כן יש לו לאדם להתחזק בכל כוחו במסירות נפש לעשות רצון ה', ועל ידי זה יזכה להנצל מכל תחבולות היצה"ר.

ב. לא לחלום

אחד המפריעים הגדולים של האדם לשמור את עיניו זה 'הבטלה'. שהאדם לא עוסק בשום דבר ועל ידי זה משתעמם, וכידוע שהשעמום מביא לידי חטא [כתובות נ"ט:], דהיינו שמרוב שעמום שאין לו מה לעשות ועל מה לחשוב, מביט ימינה ושמאלה במקומות האסורים, ומכך מגיע לידי חטא.

ולכן העבודה של האדם לזכור תמיד "לא לחלום" – לא להשאר בחוסר מעש ובחוסר מחשבה. והעצה לזה היא כשאדם מחכה לאוטובוס, או בשעת הנסיעה, וכן כשמחכה בתור בקופ"ח, בבנק, במכולת, וכו', צריך לדאוג שיהיה לו איזה ספר ללמוד וכדו', או אפילו לעשות איזה חשבונות שיש לו, או לשמוע בנגן שירים או שיחות, ולעשות כל טעדיק שאפשר והעיקר שמוחו ומחשבתו יהיו עסוקים בדבר מסויים ולא בטלים, ובכך יהיה בטוח שלא יכשל.

ובן כתב הרמב"ם [פכ"ב מהלכות איסורי הכ"א]: יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה, שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה.

עוד רווח יש למי שמנצל את זמנו בזמנים שהזכרנו לעיל, שזמנו לא תם לריק, וידוע שאנשים שזמנם חשוב ניצלו כל דקה שהיה להם, וגמרו מסכתות שלימות בזמנים הפנויים, ואמרו חז"ל באבות ופ"ג מ"ד: והמפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו. ופי' שם המאירי וז"ל: שכשלא יתעסק בשום דבר בעולם, יבוא מזה לידי תרדמת לב והשתוממות המחשבה.

וכתב רבינו יונה (ספר היראה): ובשובו מעסקיו אל ישב בטל, כי מה לאדם להיות יושב בטל, הלא הבטלה מביאה לידי שעמום ולידי הרהורים רעים.

עוד כתב על ענין זה בספר בני מחשבה טובה [אות ט"ז] וז"ל: הרחק את עצמך מן הבטלה, הרחק כמטחוי קשת, ואל תדמה לעצמך שדי לך בהזהרתך שתזהר שלא תבטל שלש וארבע שעות, כי גנב הוא היצר הרע ודי לו שיבטלך עשרה רגעים, ויכפול עוד עשרה ועוד עשרה ביום, ונתבלבלו כל מחשבותיך גם בשאר היום.

ואומר עוד: כמו רקב היא הבטלה, שלא את מקומה בלבד היא מכלה, רק גם על ימין ועל שמאל היא מתפרצת, גם את מקום הבריא מכלה ומפסידה. ע"כ.

ואני בצעירותי כשהייתי בישיבה, ראיתי כל בוקר אברך יקר שהיה צריך להגיע למקום לימודיו, והיה תמיד לנגד עיניו ספר משניות פתוח שלמד בו, ולא היה מרים את עיניו מהם כלל, אשריו ואשרי חלקו. ויש ללמוד ממעשה זה כמה כח יש לאדם להתגבר על הרצונות והחשקים של העולם הזה ולעשות תחבולות לעשות רצון ה', ועל ידי זה יזכה לחיי העולם הבא.

וכתב בספר אור לציון ומוסר עמ' רי"ט: בשם המקובל ר' אפרים הכהן, שכשהולכים בדרך או נוסעים ברכב יכולים לקיים כמה מאות מצוות או חלילה כמה מאות עבירות, אם אדם מסתכל בסובב אותו חלילה עובר כמה עבירות ואם מתגבר מקיים כמה מצוות, עיי"ש.

מכתב אישי

אליך אחי היקר!

לאחר שקראת את הפרקים עד כאן, אכתוב לך עוד נקודה אחת שכדאי לדעת.

הקב"ה ברא כל אדם עם חסרונות מסויימים באופן כזה שהוא לא מושלם, שעל ידי זה ישאף ויעבוד להשלים את חסרונו, ולכן יש בכל אדם רצון פנימי חזק להיות מושלם, ומחפש כל הזמן איך למלאות ולהשלים את החסרון הזה שיש בו, ומסיבה זו יש באדם את "יצר הסקרנות" שמושך אותו לראות ולדעת כל דבר.

ולכאוף צריך להבין, למה נברא האדם עם כזו תשוקה וצמאון לדעת הכל, באופן שמצער אותו ואינו מוצא מנוחה לנפשו?

אמנם ידוע הדבר שתכלית בריאת האדם היא לא בשביל חיי העולם הזה, אלא כדי לעבוד את בוראו, וכח הצימאון שניתן בקרבנו הוא בשביל עבודת הבורא יתברך, והאדם הוא בעל בחירה, ויכול לבחור היכן לשים את הרצון הזה שיש לו, אם זוכה ומתקרב לתורה הק' ונפשו צמאה לה', זוכה אכן על ידי זה לאושר אמיתי לעולמי עד, אבל כשבחר בתענוגי העוה"ז וזה האושר שלו, הצימאון עושה את שלו להתאוות יותר ויותר ונמצא קרח מכאן ומכאן, כי שלימות הנצחי אינו רוצה להשיג, והנאות העוה"ז אינם יכולים להשביע את רצונו, כיון שאין אדם מת וחצי תאוותו בידו.

ואם כן, הדרך היחידה להגיע לשלימות היא על ידי עסק התורה וקיום המצוות, וכמו שאומר דוד המלך בתהלים [י"ט ח'] "תורת ה' תמימה משיבת נפש", פי' שהתורה הק' היא זו שמשיבה את החסרון של הנפש וצמאונו ומביאתו לשלימות הרצויה.

והנפש לא תמלא ולא תמצא מנוח אלא בהתדבקה באביה שבשמים יתברך שמו.

ומאידך גיסא יש אויב אחד שמנסה תמיד לעוור לנו את העינים מדרך האמת, על ידי שמושך את האדם להסתכל על תאוות העולם הזה, ולזון את עיניו מדברים של איסור ופריצות, ומזה האדם מתבלבל וחושב שעל ידי זה ישלים את חסרונו בהנאות רגעיות וזמניות ויהיה לו מזה סיפוק.

אבל האמת היא ידועה, שכל זה הוא רק דמיון כוזב ומתעה, ואין בזה אלא הנאת רגע אחד, ונפשו של האדם חשה חסרון גדול וחוסר סיפוק ממעשים אלו, ולא רק שלא באה על סיפוקה אלא שהחסרון שבה גדל יותר ויותר.

וכבר אמרו חז"ל [קהלת רבה פ"ו ו'] על הפסוק "וגם הנפש לא תמלא", משל למה הדבר דומה, לעירוני שנשא בת מלכים אם יביא לה כל מה שבעולם אינן חשובין לה כלום, למה? שהיא בת מלך. כך נפש האדם, אילו הבאת לה כל מעדני עולם אינם כלום לה, למה? שהיא מן העליונים.

וכתב בספר אור לציון [מוסר עמ' ר"ט] בשם המקובל ר' אפרים הכהן זצ"ל: שצריך האדם לחנך את עיניו שלא יהיה סקרן לדעת את השובב אותו, ואף אמנם הקב"ה הטביע באדם את טבע הסקרנות, אבל מקום השימוש בו הוא לדעת מה כתוב בתורה, והיצה"ר מנסה להעביר את הסקרנות לדבר עבירה, ועל כן צריך להגביר את יצר הטוב על יצר הרע ולהשתמש בכל מידה במקומה הנכון.

ועל כן פונה אני אליך בלב נרגש ובבקשה אישית, לחשוב על מה שכתבנו בענין שמירת העינים יותר ברצינות, ולהתחזק בזה עם כל ההשקעה הנדרשת לכך ביתר שאת, ולא להסתכל על כל התנהגות ודרך העולם שלא מקפידים בזה כלל ועיקר.

ויש לך לזכור, לא להסתכל על כל מה שעבר עליך עד היום, אלא מעכשיו ברגע זה תתחיל להתחזק, והעיקר הוא שלא להתייאש מלהשקיע בזה, כיון שהדרך היא שיהיו לך עליות וירידות שזו הדרך לעלות בעבודת ה', והיצה"ר לא מניח לאף אחד שינצח אותו, כי שמירת העינים זה כמו פצצת אטום בשבילו ולא נותן כל כך מהר להתגבר עליו, ומציאות העולם מוכיחה בעד עצמה, וע"כ יש להתפלל על זה כל הזמן, ובלי סיעתא דשמיא אין שום סיכוי לשמור על העינים.

עוד יש לך לדעת, שאמנם כל יהודי ויהודי הוא בן של מלך, אבל מכל מקום מי שבאמת עושה נחת רוח לה' זה מי שמקיים את כל הציוויים בנאמנות, וביחוד בדברים שהיצר מקשקש בהם כל הזמן - זה הנחת רוח הכי גדול שיש לה' יתברך, ובזה נמדדת העוצמה של האדם, אם מקיים רק את מה שנחו לו או את כל מה שה' ציוה.

וחשוב עוד לדעת, שכל גדולי הדורות עברו נסיונות בחיים שלהם, והיו להם הרבה נפילות בעבודת ה', ודווקא מפני שלא התייאשו והמשיכו להלחם ולהתחזק הם צמחו וזכו לכל מעלתם.

עוד מובא בספר אמרי קודש [דברים אחדים ה'] על מה שאמרו חז"ל [ד"א רבה פ"א] שכל הרואה דבר ערוה ואינו זן את עיניו ממנו זוכה ומקבל פני שכינה, והנה חז"ל אמרו זוכה ומקבל ולא אמרו יזכה ויקבל, רק תיכף בשעה שראה, עצם עיניו והעביר מחשבתו ממנה, מיד זוכה ומקבל פני שכינה, כי בזה הרגע ממשך על נפשו קדושה גדולה ויתירה, עד שנשמתו תיכף באותו רגע מקבלת פני שכינה.

וידוע מצדיקים שזה הזמן והרגע לבקש מאת ה' כל מה שליבו חפץ, כי בעת הזו הרי הוא מקבל פני השכינה, וה' ימלא משאלות לבו - וזה זוכה מפני שעשה מעשה גבורה ומסירות נפש לכבוד ה'.

ונסיים בדברי הרמב"ם [פי"ג משמיטה ויובל הי"ג] וז"ל: ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה', לשרתו ולעבדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו הא-להים ופרק מעל צווארו עול חשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם - הרי זה נתקדש קודש קודשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזיכה לכהנים וללויים.

וכשהולכים בדרך זו יש על האדם השגחה ושמירה מיוחדת מאת ה' והרבה סייעתא דשמיא.

עשה מאמץ! ותזכה להנות מזיו השכינה.

בברכת הצלחה!

פרק ז

מאמרי חז"ל במעלת השמירה

❖ והוּו בנתהוּו דמלכיא ובנתיהוּו דשלטוּוּניא מרקדן עלך על כוּוּיא, ומציתן עלך מן חרכיא, והוּו מזרקן קדמך שירין, עזקין, קטילין, מניכין, וכל מיני דהב, סבירין דאת תלי עיניך ומסתכל בחדא מנהוּו, חס לך יוסף ברי דלא תליתא עיניך בחדא מנהוּו, והוּו בנתיהוּו דמלכיא ובנתיהוּו דשלטוּוּניא אמרין אלין לאלין, דין הוא גברא חסידא יוסף דלא הלך בתר חיו עיניו ולא בתר הרהור ליביה, ארום חיו עיניו והרהור ליביה מובדין בר נשיא מגו עלמא, בגין כדון יקום מנך תרין שבטיא מנשה ואפרים, ויקבלון חלק ואחסנא עם אחיהוּו בפלוג ארעא. עכ"ל.

תרגום: בברכת יעקב אבינו לבניו מברך ליוסף: שהיו בנותיהן של המלכים והשליטים במצרים מרקדים עליך על החלונות, ומציצים עליך מן החרכים, והיו זורקים לפניך כל מיני תכשיטים וכלי זהב, הם היו סבורים שאתה תגביה את עיניך ותסתכל באחת מהן, חלילה לך יוסף בני שלא הגבהת את עיניך באחת מהם, והיו בנותיהן של המלכים והשליטים אומרים אלה לאלה, זה הוא האיש החסיד יוסף שלא הלך אחרי מראה עיניו ולא אחרי הרהור הלב, שהרי מראה העינים והרהור הלב מאבדים את האדם מזה העולם, בגלל זה, יצאו ממך שני שבטים מנשה ואפרים, ויקבלו חלק ונחלה עם אחיהם בחלוקת הארץ.

[תרגום ירושלמי בראשית מ"ט כ"ב]

❖ "איה הקדשה היא בעינים על הדרך" [בראשית ל"ח כ"א].

ופירשו זאת עפ"י הדרש, היכן נמצאת כל הקדושה של האדם, היא בעינים על הדרך – דהיינו באם האדם שומר את עיניו כשהולך בדרך במקום שמסתובבות שם נשים ולא מרים את עיניו להסתכל עליהם, אז יזכה להרבה קדושה וטהרה שישפיעו עליו ממרום.

[טהרת הקודש מ' שמירת העינים פ"א, ועוד]

❖ וקריבנא דורונא לשמא דה', כיון דמסר ה' ית מדינאי בידינן וכבשנן ית ארעהון וית מדינתהון, והוינן עיילין לטרקלינהון וחמיין בנתיהון יאתא חטייתא מפרנקתא וכו' ובכל דא חס לן למתלי עינן בן ולא אסתכלון בחדא מנהון דלא למחייבא בחדא מנהון ולא נמות במיתותא דמיתותן בה רשיעיא לעלמא דאתי ודא ידכר לן ליום דינא רבא למכפרא על נפשתן קדם ה'.

תרגום: לאחר מלחמת מדין באו הממונים על הצבא שרי האלפים והמאות למשה ואמרו לו: ונקריב דורון לשם ה', כיון שמסר לנו את המדיינים בידינו, וכבשנו את הארץ שלהם ואת המדינה שלהם, והיינו נכנסים לארמונות שלהם וראינו את בנותיהם יפות וענוגות וכו' ובכל זה חלילה לנו מלהרים עינינו בהן, ולא הסתכלנו באחת מהן שלא להתחייב עונש באחת מהן, ולא נמות במיתה שמתים בה הרשעים לעולם הבא, וזה והדורון יזכיר לנו ליום הדין הגדול לכפר על נפשותינו לפני ה'. בזכות ששמרנו על עינינו ולא הסתכלנו בהן.

[תרגום יונתן בן עוזיאל במדבר ל"א נ']

❖ ומה שלפנינו כל כלי מעשה שהרימו הפקודים, היו מהאנשים שפינו עצמן מהעבירה, והכלים באו מגוף הדבר, שאמרו ז"ל [שהש"ר פ"ד ד', פ"ו ו'] שכך היה מנהגם באותה מלחמה, כשהיו מפשיטים תכשיטיהם מהשבויים היו טחין פניהם [של השבויים] בטיט ורפש, והיו פורקין נזמיהם מהם שלא יסתכלו בהם, והוא מה שנתכוון במה שסמך מאמר לפני ה' למאמר בני ישראל, כי בני ישראל אלו ראויים להיות לפני ה' כמאמר רב אחאי בר יאשיה וכלה פ"ב, והיה הדבר לזכרון.

[אור החיים במדבר ל"א נ']

❖ אין לך חיבה לפני המקום מן הצניעות.

[פסיקתא רבתי פמ"ו]

❖ עין שלא רצתה לזון ממה שאינו שלו [ליהנות מאשת אדונו - רש"י], אין עין הרע שולטת בו.

[ברכות כ'.]

❖ אמר ר' יוחנן: אחורי ארי ולא אחורי אשה.

[ברכות ס"א.]

א"ה: וצריך לדעת שאין דברי חכמים גוזמא בעלמא, אלא כל דבריהם מדוייקים בתכלית הדיוק. וגם כאן הדברים הם כפשוטם, שאם יש לאדם אפשרות ללכת או אחרי אריה או אחרי אשה, ילך אחרי האריה ולא אחרי האשה, ואף שזה סכנת נפשות, מכל מקום אחרי אריה יפסיד רק את העוה"ז ויזכה לעוה"ב בזכות שהתגבר על יצרו, ואחרי אשה יפסיד גם את העוה"ב שלו בגלל שהסתכל בה.

❖ אמר להו אביי לרבנן כי עייליתו בשבילי דמחוזא למיפק בחקלא לא תחזו לא להך גיסא ולא להך גיסא דילמא יתבי נשי ולא אורח ארעא לאסתכולי בהו.
תרגום: אמר להם אביי לחכמים: כשאתם הולכים בשבילים של מחוזא לצאת לשדה, אל תסתכלו לא לצד זה ולא לצד זה, כיון שאולי יושבות שם נשים וזה לא דרך ארץ להסתכל בהם.

[ברכות ס"ב:]

ולכאו' קשה, מפני מה אמר להם ולא אורח ארעא לאסתכולי בהו, הרי זה איסור דאורייתא? אלא כוונת אביי שאמר להם לא אורח ארעא, לא שח"ו היו נחשדים בעיניו שיסתכלו בנשים, שהרי היו קדושים וטהורים, רק אמר להם אפילו יש לכם להסתכל על ענין צרכיכם לחפש אדם וכדו' עם כל זה בשעה שיושבות נשים מבחוץ לא תסתכלו לא להך גיסא ולא להך גיסא, כדי שלא יהא נראה לאיזה איש שח"ו הסתכלתם בדמות אשה להתיר לעצמכם – לכן אמר ולא אורח ארעא, דהיינו אפילו בשביל לחפש אדם וכדו'. וזה הפשט בדברי רבותינו ז"ל, והמהפך, הוא מהפך דברי א-להים חיים.

[טהרת הקודש מ' קדושת העינים פ"ד]

❖ ת"ר מעשה באדם אחד שנשא אשה גידמת ולא הכיר בה עד יום מותה, אמר רבי בא וראה כמה צנועה אשה זו שלא הכיר בה בעלה, אמר לו רבי חייא זו דרכה בכך, אלא כמה צנוע אדם זה שלא הכיר באשתו.

[שבת נ"ג:]

❖ בנן של קדושים אומר וכו'. מאן ניהו בנן של קדושים, ר' מנחם בר סימאי. ואמאי קרו ליה בנן של קדושים? דלא אסתכל בצורתא דזוזא.

[פסחים ק"ד, ע"ז נ']

❖ רב חנינא ורב אושעיא דהוו אושכפי בארעא דישראל, והוו יתבי בשוקא דזונות ועבדי להו מסאני לזונות, ועיילי להו, אינהו מסתכלי בהו, ואינהו לא מדלן עינייהו לאיסתכלי בהו, ומומתייהו הכי, בחייהן רבנן קדישי דבארעא דישראל.

תרגום: רב חנינא ורב אושעיא שהיו סנדלרים בארץ ישראל, והיו יושבים בשוק של זונות ועושים להם מנעלים לזונות ומביאים להם. הזונות היו מסתכלים עליהם והם לא הרימו את עיניהם להסתכל בהם, ושבועה שלהן [של הזונות כשהיו נשבעות] היה בחייהם של הרבנים הקדושים שבארץ ישראל. וזה מחמת הערכתם הרבה לאמוראים הללו על עמידתם בנסיונות תדיר.

[פסחים ק"ג:]

א"ה: הגירסא בעין יעקב היא: "ועיילו ומסיימי להו בכרעייהו", פי' שהיו מביאים להם את הנעלים ונועלים להם ברגליהם, לבדוק אם זה מתאים למידת רגליהם. ולפי גירסא זו מעלתן היתה גדולה עד מאד, שאף שהיו צריכים לעשות מלאכה זאת, מכל מקום היו צנועים וקדושים ולא היו מבישים בהם כלל.

רבי חנינא ור' אושעיא שהיו נזהרים כל כך בענין ערוה שהיו מסיימו לזונות מסאני בכרעייהו ועם כל זה לא מדלו עינייהו לאסתכלי בהו – שלא היו מהרהרים אפילו הרהור כל דהו, להם נאה ויאה לקרותם בתואר 'קדישי'.

[בן יהוידע שם]

מפני שתיקנו מנעלי הנשים ולא נשאו עיניהם מלהסתכל בהם, ככה מי שמלאכתו מעין זה או עסקו מעין זה, והוא עומד בנסיון אז מכריזין עליו ממש ברקיע בכל יום 'הבו יקר לדיוקנא קדישא', ומתרגשין מזה הנסיון כל פמליא דלעילא מתקיפות דבר נש טיפה סרוחה בעולם הזה השפל.

[טהרת הקודש מ' שמירת העינים פ"ד]

❖ במוצאי יום טוב הראשון של חג [סוכות] ירדו לעזרת נשים ומתקנין שם תיקון גדול.

[משנה סוכה נ"א.]

ירדו לעזרת נשים. כהנים ולויים יורדין מעזרת ישראל שהיא גבוהה לעזרת נשים שלמטה הימנה בשיפוע ההר.

[רש"י שם]

שואלת הגמ': מאי תיקון גדול? אמר ר' אלעזר: כאותה ששנינו חלקה היתה בראשונה והקיפוח גזוזטרא, והתקינו שיהיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה.

תנו רבנן, בראשונה היו נשים מבפנים ואנשים מבחוץ והיו באים לידי קלות ראש, התקינו שיהיו נשים יושבות מבחוץ ואנשים מבפנים, ועדין היו באין לידי קלות ראש, התקינו שיהיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה.

[שם:]

חלקה היתה. העזרת נשים בראשונה ולא היו זיוין יוצאין מן הכתלים. והקיפוח גזוזטרא. נתנו זיוין בכתלים בולטין מן הכותל סביב סביב, וכל שנה מסרדין שם גזוזטראות לווחין [קרשים], כדי שיהיו נשים עומדות שם בשמחת בית השואבה ורואות, וזהו תיקון גדול דקתני מתניתין, שמתקנין בכל שנה. מבפנים. בעזרת נשים. מבחוץ. ברחבה של הר הבית ובחיל. וועיין בפ"י תפארת ישראל]

[רש"י שם]

תיקון גדול. רוצה לומר גדול התועלת. והוא כי העם היו מתקנים מקום לאנשים ומקום לנשים, ומקום הנשים למעלה ממקום האנשים, כדי שלא יסתכלו האנשים בנשים.

[רמב"ם בפ"י המשנות סוכה פ"ה מ"ב]

והדין עמו [מה שכתב הרמב"ם], כי האנשים שלמטה היו הרואים בשמחה, לא השמחים בעצמן, כי השמחים היו החסידים [כדלקמן משנה ד'], ואם כן הוצרך לטעם [מה שכתב שלא יסתכלו בנשים, כיון שהיו רק רואים את השמחה ולא השמחים בעצמם]

שטרודים בשמחה, ויוכלו להכשל בראיית הנשים), ואמנם הסתכלות האנשים בנשים מביא לידי קלות ראש.

[תוס' יום טוב שם]

שואלת הגמ': איך חכמים הלכו והוסיפו מדעתם על בנין שלמה במה שנתנו זיוין בכתלים, הרי את כל מלאכת תבנית המקדש הודיע הקב"ה לדוד על ידי גד החווה ונתן הנביא במדוייק, ודוד צוה את שלמה, ואיך יכלו להוסיף על זה?

מתרצת הגמ': שחכמים מצאו פסוק שצריך להבדיל אנשים מנשים לעשות גדר שלא יבואו לידי קלקול, ודרשו אותו. שכתוב שם בפסוק [זכריה י"ב י"ב]: "וספדה הארץ משפחות משפחות לבד, משפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד, משפחת בית נתן לבד ונשיהם לבד". בפסוק זה מתנבא זכריה הנביא על ההספד שיספדו למשיח בן יוסף שיהרג לעתיד לבא במלחמת גוג ומגוג, ואומר הפסוק שבשעת ההספד יהיו הגברים לבד והנשים לבד, שצריך להיות הבדל ומרחק ביניהם. וחכמים ראו פסוק זה ועשו קל וחומר ודרשו, ומה לעתיד לבא שעסוקים בהספד [והמצטער אינו מיקל ראש – רש"י], ואין יצה"ר שולט בהם [שהקב"ה שוחטו – רש"י], אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד, עכשיו שעסוקים בשמחה וקרובה לקלות ראש – רש"י], ויצה"ר שולט בהם, על אחת כמה וכמה. וכתב המהרש"א: שכיון שזה התיקון היה כדי לאפרושי מאיסורא דערוה, לא היה בכלל האיסור שאסור לשנות מציווי ה'.

[שם נא:–נ"ב.]

א"ה: מדברי חז"ל אלו נלמד עד כמה שצריך להזהר כשהולכים לשמחות ואירועים למיניהם שיושבים שם גברים ונשים, שיהיו מחיצות והפרדה מלאה ללא שום חכמות, שהרי בזמן בית המקדש היתה זו שמחת בית השואבה, שמחה של מצוה שהיו שואבים שם רוח הקודש, וגם מי שהיה שם זה תנאים גדולים ועצומים ובכל זאת עשו חכמים תיקון שלא יכשלו בעבירה, אם כן מה נאמר לנו אוזבי הקיר כלפס, כ"ש שעלינו להקפיד בזה עד מאד, ובפרט שפעמים רבות זה לא שמחה של מצוה, כמו בת מצוה, ערבי שירה, כנסים, וכיוצ"ב. ודי בזה למבין.

❖ אבא אומנא הוה אתי ליה שלמא ממתבתא דרקיעא כל יומא, ולאביי כל מעלי יומא דשבתא, ולרבא כל מעלי יומא דכיפורי. הוה קא חלשא דעתיה דאביי משום דאבא אומנא, אמרו ליה לא מצית למיעבד כעובדיה. ומאי הוו עובדיה דאבא אומנא, דכי הוה עביד מילתא, הוה מחית גברי לחוד ונשי לחוד, ואית ליה לבושא דאית ביה קרנא דהוות בזיעא כי כוסילתא, כי הוות אתיא ליה איתתא הוה מלביש לה כי היכי דלא ניסתכל בה וכו' עיי"ש.

תרגום: אבא היה מקיז דם, והיתה בת קול שאומרת לו כל יום שלום עליך, ולאביי כל ערב שבת, ולרבא כל ערב יוה"כ. חלשה דעתו של אביי למה לא זכה גם כן כמו אבא אומנא לקבל שלום כל יום, אמרו לו מהשמים, אתה לא יכול לעשות כמעשיו. ומה היה מעשיו של אבא אומנא שזכה לזה? משום שכשהוא היה מקיז דם לבני אדם, היה מושיב גברים לבד ונשים לבד משום צניעות, והיה לו לבוש מיוחד שהיה מחובר בו כמין קרן נקוב ודרך שם היה מקיז דם, וכשהיתה באה אליו אשה היה אומר לה ללבוש את הבגד הזה כדי שהוא לא יצטרך להסתכל עליה.

[תענית כ"א:]

❖ מאי טעמא כי מטא מר למתא נפקא דביתהו דמר כי מיקשטא, אמר להו כדי שלא אתן עיני באשה אחרת.

תרגום: שאלו חכמים את אבא חלקיה, מה הטעם כשבא מר לעיר יצאה אשתו אליו כשהיא מקושטת בתכשיטין? אמר להם: כדי שלא אתן את עיני באשה אחרת.

[תענית כ"ג:]

א"ה: רואים מכאן את גודל צדקותו של אבא חלקיה שלא התבייש כלל להגיד לחכמים שאשתו יוצאת מקושטת לפניו מפני שהוא מיוחד ליתן את עיניו באשה אחרת, מה שאילו היה קורה אצלנו ודאי שהיינו מתביישים לומר זאת, אבל הוא הבין אחרת מאיתנו...

❖ הוּיָא לִיָּה בִּרְתָא בַּעֲלַת יוֹפִי, יוֹמָא חַד חֻזִּיא לְהֵוּוּא גַבְרָא דְהוּוּה כְּרִיאָ בְּהוּצָא וְקָא חֻזִּי לָהּ. אִמְר לֹו: מַאי הָאִי? אִמְר לִיָּה: רַבִּי, אִם לְלוּקַחָה לֹא זְכִיתִי, לְרֵאוּתָה לֹא אִזְכָּה? אִמְר לָהּ: בְּתִי, קָא מְצַעֲרַת לְהוּ לְבִרְיִיתָא, שׁוּבִי לְעַפְרִיךְ, וְאֵל יִכְשְׁלוּ בִּיךְ בְּנֵי אָדָם. וְכֵן הוּוּה.

תַּרְגּוּם: ר' יוסי דמן יוקרת היתה לו בת בעלת יופי נדיר מאד, יום אחד ראה ר' יוסי אדם שמפרק את גדר העצים של חצירו כדי להסתכל בפתו דרך החור. אמר לו ר' יוסי: מה אתה מסתכל שם? אמר לו האיש: רבי, אם ללוקחה לאשה לא זכיתי, לראותה גם לא אזכה? כשמע זאת ר' יוסי, אמר לפתו: בתי, את גורמת צער לבריות, שובי לעפרך ואל יכשלו בך בני אדם. וכך היה.

[תענית כ"ד.]

א"ה: מכאן ניתן ללמוד את גודל חומרת האיסור של הסתכלות אסורה, שר' יוסי הבין שעדיף שהבת שלו תמות, העיקר לא להכשיל אחרים במראות אסורות והרהורים רעים. והדברים רעים. והדברים מבהילים.

❖ שאל רבי את ר' יהושע בן קרחה: במה הארכת ימים? אמר ליה: מימי לא נסתכלתי בדמות אדם רשע, דאמר ר' יוחנן אסור לאדם להסתכל בדמות אדם רשע.

[מגילה כ"ח.]

הטעם מפני ששורה על הרשע רוח טומאה ואם יסתכל בפניו ישרה גם עליו רוח טומאה.

[מהרש"א]

כי העינים הבשריים שאנו רואים אותם, לאמיתו של דבר הם אינם מהוים שום כח ראייה, אלא הם כמו חלונות שדרכם נכנסים זהרורי השמש, האם נאמר שהחלונות זורחים? וכן הדבר הזה, כח הראייה הוא רוחני מונח במוח, ומשם נמשכים גידים אל החלונות שהם העינים הבשריים שכח הראייה זורם דרך שם ותו לא מידי. ולפיכך כשהוא מסתכל בפני אדם רשע פוגע דבר זה בכח הראייה הרוחני אשר במוחו, ושורה גם עליו רוח טומאה. ולפיכך הטילו חז"ל איסור על האדם להסתכל בפני אדם רשע, ואין זה מדת חסידות בעלמא, אלא איסור ממש, כי אם יעבור האדם

על איסור זה, יראה שאחר כך יעבור במוחו מחשבה רעה שיתמה על נפשו מהיכן בא לו מחשבה רעה כזו, מהיכן בא לו מחשבה כזו של תאוה, מחשבה כזו של גאוה וכדו', כי נדבק בו רוח הטומאה של הרשע אשר הוא בעל תאוה או גאוה וכדו', ואפשר שרשע זה אשר הוא הסתכל עליו הכין לו כבר מקום בגהינם. [לב אליהו חכמה ומוסר, מ' נפש הישראלית]

❖ תניא ר' יוסי אומר: אוי להם לבריות שרואות ואינן יודעות מה הן רואות.

[חגיגה י"ב:]

א"ה: ראיתי מי שביאר, אוי לבריות שמשתמשים בהרגל עם העינים שה' נתן להם, ואינם יודעים איזה כח ועוצמה טמון בכח הראיה של האדם, שיכול להגיע על ידם לדרגות גבוהות ונשגבות או להיפך ח"ו לשאול תחתית.

❖ "החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים אשר היו בעיר" [קהלת ז' י"ט].

החכמה תעוז לחכם – זו תשובה ומעשים טובים, מעשרה שליטים – אלו הן שתי עינים ושתי אזנים ושתי רגלים וראש הגוייה ופה.

[נדרים ל"ב:]

שתי עינים ושתי אזנים. שבתחילה המליכו הקב"ה [לאברהם אבינו] על איבריו שהם ברשותו ליהרר מעבירה, אבל עיניו ואזניו של אדם אינם ברשותו, שהרי על כרחו יראה בעיניו ובאזניו ישמע, ולבסוף כשנימול המליכו הקב"ה אפילו על אלו, שלא יסתכל ולא ישמע כי אם דבר מצוה.

[ר"ן]

שתי עינים ושתי אזנים וראש הגוייה. והם איברים המסרסים [מתווכים] בעבירה, ואינן מסורין ביד האדם ומרוב צדקתו מסרם בידו, כדכתיב [ש"א ב' ט"ז] "רגלי חסידיו ישמור", כשאדם מתגבר על יצרו סוף שהקב"ה מוסרו בידו.

[רא"ש]

❖ אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד. פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים. אמרתי לו: בני, מה ראית להשחית שערך זה הנאה. אמר לי: רועה הייתי לאבא בעירי הלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי ופחז עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם, אמרתי לו רשע, למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה, העבודה, שאגלחך לשמים. מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו, אמרתי לו: בני, כמוך ירבו נזירי נזירות בישראל, עליך הכתוב אומר "איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה".

[נדרים ט', נזיר ד']

ופחז עלי יצרי. מיהר, מלשון פחז כמים, ובקש לטורדני מן העולם לילך אחרי מראה עיני.

[ר"ן בנדרים]

ופחז עלי יצרי. מתוך שראיתי במים צורתו כל כך נאה, נתגבר עלי יצרי ובקש להביאני לידי מעשים רעים לטורדני מן העולם.

[מפרש בשם רש"י בנדרים]

ופחז. ומהר עלי יצרי והביאני לידי הרהור.

[רש"י בנזיר שם]

א"ה: מדיני התורה [במדבר ו' א'-י"ג] שנזיר אסור בשתיית היין ובגילוח השיער ולהטמא למת כל ימי נזירותו, ואם נטמא למת הרי זה סותר את מנין הימים שספר וצריך להביא קרבן אשם לבית המקדש ולגלח את כל שערו בתער ואחר כך להתחיל לספור שוב מהתחלה.

ואותו נזיר שבא מן הדרום קודם שהיה נזיר, הלך למלאות מים מן המעיין והסתכל בתוך המים וראה את עצמו דרך השתקפות המים שהוא נאה ויפה תואר, ובאותו רגע התגבר עליו יצרו והביאו לידי הרהור עבירה ללכת אחרי תאוות העוה"ז.

וכתב הבן איש חי [בן יהודע נדרים שם]: שביקש היצה"ר להחטיאו מחמת הראיה שנסתכל בבבואה שלו. ונמצא, בראיה שלו רצה לעשות לו טרדה. עיי"ש.

מה עשה אותו אדם, נשבע ליצרו שיגלח את כל שערו לשם שמים, וקיבל עליו נזירות כמשפט הכתוב. וכתב בחינוך [מצוה שע"ד]: שהשיער הגדול ביותר או הגילוח הגמור יפסיד תואר האדם. ע"כ. וזו הייתה מטרת הנזיר להכניע את יצרו ולשבור את תאוותו על ידי גילוח השיער בתער בסיום הנזירות.

לאחר שקיבל על עצמו להיות נזיר, נטמא בתוך ימי הנזירות למת, שהדין הוא שסותר את ימי נזירותו כנזכר. והביא קרבן לבית המקדש, ושמעון הצדיק התפעל ממעשיו ואכל את הקרבן אשם שהביא, כיון שכל זה היה לשם שמים. ועיין שם בתוס' בניזיר ד"ה עליך]

וממעשה זה אנו למדים עד כמה יש להזהר במראה העינים שלא יראו דברים אסורים וכמה חמורים הם הרהורי עבירה, ואף על פי שאדם זה לא הסתכל היכן שאסור, מכל מקום היצר רצה להכשילו בעבירות. ועוד יש ללמוד מכאן, שכמו שאדם זה הזדרז מיד על יצרו בשבועה כדי לא להכשל בעבירה כך גם כל אדם שרואה שהיצר רוצה להכשילו בעבירות יקבל על עצמו בשבועה שלא לעבור על ציווי ה' ועל ידי כך יוכל להתגבר על יצרו.

וכן פסק השו"ע ויור"ד סי' ר"ג סעי' ו': שאם ירא שיתקפו יצרו ויעבור על איזו מצוה ממצוות לא תעשה או יתשל מקיום מצוות עשה, מצוה ליטע ולנדוד כדי לזרז עצמו.

❖ תנינא, כל הבא דבר ערוה לידו וניצל הימנו עושיין לו נס.

[קידושין מ'.]

❖ ר' מנשיא בר בריה דריב"ל אמר: מצינו שכל הרואה דבר ערוה ואינו זן את עיניו ממנו זוכה ומקבל פני שכינה, מאי טעמא, "ועוצם עיניו מראות ברע" וישעיה ל"ג ט"ז, מה כתיב בתריה – "הוא מרומים ישכון", וכתוב "מלך ביופיו תחזינה עיניך".
[ד"א רבה פ"א, ויק"ר פכ"ג י"ג,
ילקו"ש תצא רמז תתקל"א, האזינו רמז תתקמ"ה]

❖ ההיא איתתא דעלתה למיפא בהווא ביתא, אתא ברחא דמרי דביתא אכלה ללישא חביל ומית. חייבה רבא לשלומי דמי ברחא... אבל למיפא, כיון דבעיא היא צניעותא, מרוותא דחצר מסלקי נפשיהו, הלכך עלה דידה רמיא נטירותא.

תרגום: מעשה באשה אחת שהלכה לאפות בבית שכנתה, בא העז של בעל הבית ואכל מהבצק שהכינה, נתחמם ומת. חייב רבא את האשה לשלם את דמי העז. ומבאררת הגמ', כאשר נכנסה האשה לאפות, כיון שצריכה לעשות זאת שלא בפני אנשים ובעניעות, שהדרך הוא שמגלה את זרועותיה בשעת הלישה, לכן בעל החצר מסתלק מהמקום שהאשה אופה, וכיון שאין הבעלים נמצאים ואינם יכולים לשמור על בהמתם, לכך מוטל עליה לשמור על בעלי החיים, ומשום כך חייב רבא את האשה לשלם את דמי העז.

[ב"ק מ"ח.]

וכן נפסק להלכה ברמב"ם ופ"ג מהל' נזקי ממון ה"דו ובשו"ע וחו"מ סי' שצ"ג סעי' ג'ז.

א"ה: רואים מכאן דבר עצום, עד כמה שחובה על האדם לשמור את עיניו, ואיך שהקפידו חכמים בדבר זה, והיה פשוט בעיניהם שאדם לא יכול לשהות במקום שהאשה אופה, עד כדי כך שחייבו את אותה אשה לשלם את דמי העז.

❖ "ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה" ואיוב ל"א א'ז. אמר רבא איהו באחרניתא לא אסתכל, אברהם אפילו בדידה לא אסתכל, דכתיב [בראשית י"ב י"א] "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" – מכלל דמעיקרא לא הוה ידע לה.

תרגום: אמר רבא איוב בנשים אחרות לא הסתכל, אבל אברהם אפילו באשתו שהיא מותרת לו לא הסתכל, כמו שכתוב "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" – משמע שקודם לכן עד עכשיו לא היה יודע שהיא יפה.

[ב"ב ט"ז.]

ודעת רבותינו ז"ל שלא נסתכל בה מעולם עד אותה שעה, כי אברהם לענוותנותו הגדולה היה כורת ברית לעיניו, וכענין שאמר איוב "ברית כרתי לעיני" – כי הצדיקים כורתים ברית עם אבריהם שלא יזיקו אותם כאדם הכורת ברית עם

אויבן שלא יזיקוהו [וכמו שנא' "לא תכרות להם ולא-לוהיהם ברית"] שאין לך אויב שיריע לאדם כרוע פעולותיו.

[רבינו בחיי]

❖ "ועוצם עיניו מראות ברע" וישעיה ל"ג ט"ו, א"ר חייא בר אבא: זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה, וכתוב "הוא מרומים ישכון... מלך ביופי תחזינה עיניך".

ומקשה הגמ': היכי דמי, אי דאיכא דרכא אחרינא, רשע הוא. אי דליכא דרכא אחרינא אנוס הוא. ומתרתה הגמ': לעולם דליכא דרכא אחרינא, ואפ"ה מיבעי ליה למינס נפשיה.

[ב"ב נ"ז; מכות כ"ד].

שאיין מסתכל. כשהוא הולך על שפת הנהר. היכי דמי. דמשתבח ביה קרא אם עוצם עיניו, דמשמע שאם לא יעצם עיניו אינו לא צדיק ולא רשע. אי דאיכא דרכא אחרינא. ואזיל בהך. רשע הוא. ואף על פי שעוצם עיניו, שלא היה לו לקרב אלא להרחיק מן העבירה, דקי"ל הרחק מן הכיעור. אנוס הוא. אם מסתכל דרך הליכתו, ואנוס רחמנא פטריה, ולמה מזקיקו הכתוב להעצם עיניו, דמדמשתבח ביה קרא שמעינן דצריך לעצום עיניו. למינס נפשיה. להטות עיניו לצד אחר, והיינו דמשתבח ביה קרא דאי אנוס נפשיה חסיד הוא.

[רש"י]

וביאר המהרש"א: שקושיית הגמ' לא קשה על הפסוק עצמו, כיון שאפשר להעמיד את הפסוק באופן שיושב ודבר ערוה הולך לפניו ואף על גב דאינו מתכוון לכך, יש לו לעצום עיניו, אבל לפי מה שרש"י העמיד בדברי ר' חייא בר אבא שמדובר בהולך על שפת הנהר, קשה טובא, שאם יש לו דרך אחרת הרי הוא מתכוון לעבירה ונקרא רשע על הילוכו שם בלבד ולא יועיל לו לעצום את עיניו. וקל להבין. עכ"ל.

ותראה אחי אהובי מדברי המפרשים הללו, כי מי שיש לו דרך או שביל לילך במקום שאין שם חשש לתערובות ולהרהור, ואינו פונה לזה והולך במקום שאפשר שיגיע להרהור, נקרא על הליכה בלבד רשע, וכ"ש על הסתכלות בודאי נקרא רשע מרושע ומשוקץ, כי מלבד שעובר על כמה לאוין מן התורה, מביא אותו לכל מיני רעות שבעולם, כי עין רואה ולב חומד, אבל מי שאין לו רק זה הדרך מחוייב מצד התורה להעצים עיניו, ומי שמטה ראשו לצד אחר שלא יראה ענין הכביסה וענין הנשים כלל נקרא חסיד ועליו נאמר "הוא מרומים ישכון" (ישעיה שם) – שלעתיד לבוא לא יהא משכנו בין אנשים פשוטים רק במרומי מרומים בין צדיקים וקדושי ארץ שעליהם קיים העולם כדפי' התרגום.

[טהרת הקודש מ' שמירת העינים פ"ב]

❖ אמר רב יהודה אמר רב: מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת והעלה ליבו טינה [מרוב אהבה נטמס ליבו והעלה חולי – רש"י], ובאו ושאלו לרופאים ואמרו: אין לו תקנה עד שתבעל לו. אמרו חכמים: ימות, ואל תבעל לו. [אמרו הרופאים:] תעמוד לפניו ערומה. [אמרו חכמים:] ימות, ואל תעמוד לפניו ערומה. [אמרו הרופאים:] תספר עימו מאחורי הגדר. [אמרו חכמים:] ימות, ואל תספר עימו מאחורי הגדר.

[סנהדרין ע"ה].

א"ה: רואים מכאן עד כמה חמור מראה של איסור ופריצות, שהרי חכמים הבינו שאדם זה יכול למות מכך, ובכל זאת העדיפו שכך יהיה, העיקר שלא יטמא את עיניו בפריצות ועבירה. ובגמ' תירצו למ"ד שהיתה פנויה למה אסרו עד כדי כך, כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות, עיין רש"י שם.

❖ מה אם הדם, שנפשו של אדם קצה ממנו, הפורש ממנו מקבל שכר, גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמתן, הפורש מהם על אחת כמה וכמה שיוכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו, עד סוף כל הדורות.

[מכות כ"ג:, חגיגה י"א:, תד"א רבה פט"ו ד', רש"י דברים פי"ב כ"ה]

❖ רבי עקיבא ראה אשת טורנוסרופוס הרשע... ולאסתכולי מי שרי?
 מיתיבי "ונשמרת מכל דבר רע" [דברים כ"ג י'], שלא יסתכל אדם באשה נאה
 ואפילו פנויה, באשת איש ואפילו מכווערת, ולא בבגדי צבע של אשה, ולא בחמור
 ולא בחמורה ולא בחזיר ולא בחזירה ולא בעופות בזמן שנוקקין זה לזה, ואפילו
 מלא עינים כמלאך המות... קרן זוית הואי.

[ע"ז כ.].

ולא בבגדי צבע של אשה. שזוכר את האשה כמו שהיא מלובשת בהם שמייפין
 אותה ומהרהר אחריה.

[רש"י]

ואפילו מלא עינים כמלאך המות. אף שהוא דבר שאי אפשר אתי לאשמועינן,
 אפילו היכא שהוא תוך נשים ודומיהן הרבה, שאי אפשר שלא יביט באחת מהן –
 כמו מי שהוא מלא עינים שהוצרך להביט, אפ"ה יעצים עיניו מאד שלא יביט בהם.

[עיון יעקב]

וישים כל אדם אל ליבו דברי חז"ל [ע"ז כ.]. ואפילו מלא עינים כמלאך המוות,
 ולמה להם לומר דבר כזה אשר לא נמצא בעולם? כי באו להוציא מלב האדם לבל
 יאמר אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו [ע"ז ג.], ואיך אפשר לומר כי יצוה לכל
 איש ישראל להשמר מהביט באשה כל ימי חייו וכו'? על כל אלה הדברים ענו
 חז"ל ואמרו כי לא כן, כי באמת אפשר ואפשר להזהר, ואפילו אם האדם היה
 מלא עינים כמלאך המוות גם אז היה יכול להשמר ולעצום כל עיניו הרבות אשר
 בכל גופו מלפניו ומלאחריו, ועל אחת כמה וכמה כעת כי אין לו רק שתי עינים
 בראשו מלפניו, יכול כל איש להסיר פניו מנכח אשה, ואף אם הוא עומד בתווק,
 ונשים רבות עומדות סביב לו – יכול לעצום עיניו, ולכן זה בכלל ונשמרת מכל
 דבר רע, ויתן אל לבו כי ה' ברא באדם שתי עינים ושתי עפעפיים לכל עין, העינים
 לראות והעפעפיים לעצום העינים לבלי ראות... מזה יתבונן האדם כי רצון ה' שכל
 איש יעצום עיניו מראות בכל חמודות תבל, ורק לעת מצוא לדבר מצוה ולדבר
 המוכרח יפקח אותם.

[מחזה עינים מחזה ב']

❖ אבא איסי בן יוחנן משום שמואל הקטן אומר: העוה"ז דומה לגלגל עינו של אדם. לבן שבו – זה אוקיינוס שמקיף את העולם. שחור שבו – זה העולם. קומט שבשחור – זה ירושלים. פרצוף שבקומט – זה בית המקדש שיבנה במהרה בימינו ובימי כל ישראל אמן.

[דרך ארץ זוטא פ"ט]

א"ה: ידוע הוא שהאדם הוא עולם קטן וכל מה שיש בעולם יש באדם [אדר"נ פל"א מ"ג, ועוד]. וזה מה שבאו חז"ל לומר כאן שכל מה שיש בעולם יש בעין. ולפי זה העין משקפת את העולם, ואם האדם פוגם בעין הוא פוגם בעולם וכן אם מקדש את העין על ידי שנמנע מלהסתכל בדברים אסורים מקדש את העולם ומרומם אותו, אשרי אדם שזוכה לזה.

❖ ר' אבהו אמר: אמר קרא "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין" [בראשית מ"ט כ"ב]. עין שלא רצתה לזון וליהנות מדבר שאינו שלה תזכה ותאכל כמלא עיניה.

[זבחים קי"ח:]

מקום אכילת קדשים נתרבה לו ליוסף בחלקו על ידי שמירת העין.

[רש"י]

❖ ואני שמעתי שמדת צניעות היה בו ברב שלא היה זוקף עינו למעלה. [רש"י נדה כ"ד,, מנחות ק"י.]

❖ אחד מעשר מעלות שהיו בו ברב, שלא היה מהלך ארבע אמות בקומה זקופה, ועוד שלא היה מביט לצדדין ואפילו לפניו. ורב יוסף ורב ששת ראו את רבם וקבלו ממנו את ההנהגה הזאת לעשות אחריו, ולא יכלו לעמוד בזה עד שסימו את עיניהם.

[תשובת הגאונים שערי תשובה סי' קע"ח]

❖ הרי הוא אומר: [איוב ל"א א'] "ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה" – מלמד שהחמיר איוב על עצמו ולא נסתכל אפילו בבתולה, והלא דברים ק"ו, ומה בתולה זו שאם ירצה ישאנה לעצמו – החמיר איוב על עצמו ולא נסתכל בה, אשת איש על אחת כמה וכמה. ומפני מה החמיר איוב על עצמו ולא נסתכל אפילו בבתולה, מפני שאמר איוב: שמא אסתכל אני היום ולמחר יבוא איש אחר וישאנה, ונמצא שאני מסתכל באשת איש.

[אדר"נ פ"ב מ"ה]

❖ כל המפנה עצמו מן העבירה ולא עשאה, אפילו ישראל הוא, ראוי לעלות עולה ככה גדול ע"ג המזבח.

[כלה רבתי פ"ב, תד"א רבה פ"ט י"א]

❖ אבל מי ששם עצמו עצל מן העבירה ולא עשאה ניזון מזיו השכינה.

[כלה רבתי פ"ב]

❖ הרחק מן המביא לידי עבירה, ומן הכיעור ומן הדומה לכיעור, שמא יחשדוך אחרים בעבירה.

[ד"א זוטא פ"א, חולין מ"ד; אבות דר"נ פ"ב מ"ב]

❖ "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" [במדבר ט"ו ל"ט]. א"ר לוי ליבא ועינא

תרין סרסורין דחטאה [הלב והעינים הם שני מתווכים של החטא], דכתיב "תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תיצורנה" [משלי כ"ג כ"ז], אמר הקב"ה אי יהבת לי לבך ועיניך אנא ידע דאת לי. [אם תתן לי את הלב והעינים אני יודע שאתה שלי].

[ירושלמי ברכות פ"א ה"ה, ילקו"ש משלי רמו תתק"ס]

❖ שם שנינו [אבות פ"ב מ"ה]: אל תאמן בעצמך עד יום מותך. מעשה בחסיד אחד שהיה יושב ושונה אל תאמן בעצמך עד יום זקנותך, כגון אני. אתת חדא רוחא וניסיתיה, ושרי תהי ביה, אמרה ליה לא תצוק רוח אנא, אזול ואישתוי לחברך. [ירושלמי שבת פ"א ה"ג]

כגון אני. לפי שהיה בטוח בעצמו שלא ישלוט בו יצה"ר, אמר שאין לשנות עד יום מותך אלא עד יום זקנותך, דמאחר שהזקין יש להאמין בעצמו שלא יחטא. אתת. באה רוח אחת ונעשה כאשה יפה ועברה לפניו. וניסיתיה. להתחיל לתבעה. ושרי תהי ביה. כלומר התחיל להתחרט לחזור בו מחטאתו. אמרה ליה. לא תצטער שרוח היא ולא נכשלת באשה. אזיל. לך והשוה עצמך לחבירך ולא תתגאה יותר מאחרים – שאתה שוה לאחרים, ואמור כמו ששנו הם "אל תאמן בעצמך עד יום מותך".

[קרבן העדה שם]

א"ה: רואים כאן עד כמה עמוקים הם דברי חכמים, ושכל דבריהם כגחלי רתמים, ואין לשנות ממה שאמרו כחוט השערה, ואף שהיה חסיד לא הועיל לו כלום, ועל כן יש לו לאדם לשמור על עצמו כל ימי חייו ולהתפלל לה' שלא יגיע לידי נסיון ובזיון.

❖ כיון דשמע בן, אזל וגזר, אתא לגביה א"ל רבי חמי גזורת, א"ל בדידי לא איסתכלית מן יומוי אלא בדידך. ולמה נקרא שמו רבינו הקדוש? שלא הביט במילתו מימיו. תרגום: כיון דשמע אנטונינוס שכל כך חביבה מצות מילה לפני הקב"ה הלך ומל עצמו, בא לפני רבי ואמר לו: רבי, ראה מילתי אם מלתי כהוגן, אמר לו רבי, במילה שלי לא הסתכלתי מימי ואיך אסתכל בשלך, ולמה נקרא שמו רבינו הקדוש משום שלא הביט במילתו כל ימיו.

[ירושלמי מגילה פ"א ה"א. ועיין שבת קי"ח:]

פ"י כי מה שלא נסתכל במילה שלו – דבר זה קדושה, כי העין כח הנפש, והיה מתרחק מן הפחיתות מצד נפשו.

[נתיבות עולם למהר"ל מפראג, נתיב הפרישות פ"ב]

❖ א"ר לוי: ששה דברים משמשיך את האדם, שלשה ברשותו ושלשה אינן ברשותו. העין והאוזן והחוטם – שלא ברשותו, הפה היד והרגל – ברשותו.
[בר"ר פס"ז ג', תנחומא תולדות י"ב, זוהר מקץ קצ"ה.]

❖ "ויהי ה' את יוסף", "ויתן שר בית הסוהר" [בראשית ל"ט ב'–כ"ב].
רב הונא בשם רבי אחא אמר שמושו היה ערב לרבו, והיה יוצא ומדיח את הכוסות ועורך את השולחנות ומציע את המטות, והיתה אומרת לו: בדבר הזה עשקתיך חייך שאני עושקתך בדברים אחרים. והיה אומר לה: 'עושה משפט לעשוקים'... [אמרה לו:] מסמא אני את עיניך, והיה אומר לה 'ה' פוקח עורים'. עד היכן? רב הונא בשם ר' אחא אמר עד שנתנה שרתוע של ברזל תחת צוארו עד שיתלה עינו ויביט בה – אעפ"כ לא היה מביט בה.

[בר"ר פפ"ז ב']

❖ בכולן כתיב [בראשית ל"ג ו'–ז'] "ותגשן השפחות הנה וילדיהן וכו' ותגש גם לאה וילדיה וכו'", וביוסף כתיב "ואחר נגש יוסף ורחל וישתחו". [למה ביוסף נגש הוא לפני אמו?], אלא אמר יוסף: הרשע הזה עינו רמה, שלא יתלה עינו ויביט את אמי, וגבהה קומתו וכסה אותה. אמר הקב"ה: אתה הצנעת לאמך מן העין והגבהת עצמך, אני פורע לך ומגביהך, "ויוסף בן שלשים שנה" [שזכה להיות מלך על כל מצרים].

[בר"ר פ"צ ד', פע"ח י' ועיי' עמ' 171]

❖ "בנות צעדה עלי שור" [בראשית מ"ט כ"ב].
אתה מוצא בשעה שיצא יוסף למלוך על מצרים, היו בנות מלכים מציעות עליו דרך החרכין, והיו משליכות עליו שירין וקטלין ונוזמים וטבעות כדי שיתלה עינו ויביט בהן – אף על פי כן לא היה מביט בהן. אמר לו הקב"ה: אתה לא תלית את עיניך והבטת בהן, חייך שאתה נותן לבנותיך צעידה בתורה, מהו צעידה – פרשה.
[בר"ר פצ"ח י"ח]

❖ כל מי שהוא גודר עצמו מן הערוה נקרא קדוש. ר' יהושע בן לוי לומד את זה מן השונמית, שכתוב שם [מלכים ב' ד' ט': "ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש א-להים קדוש הוא", רבי איבון אמר מלמד שלא הביט בה מימינו. [ויק"ר פכ"ד ו']

❖ יפה הוא הצניעות, שנא' [מיכה ו' ח'] "והצנע לכת עם אלהיך". [במד"ר פ"א ג']

❖ דבר אחר, "תנה בני לבך לי וגו'", מה ראה הקב"ה לשאול מישראל הלב והעינים שיהיו אחרי, לפי שהעבירה תלויה בהם. הה"ד "ולא תתורו אחרי לבבכם וגו'" עינא וליבא תרי סרסורי דחטאה אינון. כי "שוחה עמוקה זונה" [משלי ב' י"ח], כשם שאמר משה "אשר אתם זונים אחריהם", לומר שהזנות תלויה בהם, העינים רואות את הזונה והלב מהרהר אחריה. [במד"ר פ"י ב']

❖ רמ"ח איברים יש באדם וכולם אינם הולכין וחזרין אלא אחר העינים. [שה"ש רבה פ"א ט"ו, פ"ד ב', רות רבה פ"ד ט']

❖ אתה מוצא שהצדיקים מתרוממין בעיניהם, שנא' [בראשית כ"ב ד', י"ג] "וישא אברהם את עיניו וירא את המקום", וכן "וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל". וכן [שם י"ח ב'] "וישא אברהם את עיניו וירא הנה שלשה אנשים". ביצחק [שם כ"ד ס"ג] "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וירא...". [ביעקב [שם ל"ג א'] "וישא יעקב את עיניו וירא והנה עשוי בא ויחץ את הילדים". אבל הרשעים נופלים בעיניהם שנא' [שם י"ג י'] "וישא לוט את עיניו וירא את כל ככר הירדן" – זה סדום, שהניח לאברהם והלך לסדום לעשות מעשיהן, לכך קרא שמו לוט, שמו גרם לו [שהיה להוט – עץ יוסף], "וירא בלק בן ציפור" [במדבר כ"ב ב']. וכן אתה פותר את כולם. [תנחומא וישב אות ו', במד"ר פ"כ ב', נזיר כ"ג].

❖ כל מי שאינו מסתכל בנשים, על אחת כמה וכמה באשת חבירו אין יצר הרע שולט בו.

[ילקו"ש ויחי רמז קס"א]

❖ בשעה שירדו ישראל למצרים היו צנועים כל אחד ואחד בתוך אהלו, שנא' [שמות א' א'] "איש וביתו באו", לא ראובן היה מביט באשתו של שמעון, ולא שמעון מביט באשתו של ראובן אלא כל אחד ואחד באהלו צנוע. ואפילו כשהיו ששים רבוא במדבר כך היו צנועים ולא היה אחד מהם פותח פתחו כנגד פתחו של חבירו.

[ילקו"ש בלק רמז תשע"א]

❖ ושנו החכמים, למי מוסרין מעשה מרכבה, אם חזית איש שהוא גובר על יצרו, ואוהב את שכניו, ומדבר בנחת עם הבריות, ומכלכל את כל דבריו בדין ובמשפט, ועיניו למטה וליבו למעלה, ואפילו כשהיה בנערותו לא יצא עליו שם ביש, ולא חטא קדם א—לוה כל ימיו, לזה מוסרין ראשי הפרקים.

[תד"א רבה פל"א כ"ו]

ראשונים ואחרונים במעלת השמירה

❖ ותתרחק מן הכיעור ומן הדומה לו, ואל תעבור אחורי אשה בשוק, ואל תעבור בין שתי נשים.

[צואת ר' אליעזר הגדול]

❖ על כן אפרש לך איך תתנהג במידת הענוה ללכת בה תמיד, כל דברייך יהיו בנחת, וראשך כפוף, ועיניך יביטו למטה לארץ ולבך למעלה.

[אגרת הרמב"ן]

❖ והראש לכל הגדרים שישמור האדם את עיניו מכל מה שאינו שלו, ואף אם ימעט ראיתו ממה שהוא שלו – אז יקרא צנוע וביישן... ואם ישמור עיניו נמצא ליבו שמור, ומתוך שיהיו עיניו וליבו שמורים נמצא כולו שמור.

[בעלי הנפש להראב"ד, סוף שער הקדושה]

❖ כתוב בנביא [ישעיה ז' ג'] "ויאמר ה' אל ישעיהו צא נא לקראת אחז אתה ושאר ישוב בנך אל קצה תעלת הברכה העליונה אל מסילת שדה כובס ואמרת אליו השמר והשקט אל תירא ולבבך אל ירך".

מאי כובס? איכא דאמרי דכבשינהו לאפיה וחלף.

[סנהדרין ק"ד].

שכבש את פניו והיה מתבייש מפני ישעיה. כובס – כמו כובש.

[רש"י]

אל מסילת שדה כובס: אמרו חז"ל שאחז כבש עינו מלהסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה, דרש כובס – לשון כבישת עינים, ולכך אמר לו ה' השמר והשקט אל תירא.

[פי' הרוקח על הפטרת יתרו]

א"ה: מדובר בימי אחז מלך יהודה שרצו להלחם עם ישראל, והקב"ה אמר לישעיה הנביא שילך אל אחז לתעלת הברכה העליונה אל מסילת שדה כובס להגיד לו שלא יפחד מהמלחמה כי אני ישמור אותו.

ורואים מדבריו, שאף שאחז היה מלך רשע ועובד ע"ז, בכל זאת בגלל ששמר על עיניו מלהסתכל בנשים, הקב"ה אמר לו שישמור אותו במלחמה ויעזור לו. הרי לך איזה כח ועוצמה יש בשמירת העינים, שהקב"ה כביכול מתעלם מזה שעובד ע"ז וממשיך להגן עליו הרבה יותר ממה שמגיע לו.

❖ אמר החכם: אין דבר החוצץ בפני התאווה כעצימת העינים.
[מבחר הפנינים שער הסלסול]

❖ שלא יסתכל באשה שהיא אסורה לו.
[אורחות חיים להרא"ש ליום א' י"ב]

❖ וראש כל הדברים שישמור את עיניו מכל דבר שאינו שלו.
[אורחות חיים להרא"ש ליום א' כ']

❖ ובכל יום ויום יוסיף אומץ ויתחזק במצוות בורא עולם, ויכניס אהבתו בליבו, ויחשוב הבורא תמיד לנגד עיניו, ועל ידי כן יתן יראת הצור על פניו ויכניע לבו, וישפיל קומתו ואת רום עיניו, וילך שחות, ויתהה על עוונות נעוריו, ויבכה עליהם תמיד, וישמור בכל כחו מחטוא עוד במסתרים, ולא יעשה במחשך מעשיו, ואז יהיה אהוב ונחמד בעיני הבורא וכל רואיו יאשרוהו.
[ספר היראה לרבינו יונה]

❖ ובלכתו בדרך, אל ישוח יותר מדי, ואל ישפיל סודרו על עיניו, פן יחשב ללעג. ואל ילך בקומה זקופה, כי ההולך בקומה זקופה דומה כמסלק המורא מעליו, אלא ילך במדה בינונית, לא זקוף ולא כפוף יותר מדי, אלא עד שלא יראה הבא כנגדו

בפניו. וישפיל עיניו, שלא יראה את חברו כנגדו כמלא עיניו. ואם פגע בדבר ערוה כגון אשה, בין יהודית בין ארמית, בין נשואה בין פנויה, בין גדולה בין קטנה, יעצום עיניו או יסבב לצד אחר, כדי שלא יראנה.

[רבינו יונה ספר היראה]

❖ ועיקר חוזק החסידות מתחילה ועד סוף אע"פ שמתלווצצים עליו, בפרט בין אנשים אחרים שכולם רואים הנשים וכו' והכל מסתכלין והוא אינו מסתכל, לפיכך יזכה לרב טוב הצפון, כמו שנא' [תהלים ל"א ב'] "אשר צפנת ליראך", ועינו תשבע מזיו השכינה.

[ספר חסידים אות ט']

❖ ולא תהנה מזיו פנויה כ"ש מאשת איש, כדי שתהנה מזיו השכינה.

[ספר חסידים אות צ"ט]

❖ מי שעוצר רוחו ומשפיל עיניו ורוחו מהביט אל נשים וכו' ועוסק בתורה ובמעשים טובים, לעתיד לבא יהיה לפניו ממלאכי השרת.

[ספר חסידים אות ק"מ]

❖ כתיב "הוקר רגלך מבית רעך" [משלי כ"ה י"ז], והלא אמרו חכמים יהא ביתך בית ועד לחכמים [אבות א' ד']? אלא מבית רעך – מאשתו, שהרב יעשה בית המדרש מצד אחר – שלא יסתכלו הנכנסים והיוצאים באשתו או בבתו או בכלתו, הרי מצות תורתו באה בעבירה. וכתיב [בראשית י"ח י'] "ושרה שומעת פתח האהל והוא אחריו". ופי' רש"י: שהפתח היה אחרי המלאך. נמצא שהיתה שרה במקום שלא יסתכלו בה.

[ספר חסידים אות תתקצ"א]

❖ אוי להן לרשעים שמתגאים בליבם ומתפתין אחר יצרן ואחר תאוות ליבם, ואחר מראה עיניהם, שטורדין את עצמן מחיי העולם הזה וסופן יורשין גהינום. אשריהן הצדיקים שמכניעין את ליבם, ומדכדכין את נפשם, ומשפילין את עצמן, ומשברין את רוחם לפני בוראם, וזובחין את יצרם ומתגברין עליו, ומשתדלין להתרצות במעשיהן הנאים לפני מי שאמר והיה העולם, ועוצמין עיניהן כדי שלא ליהנות מדבר ערוה בעולם הזה ומתוך כך זוכין בעצמן להקביל פני שכינה, שכך אמרו חז"ל מצינו שכל מי שהוא רואה דבר ערוה ואינו זן את עינו ממנו זוכה ומקבל פני שכינה.

[מעלות המדות המעלה השש עשרה]

❖ ששה מצוות שחיובן תמידי לא יפסק מעל האדם אפילו רגע בכל ימיו. ואלו הן: א. להאמין בה'. ב. שלא להאמין זולתו. ג. ליחדו. ד. לאהבה אותו. ה. ליראה אותו. ו. שלא לתור אחר מחשבת הלב וראית העינים.

[ספר החינוך בהקדמתו, וכן הביאו הבה"ל סי' א']

❖ ואם תזכה להיות גבור בארץ לכבוש יצרך ולעצום עיניך מראות ברע פעם אחת – יקל בעיניך לעשות כן כמה פעמים. כי התאוה תמשוך הבשר – כמשוך היין אל שותיו. כי הסובאים לא תשבע נפשם לעולם בייך, אבל יתאוו אליו תאוה גדולה, ולפי הרגילם נפשם בו תחזק עליהם תאוותם, ולו ישתו שם כוס – יפוג יקוד אש תאוות היין ויערב להם. כן הדבר הזה: כל איש בהרגילו בתאוות ובהתמידו בהן – יחזק עליו יצרו הרע יום יום, ובהמנעו מהם ישמח בחלקו תמיד כל היום.

[חינוך מצוה שפ"ז]

❖ ואמר קל כנשר כנגד ראות העין ודימה אותו לנשר, כי כאשר הנשר שט באויר כך הוא ראות העין – לומר שתעצים עיניך מראות ברע, כי היא תחילת העבירה שהעין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומריין... אבל ראות השוא אינו ברשותו, כי

אפשר שיפגע בו פתאום ויראנו לכן התפלל [דוד] שיעביר עיניו מראות בשוא ולא יזמינהו לפניו כלל.

[טור או"ח סי' א']

...ועוד י"ל שיהודה בן תימא שבא להזהיר את האדם, הזהירו תחילה על העינים שהם הגורמים הראשונים לעבירות ואח"כ הזהיר על הרגלים שהם סוף המעשה, כלומר העינים גורמים לרגלים, ועל ידי מי, על ידי הלב שאליו כיוון כגבור כארי. לכן צריך שתזדרז לעצום את העינים כדי שלא תבא לידי כך.

[ב"י שם]

היא אזהרה שניה שאמר רבי יהודה, והוא לומר שתעצום עיניך מראות ברע, ר"ל שתפריש עצמך מן המקומות שתבא בהם לידי ראיית רעה, והוא זריזות ומעשה יתרה ולא מניעת חטא לבד. א"נ כפשוטו וגם זה מיחשב מעשה לעבודת הבורא שבזה המעשה שעוצם עיניו עובד ה' יתברך.

[פרישה שם]

❖ אמר המלאך המגיד לבית יוסף זלה"ה: למד להשפיל עיניך תמיד כדי שלא תבא להסתכל בדבר ערוה.

[מגיד מישרים, אזהרות וסייגים י"ד]

❖ החמישית – עיניו, לא יסתכל בהן כלל בשום דבר מגונה... ויתרחק מכל השגחה רעה בדרך שהעין העליונה פקוחה ומסתכלת תמיד אל הטוב.

[תומר דבורה פ"ב]

❖ לעולם יהיו עיניך ולבך אצל בוראך, כדי שתנצל מכל חטא ועוון. לעולם יהא פחד יוצרך עליך ואימתו על לבך ובראשך ונגד עיניך, ואל תסירם מנגד עיניך אפילו רגע אחד. לעולם אל יליוז מעיניך יום המיתה ויום הקבר ויום הדין הגדול כאילו

אתה רואה אותי, וכאילו אתה עומד בו, וכאילו אתה נכנס לדין – כדי שלא יעלו על לבך דברי הרהורים של חטא, שכל איבריך מעידים בך, ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך המלכים הקב"ה.

[שערי קדושה ח"ב ש"ב]

❖ אדם נתן לחבירו אלף עבדים במתנה כי מצא חן בעיניו, אח"כ אמר למקבל המתנה: תן לי שנים מהם, אם יסרב מליתנם – היש בליעל ממנו בעולם. והנה השי"ת נתן רמ"ח איברים לאדם להשתמש בהם, אח"כ שאל לו שנים מהם, והם הלב והעינים, שנא' [משלי כ"ג כ"ו] "תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תיצורנה".

[חרדים פס"ו אות קנ"ה]

❖ ולזה אמר הסתכל בשלשה דברים וכו' [אבות פ"ג מ"א], ולא די שיועיל ההסתכלות שאם לא תבא עבירה לידך שבודאי לא תלך ותבקשנה, אלא אפילו כשתזדמן העבירה לנגד עיניך תעצום עיניך מראות ברע ותרחק ממנה, ואפילו שהיא באה לידך אתה לא תבא לידה, וזה שאמר ואין אתה בא לידי עבירה.

ועל דרך זה אמר דוד המלך ע"ה [תהלים קי"ט ל"ז] "העבר עיני מראות שוא" ולא אמר העבר שוא מעיני, כי היה מתפלל על השלימות היותר אמיתי, והוא זה, כי אפילו שיזדמן השוא לנגד עיניו יכבוש את יצרו לעצום עיניו מראות בשוא אשר לפניו, ולעבור עיניו ממנו.

[מדרש שמואל אבות פ"ג מ"א]

❖ ולהרחיק את האדם מן העבירה הזהיר שלמה המלך ע"ה [משלי ד' כ"ה] "עיניך לנכח יביטו ועפעפיך יישירו נגדך", בהיות כי העינים מביאים את האדם לידי עבירה, לזה אמר עיניך לנכח יביטו, כלומר לא תסתכל לא לימין ולא לשמאל, לא למטה ולא למעלה, רק לצורך ההכרחי לנוכח דרכך, ואם תאמר, הרי זה תיקון שלא אכשל באשה שהיא מן הצדדים או למעלה מראשי בעליה, ומה אעשה אם אראה אשה לקראתי שלא בסתר פניה והיא באה כנגדי, שאף אם לא ארים את

עיני אראה אותה בהכרח, לכן אמר ועפעפיך יישירו נגדך – העפעפיים אשר הם מכסה לעין בעת הצורך הם יישירו ויתקנו את האשה הבאה נגדך, ואם תראה שום דבר של ערוה בא נגדך – תפיל העפעפיים על העינים ואז תנצל.
[מדרש שמואל אבות פ"ד מכ"ז]

❖ וביחוד יש לנו להשמר מהרהור והסתכלות, כי הוא מזיק לאדם עד למאד בכל דבר חפץ מחפצי שמים, הן לימוד, הן תפילה, והן בכל דבר, ולכן נא הסירו רוע מעלליכם מנגד עיניכם מנעו עצמכם מתועבה זו.
[יערות דבש דרוש ח']

❖ הנה ידוע הוא, כי כל מצוות אשר צוה ה' לעם קדושו הם מצוות שיכול האדם לעמוד בהם, ויטה עצמו אל הרצון לעשותם, זולת מצוות פרישת העריות הוא דבר שנפשו של אדם מחמדתן ואונסתו עליהם לעשותם, זולת בהתעצמות הרחקת ב' דברים מהאדם, והם מרחק הרגש ראות העין, ומרחק בחינת החושב [המחשבה], ואם ב' אלו לא יעשה, אין אדם שליט ברוח זה לכלותה ממנו, כי כל שלא תהיה לו הרחקת הרגש הראות בדבר, הגם שירחיק בחינת החושב, לא ישלוט בעצמו לכלות ממנו הכרח החשק.
[אוה"ח פ' אחרי מות י"ח ב']

❖ חוש הראות יגדיל החפץ בדבר ויבטל כח הרצון במניעה ויטהו אל חפץ המעשה רח"ל.
[אוה"ח ויקרא י"ט כ"ט]

❖ כי הנה מה שמטעה הטבע אל התענוגות האלה עד שיצטרך כל כך ותחבולות להפרישו מהם, הוא פיתוי העינים הנפתים במראה הדברים אשר הוא טוב וערב לכאורה. הוא הפיתוי שגרם לחטא הראשון שיעשה, כעדות הכתוב [בראשית ג' ו'] "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים וגו' ותקח מפריו ותאכל",

אבל כשיתברר אל האדם היות הטוב ההוא כוזב לגמרי מדומה, ובלי שום התמדה נכונה, והרע בו אמיתי או קרוב להולד ממנו באמת, ודאי שימאס בו ולא ירצהו כלל.

[מסילת ישרים פט"ז]

❖ הייתי נוהר מאד מלהסתכל באשה – הן ישראלית, הן, להבדיל נכרית – כי הוא עוון פלילי מאד, ותזהרו בזה מאד מאד.

[צואת בעל יסוד ושורש העבודה, ס"כ]

❖ ויזהר האדם מאד מאד מלהסתכל בכל מקום שאינו צריך למקומו, וביותר מלהסתכל בנשים ח"ו, ובבגדיהם אפילו אינם עליהם.

[יסוד ושורש העבודה שער י' פ"ג]

❖ עוד לך כלל גדול, שלא ימצא יצרך פתח לשלוט בך: בלכתך בשוק ואתה רואה נשים באות לקראתך, שים עיניך לארץ עד שתעבורנה, ואל תסתכל בהן. תדע, שהראיה פתח להכניסך בהרהורים רעים, שתראה שיתגבר עליך בחוזק שתשים עיניך לראותן. ואם אין ראייה זו כלום למה מתגבר עליך, עד שכמעט לא כל אדם יכול לעמוד בנסיון זה כי אם מי שאהבת בוראו חקוקה בליבו.

[שבט מוסר פכ"ז אות כ"א]

❖ וראשית דבר, מדבר יצר הרע על לב האדם לאמר שא נא עיניך רואה בכל אשר תאווה נפשך, באשת חן, בתולה ואשת איש, בת ישראל ובת עם אחר, והבט נא בפניהן ובידיהן ובשערותיהן בלבושיהן ובכל תכשיטיהן, כי לא על אלו הדברים יביאך הא-להים במשפט, כי הלא אינך עושה מעשה לרוע בראיה בעלמא, ככה יפתנו, ובזה יצודינו למדחפות, ידחפנו מדחי אל דחי, בראשונה העין רואה ואחרי כן הלב חומד, ואחרי כן כלי המעשה עושים כל תועבה. בראשונה עבירות קלות ואחרי כן עבירות חמורות, ככה נדחף כל אדם מיצר הרע, בראשיתו הוא נכשל

בראות עיניו ובאחריתו אין ספורות לזדוניו במחשבה דיבור ומעשה, ולכן כל בעל נפש יתחזק ויתאמץ לעצום עיניו מראות ברע, ואז לא ישלוט בו יצר הרע.
[מחזה עינים מחזה ג']

❖ אותיות סמ"ך, עי"ן, פ"א, צד"י, הנה האות סמ"ך סגורה מכל צדדיה, שלא כשאר כ"ב אותיות התורה, זה בא לרמוז לנו, שכאשר תסגור את העי"ן והפ"א, דהיינו שתסגור את עיניך שלא להסתכל ברע ח"ו וכן תסגור את פיך שלא לדבר רע, אז תהיה צדיק.

[קדושת לוי, ליקוטים]

❖ וירגיל את עצמו לצמצם ראייתו שלא להסתכל חוץ לארבע אמות.
[צעטיל קטן סעי' ה']

❖ כשיבוא ח"ו לידו בהזדמנות כנגדו הסתכלות רעה ח"ו, כגון בהמה חיה או עוף שנוקקין זה לזה, או טפח מגולה באשה במקום ערוה, וכיוצ"ב, יאמר תיכף ומיד הפסוק "ולא תתורו אחר לבבכם" ולא יטמא את שכלו ח"ו.

[צעטיל קטן סעי' ז']

❖ ומאחר דשני איברים אלו, עין ולב, בהם תלויה קדושה וטהרה של איברי הגוף, שאם שתים אלו יהיו קדושים וטהורים, אז כולם נקדשים ונטהרים, לכך הזהירונו חז"ל דאם ליבו ועיניו רואין את הערוה לא יקרא דבר שבקדושה, ולא הקפידו על שאר איברים, אלא רק על שתים אלה שהם עין ולב – שהם העיקר של הגוף.

[בן איש חי שנה ראשונה פ' בא]

❖ "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין" ובראשית מ"ט כ"ב].
נראה לי בסיעתא דשמיא: הנה ב"סור מרע" של הזנות, יש שלשה מיני תגבורת לאדם על היצר הרע. האחד במעשה – שמונע עצמו מעשות רע. והשני במראה עינים – כי יש גובר על יצר הרע לבלתי עשות מעשה רע, אך אינו יכול להתגבר

במראה עיניו לבלתי יסתכל באשה, ולכן תגבורת זו שמתגבר גם בעיניו, שעוצם עיניו מראות ברע היא יותר גדולה מתגבורת שמתגבר במעשה. והשלישית גדולה מכולם – הוא אם מתגבר גם במחשבה שבמחו לבלתי יחשוב מחשבה רעה של ניאוף, כי יש גובר במראה עיניו אבל אינו יכול להתגבר גם במחשבה. וזה היה שבחו של יוסף הצדיק ע"ה שגבר על היצה"ר בדבר זה של ניאוף עם אשת פוטיפר גם במחשבה שלו.

לכך אמרו רבותינו ז"ל [בר"ר פ"צ ג':] יוסף, משלו נתנו לו, מחשבה שלא חשבה בעבירה תקרא חכמה – "ויקראו לפניו אברך" ובראשית מ"א מ"ג – אב בחכמה. וכן פרעה אמר לו [שם מ"א ל"ט] "אין נבון וחכם כמוך". ולזה אמר "בן פורת יוסף" – במעשה, "בן פורת" גם "עלי עין", רוצה לומר גם במחשבה שהיא במוח שהוא למעלה מן העין, שנתקדש גם בקדושת המחשבה שתגבורת שלה הוא למעלה מתגבורת העין.

והנה נודע, דמראה עינים נאסר בעבירה של ניאוף יותר, עד שחשבו חז"ל ויומא ע"ד: מראה עינים באשה זרה יותר מגופה של עבירה, ולכן גם המחשבה בניאוף מזקת הרבה יותר משאר עבירות, והחמירו בה ביותר. ובזה פירשתי בס"ד רמז מאמר רבותינו ז"ל שאמרו בגמ' [שבת ס"ד:] כל מקום שאסרו מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור. רוצה לומר, כל מקום שאסרו לך להסתכל בו בעיניך בדבר ערוה, אז אפילו בחדרי חדרים אסור. רוצה לומר גם במחשבה שהיא בחדרי חדרים שהיא במוח שהוא בחדרי חדרים שבראש האדם, אסור לחשב שם בדבר ערוה.

[בן איש חי שנה שניה פרשת ויחי]

❖ לכן אחי חביבי אם תלך בשוק ויצרך בוער בקרבך להסתכל בנשים שאסור להסתכל, או להגביה עיניך סתם שעל ידי זה תוכל לבוא להסתכלות ולהרהור ח"ו, ואתה עומד בנסיון שלא תשמע לדברי היצר, אז בזה השעה והרגע אתה נכלל בכלל הצדיק יסוד עולם, כי אין חילוק בין זה הלאו דהסתכלות או לאו של

עצם העבירה, כי כל אביזרייהו של גילוי עריות הוא ביהרג ואל יעבור, ואם כן אתה עומד בנסיון כעין נסיון דיוסף הצדיק, בפרט בחור בשנים, ובפרט מי שמחומם בטבע ויצרו מקשקש בקרבו, והוא מתגבר על היצר ועומד בנסיון, בזה הרגע נשמתך זוכה ומקבלת פני השכינה, ונעשה שמחה וחדוה בכל העולמות כפי הנסיון, ושכינת כבודו יתברך שמו מתעטרת בך ומנשקת עיניך הטהורים, בפרט מי שעסקו בין הנשים כמו בעל חנות, ונכנסין נשים בפרט חצופות, והוא בכחו להסתכל, ועוצם עיניו ומגביר שכלו מלהסתכל – אז מכריזין עליו ברקיע, כמבואר בגמ' [פסחים ק"ג]. אר"י שלשה מכריז עליהן הקב"ה בכל יום, על רווק הדר בכרך ואינו חוטא...

[טהרת הקודש מ' שמירת העינים פ"ד]

❖ אבל אם אדם שומר עיניו, והיה יכול להסתכל ולהרהר ומעצר רוחו ויצרו מלהסתכל ומלהרהר, אז בכל רגע בכל אשה שעוברת מקיים בזה מצוה, ואז נבראו מזה מלאכים קדושים וטהורים שנקראו עינים, דכתיב [זכריה ד' יז] "עיני ה' משוטטות בכל הארץ", ועל זה אמר הנביא "שאי סביב עיניך וראי כולם נקבצו באו לך" – שלא יאבד אפילו פעם אחת שעצרת ונתעכבת מלהסתכל בשביל ה', כולם יקבצו באו לך.

[טהרת הקודש מ' שמירת העינים פ"ז]

❖ וכאשר מתגדל אתה במחשבות טהורות ובחסידות מילדותך, ותחרוט ותצייר במוחך ולבך בעצבי ובעורקי עיניך אשר תתגדל בס שאסור לך להסתכל על דבר האסור, אז כשתגדל, כאשר רק יתחיל להתקרב לפני עיניך דבר האסור להסתכל בו, עוד טרם תראינה ראייה בהירה ועוד טרם ידע מוחך ודעתך כי דבר אסור לפניכם, מהר תסובבנה ימינה, שמאלה, או ארצה, ואתה לא תדע, אף כל סביבותיהן לא תרגיש, ואת האסור לך לא תראה.

אבל זהו רק אם לא תסובב בשווקים וברחובות סתם, כאנשי חוץ ויושבי קרנות, ואך לצרכיך תעבור את הרחוב לדבר הנחוץ לך, ועולך עול עבודת הקודש מעל

צוארך לא ימוש. לא שתחשוב כי אסור לך להסתכל – כי מחשבות כגון אלה אינן מועילות לך הרבה, ובכלל צריך מוחך להיות טהור ולא לטפל ולהתפתל במחשבות להסתכל או שלא להסתכל. גש הלאה מן מחשבות אלו, רק שסתם תזכור שאתה יהודי ולא הפקר ח"ו.

[חובת התלמידים פי"ג]

❖ "אל עין משפט היא קדש" [בראשית י"ד ז].

לרמוז באם איש ישראל דן ושופט את עיניו שלא להסתכל במקום האסור – זה מביאו לקדושה, וזה "היא קדש".

[קדושת חלקת יהושע]

❖ כשאישי יהודי יושב ללמוד צריך לבקש שע"י התורה יוכל לשבור את יצרו הרע.

[בית אברהם, ליקוטי אמרים ל"ב]

❖ בחורים צעירים יכולים להגיע במשך הזמן לדרגות נשגבות, אם ירגילו עצמם בשלשה שמירות: א. שמירת העינים. ב. שמירת הדיבור. ג. שמירת המחשבה. אמת, כל ההתחלות קשות, אבל דעו ההרגל על כל דבר, שלטון.

[לב אליהו בראשית, שביבי לב אות נ"ט]

❖ אוי להם לרשעים שמתפנקים אחר יצרם ואחר תאות ליבם ומראה עיניהם,

שטורדין עצמן מחיי העוה"ז וסופן יורשין גהינם.

אשריהם לאלו שמכניעין את ליבם ומשברים את רוחם לפני בוראם, וזוכרים את יוצרם ומתגברים על יצרם, ומשתדלין להתרצות במעשיהם הנאים לפני מי שאמר והיה העולם, ועוצמים עיניהם כדי שלא ליהנות מדבר עבירה בעולם הזה, ומתוך כך זוכיין בעצמן להקביל פני השכינה.

[ח"ח נדחי ישראל פכ"ד]

פרק ח

מאמרי חז"ל בחסרון השמירה

❖ העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות.

[רש"י שלח ט"ו ל"ט, טור או"ח סי' א']

❖ "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". אחרי לבבכם – זו מינות, אחרי עיניכם – זה הרהור עבירה.

[ברכות י"ב:]

❖ אמר ר' יצחק: טפח באשה – ערוה. אמר ר' חסדא שוק באשה – ערוה. אמר רב ששת שער באשה – ערוה.

[ברכות כ"ד.]

ערוה. להסתכל.

[רש"י]

❖ ויקצוף משה על פקודי החיל... החייתם כל נקבה. ויאמרו אל משה... לא נפקד ממנו איש. ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז לכפר על נפשותינו לפני ה'.

[במדבר ל"א י"ד-נ']

בפסוקים אלו מספרת לנו התורה על מלחמת מדין, שעם ישראל הרגו רק את הזכרים ולא את הנקבות, ומשה רבינו כעס עליהם ואמר לממונים על הצבא: שמא חזרתם לקלקולכם הראשון. פ"י: על מה שעשיתם בשטים לקלקל עם בנות מואב, שמא גם עכשיו כך עשיתם במדין. אמרו לו: לא נפקד ממנו איש. פ"י: לא נחסר מאיתנו אפילו אדם אחד שהלך לעבירה. אמר להם משה: אם כן כפרה למה. פ"י: אם לא חטאתם בעבירה למה אתם צריכים להביא קרבן. אמרו לו: אם מידי

עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו. תנא דבי ר' ישמעאל: מפני מה הוצרכו ישראל שבאותו הדור כפרה, מפני שזנו עיניהם מן הערוה.

[שבת ס"ד.]

שזנו. לשון מזון, שנהנו במראית העין.

[רש"י]

❖ מפני מה מנה הכתוב [במדבר ל"א נ"ו] תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים לומר לך, כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורפה.

[ברכות כ"ד., שבת ס"ד.; כלה פ"א]

תכשיטין שבחוץ. אצעדה, צמיד, טבעת. תכשיטין שבפנים. עגיל וכומז. כל המסתכל באצבע וכו'. הם הביאו אותן על כפרת הרהור עבירה שנסתכלו בבנות מדין.

[רש"י שבת שם]

א"ה: במלחמה הזאת היו שנים עשר אלף חיילים שהיו צדיקים מאד [רש"י במדבר ל"א ג', במד"ר ט"ז ה"ז, שמסרו עצמם על קדושת ה' להצלת עם ישראל ובעל הטורים בשם ספרין], וכל מטרתם היה לעשות רצון ה', ותוך כדי המלחמה נגרם להם הרהורי עבירה בעל כרחם ומיד הביאו קרבן לכפר עליהם. אם כן מה יענו אותם אנשים שמסתכלים בכל מיני מכשירים ועיתונים אסורים בשאט נפש שמביאים לאדם מחשבות והרהורים רעים, ה' יצילנו מהם ומכל כיוצא בהם. ועיין עוד בזה ע' 81-82.

ופירוש זה, כי אין חילוק אצל אשה בין אבר לאבר כלל, רק בשביל שאותו מקום מביא הרהור ויצה"ר, אבל אם מסתכל באשה לזון עיניו ממנו הרי יש כאן הרהור והוא כאילו מסתכל במקום התורפה.

[נתיבות עולם למהר"ל מפראג ח"ב נתיב הפרישות פ"ב]

❖ לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך ואפילו אשתו, נזדמנה לו על הגשר יסלקנה לצדדין, וכל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא.

[ברכות ס"א., עירובין י"ח:]

ואפילו אשתו. גנאי הדבר. נזדמנה לו על הגשר. אשת איש והיא לפניו. יסלקנה לצדדים. עד שיעבור לפניו. אחורי אשה בנהר. אחורי אשת איש, מגבהת בגדיה מפני המים וזה מסתכל בה.

[רש"י]

וכל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעוה"ב. פי' אם רגיל בכך, לפי שיבא לידי נאוף וסופו יורד לגהינם.

[תוס']

וכל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא. נראה לי בסייעתא דשמיא הטעם, כי עולם הבא אין בו הנאת אכילה ושתיה אלא הנאת ראייה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל עולם הבא אין בו אכילה ושתיה אלא צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה, ולכן זה שעובר אחרי אשה שנהנה בראיה אין לו חלק לעולם הבא שהיא הנאת ראייה מזיו השכינה.

[בן יהודע]

❖ ת"ר המרצה מעות לאשה מידו לידה כדי להסתכל בה, אפילו יש בידו תורה ומעשים טובים כמשה רבינו לא ינקה מדינה של גהינם.

[ברכות ס"א., עירובין י"ח, כלה פ"א]

❖ "טוב מראה עינים מהלך נפש" וקהלת ו' ט'. אמר ר"ל: טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה.

[יומא ע"ד:]

❖ ובמנחה [של יוה"כ] קורין בעריות.

[משנה מגילה ל"א.]

לפי שהנשים מקושטות בשביל כבוד היום, לפיכך צריך להזכירם שלא יכשלו בהן.
[תוס' שם]

א"ה: אפילו ביום כזה קדוש, יום סליחה וכפרה שכולם עושים תשובה, יש חשש שאדם יכשל בעינוי להסתכל על הנשים שבאות מקושטות, ועל זה קורין בעריות להזכיר שיזהרו בזה, דאין אפוטרופוס לעריות, ואפילו ביום הכי קדוש יכול להכשל.

❖ כתוב בספר בן סירא: העלם עיניך מאשת חן [של אחרים – רש"י] פן תלכד במצודתה, אל תט אצל בעלה למסוך עמו יין ושכר, כי בתואר אשה יפה רבים הושחתו ועצומים כל הרוגיה.

[יבמות ס"ג,; סנהדרין ק':]

העלם עיניך מאשת חן. והיא אשת איש, כי אפשר שלא תהיה יפה, אבל היצר הרע נותן לה חן בעיני רואיה, וזה שאמר "פן תלכד במצודתה" – כי היא אינה רק מצודת היצר הרע.

[מהרש"א סנהדרין שם]

❖ אין אפוטרופוס לעריות.

[כתובות י"ג,; חולין י"א,; נדה ל':]

❖ א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן: מותר להסתכל בפני כלה כל שבעה כדי לחבבה על בעלה, ולית הלכתא כוותיה.

[כתובות י"ז.]

❖ רבי אחא ברבי יאשיה אומר: כל הצופה בנשים סופו בא לידי עבירה.

[נדרים כ',; מס' כלה רבתי פ"ב, ד"א רבה פ"א]

❖ כל המסתכל בעקבה של אשה הויין לו בנים שאינן מהוגנין. אמר רב יוסף ובאשתו נדה. אמר רבי שמעון בן לקיש עקבה דקתני במקום הטינופת, שהוא מכוון כנגד העקב.

[נדרים כ']

ודע, דכל זה איירי במסתכל במקום זה אפילו בהיות האשה לובשת בגדיה, שאין בשרה נראה, דעם כל זה אסור להסתכל למעלה מן הבגדים כנגד אותו מקום, דאז הויין ליה בנים שאינם מהוגנים, אבל אם יסתכל באותו מקום בהיותה ערומה זה לא צריך לומר, כי זה בודאי הוא איסור חמור, והוא בכלל איסור גילוי ערויות.

[בן יהוידע]

❖ למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה? לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין.

[סוטה ב', נזיר ב', רש"י במדבר ו' ב']

כל הרואה סוטה בקלקולה. בניוולה ובבשתה, שמנוולין אותה כדקתני מתני [סוטה ז:]. יזיר עצמו מן היין. שהיין מביא לידי קלות ראש והוא גרם לה.

[סוטה שם]

מקובל בשם הבעל שם טוב זצ"ל, כי כל מה שאנו רואים מסביב לנו הוא כמו ראוי אשר בו ההשגחה העליונה מראה לנו את עצמנו, כזה הוא המבט הפנימי.

בראותי אדם בקלקלתו, הנני רואה תיכף ומיד את עצמי, ומוצא כל סיבוכי החטא גם בנפשי, ובמקום הבוז והרוגז על החטא הנני מחפש עצות לנפשי שלא אכשל כמותו – ככה אדם חי בכיוון אל עצמו.

[עלי שור ח"א עמ' קל"ז]

צא וחשוב אם נראה אדם גדול חסיד וקדוש אשר פרוש הוא מכבר מכל הבלי עולם הזה, ונוסף לזה הרי הוא זקן ביותר כבן שמונים שנה, שאף הדיוט בשנים אלו כמעט עבר ובטל מתאוות העולם, וקל וחומר החסיד במעשיו והנזהר מחטא כל ימיו, והוא מהלך בשוק עיניו למטה ולבו למעלה ופומיה לא פסיק מגירסא, הנה

לכשיפגוש בדרכו שכור שפל המתגלגל באשפה ומדבר דברי נבלה, האם נעיו להרהר ולומר לו לחסיד זה הזדרז נא ובא לביתך ושפוך כל היין אשר לך, והזר עצמך משתייתו – פן תשתכר כמותו ותהיה לבוז?!... ודאי לא יעלה על דעת שום בן אדם לחשוב כן.

אבל ראה מה שאמרו חז"ל למה נסמכה וכו' לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, ומכיון שחז"ל דייקו ואמרו 'כל הרואה', אין מי שיוכל לומר כי עליו אין הדברים אמורים.

והרי סוטה זו, אשה שפלה ומושחתת שיצאה מכלל גדרי אנושיות, לזנות תחת בעלה אחר שקינא לה ונסתרה, וכל הרואה אותה בניוולה ובבושתה יזיר עצמו מן היין, ופי' רש"י: מפני שהיין מביא לידי קלות ראש וניאוף. נמצא שהחסיד זקן זה אשר הגיע לגבורות, בראותו הסוטה בקלקולה יש לו לפחד על עצמו ולהנזר מן היין שמא יעבור גם עליו רוח שטות! זו היא המדה, וכך הוא כח החומר הגס של האדם "עפר מן האדמה" – שאף איש אשר חי רוב שנותיו בפרישות וטהרה עלול הוא לההפך בין רגע ולרדת שאול מטה ח"ו, ואין שום בטחון מכל עברו המזהיר על עתידו בימי חלדו עלי אדמות, כל זמן שהוא מקושר אל גופו העכור החוצץ ומחשיך בפני כל אור אמת, וזהו סוד מה שאמרו חז"ל 'אבות ב' ד': "אל תאמין בעצמך עד יום מותך".

ומעתה קל וחומר, אם חסיד וקדוש רואה פעם אחת בימי חייו, סוטה אחת בקלקולה כך, קל וחומר אנו ההדיוטים נבער דעת בדורנו זה, אשר בעוונותינו הרבים נראים לעינינו כמה סוטות – שכורי רוח ותועי בינה, אשר לדעת דרכי ה' יתברך לא יחפצו, ורק אל אבוס הסוס ורפת הבקר עיניהם, יום ולילה לא ישבותו מלהפעיל חשכת לבם ואפלת רצונם למחות כל צלם אלוקים אשר באדם, מגושמים הם בתכלית, וכל חייהם אינו אלא כבהמה ממש, גם יגרעו בהרבה ממנה, ועוד קוראים לזה כמה שמות שונות ומשונות של 'אידיאל', וכל העולם מלא מהם ומהמונם, כשעירים מטורפים ירקדו שם וברחובות יתנו קולם לאמר "לכה אתנו נארבה לדם נצפנה לנקי חנם" וכו', ואנו עומדים ורואים כל זה עמם –

בקלקולם, בניוולם, ובבושתם, על אחת כמה וכמה עלינו לנדור נדר נזיר להזיר לה', להתרחק כמטחוי קשת מכל אשק נגע ידם, ולעשות סייגים וגדרי פרישות מרובים וחזקים, שלא נמשך אחר טמטום הלב והשחתת עולם זה ח"ו, ולמהר לגעור בים התאוה ויחרב, כולי האי ואולי.

[אור יהל פר' בהעלותך]

❖ אין יצר הרע שולט אלא במה שענינו רואות.

[סוטה ח', סנהדרין מ"ה.]

מאחר שראה הערוה פעם אחת שוב מהרהר אחריה לעולם אפילו שלא בפניה.
[תוס' סוטה שם ד"ה גמירי]

❖ כל הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שמבקש אין נותנים לו ומה שבידו נוטלים הימנו.

[סוטה ט'.]

❖ שמשון הלך אחר עיניו לפיכך נקרו פלישתים את עיניו. ובגמ' ת"ר שמשון בעיניו מרד [ע"י עיניו מרד בבוראו – רש"י], שנא' [שופטים י"ד ג'] "ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני", לפיכך נקרו פלישתים את עיניו.

[סוטה ט':]

❖ כי אתא אקלע להווא אושפיזא, קם קמייהו ביקרא שפיר, עבדי ליה יקרא טובא, יתיב וקא משתבח 'כמה נאה אכסניא זו'. א"ל אחד מתלמידיו: רבי, עיניה טרוטות. א"ל רשע, בכך אתה עוסק?! אפיק ארבע מאה שפורי ושמתייה. כל יומא אתא לקמיה ולא קבליה, יומא חד הוה קרי קרית שמע, אתא לקמיה, הוה בדעתיה לקבוליה, אחוי ליה בידיה, סבר מדחא דחי ליה, אזל זקף לבינתא פלחא, אמר ליה חזור בך, א"ל כך מקובלני ממך כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה, דאמר מר כישף והסית והדיח את ישראל.

תרגום: מעשה זה מספר על יש"ו הנוצרי, שבתחילה היה תלמידו של אחד התנאים הקדושים ר' יהושע בן פרחיה. ומספרת הגמ' כשבא ר' יהושע בן פרחיה עם יש"ו מאלכסנדריא של מצרים לירושלים, הודמן בדרכו להכנס לאכסניא אחת, בעלת האכסניא עמדה לפניו בכבוד כראוי ועשתה לו כבוד גדול. ישב ר' יהושע ושיבח את בעלת האכסניא, ואמר: "כמה נאה אכסניא זו" – וכוונתו היתה בזה למעשיה הטובים. אמר לו יש"ו תלמידו שלא הבין כראוי את כוונת רבו: "אינה יפה כל כך שהרי עיניה עגולות. אמר לו ר' יהושע: רשע, בכך אתה עוסק? ומסתכל באשת איש – רש"י, הוציא ארבע מאות שופרות ונידה אותו. כל יום בא יש"ו לפני ר' יהושע לבקש ממנו מחילה ולא קיבל אותו – שסירב למחול לו. יום אחד כשהיה ר' יהושע קורא ק"ש בא לפניו יש"ו עוד הפעם, והיה בדעתו של ר' יהושע לקבל אותו הפעם ולסלוח לו, אבל מכיון שהיה אסור לו אז להפסיק בדיבור, רמז לו שיקבל אותו מיד כשיסיים לקרוא קריאת שמע, אבל יש"ו לא הבין את כוונתו וחשב ששוב דחה אותו רבו, והתייאש, וחשב שלעולם לא יסלח לו רבו, ולכן הוא הלך והעמיד לבינה והשתחוה לה. לאחר מכן אמר לו ר' יהושע: חזור בך. אמר לו יש"ו: כך מקובלני ממך כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה. דאמר מר יש"ו כישף והסית והדיח את ישראל.

[סוטה מ"ז, סנהדרין ק"ז:]

א"ה: רואים מכאן כמה נזק וחורבן הגיע לעולם מחסרון של שמירת העינים, שבסיבתה הגיע אחד התלמידים הגדולים לכזה שפל המדרגה של ע"ז, חטא והחטיא את הרבים והפסיד את העוה"ז והעוה"ב שלו. עוד יש ללמוד מכאן, שאדם יכול לדעת את כל הש"ס והפוסקים, אבל אם הוא לא שומר את עיניו יכול להגיע להדרדרות כזאת עד שיעבוד ע"ז רח"ל.

❖ אמר אב"י האי צורבא מרבנן דאזיל לקדושי אתתא נידבר עם הארץ בהדיה דילמא מחלפו ליה מיניה.

תרגום: אמר אב"י תלמיד חכם שהולך לקדש אשה, יקח איתו עם הארץ שילך איתו ביחד, שמא יחליפו לו אותה.

[ב"ב קס"ח.]

עם הארץ. שמסתכל ומכיר בנשים.

[רש"י]

דלמא מחלפו ליה מיניה. משום דצורבא מרבנן לאו אורחיה למידק ולא להסתכל משום צניעות, אבל עם הארץ מסתכל ודייק שאינו ביישן ולא מחלפו ליה – שהוא מכירה יפה.

[רבינו גרשום שם]

❖ אמר רבי אלעזר: כל המסתכל בערוה קשתו ננערת, שנא' [חבוקק ג' ט'] "עריה תעור קשתך".

[סנהדרין צ"ב.]

קשתו ננערת. כח קושי אבר שלו ננער שאינו מוליד, שנא' "עריה תעור קשתך" – עריה שאתה מסתכל בה ממש בערוותה – היא תעיר קשתך.

ד"א. המסתכל – המחשב, בעריות – באשת איש, קשתו – גבורת ידו, ננערת – מתהלכת ומתמעטת.

[רש"י]

❖ רבי יוסי אומר: דור המבול לא נתגאו אלא בשביל גלגל העין שדומה למים, לפיכך דן אותם במים שדומה לגלגל העין.

[סנהדרין ק"ח.]

בשביל גלגל העין. שרואין טובתן שלימה, והיו גובהין עיניהם ומנאפין אחר עיניהם.

[רש"י]

❖ אמר אבין: סקבא דשתא – ריגלא.

[קידושין פ"א.]

ריעוע של ימות השנה ליחוד ולעבירה, ימות הרגל. שיש קבוצות אנשים ונשים [שבאים] לשמוע דרשה ונותנים ונושאים זה עם זה.

[רש"י]

ריעוע של ימות השנה ליחוד ולעבירה, ימות הרגל. שיש קבוצות אנשים ונשים [שבאים] לשמוע הדרשה ונותנים עין זה על זה.

[תוס']

עוד יש לומר, על דרך דאמרינן בפסחים [ק"ט]. ונשים במאי [במה משמחן ברגל]? תני רב יוסף: בבבל בבגדי צבעונים. ועל ידי כך באין לידי הסתכלות ועבירה.

[עיון יעקב]

א"ה: מכאן יש לנו ללמוד עד כמה צריך אדם לשמור את עינו גם בחופשות ובחגים. אדם יכול ללמוד חודשים שלמים ולעלות ולהתעלות בתורה ויראת שמים ואם לא ימשיך לשמור על גדרי הקדושה גם שהוא מחוץ למסגרת, בזמן של החגים, כל מה שעמל וטרח יכול לרדת הכל לטמיון. הכל תלוי בשמירת העינים גם בזמנים אלו.

❖ אמרו עליו על מלאך המות שכולו מלא עינים, בשעת פטירתו של חולה עומד מעל מראשותיו וחרבו שלופה בידו, וטיפה של מרה תלויה בו, כיון שחולה רואה אותו מזדעזע ופותח פיו וזורקה לתוך פיו, ממנה מת ממנה מסריח ממנה פניו מוריקות.

[ע"ז כ':]

בעין רשום כל העולם וכל אשר בו, וכל מה שעושה טוב או רע, נרשם באותו מקום שבעין בצורתו ודיוקנו באותו יום, וזה שמראין לאדם לפני מותו.

[אבן שלמה פ"י כ"ב]

ביאר בזה ר' נתן אדלר: דהנה במה שעובר על לא תתורו אחרי עיניכם, בזה נתן עינים ליצה"ר שהוא מלאך המות, ומזה נעשה "מלא עינים". והנה התאווה הוא אחד מהדברים שמוציאים את האדם מן העולם – וזה שאמר מלאך המות מלא עינים, ומזה מזדעזע האדם כיון שגרם כל זה בעוונתו.

[חת"ס בהקדמה לבראשית, נחל קדומים להחיד"א פ' בראשית]

❖ אמרו חכמים הרחק מחטא הקל שמא יביאך לחטא חמור.

[אבות דר"נ פ"ב מ"ב]

- ❖ אמר רבי יוחאי בר יאשיה: כל המפנה דעתו בנשים סוף בא לידי עבירה.
[כלה פ"א]
שפונה עצמו מכל עסקיו כדי להסתכל בנשים או להשיח עמהן, סוף בא לידי עבירה, כדאמרינן [אבות פ"א מ"ה] כל המרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו.
[נחלת יעקב]
- ❖ כל המסתכל באשה בכוונה כאילו בא עליה.
[כלה פ"א]
- ❖ אל תכשל בעיניך, שאין מכשול אלא בעינים. שכך אתה מוצא עזה ועזאל לא נכשלו אלא בעיניהם, שנא' [בראשית ו' ב'] "ויראו בני הא-להים את בנות האדם".
[ד"א זוטא פ"א, כלה רבתי פ"ג]
- ❖ נואף בעיניו נקרא נואף.
[ויק"ר פכ"ג י"ב, פסיקתא רבתי פכ"ה ב']
- ❖ "וירא בלק" [ובמדבר כ"ב ב']. נוח לרשעים שיהיו סומין, שעניניהם מביאים רעה לעולם. בדור המבול כתיב [בראשית ו' ב'] "ויראו בני הא-לוהים", וכתוב [שם ט' כ"ב] "וירא חם אבי כנען", וכתוב [שם י"ב ט"ו] "ויראו אותה שרי פרעה", וכתוב [שם ל"ד ב'] "וירא אותה שכס בן חמור", וכן כולם. וכאן "וירא בלק".
[במד"ר פ"כ ב', תנחומא בלק ב']
- ❖ "וירא המן כי אין מרדכי כורע ומשתחוה לו" [אסתר ג' ה']. אמר ר' אייבו: [עה"פ בתהלים ס"ט כ"ד] "תחשכנה עיניהם" – של רשעים, "מראות" – לפי שמראית עיניהם של רשעים מורידה אותם לגהינם, הה"ד [בראשית ו' ב'] "ויראו בני הא-להים את בנות האדם", [שם ט' כ"ב] "וירא חם אבי כנען", [שם כ"ח ח'] "וירא עשו כי רעות בנות כנען", [ובמדבר כ"ב ב'] "וירא בלק בן ציפור", [שם כ"ד א'] "וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל", [אסתר ג' ה'] "וירא המן כי אין מרדכי כורע

ומשתחוה לו", אבל מראית עיניהם של צדיקים תואר, לפי שמראית עיניהם של צדיקים מעלה אותם למעלה העליונה, הה"ד [בראשית י"ח ב'] "וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים", [שם כ"ב י"ג] "וירא והנה איל", [שם כ"ט ב'] "וירא והנה באר בשדה", [שמות ג' ב'] "וירא והנה הסנה", [במדבר כ"ה ז'] "וירא פנחס" – לפיכך הם שמחים במראית עיניהם, שנאמר [תהלים ק"ז מ"ב] "יראו ישרים וישמחו".
[אסתר רבה פ"ז ט']

❖ רבי אחא בר יאשיה אמר: אל תסתכל בנשים שלא תבא לדבר ערוה, וחכמים אומרים: כל מי שיש לו בושת פנים לא במהרה הוא חוטא, שנא' [שמות כ' י"ז] "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", וכל מי שאין לו בושת פנים במהרה הוא חוטא, שנא' [ישעיה ג' ט'] "הכרת פניהם ענתה בס".

[ילקו"ש כי תצא רמז תתקל"א]

ומוכרח הוא שבושת פנים יבוא מחמת שיהא שח עינים, שאם הוא גבה עינים, ודאי שאין לו בושת פנים. ובוזה יובנו קשר דברי חכמים אצל דברי ר' אחא בר יאשיה, שהחכמים באו להוסיף על דבריו ואמרו שלא זו בלבד שלא יבוא לדבר ערוה אלא שגם יגרום לו בושת פנים, וכל מי שיש לו זה [שהוא שח עינים], לא במהרה הוא חוטא, אפילו חטא קל, וכל מי שאין לו בושת פנים, שהגבהת העינים מראות על עזות הפנים – במהרה הוא חוטא.

[ראשית חכמה שער הקדושה פ"ח ט"ז]

❖ חטאו בעין – "ומשקרות עינים" [ישעיה ג' ט"ז]. ולקו בעין – "עיני עיני יורדה מים" [איכה א' ט"ז]. ומתנחמים בעין – "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון" [ישעיה נ"ב ח'].

[ילקו"ש ישעיה רמז תמ"ה]

א"ה: המדרש הזה מדבר על חטא של בנות ציון. ועיין בזה שבת ס"ב:

❖ ואין עיניהם של בני אדם כהות בחצי ימיהם אלא מתוך דרכיהם.

[תד"א זוטא פ"ג ב']

אלא מתוך דרכיהם. שהסתכלו בדברים האסורים.

[ישועות יעקב]

❖ ותחת האזמנא קיימא חד ממנא אחרא, די אלף ורבבן תחותיה, והאי ממנא אקרי פתו"ת, דא הוא דאיהו קיימא לפתאה בני נשא, והאי איהו דשרי לגביה, ואסטי ליה לאסתכלא ולעינא במה דלא אצטריך, בכמה זוננין ובכמה נאופין, וכל אינון דעמיה, כלהו קיימן לגביה, ואזלין קמיה ואכריחו ליה לאסטאה עינוי לאסתכלא במה דלא אצטריך. והאי איהו סרסורא בישא לכל אינון בישין, האי קאים על קברא בזמנא דאתדן החוא גופא, ותבר ליה עינוי, בגין דאיהו רווח לון כד איהו בהאי עלמא, ודיליה אינון. ובהאי אתר אתדנת נשמתא, עד דאעילת להאי אתר דאקרי בור, וכמה נחשים ועקרבים אית ביה, דכלהו עקצי לה להאי נשמתא, ואחדי בה, ודיינין לה.

תרגום: ותחת ממשלתו של הממונה הזה הנקרא דומה, עומד ממונה אחר אשר אלף ורבבות מלאכי חבלה תחת ממשלתו – וזה הממונה נקרא פתו"ת, מטעם כי הוא עומד לפתות בני אדם לחטוא ולצאת מתחת רשות הקדושה, וזה הוא ששוכן אצל האדם ומסיתו להסתכל ולעיין במה שאינו ראוי ואסור להביט – דהיינו בכמה עיני זנות וכמה מיני ניאוף של נשים פרוצות או דברים מנוולים המעוררים את האדם להרהורים רעים רח"ל, וכל אותם הרבבות מלאכי חבלה שהם עמו עומדים אצל האדם, והולכים לפניו ומכריחים אותו להטות את עינוי להסתכל במה שאינו ראוי ואסור, וזה הממונה הנקרא פתו"ת הוא סרסור [מתווך] רע להביא את האדם לכל אותם עוונות הרעים, ואח"כ זה הממונה עומד על קברו של האדם בעת שהגוף נדון, ושובר את עינוי בקבר, לפי שהוא הרויח אותם וזכה בהם, כשהאדם הזה היה בזה העולם והסתכל בעינוי דברים טמאים – לכן הם שלו. כי כן דרכו של היצר הרע לפתות את האדם למטה שיחטא ואח"כ עולה ומקטרג עליו למעלה – כי הוא השטן הוא יצר הרע והוא מלאך המות וב"ב ט"ז.

ובמקום הזה דהיינו בקבר נדונית הנשמה עד שנכנסת למקום החוא הנקרא בור שהוא היכל הראשון הזה של הס"א, וכמה מלאכי חבלה בדמות נחשים ועקרבים יש בזה ההיכל שכולם עוקצים ונושכים את הנשמה החיא ותופסים בה ודנים אותה. [זוהר פקודי רס"ג. ע"פ מתוק מדבש]

❖ ותנינן, אסיר ליה לבר נש לאסתכלא בשפירו דאנתתא, בגין דלא ייתי בהרהורא בישא, ויתעקר למלה אחרא. וכך הוה ר' שמעון עביד, כד הוה אזיל במתא, והוה חברייא אזלין אבתריה, וחמא לאינתו שפיראן, מאיך עיניה, והוה אמר לחברייא אל תפנו. וכל מאן דיסתכל בשפירו דאנתתא ביממא, אתי להרהורי בליליא, ואי סליק ההוא הרהורא בישא עלויה, אעבר משום ואלהי מסכה לא תעשו לכם. תרגום: ולמדנו שאסור לו לאדם להסתכל ביופי של אשה, כדי שלא יבוא להרהור רע ויהיה נעקר לדבר אחר, דהיינו שלא יעקר ממנו טיפות לבטלה ויבוא לידי טומאה בלילה.

וכך היה רבי שמעון עושה כשהיה הולך בעיר, והחברים היו הולכים אחריו, וידע שיש במקום ההוא נשים יפות, היה משפיל את עיניו לפני שראה אותן, והיה אומר לחברים "אל תפנו אל האלילים", והיינו שאל תסתכלו בנשים, כי על ידי ההסתכלות אפשר לבוא לידי הרהורים רעים, שהוא המשכת החיצונים הנקראים אלילים, והמסתכל עובר על לאו זה מיד אע"פ שעוד לא בא לידי הרהור עבירה. ואמר כי כל מי שמסתכל ביופי של אשה ביום הוא בא להרהר בה בלילה, ויבא לידי מקרה לילה, ואם עולה עליו אותו הרהור רע, על ידי הרהור הוא עובר משום "ואלהי מסכה לא תעשו לכם" – לפי שעל ידי הרהור הרע נבראים מיני חיצונים הנקראים אלהי מסיכה.

[זהר קדושים פ"ג:–פ"ד. ע"פ מתוק מדבש]

❖ אמר רבי אחי בר יאשיה: אל תסתכל בנשים שלא תבא לידי עבירה.
[פסיקתא זוטרתא פנחס כ"ה ט"ז]

ראשונים ואחרונים בחסרון השמירה

❖ "אשר היא מצודים וחרמים" וקהלת ז' כ"ו. האדם, כיון שמביט באשה נלכד הוא ברשתה, כי היא מצודה ולא יכול להמלט ממנה, כי האיש רואה אשר חשקה ליבו ואינו רואה מה יהיה לו עליה באחרית הימים, כמו שאמר הפייטן "יונה פותה הולכת במדבר, רואה את הבר ואינה רואה את המכבר".

[רבינו יונה אבות פ"א מ"ה]

❖ וכל המסתכל באשת איש מכשיל כח יצרו הטוב, והודו נהפך עליו למשחית שכך אמרו חכמים המסתכל בעריות קשתו ננערת. ואשר לא ישא עיניו לאשת איש זוכה ותחזינה עיניו בנועם ה', מדה כנגד מדה, חלף עבודתו אשר לא זן עיניו במראה האיסור.

[אגרת התשובה, הדרש הראשון י"א]

❖ והנכון בעיני, כי היו הנדות בימי הקדמונים מרוחקות מאוד, כי שמן מעולם "נדות" – לריחוקן. כי לא יתקרבו אל אדם ולא ידברו בו, כי ידעו הקדמונים בחכמתם שהבִּלְן מִזִּיק, גם מִבְּטָן מוֹלִיד גִּנְאִי ועושה רושם רע כאשר ביארו הפילוסופים.

[רמב"ן בראשית ל"א ל"ה]

❖ ועוד הגידו בו נסיון אמיתי, והוא ממפלאות תמים דעים בתולדה, כי הנדה בתחילת זובה אם תביט במראה של ברזל הבהיר ותאריך לראות בה, יראו במראה טיפות אדומות כטיפות דם, כי הטבע הרע המזיק שבה תוליד גנאי, ורוע האוויר ידבק במראה, והנה היא כאפעה [נחש] הממית בהבטתו וכו'.

[רמב"ן ויקרא י"ח י"ט]

א"ה: מבואר בספר קב הישר [פ"ב] טעם איסור ההסתכלות, כי הטומאה של הנדה החופף על האשה בימי נידתה – על ידי הראיה [שמסתכל בה] שואב הוא אותה הזוהמה ומדבק הטומאה בעיניו. ע"כ.

ויש לנו ללמוד מכאן עד כמה יש להזהר כשהולכים ברחובות העיר שמלאים בנשים שרובם נדות, שלא להביט בהם כלל ועיקר, ואין צריך לומר אם אינן לבושות בצניעות, שצריך להיזהר בהם יותר.

❖ שלשה דברים ברא הקב"ה באדם: עינים, לשון, אזנים לשמוע, עינים לראות, לשון לדבר, והם הדברים שמעשה האדם נעשה על ידיהם... אם לא היה לו עינים לא היה צופה בערוה ומתאוה לה, וכמה דברים... מה עשה הקב"ה שם לכל אחד ואחד גדר וחומה להבדיל באדם ולהרחיק מן העבירה... שם גבינים לעינים לכסות ולסתום ולעצום עיניו מראות ברע... והאדם הנבזה כשהוא שם אזניו לשמוע עבירה ועיניו לראות עבירה ולשונו להצמיד מרמה, מה עשה? פרץ גדר מלכו של עולם, כמה החוטאים יענשו, כך משל אדם הפורץ גדר מלך בשר ודם, הוא חייב מיתה, הפורץ גדר מלכו של עולם אשר מסר בידו לשמור על אחת כמה וכמה שבן מוות הוא, ועל זה נאמר [קהלת י' ח'] "ופורץ גדר ישכנו נחש".
[ספר חסידים אות קמ"ח]

❖ כתיב [קהלת י"ב י"ד]: "כי את כל מעשה הא-להים יביא במשפט על כל נעלם" – זה שנודמן לו אשה בקרן זוית, אם פגעה בו ולא נתכוון לראות אותה, וראה אותה יפה, ושמח על שראה אותה, וחושב בליבו מאחר שבלא כוונתי ראיתיה אין לי עוון על כך, ועל זה נאמר יביא א-להים במשפט על כל נעלם.
[ספר חסידים אות קע"ז]

❖ שלשה פנים אסורים לראות, פני ע"ז, פני אשה, פני רשע.
[ספר חסידים סי' קע"ח]

❖ והודיע מעשה דוד להודיע כי היה ראש החסידים שכל עסקו לשם שמים, ואף על פי כן כשראה אשה נכשל, ואף על פי שקרוב לזקנה, וכ"ש שבחור צריך להזהר מלהביט באשה ולהתרחק מאשה.

[ספר חסידים אות תרי"ט]

❖ ומכל מקום, לפי הדומה מכל מה שהזהירו זכרונם לברכה, אין אדם רשאי לזוז ממוסרם הטוב, ואף על פי שהוא מוצא עצמו חשוך התאוה קצת, לא יאמר כיון שאני מוצא עצמי כן, מה אכפת לי אם אסתכל בנשים כי יודע אני בעצמי שלא יתעורר יצרי בכך, שהרבה אמרו כן ונכשלו. ועל זה רמזו זכרונם לברכה [סוכה נ"ב]. באומרם כי היצר בתחילה חלש מאד והולך ומתחזק על האדם הרבה.

[חינוך מצוה קפ"ח]

❖ ועתה שמע בני, כי רוב העולם אין נזהרים מדברים בטלים, ומלהסתכל בנשים, ומלדבר עמהם שלא לצורך.

[ארחות צדיקים שער התשובה]

❖ כי כל דבר שאדם מסתכל יצטייר הדבר והציור ההוא בשכלו, ונמצא כשיבוא להתפלל או לעסוק בתורה, יצטייר בשכלו צורות הגשמיות ההם שראה, ונמצא פגם ובלבול במחשבה ולא יוכל לכוון כראוי, כי העינים אינם רואים אלא מכח הנשמה, ונמצא כח הנשמה יוצא לחוץ וקולט הדבר ההוא ומתדמה במוח הדמיון, ואם יהיה הדבר שהסתכל בערוה, הרי הכניס ערוה במקום גבוה.

[ראשית חכמה שער הקדושה פ"ח ט"ז]

❖ ולכן הפוגם בעיניו מחשיך עיני נשמתו, ואם יצטרך לבוא בגלגול מפני גודל הפגם, צריך שיהיה עיוור וישלטו על עיניו חושך וענני ס"מ, כדפירש הרשב"י ע"ה בתיקונים.

[ראשית חכמה שער היראה פ"ו י"ב]

❖ העינים מושכים את הלב לבקש היתרים על מה שנראה להם יפה ונחמד.
[מסילת ישרים פרק י"א]

❖ מפני כי בראותו בעיניו יחמוד ברעיוניו, ושוחד חמדתו יתעהו לאמר מותר הדבר, זהו בכל העבירות, ולכן כל בעל נפש יחוש לנפשו ויעצום עיניו בכל חמודות תבל ואז יאירו עיני שבלו.

[מחזה עינים סוף מחזה א']

❖ ונתבונן כי אם יבכה האדם מרוב מכאוביו ומרוב צרותיו אז יזלו מים מעיניו, על מה עשה ה' ככה כי ירדו מים מהעינים ולא מאיברים אחרים? אם יד או רגל או אבר אחר נלקה, העינים מורידים דמעות, מפני מה העינים יבכו בעד כל איברי הגוף? כי הוא זה מפני כי עיני האדם המה ראשית לכל חטאת, ובעבור חטאותיו בא האדם במצוקותיו, ולכן בעת כי יצר לאדם ורע ומר לו, העינים מורידות דמעות – כי המה הביאו על האדם את כל הרעות וכל הצרות. וזה דבר הכתוב [תהלים קי"ט קל"ז] "פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך", על לא שמרתי תורתך לא נאמר, אלא על לא שמרו תורתך – על לא שמרו העינים תורתך, ולכן המה יורידו פלגי מים.

[מחזה עינים מחזה ב']

❖ וזה לעומת זה, כמו שהמסתכל בדברי קדושה, הוא עושה מלבוש לראיות עיניו בקדושה, כן ח"ו הוא להיפך. כיון שהאדם ממציא לראות בדברים האסורים ובנשים זרים – אז מכניס את עצמו לטומאה גדולה. וראיה גדולה שהראיה הוא פוגם ומפגים – מעוף אחד הנקרא "בת היענה", שעל ידי שהביצים מונחים לפניה והיא מסתכלת בהן, בראייתה מנקבת הביצה, ויוצא מכל ביצה אפרוח אחד.

[קב הישר פ"ב]

❖ ואמר הקדוש האר"י ז"ל, כי יש עוף קטן הנקרא בתורה [דברים י"ד י"ג] "ראה", ונקרא כך על שם שרואה מרחוק. ועל עוף זה אמרו חז"ל [חולין ס"ג:] שנקרא כן, שרואה למרחוק, ומזנה בראייתו. ולכן העונש של האיש המסתכל בנשים – יתגלגל נשמתו בעוף זה, מדה כנגד מדה, וסובל שם צער גדול מאד.
[קב הישר פ"ב]

❖ וכל המפקיר עיניו לראות בהסתכלות דברים האסורים – שואב ושואף הסטרא אחרא אליו, וגורם לו רעות הרבה להיות הוא עין רע, וכל מי שיש לו עין רע גורם קללה לעצמו ולחבירו.
[קב הישר פ"מ]

❖ איסור ראיית הנשים הוא חמור מאד וחשוב כזנות, שכן כתוב [במדבר ט"ו ל"ט] "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם", ומתגלגל בעוף הנקרא "ראה"... ואיסור ההסתכלות בנשים הוא אפילו אם אין לבבו פונה להרהר הרהורים רעים – מכל מקום הראיה פוגמת בעיני הנפש ומתוך כך עינינו חשכו מראות במושכלות, וזה יצר באנוש בראותו אשה שרוצה להכירה, וצריך לדחוק את עצמו ולהיות עוצם עיניו מראות ברע, ולפום צערא אנרא.
[פלא יועץ ערך עריות]

❖ ראייה חמורה שמביאה לידי עבירה, שהעין רואה והלב חומד, וכמה רעות רבות ועבירות חמורות באות על ידי העינים, אם מסתכל בעריות והלב חומד ובא לידי עבירה או לידי הרהור עבירה – גדול עווננו. ואפילו אם לא בא לידי עבירה כלל ולא נסתכל בה כלל אלא להכירה – הראיה עצמה היא גופא דעבירה ופוגמת בעיני נשמתו ובעיני עילאין.
[פלא יועץ ערך ראייה]

❖ וזהו האיסור בהסתכל בנשים ובעריות שאף אם לא ידמה בשכל לעבור עבירה, סוף סוף יצייר בשכלו צורה ההיא ויהרהר במה שאינו ראוי, אף אם לא יפעול פעולה רעה. והטעם, כי הצורה הנמצאת המצטייר בשכלו יפגום הנפש, או יתקנה אם יהיה צורה טובה.

[חסד לאברהם מעיין שני נהר ל"ג]

❖ ונמצא לפי זה אם לא היה נזהר בעודו בחייו בזה העולם בכח הראיה שלו, והיה הפקר אצלו להביט במה שאסרה תורה, ידע בברור כי לעתיד לבא יהיה כמו סומא, ולא יוכל להביט באור ה', ודוגמת מי שהוא חולה בעיניו, אינו יכול לראות באור השמש, והנה ערך הקלקול בעיניו תלוי לפי ערך הפקרו.

וכמה יתמרמר האדם על זה לבסוף, שתחת רגע אחד של הנאה בכל פעם שהלעיטו היצר בפיתויו, השחית את עיניו והחשיכם, במה שהמשיך בכל פעם את רוח הטומאה של רוח זנונים עליהם, והעין הוא הפתח הראשון של יצר הרע, שעל ידו נכנס כח החמדה והתאוה בלב האדם, שעליהם הוזהרנו מן התורה במעמד הר סיני, וכמו שאמרו חז"ל העין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרים.

[שמירת הלשון ח"ב פ"ל]

❖ כמו כן נעשה הפקר ענין הצניעות ברחוב, ועל זה כתוב לאו מפורש בתורה "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", ואמרו חז"ל [ברכות י"ב:] אחרי לבבכם – זו מינות, ואחרי עיניכם – זו זנות. הרי שאין הדבר מידת חסידות בעלמא, כי אם לאו מפורש בתורה.

והנה זה התר אחר עיניו, בא אח"כ ועומד בתפילה ומבקש "והאר עינינו בתורתך" וכו', והיאך לא יבוש ויעיז פניו לבקש כן, הלא אתה בעצמך מטמא את עיניך, והאיך רצונך שיאירו בתורה – אם חשכו בטמאך אותם.

[לב אליהו, חכמה ומוסר מ' עומק הדין]

❖ ותדע ידידי, שהרבה מהמון עם חושבים כי זה רק ממילי דחסידותא ואינם נזהרים מהסתכלות בנשים, תדע ידידי שזה איסור גמור מדאורייתא והמקילים או לנפשם כי גמלו להם רעה, והנה מקרא מלא הוא בתורה "ולא תתורו", וחלילה חלילה לשמוע לדבריהם, ואפילו אדם היודע בעצמו שלא יתפעל על ידי ההסתכלות כי בין ובין כך עבר על דברי תורה ועל דברי חז"ל בזה, ומכל שכן אם יתפעל ח"ו בזה גדול עוונו מנשוא, והמשכיל על הדבר ישים כל זה לנגד עיניו, וידע על כרחו שזה איסור גמור בלי שום היתר.

[דרך פיקודיך, מל"ת ל"ה חלק הדיבור]

❖ כי העינים הם כח הראש והראשון המתפשט מהדעת, והדעת משכנו במוח, וכמו שהמוח נתן ה' בו כח שישלוט על הלב, ככה העינים שהמה ראשית כח התפשטות הדעת שולטים על הלב. אם העין רואה דברים אסורים וכעורים, אז שולטים על הלב שמוכרח הלב להרהר בעבירה, כי הגם שהמוח אינו רוצה להרהר, אבל זה הכח הטומאה ששואבים העינים שיש להם כח השאיבה ביתר שאת, ותכף נמשך זה השאיבה במוח, ונתטמטם המוח על ידי זה ונחלש כוחו ואין בכוחו עוד להשפיע על הלב מלעכב מלהרהר ח"ו.

[טהרת הקודש, מ' פגם העינים פ"א]

❖ וכן בהסתלק אדם מן העולם נותנים עליו חרס על עיניו, לרמוז כי הכל רק בשביל עיניו, כי זה היה פגם הראשון של אדם הראשון, וכן מתראה עליו מלאך המות בדמות מלא עינים, לרמוז כי הכל כאשר לכל הוא רק מחמת פגם העינים.

[טהרת הקודש מ' שמירת העינים פ"ט]

❖ והנה עיקר שמירת העינים, שלא להיות בהול ונרדף לידע חדשות ולשמוע ולראות ענינים, רק לקיים "ושח עינים יושיע" וכתוב "עיניך לנכח יביטו", שירגיל ויכריח עצמו שלא להסתכל לכאן ולכאן, כי על פי רוב כשהיצר מפתהו להסתכל באיזה מקום, מזמין לו שם ראית איזה אשה או חצופה, כאשר בדוק ומנוסה. כי מובא

בספרי חכמה [עיין לעיל עמ' 126 בשם הזוהר] שיש רוח זנונים רח"ל, וראש להם נקרא פתו"ת רח"ל מהם, והמה מלאים כל האווירין, כי המה קליפות דקות, ותולדותיהם וחיותם מפגם המחשבה ופגם הראיה, לכן יש בכחם להתלבש במחשבת האדם, ותיכף אשר האדם מגביה עיניו להסתכל במקום האסור והמזוהם, או אפילו מחשב במחשבותיו סתם בלי ראיה והסתכלות – שמחשב בענין עבירה או ענין המביא ליד קישוי אבר, אז תכף בזה הרגע מתלבשים אלו הרוחות בכח נפש הבהמית שלו, וברגע בא לקישוי האבר, ושורין עליו ומטמאין אותו בכל מיני טומאות רח"ל. וכ"ש בזמן שהדור הוא בחציפות וכו' וכל חצופה שהולכת בשוק מלווין אותה כמה אלפים מחנות מאלו הכתות רוח זנונים, כי המה מלאים הרחוב והשוק...

[טהרת הקודש, מ' שמירת הברית פ"ב]

א"ה: מכל הנ"ל נתבאר שעם כל אשה פרוצה שהולכת ברחוב מסתובבים כמה מאות ואלפים מלאכי חבלה שבאו לה מחמת ההתנהגות שלה, וכשאדם מרגיש רצון להרים את העינים ידע בבירור שזה מחמת שיש באזור אשה פרוצה כאשר מורה הנסיון, והמלאכים הרעים ההם מושכים את האדם להסתכל עליה ולחטוא בה, ולכן יזכור האדם ענין זה תמיד כשרוצה להרים את עיניו, ולא יתפתה אחר היצר, ויקדש עצמו לעשות נחת רוח לה' יתברך.

❖ ועיקר כחו של היצה"ר הוא כמאמר הכתוב "לפתח חטאת רובץ" – פרצה קוראת לגנב, המקום שהגנב יכנס בקל – הוא במקום שפתוח חלון או פתח. וכמו כן אצל האדם, במקום שפתוח העינים האזנים והפה צריכים שמירה יתירה מפני התגברות היצה"ר, העין רואה והלב חומד, וכמו הגנב כשנכנס לפרצה עובר דרך שם פנימה, כמו כן פגם העינים אין עיקר מטרת היצה"ר ההסתכלות האסורה אלא שדרך שם נכנס למוח לטמא אותו במחשבות רעות רח"ל.

[בית אברהם, חנוכה נר ב' ד"ה על]

❖ ושמירת העינים הוא הצעד הראשון לעלות על הדרך הנכונה ולהתחזק, ונכלל בזה עניני קנאה תאוה וכבוד, שהפגם הוא בתחילה בעין רואה, ואינם שולטים על האדם אלא בזמן קטנות המוחין וחשכות הלב, שזהו בחינת גלות של איש יהודי, אבל בזמן שיוצא מהגלות היינו שהקב"ה מאיר לו לבבו ומוחו, יודע ומרגיש שאין מקום לקנאה תאוה וכבוד, כי הכל בהשגחה פרטית, ומה ששייך לו יזמין לו הקב"ה, ומה שמגיע לחלקו לא יגרע, ואז נקרא יציאת הגלות והוא איש בן חורין. [בית אברהם, פ' וישב ד"ה איה]

❖ וראיית כל דבר פשע... ובפרט מה שרואה בהתפעלות, והדבר נחקק בדמיונו לכל ימי חייו עד שאפילו אם יזכה להיות שומר תורה ומצוות, ואפילו אם יזכה לשקוד על התורה במקום תורה, מכל מקום נפשו ויהדותו תסבול מרורות מאותן ציורי התועבות החקוקים לו בדמיונו הנצבים לפניו כמו חי ומביאים לבלבולים באמונה ולנסיונות נוראים רח"ל.

[קריינא דאגרתא ח"א קט"ז]

❖ כמה צריך להזהר בשמירת העינים, כל קדושת האדם תלויה בה, חז"ל אומרים שהמתגבר ועוצם את עיניו זוכה לראות את הקב"ה, ומי שחלילה נכשל ומסתכל בפריצות, לא מכניסים אותו לעולם הבא. כמה טפשים, אפוא, הם אותם האנשים ההולכים בקיץ לחוף הים, לחוף לא מעורב כמובן, אך בדרך הם נכשלים במראות אסורים שמקורם בחופים המעורבים הסמוכים.

[נתיבי אור להר' ניסים יגן, צניעות]

פרק ט

מאמרי חז"ל בענין המחשבה

היות ושמירת העינים והמחשבה תלויים זה בזה, ואי אפשר לחשוב ולהרהר אלא אם כן קדמה לה הראיה, לכן נעתיק כאן קצת מאמרי חז"ל שמדברים בזה:

❖ אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן: אין מראין לו לאדם [בחלום] אלא מהרהורי לבו. ופי' רש"י: מה שהוא מהרהר ביום.

[ברכות נ"ה:]

❖ אמר רבא תדע, דלא מחוו ליה לאינש, לא דקלא דדהבא ולא פילא דעייל בקופא דמחטא.

תרגום: אמר רבא: תדע, שלא מראים לאדם בחלום הלילה, לא עץ דקל מזהב ולא פיל שנכנס בחור של המחט. ופי' רש"י: דבר שלא הורגל לראות ולא הרהר בו מעולם.

[שם]

❖ "... משום דישראל מהרהרין תמיד בדברי תורה."

[רש"י שבת ק"נ.]

❖ הרהורי עבירה קשים מעבירה.

[יומא כ"ט.]

הרהורי עבירה. תאות נשים קשים להכחיש את בשרו יותר מגופו של מעשה.

[רש"י]

ובזה נראה לי לפרש מה שאמרו חז"ל הרהורי עבירה קשים מעבירה, שעיקר אשמת החוטא הוא רק ההרהורי עבירה, כי על העבירה עצמה יש לו התנצלות

שהיה מוכרח, אבל ההרהורי עבירה ודאי היה לו בחירה להזהר מהן, ולכן בא עיקר העונש רק על זה שהכניס עצמו להרהורי עבירה שהסבו לו את העבירה עצמה.

[ארך אפים בהקדמתו]

ועיין בזה באריכות בספר "תורת הרהור" סי' י"ט שהביא בזה 24 פירושים.

❖ מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה.

[קידושין ל"ט; חולין קמ"ב.]

והנה יש להתבונן, דכולי עלמא סוברים דהרהור זנות אסור מדאורייתא בלאו, ואם כן איך אמרו חז"ל שאין הקב"ה מצרפה למעשה?

והנראה לי בזה, דמדותיו של הקב"ה הם מדה כנגד מדה, ובאיזה ענין שחטא באותו ענין מביא עליו את העונש, וכך התשובה מוכרחת להיות באותו ענין ובאותו אבר שחטא, ולפי זה יצא לנו, דבאמת מחשבות רעות עבירות חמורות המה, אך לענין התשובה, תשובת האדם על המחשבה היא תשובת המשקל ותספיק לו גם כן המחשבה. וכך כתב הפמ"ג [בפתיחה הכוללת לאו"ח ח"ג אות י"ג]: שהרהור טוב מבטל הרהור רע. וכתב שם עוד: דגם על הרהור ע"ז ירהר בדברי תורה ויראת השם. ונראה לי בזה, כיון ששב לעצמיותו הטוב תספיק לו תשובתו בהרהור, ודי בזה למסכיל.

[דרך פקודיך הקדמה ז']

❖ אמר רב עמרם אמר רב: שלש עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום: הרהור עבירה, ועיון תפלה, ואבק לשון הרע.

[בבא בתרא קס"ד:]

❖ ת"ר ונשמרת מכל דבר רע [דברים כ"ג י"א], שלא ירהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה.

[ע"ז כ"א:]

❖ רבי חנניה סגן הכהנים אומר: כל הנותן דברי תורה על לבו מבטלין ממנו הרהורין הרבה. הרהורי רעב, הרהורי שטות, הרהורי זנות, הרהורי יצר הרע, והרהורי אשה רעה, הרהורי דברים בטלים, הרהורי עול בשר ודם, שכן כתוב בספר תהלים על ידי דוד מלך ישראל [י"ט ט'] "פקודי ה' ישרים משמחי לב מצות ה' ברה מאירת עינים". וכל שאינו נותן דברי תורה על לבו נותנין לו הרהורין הרבה. הרהורי רעב, הרהורי שטות, הרהורי זנות, הרהורי יצר הרע, הרהורי אשה רעה, הרהורי דברים בטלים, הרהורי עול בשר ודם.

[אבות דרבי נתן פ"כ מ"א, תד"א זוטא פט"ז ב']

❖ תנא, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, שנאמר [בראשית ו' ה'] "וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום".

מכאן דרשו רבותינו, הרהור מביא לידי תאוה, תאוה לידי אהבה, אהבה לידי רדיפה, רדיפה לידי מעשה, להודיעך כמה קשה חזרתו מזו לזו.

וכנגדן בתשובה, פרישות מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות לידי נקיות, ונקיות לידי טהרה, וטהרה לידי חסידות, וחסידות לידי ענוה, וענוה גדולה מכולם.

[כלה רבתי פ"ב]

❖ אמר רבי אמי: כל המביא עצמו לידי הרהור אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה. כתיב הכא [בראשית ל"ח י'] "וירע בעיני ה'", וכתיב התם [תהלים ה' ה'] "כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע".

[גדה י"ג:]

❖ אמר רבי יוסי כד חמי בר נש דהרהורין בישין אתיין לגביה, יתעסק באורייתא וכדין יתעברון מיניה. אמר רבי אלעזר כד ההוא סטרא בישא אתי למפתי ליה לבר נש, יהא משיך ליה לגבי אורייתא ויתפרש מיניה.

תרגום: אמר רבי יוסי: כשאדם רואה שהרהורים רעים באים אליו, יעסוק בתורה ואז יעברו ויתבטלו ממנו הרהורים, כי על ידי לימוד התורה הוא ממשיך אליו כח קדושה ומיד כח הטומאה מסתלק ממנו. ומוסיף רבי אלעזר ואומר שלא רק הרהור עבירה עובר ומתבטל מהאדם על ידי לימוד התורה, אלא אפילו כאשר היצה"ר בא לפתות את האדם לעבירה ממש ג"כ ימשיך אותו אל התורה ויפרד ממנו, כי על ידי קדושת התורה ינצל גם מפיתוי היצר לעצם העבירה.

[זוהר וישב ק"צ. ע"פ מתוק מדבש]

❖ מחשבה דבר נש היא רישא דכלא, ומההיא מחשבה אתפשטו ארחין ושבילין, לאסטאה ארחוי בהאי עלמא ובעלמא דאתי, ומההיא מחשבה אתנגיד ונפיק זוהמא דיצר הרע, לאבאשא ליה ולכלא, ומההיא מחשבה אשתכחו עבירות חטאות וזדונות, עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים, ועל דא כי לא מחשבותי מחשבותיכם.

תרגום: המחשבה של האדם היא ראש הכל, כי היא עיקר האדם. ומזו המחשבה מתפשטים דרכים ושבילים להטות דרכיו בעולם הזה ועל ידי זה יטו דרכיו בעולם הבא, ומזו המחשבה נמשכת ויוצאת זוהמת היצר הרע וכוחות החיצונים המפתים את האדם שיסור מדרכי התורה וזה מביא להרע לו ולכל העולם, ומזו המחשבה נמצאות כל מיני עבירות חטאות וזדונות דהיינו עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים שהם שלש עבירות החמורות ביותר, ועל זה נאמר "כי לא מחשבותי מחשבותיכם", כי ממחשבתו של האדם יוצאים כל מיני עבירות ותאוות רעות.

[זוהר ויקרא ה': ע"פ מתוק מדבש]

❖ אפילו להרהר בדברי תורה אסור בבית הכסא ובבית המרחץ ובמקום הטינופת, והוא המקום שיש בו צואה ומי רגלים... ואם נזדמן לו שם להפריש מדבר האסור – מפריש, ואפילו בלשון הקודש ובעניני קודש.

[שו"ע או"ח סי' פ"ה סעי' ב']

והוא הדין אם נכנס בלבו [הרהור] אשה מותר להרהר שם בדברי תורה, דהוי לאפרושי מאיסורא.

[מג"א שם סק"ד, מספר חסידים סי' כ"ח]

א"ה: רואים מכאן עד כמה חמור הרהורי עבירה, עד כדי כך שנפסק להלכה שמותר להרהר בדברי תורה אפילו במקומות של טינוף, והעיקר שלא יכשל בהם.

❖ כשתקיץ משנתך, אל יפנה לבך בהרהורים רעים, כי הרהור מביא לידי מעשה.
[צואת ר' אליעזר הגדול]

❖ ולא עבודת זרה בלבד הוא שאסור להפנות אחריה במחשבה, אלא כל מחשבה שגורמת לו לאדם לעקור עיקר מעיקרי התורה, מוזהרין אנו שלא להעלותה על לבנו ולא נסיח דעתנו לכך ונחשב ונמשך אחר הרהורי הלב... ועל ענין זה הזהירה תורה ונאמר בה "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים".
[רמב"ם פ"ב מהל' ע"ז ה"ג]

❖ המאכסן המלך בביתו, כמה מכבד הבית ומרביצו, והואיל ולבות בני ישראל הם ביתו יתברך, ראוי לכבדן מכל אבק ועפר, הרהורי עבירות ומחשבות בטלות, להרביצן במים טהורים, מי שושנים, הם דמעות עינים. גם לרחוץ, כדרך שרוחצין הרצפה לפני המלכים, וימנע רגל זר, ערל מטונף, הוא יצר הרע.
[של"ה יומא פרק דרך חיים תוכחת מוסר, חרדים פס"ו]

❖ כמה יש לזהר מהרהורי נשים, ולשרוף אותם ההרהורים העולים בלבך בשעת התפילה ובפרט בעמידה, וכבר ידעת מי מעלה אותם על לבך, והשמר מהם מאד מאד, ופקח עיניך תמיד, ובה תתעלה מאד.
[מגיד מישרים, אזהרות וסייגים י"ח]

❖ אמר הבעש"ט: במקום שמחשבתו של אדם – שם הוא כולו.

[דגל מחנה אפרים פרי' שמות]

❖ שמעתי ממורי זלה"ה [הבעש"ט הקדוש]: שאם ידע האדם שהקב"ה מסתתר שם והיינו מאחורי כל נסיון שעובר עליו, אין זה הסתרה, כי נתפרדו כל פועלי און. וזה שאמר [דברים ל"א י"ח] "ואנכי הסתר אסתיר פני מהם", ר"ל שיסתיר מהם שלא ידעו שהקב"ה שם בהסתרה זו.

ואחר שידע האדם כלל זה, שהוא כלל גדול שאין שום מסך מפריד בינו לבין א-להיו בשעת תורה ותפילה, גם שיעלו לפניו כמה מחשבות זרות שהם לבושין וכיסויין שהקב"ה מסתתר שם, מכל מקום אחר שידע אדם שהקב"ה מסתתר שם אין זה הסתרה וכנ"ל.

[תולדות יעקב יוסף פ' בראשית]

❖ וזאת תורת האדם כל איש ישראל, אל יאמר בלבו ח"ו, כי מה אני ומה כחי לפעול במעשי השפלים שום ענין בעולם. אמנם יבין וידע ויקבע במחשבות לבו שכל פרטי מעשיו ודבוריו ומחשבותיו כל עת ורגע לא אתאבידו [נאבדו] ח"ו, ומה רבו מעשיו ומאד גדלו ורמו, שכל אחת עולה כפי שרשה לפעול פעולתה בגבהי מרומים, בעולמות וצחצחות האורות העליונים.

ובאמת כי האיש החכם ויבן את זאת לאמתו, לבו יחיל בקרבו בחיל ורעדה, בשומו על לבו על מעשיו אשר לא טובים ח"ו, הרבה יותר ממה שהחריב נבוכדנצר וטיטוס.

כי הלא נבוכדנצר וטיטוס לא עשו במעשיהם שום פגם וקלקול כלל למעלה, כי לא להם חלק ושורש בעולמות העליונים שיהו יכולים לנגוע שם כלל במעשיהם. רק שבחטאינו נתמעט ותש כביכול כח גבורה של מעלה, את מקדש ה' טימאו, כביכול המקדש העליון, ועל ידי כך היה להם כח לנבוכדנצר וטיטוס להחריב המקדש של מטה המכוון נגד המקדש של מעלה...

אם כן, בעת אשר יתור האדם לחשוב בלבבו, מחשבה אשר לא טהורה בניאוף רח"ל, הרי הוא מכניס זונה, סמל הקנאה, בבית קדשי הקדשים העליון נורא

בעולמות העליונים הקדושים ח"ו, הרבה יותר ויותר ממה שנגרם התגברות כח הטומאה על ידי טיטוס בהציעו זונה בבית קדשי הקדשים במקדש מטה.

[נפש החיים שער א' פ"ד]

על כן התפלל דוד "לב טהור ברא לי א-להים", ומחוייב לראות תמיד שיהיה הקודש קדשים נשאר בקדושתו, שיהיה מדור לשכינה לקיים מה שכתוב 'ושכנתי בתוכם', ואם ח"ו מטמא את הלב שיהיה לב חודש און, אז הוא מכניס סמל בהיכל לפני ולפנים.

[של"ה שער האותיות אות ל']

א"ה: וכל זה נגרם לאדם ממראות אסורות שמסתכל בשאט נפש, והכל חודר לנפש האדם, ומכריח אותו לחשוב במה שעבר... ה' יצילנו... חבל להפסיד...

❖ ובכל זאת אל יפול לב האדם עליו, אף מי שקשה לו לטהר מחשבותיו ולהסיר לגמרי הרהורי עבירה מלבו, דאם כן גם מצוותיו ותורותיו לא יועילו לקדש נפשו, ואיך יגיע לתכליתו?

אבל העיקר בזה, מה שאמרו חז"ל [יומא ל"ח]: הבא לטהר מסייעין אותו, וכיון שבכל לבבו הוא חפץ להסיר מחשבה רעה מלבבו, בודאי יעזרוהו מן השמים על זה, וחלילה אין לבטל שום מצוה ותורה, אף שאין מחשבתו טהורה לגמרי, ובכגון זה אמרו [פסחים נ']: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, היינו שקדושת התורה והמצוה יסייעוהו שיהיה בידו לעשות וללמוד גם לשמה.

[שמירת הלשון ח"ב פ"ב]

❖ נמצא שההרהור מצטייר ונשרש בעצמיותו של האדם בנפשו ונשמתו, שהרי זהו הפי' [ביומא ל"ה]: להיות עמה – לעוה"ב, והוא כמו צילום, ועוד הרבה יותר מזה – שהתמונה שרואה אדם במחשבתו מצטלמת במוחו ונחרטת בנפשו, והיא עמו אף בעוה"ב... והוא מה שאמרו חז"ל [סוטה ג']: קשורה בו ככלב. ואמר הכתוב [דברים

כ"ג ט"ו] "והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר", כלומר שאם לא יהיה מחניך קדוש ותהרהר בהרהורים רעים, יראה אחר כך, בך ממש, ערות דבר ההוא שהרהרת, היינו התמונה המצטלמת במוחך ונפשך כאמור.
[לב אליהו, חכמה ומוסר מ' רפואת התורה]

❖ ודע ידידי, כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, וחלילה לחשוב על הבורא ית' שיחשב לו לעוון מה שנופל בפתע פתאום איזה מחשבה רעה בציור העבירה ועריבותה ותיכף מסיר המחשבה ממחשבתו, כי כל זה הוא לאונסו ואונס רחמנא פטריה, רק כשנזכר שזה אסור ואף על פי כן מאריך במחשבה, ומצייר עריבות העבירה במחשבתו, אפילו אינו מחשב לעשות העבירה, רק מאריך ומחשב ציור עריבות הזנות, זה עבר חוק – הפר התורה, רק זאת יעשה האדם ויחיה, תיכף כשנזכר שהוא עבירה יסיח דעתו ליראה לאהבה ולתורה, וידחה המחשבה הרעה ממחשבתו ויכוון לקיים "ולא תתורו".

[דרך פקודיך, מל"ת ל"ה חלק המחשבה]

❖ והן אמת כי יצר לב האדם רע, ואין אדם שליט ברוח, אבל עכ"פ חיובא רמיא להתחזק להחליף מחשבות רעות וזרות במחשבות טהורות, ולהרגיז יצר הטוב על יצר הרע אפילו אלף פעמים ביום, ויקבל שכר טוב בעמלו שמסייעין אותו מן השמים. ובכל פעם כשיזכור אשר לא טוב עושה שמפנה לבו לבטלה או בהרהורים רעים, ידמה כמי ששוקע בטיט היון ומתחזק לצאת, ולבו למו אב יצעק "הושיעה אדוני המלך! הצילני מטיט!"

[פלא יועץ ערך מחשבה]

❖ כתוב בספר סמא דחיי על שני אחים, אחד מהם היה סנדלר בעיר והשני הוא איש כפרי, והיה נמצא רחוק מאד מהעיר במקום שמם, והוא היה צדיק גדול ואף פעם לא ידע מה זה הרהורים רעים, וידוע שמי שיש לו צאן ובקר בכפרים יש לו כלבים

ששומרים על העדר, וזה האיש במקום כלבים היו לו אריות, והיה חושב שכן דרך העולם, ואף פעם לא נכנס לעיר.

ולא הכיר שום בני אדם חוץ מאשתו, ואחיו הסנדלר היה הולך פעם בשנה אל אחיו אשר במדבר לבקר אותו ולא היה פוחד מן האריות.

פעם אחת נודמן שהאיש הכפרי רכב על אריה אחד כדרכו במדבר ובא אצל אחיו לעיר, וכאשר ראה אותו אחיו מרחוק פתח לו את דלתות החצר והכניסו לחצר והוציא את כל אנשי ביתו מהצד השני של הבית כדי שלא יקרה שום סכנה על ידי הארי ח"ו. והחנות של הסנדלר היה על-יד ביתו, ואחיו נכנס לתוך החנות כדי לראות דברים שעוד לא ראה מעולם, כי מימיו לא ידע מה זה נעלים.

והנה נכנסה אשה אחת לחנות כדי לקנות איזה סנדלים, ויסתכל בה האיש הכפרי ובאותו רגע נכנס הרהור בליבו, ותיכף הארי שהיה קשור בחצר נתק את כבליו ורצה לטרוף את בעליו, ואז נשמעה צעקה נוראה, תיכף רץ אחיו הסנדלר ותפס את הארי ופייסו, ואמר לאחיו תסתלק מכאן כי אסור לך להיות בעיר מעורב יחד עם הבריות, אז הבין הכפרי מה זה הרהורים רעים.

ואמר המחבר שאחיו הסנדלר היה צדיק יותר מן האח הכפרי, והכל תלוי במחשבה, וזהו מה שאמרו חז"ל מיום שאכל אדה"ר מעץ הדעת, כל באי עולם מעורבים בטוב ורע, ולכן התקון הגדול הוא לטהר את המחשבה.

[אהבת חיים פ' אחרי מות אות ז']

כאן אני הבעל הבית!!!

❖ מעשה בחסיד אחד שבא לאדמו"ר שלו ושאלה בפיו: "רבי, תן לי עצה איך להנצל ממחשבות זרות שבאות עלי?"

אמר לו האדמו"ר: "לך לכפר פלוני, לאדם פלוני ושם אתה כבר תקבל את התשובה". בלי אומר ודברים נפרד מהאדמו"ר ושם פעמיו לאותו מקום שאמר לו.

לאחר מספר ימים הגיע למקום בשעת לילה מאוחרת והכפור העז חדר לעצמותיו, לאחר עמל רב מצא את ביתו של אותו אדם. בלב מלא תקוה דפק על הדלת פעם ופעמיים ואין עונה, לאחר שחזר ודפק פעמים רבות נפתחה הדלת בפראות: "תסתלק מכאן, איני רוצה לראותך דורך על מפתן ביתי" – צעק אליו בעזות בעה"ב. "אבל השעה כה מאוחרת והקור חודר לעצמותי ואני כאן בלי מחסה" – ניסה החסיד להסביר. אבל עד שפתח את פיו כבר נטרקה הדלת. בלית ברירה נשאר על מקומו וניסה להירדם בתקוה שבבוקר יוכל לפגוש את אותו האיש ולשוחח עימו.

הבוקר הגיע ואותו אדם פתח את הדלת וכשרק ראה אותו צעק לעברו: "אמרת לי שתסתלק מכאן, אתה לא שומע?". ניסה החסיד לבקש ממנו: "תן לי רק להכנס לביתך ולשוחח איתך מעט...". עוד לא גמר את דבריו ושוב צעק לעברו: "כאן אני בעל הבית, ואני מחליט מי יכנס לביתי ומי לא, אתה לא תכנס לביתי, תסתלק מכאן". ראה החסיד שאין לו עם מי לדבר, קם ממקומו ויצא בחזרה לביתו.

כשהגיע לבית האדמו"ר, שאל אותו האדמו"ר: "קבלת כבר תשובה לשאלתך?" ענה לו החסיד: "לא". שאל אותו האדמו"ר: "ספר לי מה אמר לך אותו האיש". סיפר לו את כל המאורע. אמר לו האדמו"ר: "אם כך ודאי הינך יודע עתה את התשובה". המשיך האדמו"ר והסביר: "כשאמר לך אותו אדם 'כאן אני בעה"ב ואני מחליט את מי להכניס לביתי ואת מי לא' – בא להבהיר לך שבביתו לא כל אחד יכול להכנס איך שהוא רוצה אלא רק מי שהוא מחליט והוא נותן לו את הרשות לכך. וזה התשובה לשאלתך, אדם צריך לדעת שהמוח שלו זה רשותו, זה לא רשות הרבים, והוא הבעה"ב שקובע את מי להכניס אליו ומי לא, ואם תחליט בעצמך שמה שמותר להכניס – מכניסים, ומה שאסור – לא מכניסים, אזי תהיה בטוח שבדרך זו תוכל להנצל מכל המחשבות האסורות".

[שמעתי מהאדמו"ר מאשלג שליט"א]

פרק י

דרכי היצר

נצטט כאן כמה אופנים שהיצה"ר מטעה אותנו בהם, כדי לדעת איך לברוח ממנו:

האמת	טענת היצר
טענה זו קלושה עד מאד, וכי אם רכב אחד יסע ברמזור אדום, גם אני יסע?! הרי זה סכנת נפשות!!!	יש עוד הרבה אנשים שמסתכלים והם יותר טובים ממני.
זה דומה למה שאמר שלמה [משלי ז' כ"ז-כ"ח] "היחתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה, אם יהלך איש על הגחלים ורגליו לא תכוונה?!"	איני מתכוון להרהר ח"ו אלא רק לראות בראיה בעלמא.
זה דומה לאחד שיש לפניו בשר, ספק כשר ספק חזיר, וכי יעלה על הדעת שיאכל את זה בטענה שאולי זה כשר?!	אני רק מסתכל לראות אם זה איש או אשה, ולא כדי להסתכל...
זה דומה לאדם שנתנו לו כוס מים לשתות ולאחר שלגם מעט, אמרו לו שאולי יש שם רעל בכוס, וכי יעלה על הדעת שיאמר "הואיל וכבר שתיתי אמשיך לשתות?!"	עזוב, כבר ראית פעם אחת, מה יקרה אם תסתכל עוד פעם?!

- ❖ דרכו של היצר הרע להביא את האדם לעצבות כעס ומריבות, ועל ידי זה מתיר לעצמו להסתכל במקומות אסורים ושאר תאוות.
- ❖ היצר הרע לא דורש הרבה, רק תפתח קצת את העינים ותציץ היכן שלא צריך, וכבר תגיע לך מזה כל התאוות שבעולם.

❖ היצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב, ומנסה להטות את לב האדם בדרך אחת וכשלא מצליח מנסה בדרך אחרת, והוא לא מתייאש לנסות עוד פעם, עד שמביא את האדם לבאר שחת, וממנו נלמד עד כמה אנחנו צריכים לעמוד על שלנו ולא לשמוע אליו.

[עיינן ברכות ס"א.]

❖ היצר הרע דומה למי שהולך ורץ בין בני אדם, וידו סגורה ואין אדם יודע מה יש בתוכה, והוא מרמה בני אדם ושואל לכל אחד מה הוא אוהו, ולכל אחד נדמה כאילו הוא אוהו מה שהוא מתאוה, ולכן כולם רצים אחריו, כי כל אחד סובר שיש בידו מה שהוא חפץ, ואח"כ הוא פותח את ידו ואין בה כלום... כך ממש הוא היצר הרע שמרמה את כל העולם, והכל רצים אחריו וחושבים שאצלו נמצא כל האושר וההנאות של החיים, ולאחר שהגיע זמנו של האדם להפטר מן העולם, פותח את ידו ומראה לו שאין בה כלום, כלומר כל החיים רצת בחינם, ולא היה כאן אלא דמיון אחד גדול.

[שיחות הר"ן ו']

❖ כתוב בפסוק ויתרו י"ט י" [וקדשתם היום ומחר]: היצה"ר בא אל האדם, ואומר לו: "השמע לי רק היום וממחר תתחיל להתקדש", וצריך האדם להתגבר עליו, ולומר להיפך: "וקדשתם היום" – "היום אני רוצה להתקדש, ולא אשמע לך בשום אופן, ומחר נראה".

[בית אברהם, ליקוטי אמרים י"א]

❖ מי שהולך אחר תאוות העוה"ז, דומה למי שצמא ושותה מים מלוחים, שידמה לו שמרווה וצמא עוד יותר.

[מבחר הפנינים, שער פרישות מהעוה"ז]

זה לא בדיחה!

אדם אחד החליט שהגיע הזמן לשמור על העינים ברצינות ובלי משחקים. טוב, יום אחד הוא הלך בדרך, וראה מרחוק שעוד מעט תעבור לפניו איזה אשה, הוריד מיד את הראש והמשיך בדרך. לאחר שעברה אותו האשה, סיבב את ראשו אחורה והסתכל. שאלו אותו: "תגיד, מה קרה לך, למה הסתכלת?" ענה להם: "רציתי לראות על מה התגברתי..."

השאלה היא האם אנחנו מסתכלים לפני או אחרי או בכלל לא...

"עיניך לנכח יביטו ועפעפיך יישירו נגדך"

[משלי ד' כ"ה]

העינים יצינו עינו הפתוחים, והעפעפיים יצינו סגירת העינים ע"י העפעפיים המכסים אותם. והאדם צריך לפתוח עינו בעיני הנפש להביט אל הא-להים ומעשהו, לראות מעשיו וגבורותיו וללכת בדרכיו, וז"ש "עיניך לנכח יביטו".

"ועפעפיך יישירו נגדך", אמנם בעיני הגוף ותאוותיו צריך לסגור את עינו, ולא יתור אחר מראה עינו, עד שע"י עפעפיך יישירו נגדך – יפעלו שתהיה הליכתך בדרך הישר מה שנוגע נגדך בעיני הגוף ותאוותיו, וגם רצה לומר שבזה ילכו נגדך – נגד יצר הלב ותאוותיו וחפצי הגוף והחומר.

[מלבי"ם]

פרק יא

איך מתקנים את העינים

נצטט כאן כמה עצות שמועילות לתיקון פגם העינים והמחשבה.

א. יוריד דמעות: ועוון סרסרות העינים יכופר בדמעות, שנא' [תהלים קי"ט קל"ו] "פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך", לא אמר על לא שמרתי אלא על לא שמרו – פירוש אלו העינים, הן היו מרגלות לתור אחר החטא, על כן הורדתי פלגי מים. [שערי תשובה שער א' ט"ו, ארחות צדיקים שער התשובה]

"שמרני באישון בת עיין" [תהלים י"ז ח"ו].

האישון צריך שמירה יתירה, שאם האדם נכשל בהסתכלות אסורה, נחקקת הצורה באישון עינו ולא עוזבת אותו אף בשינה ומזיקתו, וכשעומד בתפילה עומדות המראות האסורות נגד עינו ומבלבלות אותו בתפילתו. ומאי תקנתיה? על ידי שיבכה הרבה לפני הקב"ה, שכמו שמים מכבסים בגד מלוכלך עד שנטהר ונהיה לבן, כן הבכיה מכבסת את התמונות הרעות שנחקקו בעינו.

[בית אברהם, ליקוטי אמרים ד"ה שמרני]

ועיין עוד במעשה שהביא הזוהר הק' [אחרי מות ע"ה:] שיש בכח הדמעות למחוק את כל הרושם של החטאים.

ב. ילך בשחות העינים: כמו שאמרו חז"ל [שמו"ר פכ"ג ג':] הצדיקים באותו דבר שחוטאים – בו מתרצים. ולכן אם הסתכל בעריות – יתנהג בשחות עינים, כמו שכתוב [איוב כ"ב כ"ט] "ושח עינים יושיע".

[שערי תשובה ש"א ל"ה, ראשית חכמה שער הקדושה]

[פ"ח ט"ו, חרדים מצות התשובה פס"ב]

תשובת הגדר כיצד, לא יראה שחוק נשים ובתולות, ולא יסתכל באשה בפניה או בין דדיה... וכן יעשה גדר לכל המצוות.

[ארחות צדיקים שער התשובה]

ג. על ידי עמל ועסק התורה: וכמו שאמרו חז"ל [קידושין ל':]: אמר הקב"ה לישראל בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו. ופי' רש"י [ב"ב ט"ז.]: שהיא מבטלת את הרהורי עבירה. ועוד אמרו שם: אם פגע בכך מנוול זה משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא – נימוח, ואם ברזל הוא – מתפוצץ.

ובמדרש [במ"ר פי"ד ד']: אם יגעת הרבה בדבריהם הקב"ה מסיר יצה"ר ממך. ואמרו עוד [אדר"נ פ"ב מ"א]: כל הנותן דברי תורה על ליבו מבטלין ממנו הרהורי שטות, הרהורי זנות, הרהורי יצה"ר... [עיין לעיל עמ' 139] [ועיי' נפה"ח שער א' פ"כ]. ועיין מה שכתב בזה הזוהר הק' [הובא לעיל עמ' 140].

ד. על ידי תפילה: שיתפלל לה' תמיד שיצילו מכל תחבולות היצה"ר, ובפרט לפני שיוצא מפתח ביתו ישים ידו על המזוזה ויתפלל תפילה קצרה מעומק הלב שיזכה ללכת ולחזור בקדושת העינים ולא יכשל בהם ח"ו, וה' ישמור עליו מכל רע.

ה. על ידי לימוד מוסר באופן עקבי יום יום, בקול וברגש, מועיל להכניע את ליבו של האדם, ועי"כ יוכל בקלות להתגבר על כל התאוות.

[אור ישראל אגרת ו']

ו. על פי מה שאמרו חז"ל [ד"א רבה פ"א] כל הרואה דבר ערוה ואינו זן את עיניו ממנו זוכה ומקבל פני השכינה – ועל ידי מה שמתגבר במסירות נפש לשמור עיניו, בזה הרגע הוא זמן גדול ומסוגל מאוד לבקש מה שליבו חפץ וה' ימלא משאלות ליבו. – יזכור דבר זה ויבקש על תיקון עיניו.

ז. על ידי אמונה: שיאמין בה' יתברך בביטחון גמור שהוא המשגיח על הכל, וכל הנסיונות והמקרים מתוכננים מראש בדקדוק רב איך יגיעו לו, ושמאחורי כל נסיון מסתתר ה' יתברך בדמות הנסיון לראות איך האדם יתנהג במצב זה – יקל לו מאוד לעמוד בנסיון זה.

[שומר אמונים מ' הביטחון, פ"כ–כ"א. לעיל עמ' 142]

ח. לראות הכתב כשמגביהים ספר התורה: האריז"ל היה מסתכל היטב באותיות עד שהיה מכירם לקרותם, והיה אומר שיהיה נמשך אור גדול אל האדם על ידי הסתכלותו בס"ת מקרוב, עד שיכול לקרות האותיות היטב.

[מג"א ובה"ט או"ח סי' קל"ד]

ט. להסתכל ברבו: אבל בהסתכל אדם בפני רבו – מצוה היא ותיקון לעינים, כי על ידי ההסתכלות ההוא מקנה בנפשו הארת הנשמה הטהורה המתראה בפניו, בפרט הקבלת פניו בשבת וברגל, והקבלת פני כל חכם הוא תיקון לעינים.

[ראשית חכמה, שער הקדושה פ"ח י"ז]

י. לנדד שינה מעיניו: בליל שבועות ובליל הושענא רבה הוא תיקון גדול להתחזק לעמוד על המשמר לנדד שינה כל הלילה, ובלבד שיהא יכול לעמוד שלא לישן בתוך תפילתו, כי הוא תיקון גדול לפגם הראות.

[פלא יועץ ראייה]

יא. להסתכל בציצית.

[של"ה שער האותיות אות ק', פלא יועץ שם]

יב. לבכות על מיתת אדם כשר.

[של"ה שם]

יג. על ידי טבילה במקוה: כמו שכתב השל"ה הק' וז"ל: ועתה לא באתי רק להודיע גודל מעלת המקוה, אשרי מי שמרגיל בטהרה זו תמיד, ויועיל לכל הטומאות וגם לטומאת העבירות, ויבא לידי טהרה דהיינו טהרת הלב, כמו שנא' (תהלים נ"א י"ב) "לב טהור ברא לי א-להים", לב טהור ברא - ר"ת 'טב"ל'. ומטהרת הרהור לב נמשך טהרת המחשבה שהיא במוח - שיהיה לו מחשבה טהורה, ושוריינא דעינא בליבא תליא [ע"ז כ"ח:], ויהיה טהור עינים מראות ברע, ואח"כ נמשך טהרת כל הגוף, רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו של אדם שהם כנגד תרי"ג מצוות התורה. [של"ה שער האותיות אות ט']

יד. מלה דא גזרה קיימא קמי קדשא בריך הוא, דכל מאן דאסתכל וקרי בכל יומא עובדא דקטרת, ישתזיב מכל מלין בישין וחרשין דעלמא, ומכל פגעין בישין, ומהרהורא בישא, ומדינא בישא ומותנא, ולא יתזק כל ההוא יומא, דלא יכיל סטרא אחרא לשלטא עליה, ואצטריך דיכוין ביה.

תרגום: דבר זה ברית כרותה לפני הקב"ה, שכל מי שמתבונן בשכלו וקורא בכל יום את מעשה הקטרת, ינצל מכל דברים רעים וכשפים שבעולם, ומכל פגעים רעים, ומהרהורים רעים ומדין רע ומדבר ומגפה, ולא יוזק כל היום ההוא, שאין הסטרא אחרא יכול לשלוט עליו, וצריך האדם שיכוין בה. [זוהר ויקהל רי"ח: ע"פ מתוק מדבש]

טו. עוד אמרו חז"ל [ירושלמי יומא פ"ח ה"ז]: שהעולה מכפרת על הרהור הלב ומחשבת העבירות, ועתה כי אין לנו קרבנות בעונותינו ובעונות אבותינו, אם חטא בהרהורי הלב יקרא פרשת העולה, כי מקרא פרשת הקרבן יהיה לנו במקום הקרבת הקרבן, כמו שאמרו חז"ל [מנחות ק"י]. כל העוסק בפרשת עולה כאילו הקריב עולה וכו'.

[שערי תשובה שער ד' אות ז'-ח']

טז. ומי שמהרהר באשה ואינו יכול למנוע הרהורים מלבו, יקום וילך בחוץ עד שיהיה בטל מלבו, או ידבר שאר דברים עם בני אדם, או ינעוץ גודלי רגליו בארץ

ויתלה גופו עליהן ולא יסמוך ידיו לכותל – וזה יבטל כל מיני הרהורים של חימוד או שאר הרהורים.

[ספר חסידים סי' קע"ה]

יז. לדאוג תמיד כשיוצא מביתו שיהא איתו איזה דבר להתעסק עימו כגון ספר, או נגן וכיוצ"ב, והעיקר 'לא לחלוס'. [עיין עמ' 76]

יח. לפורר את הנסיון לפירורים קטנים: לפני שיוצא לדרך, יקבל על עצמו לשמור על העינים רק חמש דקות, ואם זכה ועמד בזה, יקבל על עצמו עוד חמש דקות וכן על זה הדרך עד שיגיע למקום חפצו.

יט. לקנוס עצמו: קבלתי מן הצדיקים, בהודמן ח"ו אל האדם איזה הסתכלות בעבירה או הרהור עבירה, והיצר בווער בקרבו, ינדור לצדקה דבר מה וינצל ויחליש כח היצר.

[אגרא דפרקא סי' ק"ד]

כ. ומצאתי כתב יד של האלהי מהר"ם קורדוורא ז"ל שכתב וזה לשונו: למדנו זקן אחד, לבטל המחשבה יאמר פסוק זה הרבה פעמים: "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", ובעיני פשוט שזה הזקן היה אליהו הנביא, ולרוב ענוותנותו של הרב לא רצה לגלות, על כן יהא נזהר בזה מי שנפל בלבו מחשבת און או מחשבת הבל שיאמר הפסוק הנ"ל הרבה פעמים.

ונראה בעיני שיאמר ג"כ הפסוק "סעפים שנאתי ותורתך אהבתי", ויאמר אותו בהתעוררות גדול ויהיה גבור כארי.

[של"ה שער האותיות אות ל']

כ"א. סגולה להעביר מחשבת חוץ, שקודם תפילה יעביר ג' פעמים את יד ימינו על מצחו, ויאמר בכל פעם: "לב טהור ברא לי א-להים ורוח נכון חדש בקרבי", וכן אם בא לו מחשבת חוץ בתוך התפילה, ישתוק מעט, ויעביר יד ימינו על מצחו, ויהרהר פסוק הנ"ל.

[א"ר בשם קיצור השל"ה, הובא במ"ב סי' צ"ח סק"ב]

בעל הנאה אמיתית

ברחוב חושבים, שמי שרואה יותר דברים

אסורים, הוא זה שנהנה מהחיים.

אבל בעולם התורה יודעים, שמי שלא

שומר את עיניו אינו יכול להבין

בכלל מהי הנאה אמיתית.

פרק יב

עינים בהלכה

❖ אסור להסתכל באשת איש מן התורה, שנאמר (במדבר ט"ו ל"ט) "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".

ואסור להסתכל בפנויה מדברי קבלה, שנאמר (איוב ל"א א') "ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה".

[אגרת התשובה לרבינו יונה י"א]

ומה שכתב רבינו יונה בפנויה שאיסורו מדברי קבלה, זהו דווקא בפנויה עד גיל י"ב שנים, אבל מי"ב שנים ומעלה הרי היא בחזקת נדה ודינה כערוה, ואסור להסתכל עליה מן התורה כדין כל העריות.

[מ"ב סי' ע"ה ס"ק י"ז]

❖ ראייה בעלמא לפי תומו ואין מכוון להנות מותר. (וגם זה מצד המוסר אין ראוי לעשות).

[מ"ב סי' ע"ה ס"ק ז']

וגדר ראייה בעלמא, היינו שמסתכל על האשה במבט כללי וארעי ולא שמסתכל על צורתה היאך נראית.

[חוט שני, צניעות עמ' מ"ב]

ולכן מותר להביט באשה כשמדבר עמה, ובלבד שלא יכוון להנות ממראיתה.

❖ וכל זה הוא דווקא שמסתכל במקומות הגלויים שבאשה, אבל אם מסתכל במקומות שדרכם של הצנועות לכסותם, אפילו ראייה בעלמא ולא נהנה ממראיתה אסור.

[פמ"ג משב"ז סי' ע"ה אות א', הביאו המ"ב שם]

דרכא אחרניא

❖ אם הולך בדרך שמסתובבות שם נשים לא צנועות, ואין לו דרך אחרת לילך בה, ואינו מתכוון להסתכל באשה, וזה דרך אגב, אין זה בכלל איסור הסתכלות, אבל מ"מ יש שבת ומעלה בזה לעצום את עיניו או להביט בקרקע בדרך הילוכו ולא להסתכל עליהם כלל.

אבל אם יש לו דרך אחרת לילך בה, אסור לו ללכת באותה הדרך שנמצאות בה הנשים, ואם הולך שם נקרא רשע אף אם עוצם את עיניו ולא מתכוון להסתכל, ולא נוח לו בהנאה זו.

והטעם שאסרו חכמים בזה אף כשעוצם את עיניו, ביאר הח"ח [כלל ו' ה"ה, במ"ח ס"ק י"ד]: מפני שבעריות נפשו של אדם מחמדתן, ואף שעכשיו חושב שלא נחא ליה בהנאה זו, מ"מ יש חשש פן יתגבר עליו יצרו בעל כרחו ויבוא להרהר בהם.

❖ אם יש לו דרך אחרת ללכת בה, אבל היא ארוכה יותר מהדרך שנמצאות שם הנשים, הרי זה נקרא שאין לו דרך אחרת.

[חוט שני, צניעות עמ' מ"ה]

❖ ודע, שגם באופני ההיתר, זה דווקא שאין ההסתכלות מביאה את האדם לידי הרהור, אבל אם על ידי ההסתכלות יבוא לידי הרהור באשה ואפילו לרגע, איסורו מן התורה, ואפילו בפנויה פחות מגיל י"ב שנים, ואף כשאין לו דרך אחרת לילך בה, שנא' [דברים כ"ג י'] "ונשמרת מכל דבר רע".

[אגרת התשובה לרבינו יונה י"א]

כלל היוצא: אדם שצריך ללכת ברחובות העיר, אף כשהנשים שם הולכות בצניעות אין היתר להסתכל בהם אלא בראיה בעלמא, ואם אינן הולכות בצניעות, אם יש לו דרך אחרת לילך בה אסור לו ללכת באותה הדרך אף אם עוצם את עיניו, ואם אין לו דרך אחרת מותר לו ללכת בדרך זו, וישתדל לעצום את עיניו, ואם יש חשש שיבוא לידי הרהור אסור לו ללכת בדרך זו בכל אופן.

הליכה אחרי אשה

❖ אף דיש פוסקים שסוברים שבזמן הזה אין אנו מוזהרים כל כך מללכת אחרי אשה משום שהנשים מצויות ביותר בינינו¹, מכל מקום כיון שיש שחולקים על סברא זו², ועוד שהפריצות בזמנינו נתרבתה במחנינו ואין מתביישים כמעט להסתכל באשה, יש חשש גדול להרהורי עבירה ואין להקל בזה כלל, אלא אם כן הוא במקום מצוה או לצורך פרנסה³, וגם באופנים אלו יתקע עיניו בקרקע ויתפלל לה' שלא יכשל. וכל האיסור של הליכה אחרי אשה הוא דווקא כשהולך בתוך ד' אמות של האשה [אפילו צנועה ביותר], אבל כשיש מרחק של יותר מד' אמות מותר⁴, ובלבד שלא יגביה את עיניו ויביט בה.

א. עיין בספר לקט יושר [חיו"ד סי' שע"ז עמ' ל"ז] בשם רבו בעל תה"ד, סמ"ק [מצוה ל"ג, לבוש בסוף או"ח] מנהגים אות ל"ו, שו"ת יוסף אומץ לחיד"א [סי' מ"ז סוף אות א'], שו"ת ציץ אליעזר [ח"ט סי' נ"ג, יפה ללב [אבה"ע סי' ס"ב ססק"ב כ"ט] ובסי' כ"א סק"ה הביא כן מלשון הוהר"ק, שו"ת שער שמעון אחד [ח"א אבה"ע סי' ב'] בשם הרה"ג ניסים בן שמעון שליט"א, שו"ת יבי"א [ח"ו חאו"ח סי' י"ג אות ה'] שהביא הרבה אחרונים בשיטא זו.

ב. שו"ת הרדב"ז [ח"ב סי' תש"ע] הובא בבה"ט ופת"ש [אבה"ע סי' כ"א], שו"ת דברי יציב [אבה"ע סי' ל"ט], שו"ת משנה הלכות [ח"ט סי' רע"א], ערוך השולחן [אבה"ע סי' כ"א סעי' ב'], קיצור שו"ע [סי' קנ"ב סעי' ח'], חכ"א [כלל קכ"ה סעי' ג'], דרך פקודיך [מצוה ל"ה חלק הדיבור אות י"ג ובהגה"ה], חוט שני [צניעות עמ' נ"ג], וכן הוא פשטות השו"ע [אבה"ע סי' כ"א סעי' א'] שסתם דבריו ולא חילק.

ג. היתרים אלו מובאים בשו"ת הרדב"ז [שם], מנחת שלמה [סי' צ"א אות כ"ג], שו"ת ציץ אליעזר [שם].

ד. בעל תרומת הדשן ובית הלל [הובא בבה"ט אבה"ע שם], שו"ת תורה לשמה [סי' שפ"ב], והביא שכן כתב רבינו האריז"ל. ואף דעת הרדב"ז [שם] שצריך להתרחק עד כדי שלא יכיר ויבחין בהילוכה ובתנועותיה ולכן כתב שימחר לעבור לפניו, מ"מ סיים דבריו: שאם אי אפשר באחד מכל אלה והוא ממחר לדבר מצוה ואם יתעכב יעבור זמן המצוה יתקע עיניו בקרקע ויילך ולא יגביהם מן הקרקע, ואם כן ה"ה בזמנינו שרוב הרחובות מלאים בנשים, ולא שייך [ברוב המקרים] העצה לרוץ עד שישלטה לצדדין, דגם שיעבור אשה אחת ימצא עצמו הולך אחרי אשה אחרת, מותר. ומה שכתב שממחר לדבר מצוה, הרבה פוסקים לא נקטו כך עיי"ש. ועוד טעם אחר יש לומר, שאם נאסור על האדם כשיטה זו, כל הזמן ידאג אם יש לפניו אשה כדי להתרחק ממנה וזה יעסיק את כל מחשבתו, וגם לא יוכל לנהוג בזה לזמן מרובה מחמת ריבוי הנשים, וצריך שיהיו דעתו ומחשבותיו צלולים ולא לחשוב על נשים והרחקות.

❖ במקום שיש איסור הסתכלות, אין חילוק בין אם היא אשה צעירה או זקנה, ובין אם היא יפה או מכוערת, וכן אין הבדל אם המסתכל הוא בחור או זקן.

[ע"ז כ., כן משמע מלשון החינוך, עיין עמ' 130]

❖ אסור להסתכל בתמונות של חברים ומשפחה שיש בהם נשים, וכ"ש אם אינן לבושות בצניעות, וכן מצוי הוא בתמונות של חתונות וכיוצא. וגם לבעל אסור להסתכל בתמונות של החתונה שלו כשיש שם נשים, וצריך להזהר בזה מאוד כי בקל יכול לבוא לידי הרהור.

❖ אסור להסתכל בעיתונים שיש בהם פריצות ותועבה, וכן לראות סרטים שיש בהם נשים, וזה גרוע יותר מסתם תמונות.

❖ צריך אדם להתרחק מהנשים מאד מאד. ואסור לקרוץ בידיו או ברגליו ולרמוז בעיניו לאחד מהעריות, ואסור לשחוק עמה להקל ראש כנגדה או להביט ביופיה, ואפילו להריח בבשמים שעליה אסור, ואסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה, ואסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה שהוא מכירה אפילו אינם עליה שמא יבא להרהר בה, פגע אשה בשוק אסור להלך אחריה אלא רץ ומסלקה לצדדין או לאחריה... והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכוון ליהנות ממנה כאילו נסתכל במקום התורף שלה. ואסור לשמוע קול ערוה או לראות שערה. והמתכוון לאחד מאלו הדברים מכין אותו מכת מרדות. ואלו הדברים אסורין גם בחייבי לאוין.

[שו"ע אבה"ע סי' כ"א ס"א,

רמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה ה"ב והכ"א]

❖ אסור להסתכל בכלה.

[שו"ע אבה"ע סי' ס"ה ס"ב]

❖ והמסתכל בעריות מעלה על דעתו שאין בכך כלום, שהוא אומר וכי בעלתי או קרבותי, והוא אינו יודע שראיית העינים עוון גדול שהיא גורמת לגופן של עריות שנא' "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". וזה אחד מעשרים וארבעה דברים שמעכים את התשובה.

[רמב"ם פ"ד מהל' תשובה ה"ד]

❖ מליצות ומשלים של שיחת חולין ודברי חשק וכו' אסור לקרות בהם בשבת, ואף בחול אסור משום מושב לצים, ועובר משום "אל תפנו אל האלילים" – אל תפנו אל מדעתכם. ובדברי חשק איכא תו [יש עוד איסור] משום מגרה יצר הרע, ומי שחיברן ומי שהעתיקן ואין צריך לומר המדפיסן מחטיאים את הרבים.

[שו"ע או"ח סי' ש"ז סעי' ט"ז]

❖ וגם רבים נוקשים ונלכדים בחללם החושים הנכבדים, חוש הראות, וחוש השמע. ונאמר על חוש הראות [במדבר ט"ו ל"ט] "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", הוזהרנו בזה, שלא יסתכל אדם באשת איש ובשאר עריות – פן יווקש בהן. ומן העבירות התלויות בחוש הראות רום עינים – כי הוא מעולל מן הגאווה, שנא' [תהלים ק"א ו'] "גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל".

[שערי תשובה שער ג' ס"ד-ס"ה. וכ"כ החרדים פכ"ב]

❖ כל מצוה הבאה עבירה על ידה, מוטב שלא יעשה מצוה. כמו מצוה לשמח החתן, ואם יש שם פריצים ויודע שבלא פריצות לא יהיה, או אינו יכול להיות בלא הרהור, או אינו יכול להיות מלראות בנשים – אל יהיה שם.

[ספר חסידים סי' שצ"ג]

❖ אף שחכמים ביטלו את יצה"ר דעבירה בקרובי משפחה של אדם, כמו אמו ואחותו [עין סנהדרין ס"ד, יומא ס"ט:], מ"מ הכל תלוי בראיית העינים, אם מסתכל עליהם בראיה בעלמא אין היצר מסיתו לחטוא עמם, אבל אם נהנה בזה, שהסתכלותו

היא בדרך של תאווה, אז המלאך מסיתו לחטוא עוד במעשה, כי המלאך מחטיא על פי רגילות מעשיו.

[ספר חסידים סי' תתשל"ח]

❖ מדיני המצוה מה שאסרו חז"ל בזה לגדר, והוא... ושלא להביט בנשים כלל ואפילו בפני כלה בכוונת הנאה, ואפילו באצבע קטנה שלהן אסור להסתכל. ואמרו חז"ל [ברכות כ"ד.] גם כן שאסור להסתכל אפילו בשערה של אשה האסורה לו... ואפילו להסתכל בבגדי צבע של אשה, כלומר בגדים נאים שדרכן לעשותן מבגדים צבועים אסור להסתכל בהן כל זמן שמכיר האשה השובשת אותן – לפי שמתוך ראיית המלבוש יבוא להרהר בה.

[חינוך מצוה קפ"ח]

❖ כתב החינוך: שלא נתור אחר מחשבת הלב וראיית העינים, שנא' [במדבר ט"ז ל"ט] "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם".

[חינוך מצוה שפ"ז]

❖ "ונשמרת מכל דבר רע" [דברים כ"ג י"]. אזהרה שלא להסתכל בעריות. בפסוק "ולא תתורו אחרי עיניכם" – אסר הסתכלות לשם זנות, ובפסוק זה בא לאסור ההסתכלות אפילו שלא לשם זנות רק שנהנה בהסתכלותו.

[חרדים פכ"ב סעי' א'–ב']

❖ אסור להסתכל בפני אדם רשע, והמסתכל לסוף יכהו עיניו, שנאמר [בראשית כ"ז א'] "ותכהין עיניו מראות", וכ"ש בפני עובד כוכבים.

[חרדים פמ"ה]

ונבאר כמה לאוין עובר אדם בראיה אחת בלבד:

- א. על ההסתכלות, שנאמר [במדבר ט"ו ל"ט] "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".
- ב. על ההרהור, שנאמר [דברים כ"ג י'] "ונשמרת מכל דבר רע". ודרשו חז"ל [ע"ז כ"ז:] שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה.
- ג. משום "לא תנאף", ודרשו חז"ל שהנואף בעיניו נקרא נואף.
- ד. משום "לא תתאוה בית רעך" [דברים ה' י"ח].
- ה. משום "לא תחמוד אשת רעך" [שם].*
- ו. משום "לא תקרבו לגלות ערוה" [ויקרא י"ח ו'], ופי' הרמב"ם: כלומר לא תקרבו לדברים המביאים לידי גילוי ערוה.
- ז. על ההסתכלות, משום "אל תפנו אל האלילים" [ויקרא י"ט ד'].
- ח. על ההרהור, משום "ואלהי מסכה לא תעשו לכם" [שם].

ואם הגיע לידי מעשה עבירה עובר על עוד לאו – תלוי לפי המעשה.

- א. רמב"ם בספר המצוות ל"ת מ"ז, ובהלכות פ"ד מהלכות תשובה ה"ד. ר' יונה בש"ת פ"ג ס"ד. הובא בחרדים פכ"ב. חינוך מצוה שפ"ז.
- ב. רבינו יונה באגרת התשובה י"א, הובא בחרדים פכ"ב. סמ"ק מצוה כ"ד.
- ג. ויקרא רבה פכ"ג י"ב.
- ד.ה. רמב"ם פ"א מהלכות גו"א הלכה ט'–י'. שו"ע חו"מ סי' שנ"ט ס"י. חרדים פכ"א ב'–ה'.
- * לאו זה הוא דווקא כשנתן עיניו בא"א לשם חימוד ועלה בידו.
- ו. רמב"ם פכ"א מהלכות איסו"ב ה"א.
- ז.ת. לדעת הזוהר הקדוש פ' קדושים פ"ג:–פ"ד. [הובא לעיל עמ' 127]

פרק יג

ביאורים בחז"ל ובפרשיות התורה

למה עבד כנעני יוצא בשן ועין

עבד כנעני משועבד לאדונו לעולם, ואינו יוצא בשש שנים וביובל, אבל יוצא בשן ועין המפורשים בפסוק, שנא' [שמות כ"א כ"ו-כ"ז] "וכי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושיחתה לחפשי ישלחנו תחת עינו. ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו תחת שינו". וכן בשאר ראשי איברים הנלמדים מהם [קידושין כ"ד]. ונשאלת השאלה, מדוע אם כן הדגישה התורה דווקא את שן ועין שהעבד יוצא בהם, מה הם שונים משאר האיברים?

אלא אומר המדרש [בר"ר פל"ו ה', ילקו"ש רמז של"ט]: שלאחר שנח יצא מן התיבה נטע כרם, סחט יין, שתה והשתכר, וכתוב שם בפסוק [בראשית ט' כ"ב] "וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ".

ומבואר כאן בפסוק, שחם לא שמר על עיניו והסתכל היכן שלא צריך, ואח"כ הלך וספר לשני אחיו שהיו מחוץ לאהל להגיד להם שיבואו גם הם לראות את אביהם בקלונו, ומשום שחטא בעין והפה לכן מדה כנגד מדה נענש לדורות ש"עבד עבדים יהיה לאחיו" [שם כ"ה], היינו שזרעו יהיו עבדים, ולא יצאו לחירות אלא אם כן הפיל להם אדונם שן או עין [מתוך הכאה ושלא בכוונה], ולכן הדגישה לנו התורה דווקא את שן ועין שהעבד יוצא בהם, כיון שאת כל זה גרם חם במעשיו על ידי שלא שמר את העינים והפה שלו והשפיע בזה נזק גדול לבניו, [כיון שזה שיפלות גדולה שצריך לקלקל לעבד אחד מאבריו כדי שיצא לחירות], וכל זה נגרם משום שלא שמר את עיניו כמבואר בפסוק, אבל לעומת זה שם ויפת ששמרו על עיניהם במסירות נפש, וכמו שמעיד עליהם הכתוב [שם כ"ג] "...וילכו אחורנית, ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחורנית, וערות אביהם לא ראו", לכך זרעו של שם זכו לטלית של ציצית וזרעו של יפת זכו לינתן לקבורה.

איך אברהם אבינו קידש את שרה בלי לראותה

"הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" [בראשית י"ב י"א].
ובגמ' איתא [ב"ב ט"ז]. דאברהם אפילו בדידיה לא איסתכל, דכתיב "הנה נא ידעתי
כי אשה יפת מראה את" – מכלל דמעיקרא לא הוה ידע לה.

ומקשה המהרש"א ועוד מפרשים, הרי אומרים חז"ל [קידושין מ"א]. שאסור לאדם
שישא אשה עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו והתורה אמרה
ואהבת לרעך כמוך, ואם כן איך אברהם אבינו קידש את שרה בלי לראותה? ויהי
אברהם אבינו קיים את כל התורה כולה ואפילו ערובי תבשילין – עיין יומא כ"ח; קידושין
פ"ב.].

ונאמרו בזה כמה תירוצים:

א. שודאי שהכיר בה קודם שנשאה וראה שהיא יפת תואר, ומכל מקום באותו הזמן
היתה עוד קטנה בשנים והדרך שתהיה יפה, ומאז לא הסתכל בה יותר מתוך
צניעות שבשניהם, ועכשיו שבאו למצרים שהיתה כבר בת ס"ה שנים, והרגילות
היא שמשנתה היופי, חשב אברהם שבטח לא עמדה ביופיה בזקנותה, ועל ידי
מעשה שראה בבואה של שרה בנהר כחמה זורחת ותנחומא לך לך אות ה', ראה
שעמדה ביופיה, לכך אמר לה "הנה נא ידעתי וכו'".

[רש"י בתי"א, שפתי חכמים, מהרש"א ב"ב ט"ז].

ב. שבאמת אברהם ראה אותה, רק שמנהג העולם שעל ידי טורח הדרך אדם מתבזה,
וזאת עמדה ביופיה, לכך אמר לה "הנה נא ידעתי וכו'".

[רש"י בתי"ב, בשם המדרש בר"ר פ"מ ד']

ג. שודאי ידע ששרה יפת מראה, רק שעכשיו בא לומר לה כיון שאנחנו באים בין
אנשים שחורים ומכוערים ולא הורגלו באשה יפה ולכן יש לנו לדאוג על יופיך,

שלא יקחו אותך, וזה מה שאמר לה "הנה נא ידעתי וכו'" – היינו שיש לנו לדאוג על יופיך.

[רש"י בתי"ג, בר"ר שם]

ד. שאברהם באמת לא ראה את שרה כלל, ואם תקשה דאסור לאדם שישא אשה עד שיראנה – לא קשה מידי, כיון שכל החשש, זה שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו, אבל אברהם אבינו לא חשש מזה, כיון שכל זה שייך דווקא אצל מי שמסתכל על האשה, אבל אברהם לא היה חפץ להסתכל עליה כלל, לכן לא שייך אצלו את החשש של שמא יראה וכו', ובאופן זה מותר לקדש את האשה. [רק כאן ראה אותה בלי לרצות כדאיתא במדרש כנ"ל].

[ט"ז אבה"ע סי' כ"א סעי' ג', עיין יעקב].

ה. שבאמת אברהם אבינו לא ראה את שרה כלל, וגם לא היה צריך לראות אותה קודם שנשאה, כיון שאומרים חז"ל [מגילה ט"ו]. שארבעה נשים יפות היו בעולם, ואחת מהם זו היתה שרה, ואם כן הדבר היה מפורסם כבר קודם לכן [ובין הנשים] שהיא יפה, וממילא אין כאן את החשש של שמא תתגנה, ורק שעכשיו על ידי מעשה שראה בבואה שלה כנ"ל, נתגלה לו מה שכבר שמע קודם שנשאה שהיא יפה, ולכן אמר "הנה נא ידעתי וכו'", דהיינו דזה קאי על העבר שכבר ידעתי ולא ראיתי ועכשיו אני גם רואה.

[כך שמעתי מהר"י הרב א. פוסטבסקי שליט"א]

עוד צריך ביאור, לשם מה התורה מספרת לנו ששרה אמנו היתה יפת מראה, וכן מצינו על רבקה ורחל שהיו יפות תואר, הרי נאמר [משלי ל"א ל']: "שקר החן והבל היופי", ואם כן מדוע התורה נותנת חשיבות לדברים שהם שקר והבל?

מבאר ר' שמשון פינקוס ותפארת שמשון פר' לך לך: שהיסוד של יופי אמיתי הוא, שאדם שיש בפנימיותו קדושה, רוחניות, אף על פי שהחיצוניות היא גשמיות גמורה,

האור הרוחני בוקע דרך הגשמיות, והגשמיות עצמה מקבלת תכונה מסויימת של יופי. ומוסיף ומבאר "שקר החן והבל היופי" פירושו, שבשעה שהחן והיופי הם חיצוניים אין להם שום ערך ושום ענין, אבל כשהתורה מעידה על יופיה של שרה אמנו וכן על של רבקה ורחל שהיו יפות תואר, פירוש הדבר שהקדושה שבפנימיותן היתה כה חזקה ונוראה עד שהיא בקעה החוצה ונראתה בבירור על פניהן. הקדושה בפנים היתה כה עצומה והיא בקעה החוצה, וזה הביאור למה שאמרו חז"ל שארבעה נשים היו יפות ביותר בעולם ואחת מהם היתה שרה.

הוא שנא' [קהלת ח' א']: "חכמת אדם תאיר פניו", פי' מי שהוא חכם, פניו עוד יותר יפים, מאירים באור של קדושה ורוחניות.

מלחמת היצר

"ויאמר מלך סדום אל אברם תן לי הנפש והרכוש קח לך..."

[בראשית פי"ד כ"א-כ"ד].

פ"י מלך סדום משול ליצה"ר, והוא מגיע לאברהם אבינו וכן לכל יהודי ויהודי בעולם, ואומר לו תן לי הנפש והרכוש קח לך, היצה"ר מפתה את האדם כל הזמן ואומר לו שיקח מההנאות והתאוות של העולם הזה, ודואג לספק לו את כל התאוות קרוב אליו, ואפילו נותן לו רכוש וממון, והעיקר - תן לי הנפש - את כל עבודת ה' שלך, שזה התכלית שרוצה להשיג מהאדם, וזה כל המטרה שלו שבסופו של דבר האדם ירד מדרגתו הרוחנית לאט לאט עד שירד לגמרי.

אבל אברהם אבינו שהכיר בתכסיסי היצר, לא עונה לו, אלא מיד "הרימותי ידי אל ה' א-ל עליון קונה שמים וארץ, אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם", אברהם אבינו בא ללמד אותנו שכאשר היצה"ר בא להטעות אותך כדי להפילך, אל תבא איתו במשא ומתן ואל תענה לו, כי אם תענה לו זה עצמו יכול להיות הניצחון שלו, לכן קודם כל לא עונים לו, אז מה עושים? מרימים ידים לשמים ומתפללים לה' ית' שיציל אותנו מהיצה"ר ומתכסיסיו, כמו שאומר התרגום "ארמית ידי בצלו קדם ה'".

ועוד לומדים מכאן, שאם אדם רואה שהיצה"ר מתגבר עליו ובא להפיל אותו, ישבע באותה העת שבועה לה' יתברך, שבזמן הזה כך וכך אני לא מקשיב ליצה"ר ואין לי כל עסק איתו, ועי"ז ינצל ממנו שלפחות באותו זמן ילך ממנו היצה"ר. וזה נלמד מדברי רש"י שפי' "הרימותי ידי" - לשון שבועה, שכדי להתפטר מהיצה"ר צריך להשבע וזה הפיתרון. וזה דוקא למי שברור לו ששבועה זה כמו אש ואין לעבור עליה, וגם לא ישבע לזמן ארוך שלא בטוח שיוכל לעמוד בה.

וראיה לכך מצינו אצל יוסף, שנשבע ליצרו בה' ואמר "הא-להים לא אעשה את הדבר הזה", וכן מצינו אצל דוד ובוטעו שנשבעו ליצערם ותנד"א פכ"ו, תנחומא וישב את

ח, בר"ר פפ"ז ה', ויק"ר פכ"ג י"א, ילקו"ש רמז תקפ"ז. וכן מצינו אצל כל הצדיקים שמשביעים את יצרם שלא לעשות ורמב"ן כאן, במד"ר פט"ו ט"ז.

וממשיכה התורה ומלמדת אותנו, הגם שאמרתי לך שלא לענות ליצה"ר ולא לבא איתו במשא ומתן, מ"מ יש לך להזהר גם כן שלא לקחת ממנו כלום, "אם מחוט ועד שרוך נעל", פי' שאסור לשמוע לדברי היצר הרע מה שמבקש מאיתנו לקחת מהנאות העוה"ז, ואפילו דבר הכי קטן כחוט השערה, כיון שזה כל העבודה שלו שיצליח להפיל את האדם אפילו בדבר אחד קטן, ואח"כ ימשיך להפיל אותו בעוד דבר קטן, עד שלבסוף יתגבר עליו לגמרי ויוריד אותו מכל עבודת ה' שהיה בה.

וכן אמרו חז"ל (סוכה נ"ב.): שהיצה"ר דומה בתחילה לחוט של בוכיא [עכביש] ולבסוף דומה לעבותות העגלה שאי אפשר לקרעם, לכן אסור לוותר לו אפילו כחוט השערה.

ולכאוי' למה זה כל כך חמור? אולי אני לא יפול? לכן הוסיף אברהם אבינו ואמר, "ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם". פי' שאברהם אבינו אמר ליצה"ר, "אם ח"ו אקח משהו מכל אשר לך – מה שאתה מציע לי, אתה תגיד לי בסוף הנה העשרתי אותך, עכשיו גם אתה תתן לי קצת מה שאני מבקש ממך", שכך דרכו של היצה"ר לתת ולהשפיע על האדם מכל טוב העוה"ז ואחר כך זה מחייב את האדם להחזיר לו מה שמבקש ממנו נגד רצון ה', וכך האדם עושה בעל כרחו בלי לשים לב.

ובאמת דבר זה הוא גם כן בין אנשים, כשחבירו עושה לו איזה טובה, זה מחייב גם אותו להחזיר לו כשיצטרך, ואותו דבר כאן. לכן אמר לו אברהם אבינו ליצה"ר ואם אקח מכל אשר לך וכו' – שאני לא רוצה לקחת ממך כלום כדי שזה לא יחייב אותי אח"כ להחזיר לך ולעשות רצונך.

ואם תשאל, הרי צריך לאכול ולשתות וכו' ואיך אתה אומר שלא לקחת מהעוה"ז כלום? לכן אמר אברהם אבינו "בלעדי, רק אשר אכלו הנערים וכו' הם יקחו חלקם",

פי' בא לרמוז על הענינים הגשמיים הנחוצים לאדם כמו אכילה ושתיה ושינה וכיוצ"ב שהאדם חייב לקחת מהעוה"ז בשביל שזה יתן לו את הכח לעשות רצון ה', ובלי זה אי אפשר להתקיים ולכן זה מותר, אבל חוץ מזה אין לקחת מהעוה"ז כלום.

"ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם"

[במדבר ט"ו ל"ט]

פירוש, לצד שהנגלה הוא דבר שהעין חפצה וחושקת בו, ומצוות המלך היא ציווי עשות היפך הרצון הטבעי ושנא הערב המורגש, ומן הנמנע שיעמוד בדבר אלא בהערת סימן עבודתו, הוא יכופהו להפוך אשר עינו ולבו שם יחפון.

[אור החיים]

למה זה תשאל לשמי

"וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך, ויאמר למה זה תשאל לשמי, ויברך אותו שם"
[בראשית ל"ב ל']

צריך להבין, מה יעקב אבינו שאל את המלאך, וכי הוא לא היה יכול להבין בשמות של מלאכים, הרי הוא היה גדול מהם?

אלא יעקב אבינו שאל את שרו של עשיו – הוא יצה"ר, "הגידה נא שמך", מה המהות שלך, באיזה כח אתה מצליח למשוך את כל העולם אחריך. יעקב אבינו רוצה להודיע לבניו – לעם ישראל איך להתמודד עם היצה"ר, ולכן שאל אותו מה סוד ההצלחה שלך שכולם רצים אחריך?

"ויאמר למה זה תשאל לשמי", עונה לו היצה"ר, השם שלי הוא "למה זה תשאל לשמי" – דהיינו אל תברר עלי, אל תשאל עלי שאלות, אל תעצור לחשוב למה זה קורה לי כך וכך, אלא תמשיך הלאה במרוצת החיים, תזרום הלאה כמו כולם, היצה"ר לא רוצה שאדם יעצור באמצע חייו ויתחיל להתבונן איפה הוא נמצא, היכן הוא בעבודת השם, זה כל הכח שלו – בזמן שלא שואלים שאלות.

[ר' שלום שבדרון, להגיד פרי' וישלח]

וזה מה שכתב המסילת ישרים [פ"ב] וז"ל: ואולם הנה זאת באמת אחת מתחבולות היצר הרע וערמתו להכביד עבודתו בתמידות על ליבות בני האדם עד שלא ישאר להם רווח להתבונן ולהסתכל באיזה דרך הם הולכים, כי יודע הוא שאילולי היו שמים ליבם כמעט קט על דרכיהם, ודאי שמיד היו מתחילים להנחם ממעשיהם והיתה החרטה הולכת ומתגברת בהם עד שהיו עוזבים החטא לגמרי. עכ"ל.

איך זכו עם ישראל במדבר להניצל מעין הרע של בלעם הרשע?

כתוב בתורה (בראשית ל"ג א'-ב') "וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש... וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים".

וכשהשתחוו כולם לעשו כתוב (שם ו'-ז') "ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין ותגש גם לאה וילדיה וישתחוו ואחר נגש יוסף ורחל וישתחוו".

שואלים המפרשים, הרי יוסף היה אחורי רחל ורחל היתה לפניו ואיך כתוב ואחר נגש יוסף ורחל?

אלא בן טוב ואהוב וצדיק העולם היה יוסף, כיון שראה שעניו של אותו רשע מסתכלות בנשים היה מפחד בשביל אמו, יצא מאחריה ופרש זרועותיו וגופו וכיסה עליה כדי שלא יתן אותו הרשע את עיניו באמו, ונתגדל ונתפשט יוסף שש אמות לכל צד וכיסה עליה, ולא יכלו עיניו של אותו הרשע לשלוט עליה.

ובזכות זה זכה לברכת "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין" – שאין עין הרע שולטת בו.

ועוד, בזמן שעם ישראל היו במדבר כתוב בתורה (במדבר כ"ד ב') שבלעם ראה את ישראל שוכן לשבטיו. מה זה שוכן לשבטיו, אלא שראה את שבט יוסף ובנימין שאין עין הרע שולטת בהם ואמר בלעם הרשע אני בקללתי אעביר ואבטל את שבט יוסף ובנימין שלא יתקיימו בעולם, ואחר כך אסתכל כראוי כדי להזיק גם את שאר השבטים בעין הרע.

והנה רחל היינו השכינה הקדושה היתה שם, וראתה שעינו של אותו רשע שנונה כחרב להרע ולהזיק את ישראל, מה עשתה, יצאה ופרשה כנפיה עליהם וכיסתה על בניה – עם ישראל.

וזה מה שכתוב "וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו" ורצה להזיקם בעין הרע, אבל כיון שראתה השכינה כך מיד "ותהי עליו רוח א-לֹהִים", על מי שרתה רוח א-לֹהִים? על ישראל. כי השכינה פרשה כנפיה וכסתה עליהם ומיד חזר אותו רשע לאחוריו.

וא"כ נתבאר שבימי יעקב היה הבן מכסה על אמו ולכן עכשיו במדבר האם כיסתה על בניה והצילה אותם מעין הרע של בלעם הרשע. אמר הקב"ה ליוסף באותה שעה שכיסה על אימו שלא תשלוט עינו של עשיו הרשע עליה: "חייך בשעה שתבוא עין הרע אחרת על בניך ועל בני - אמך תכסה עליהם, כמו שאתה כיסית על אמך כך אמך תכסה עליהם".

[זוהר בלק ר"ב:]

שמירת העינים אצל האבות הקדושים

הנה אנו רואים שהתורה מדגישה לנו איך שהאבות הקדושים שמרו על עיניהם.

אצל אברהם נאמר: [בראשית י"ח ב'] "וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים", וכן [שם כ"ב ד'-ג'] "וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק", וכן "וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל".

אצל יצחק נאמר: [שם כ"ד ס"ג] "וישא עיניו וירא והנה גמלים באים".

אצל יעקב נאמר: [שם ל"ג א'] "וישא יעקב עיניו וירא".

אצל השבטים נאמר: [שם ל"ז כ"ה] "וישאו עיניהם ויראו".

אצל יוסף נאמר: [שם מ"ג כ"ט] "וישא עיניו וירא את בנימין אחיו".

ולכאור' צריך להבין, למה התורה מדגישה אצלם כל הזמן "וישא עיניו וירא" דהיינו שהיו צריכים להרים את עיניהם בעין איזה משא, והרי אנו יודעים שכדי להרים את העינים אין בזה שום טרחה ואנו עושים זאת בלי מחשבה כלל, ומה נשתנה אצלם?

התשובה היא: שהאבות הקדושים ידעו בבירור את המשמעות של כח העינים, וכמה גדול ההפסד של מי שלא שומר על עיניו, לכן הם היו כל הזמן עם העינים למטה, ורק כשהיו צריכים לראות דבר המוכרח היו מרימים את עיניהם, ופעולה זו היתה עליהם למשא וטורח, לכן התורה הדגישה "וישא עיניו – וירא".

[ראשית חכמה שער הקדושה פ"ח כ']

ואין להקשות, הרי בלוט גם כן נאמר [בראשית י"ג י'] "וישא לוט את עיניו וירא", וכן בעשיו הרשע [שם ל"ג ה'] "וישא את עיניו וירא"? דממקום שבאת תראה גנתו ושפלותו, שהמשך הפסוק בלוט זה "וירא את כל ככר הירדן" – זה סדום, שה' הפך אותה אח"כ, ולוט ידע שהם שטופי זימה ובכל זאת בחר להיות בשכונתם [עי' רש"י

שם, וכן אצל עשיו המשך הפסוק הוא "וירא את הנשים" – שזה היה כל רצונו, ואדרבה בפסוקים אלו התורה העידה לנו על גודל רשעותם, ולא קשה מידי.

עוד יש להתבונן, דביצחק כתוב "וישא עיניו וירא והנה גמלים באים", ובאמת אנו יודעים שהיו על הגמלים לא רק עבד אברהם, אלא גם רבקה ומיניקתה ונערותיה, ובכל זאת מדגישה לנו התורה שיצחק ראה "והנה גמלים באים", יצחק אבינו לא ראה שום דבר חוץ מ"גמלים באים". ולעומת זאת אצל עשיו התורה מדגישה לנו "וירא את הנשים", אף שהיו שם כל בני יעקב, מ"מ מדגישה לנו התורה "וירא את הנשים" – שזה היה כל מהותו לראות את הנשים, והתורה לא אומרת לנו את זה סתם, אלא היא באה ללמד אותנו שנדע היכן למקד את עינינו שיראו רק מה שמותר לראות בלבד ולא דברים אחרים.

"בן פורת יוסף בן פורת עלי עין בנות צעדה עלי שור" [בראשית מ"ט כ"ב]

אמרו חז"ל [זבחים ק"ח:]: "עין זו שלא רצתה לזון מדבר שאינו שלה תזכה ותאכל כמלא עיניה".

א. יש לדייק, מה הלשון "עין שלא רצתה לזון", ולמה לא נאמר עין שלא רצתה להנות?

ובן יש להבין, למה יוסף זכה על ידי שלא זן עיניו בבנות מצרים, דווקא בזכות זו, שיוכלו לאכול בכל מקום שרואים משם את המשכן?

התירוץ הוא, כשנדייק מהו לשון עין שלא רצתה "לזון", והיינו שראיית העין דומה לאכילה שמשביע את רעבון האדם, וכן מצינו בגמרא [פסחים כ"ו]. לולין היו פתוחין בעליית בית קדשי הקדשים שבהם משלשלין את האומנין בתיבות כדי שלא "יזונו" עיניהם.

ורש"י פירש שם "יזונו" – לשון הנאה כמוזנות, שמשביע עצמו ממראית נוי המלאכה ונהנה. לפיכך יוסף שמנע עצמו מלזון בעיניו, זכה לקדש חלקו לאכילת קדשים, ומעתה כמו שבאכילה כשאדם לוקח ואוכל דבר שאינו שלו הוא גזלן, מפני שהוא זן ושבע מדבר שאינו שלו, כך גם בהביטו ובהנאתו ממראות אסורים, צריך לדעת שהוא זן מדבר שאינו שלו, והבן זה.

ב. "מדבר שאינו שלה", אנו נוזרים מדבר האסור משום שזה אסור, אבל חסר את ההרגשה שזה אינו שלנו, אבל הצדיקים כל הרגשתם בעולם הזה שדבר האסור הוא אינו שלהם כלל, והנפק"מ בזה גדולה מאוד, כי כשחסר הרגשה זו האדם בא לידי נסיון וצריך ללחום, אך כשמרגישים שדבר האסור "אינו שלי" אין הלב חומדו כלל, כי אינו שייך לתחום שלי ואינני חפץ בו.

וכמו שפירש האבן עזרא [שמות כ' י"ד] באיסור לא תחמוד: שהתורה מצווה על דבר שבלב, שאפילו שהוא בלב אבל ביד האדם לקיימו, שכמו שלא יחפוץ ולא יעלה

בלב בן הכפר ליקח את בת המלך, כך לא יעלה בלב האדם חמדה אילו ירגיש ש"האסור" אינו שייך לו כלל, ומנוע ממנו בהחלט כמו בת המלך.

וראה במסכת דרך ארץ זוטא ופ"א: דרכן של ת"ח וכו', ואומר כל מה שיש בעולם הזה "אין לי חפץ בהם", כלומר אין לי חמדה ורצון כלל, ואינני בא אפילו לידי נסיון, למה? "לפי שאין העולם הזה שלי", וזה נפלא מאוד.

ג. "תזכה ותאכל כמלא עיניה", יש להתבונן, עד כמה פרישות מצמחת קדושה, וזהו 'בן פורת' – מלשון פריה ורביה כמו שכתב רש"י, שהרי משום מה אסור לאכול קדשים מחוץ לחומה, משום ששם המקום אינו קדוש כל כך, וזהו שיוסף השריש כל כך קדושה בפרישותו, עד שהוליד והצמיח ופרה ורבה הקדושה בצאצאיו, שבשעה שקיבלו את חלק יוסף שעליו היה משכן שילה, נתקדש ונתרחב קדושת המקום עד שהרואה כמלא עיניו יכול לאכול קדשים כאילו הוא בתוך החומה.
[לב שלום לר' שלום שבדרון פר' ויחין]

”ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם” [במדבר ט”ו ל”ט].

כתב רש”י: כמו מתור הארץ. וביאור דבריו: שהקב”ה מצווה אותנו שלא נהיה כמו תיירים שמסתובבים בכל מקום ופינה, ומצלמים כל דבר שרואים בדרכם.

ולכאוי קשה, שהתורה היתה צריכה לכתוב ולא תתורו אחרי עיניכם ואחרי לבבכם ולא להיפך, מכיון שהכל מתחיל מהעינים – שהעין רואה והלב חומד... כדפי’ רש”י שם?

ויש לישב: דהנה כשאדם הולך ברחוב וראה ראייה אסורה באונס, אם יזיז את עיניו מיד באותו רגע ולא יחשוב על מה שראה – לא יחשב לו הדבר לחטא כלל, אלא אדרבה, הוא זכה לעמוד בנסיון גדול ודרגתו עצומה, כמו שאמרו חז”ל [ד”א זוטא פ”א] כל הרואה דבר ערוה ואינו זן את עיניו ממנו זוכה ומקבל פני שכינה,

אבל אם כשראה ראייה אסורה הוא לא מזיז את עיניו מהערוה, או שמוזיז את עיניו אבל לא מעביר את מחשבתו ממנה, הרי זה יחשב לו לחטא גדול וחמור, ועבר על הלאו הנזכר, מפני שהיה לו אפשרות ובחירה שלא ללכת אחר תאוות לבו, ולא לחמוד את האיסור, ובכל זאת לא בחר בדרך הזאת, אם כן אנו רואים שהמקור לכל התאוות הוא בלב, ואע”פ שהעינים רואות, אם לא ילך אחר תאוות לבו, היינו שלא יהרהר בדבר יוכל להנצל מהאיסור, ולכן כתבה לנו התורה ז’לא תתורו אחרי לבבכם ואח”כ ואחרי עיניכם’.

[עיין של”ה שער האותיות אות ל’]

והנה עיקר שבעקרין הוא המח והדעת... ויש בדעת כח לשלוט על הלב, הגם כי הלב רוצה איזה דבר רע, נתן ה’ כח במח לשלוט על חלקי הרע שבלב ולחלוק עליו שאין רוצה בזה התאוה וכדו’.

[טהרת הקודש מ’ פגם המחשבה פ”א]

א"ה: אף שבכל הספר מובא שהתאוות מתחילות מהעינים וכאן אנו רואים שהמקור לכל התאוות הם בלב, ביאור הדברים כך הם: באמת המקור לכל התאוות הם בלב, והקב"ה נתן לאדם כח לשלוט על תאות לבו ולא ללכת אחרי העבירה ומחשבת האיסור, אבל מכל מקום אחרי שהאדם מסתכל ולא שומר את עיניו, כח החמדה והתאוה בוערים בקרבו והוא משוחד ל"יצה"ר ואין בו כבר את הכח והרצון להלחם בתאוות שלו, לכן כל ההקפדה היא בעינים, שלב אחד קודם, כדי שלא להגיע למצב הזה, אבל ודאי כשאדם רוצה ומתאמן גם כשראה יש בו את הכח והבחירה שלא ללכת אחרי תאוות לבו.

וכתב רבינו בחיי ופר' נצבים כ"ט י"ח: ואם ישאל השואל, והיאך יעניש הכתוב על ההרהור בלא מעשה, כי בודאי אין אדם יכול לשלוט בעצמו שלא יעלו בלבו מחשבות רעות, ואם כן למה יענש על מה שאינו בידו?

אבל אודיעך עיקר הדבר, ידוע כי בחירת המעשים מסורה בידו של האדם לטוב ולרע, הוא שכתוב (דברים ל' ט"ו-י"ט) "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת המות ואת הרע וכו' ובחרת בחיים". גם בחירת המחשבה מסורה בידו אחר ההכנות, כי נצטווה שיחשוב מחשבה טובה ונזהר שיפנה לבו מלחשוב מחשבה רעה. והוא נגמל על המחשבה הטובה ונענש על המחשבה הרעה. ומה שלפעמים יולידו שרעפיו ורעיוניו מחשבות בלתי טובות, ויעלו על לבבו בפתע פתאום הרהורים לא ראוי, שלא במתכוין וכו' ותקנתו ורפואתו שישתדל בהכנות, והוא שיכין לבו ומחשבותיו אל השם יתעלה ולו ישתעבד, ויכוף מחשבתו במחשבה טובה ובכשרון המפעלים.

ואם באת מחשבה רעה שיגער בה, שאם אינו גוער בה והיא עומדת בלבו הנה הוא נענש, וכאשר יתמיד מחשבתו זאת זמן רב ויכין לבו לאהבת ה' יתברך ולקרבה אליו וללכת בדרכיו, גם ה' יתן הטוב ויגמלהו כצדקו, שיכין לבו שלא יחשוב בדבר רע ולא יעלה במחשבתו רק טוב, ועל זה אמרו (וימא ל"ח): הבא ליטהר מסייעין אותך, ורבים הכתובים על העיקר הזה.

מה גרם למיתת 24 אלף איש מישראל

כתוב בתורה [במדבר כ"ה א'-ג'] "ויחל העם לזנות אל בנות מואב... ויצמד ישראל לבעל פעור".

וצריך להבין, הנה בני ישראל היו לומדים בישיבתו של משה רבינו אדון כל הנביאים, והיה להם ענני כבוד – השכינה הק', והיו אוכלים מן שיורד להם מן השמים, ושותים מבארה של מרים – הכל בדרך נס, והיה זה לאחר תקופה שראו בה ניסים גדולים כמו עשר המכות ויציאת מצרים, קבלת התורה, ו-40 שנה של ניסים גלויים, ואיך זה שעזבו פתאום את כל מה שהיה להם ועברו מישיבתו של משה רבינו לישיבת "בעל פעור", מקום השפל והמאוס ביותר, שאמרו חז"ל [סנהדרין ס': וברש"י שם: שעבודתה היה שמתריזין רעי בפניה...?]

אלא אומרים חז"ל [סנהדרין ק"ו, בכורות ה':] על הפסוק [שם ב'] "ותקראן לעם לזבחי אלהיהן" – ר' אלעזר אומר: ערומות פגעו בהן. ופי' רש"י: "ותקראן" – משמע גופן היה פוגע בהן. וביאר המהרש"א [סנהדרין שם: רצה לומר ותקראן – מלשון פגיעה, ובמי שהוא לבוש הוא פוגע בתחלה בבגדיו קודם שפוגע בגופו, אבל אלו הלכו ערומות ופגעו בתחלה בגופן. עכ"ל].

וכן כתב בפדר"א [פמ"ז: שישראל היו רואים לבנות מדין שמכחלות עיניהם כזונות ותעו אחריהן.

ומבואר מדבריהם, שכאשר היו בני ישראל מטיילים בשוק וכלשון הגמז', לא שמרו על עיניהם והסתובבו היכן שאסור, והיו פונים לאהליהם של בנות מואב לקנות מהם בגדי פשתן, וכשנכנסו לאהל היו פוגשים בהם כשהן ערומות, וכיון שראו אותם כך התגלגלו הדברים כמבואר בחז"ל עד שעבדו את בעל פעור, והקב"ה שונא זימה ומתו בגלל זה 24 אלף איש מישראל.

וכתב הספורנו: "ויחל העם לזנות" – תחילת ענינם לא היה לעבוד ע"ז כלל אבל היה לזנות בלבד, אמנם קרה להם כמו שהעידה התורה כשאסרה להתחתן באומות, שנא' [שמות ל"ד ט"ו-ט"ז] "וקרא לך ואכלת מזבחו ולקחת מבנותיו וזנו בנותיו והזנו את בניך אחרי אלהיהן".

וכתבו בספרים, שהעינים של האדם הם הפתח הראשון של יצה"ר שעל ידם נכנס כח החמדה והתאוה בלב האדם ומזה יכול להגרר לכל התאוות שבעולם.

הרי לך עד כמה חמור ענין זה של שמירת העינים עד שגרם למיתת עם רב מישראל.

”שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך” [דברים ט”ז י”ח]

מסבירים חכמי המוסר ואגרא דכלה ועוד, שזה בא לפרש על שבעה שערים שפתחם הבורא יתברך בראש האדם שמהם יוצא ההבל ועשויים להוציא ולהכניס כדמיון השער, והם: ב’ עינים, ב’ אזנים, ב’ נקבי החוטם, והפה, שמהם יוצאים ההבלים. והם עיקר החושים המשמשים לאדם, וצריך לשעבד כולם להבורא יתברך לבל יביט ולא יטה אוזן ולא יריח ולא ידבר ולא יאכל ולא ישתה רק מה שנוגע לכבוד השי”ת.

והנה כתוב בפסוק גם שופטים וגם שוטרים, והחילוק ביניהם הוא, שהשופט הוא זה שקובע את החוקים במקום, מה מותר ומה אסור, והשוטר הוא זה שעומד על המשמר שלא יעברו על החוקים ומי שעובר עליהם מקבל קנס.

ואותו הדבר כאן, השופט זה השכל שנמצא במוח, והוא זה שצריך להיות מושל על כל הז’ שערים הנזכרים, דהיינו לשפוט אותם בצדק, איזה דבר יביט וישמע ויריח וידבר ויאכל, ומאיזה מהן ימנע. והשוטר, זה שיראה לקנוס את עצמו בקנס על כל דבר שעשה נגד רצון ה’, על ידי שיתן מעות לצדקה או ימנע עצמו מדבר כלשהוא, כדמיון השוטר המכה ורודה להעובר על דברי השופט.

וזה שאמר הכתוב ”שופטים ושוטרים וכו’” ללמד לכל אדם שישים לעצמו שופטים ושוטרים בכל השערים הנ”ל איזה ענין יביט או לא, וכן בשמיעה ודיבור וריח שיהא הכל לפי רצון ה’. ועיין חולין נ”ז: במעשה של הנמלה שאין לה קצין שוטר ומושל.

היצה"ר הוא הר גבוה או חוט השערה

אמרו חז"ל [סוכה נ"ב.]: לעתיד לבא מביאו הקב"ה ליצה"ר ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה, הללו בוכין והללו בוכין, צדיקים בוכים ואומרים היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה, ורשעים בוכים ואומרים היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה...

וצריך להבין, אם היצה"ר הוא הר גבוה, א"כ למה נדמה לרשעים כחוט השערה, ואם הוא חוט השערה למה נדמה לצדיקים כהר גבוה, מה נשתנו אלו מאלו?

ונאמרו בזה כמה תירוצים:

א. המהר"ל מפראג [נתיבות עולם, נתיב כח היצר פ"ב] מתרין: שהיצה"ר מתגרה בת"ח יותר משאר בני אדם כידוע, ומפני כך, כל מי שהוא צדיק יותר היצה"ר גדול אליו וכל מי שהוא רשע יותר היצה"ר קטן אליו, עד כי לרשע הגמור לא נראה אליו רק כחוט השערה.

ומבאר עוד, שהשי"ת קרא ליצה"ר רע, כיון שהוא הפכפך וכל מעשיו הם הפוך לגמרי מהשכל, שמי שמתרחק ממנו הוא נראה אליו גדול ומי שמתקרב אליו נראה אליו קטן. ולכן לצדיקים שהם רחוקים ונבדלים מהיצה"ר לגמרי נדמה להם כהר, ולרשעים שאין מתרחקים מהיצה"ר אין נראה להם דבר גדול אלא חוט השערה.

ב. הרב מברסק [מביאו ר' שלום שבדרון בספר קול דודי דופק עמ' ר"ז] מתרין: כשבא יצה"ר בתחילה על האדם להכשילו בעוון, נותן לו הקב"ה כח להתגבר עליו. והנה, אם האדם אמנם התגבר עליו בפעם הראשונה, נמצא שעכשיו הוא גבוה יותר וחזק יותר מהיצה"ר, וכעת צריך היצה"ר להתחדש ולהתגבר בכח רב כדי לגבור עליו, ושוב האדם צריך להתגבר יותר על היצה"ר לחזק את עצמו יותר, וחוזר חלילה, ונמצא שבאמת בסופו של דבר האדם עלה ונתעלה ממש על הר גבוה מחמת שטיפס יום יום על היצה"ר שנתחדש.

לכן, הצדיק שבאמת נלחם, וטיפס בכל יום על היצה"ר שהתחדש, באמת רואה הר גבוה, שהרי יצרו אכן גדל, אך הוא נמצא למעלה בפסגת ההר מעל היצה"ר, וכעת הוא בוכה איך הצלחתי לטפס על הר כה גבוה!

אבל הרשע, שתכף בתחילה לא נלחם ביצה"ר, הרי שבאמת היצה"ר נשאר אצלו חוט השערה כפי שהיה, לא נתחדש אצלו מאומה, שהרי לא נזקק הוא להתחזקות על מנת לגבור על יריבו, שכן תכף נפל האדם לרשתו כדג, ולכן כשעומד הרשע לבסוף, מסתכל על היצה"ר ורואה שבאמת אינו אלא חוט השערה ממש! ומפני כך בוכה איך לא יכולתי לכבוש את חוט השערה הזה.

ג. הבית הלוי [פ' בראשית] מתרין: שכל תשוקת וחמדת העוה"ז כשיתבונן האדם בהם המה רק דמיון כוזב בלבד. דהנה רואים בחוש שבכל דבר של העוה"ז ההשתוקקות לזה היא מרובה יותר ויותר מעצם התענוג שיש באותו דבר, ובשעה שחומד לדבר נדמה לאדם כאילו הוא דבר טוב ותענוג גדול, מה שבאמת אינו כן, ורק הדמיון והתשוקה הם שמגדילים אותם, וכל חזקו של היצה"ר הוא רק בעת הרצון והחמדה, אבל לאחר שהגיע להדבר, האדם בעצמו רואה שאין בו ממש.

וע"כ הצדיק הכובש את יצרו ומתגבר עליו בעת שמפתהו וכובש רצונו שאז היצה"ר חזק מאד – לכן נדמה לצדיקים כהר גבוה, אבל הרשעים שמיד כשבא אליהם היצה"ר והתשוקה הם עושים רצונם ורואים שאין במעשה ההוא ממש והנאה כלל, לכן כשמתבונן לאחר מכאן שלא נהנה נדמה לו כחוט השערה, ובוכה על אשר בשביל דבר קטן ופחות חטא ולא התגבר על יצרו.

ד. ר' ישראל סלנטר [אור ישראל, אגרת ח"ו מתרין]: שהצדיקים מרוב הרגילים בעבודת ה' נעשה אצלם קיום המצוות לתענוג גדול, וגם המצוות הקשות נהפכו לקלות וא"כ סבורים הם לקבל שכר רק בדרגת מצוות הקלות בלבד.

והאמת אינה כן, כי קיום המצוות מצד עצמם היו קשות, ורק הם בכח בחירתם ועבודתם נעשה להם קל, ובשמים מחשיבים להם גם את המצוות הקלות לכבדות

ששכרם רב, ולכן לעתיד לבוא מראים להם את יצר הרע כ"הר גבוה" שבאמת המצוות היו קשות ושכרם עליהם כדרגת המצוות הכבדות.

אבל הרשעים שמרוב עונותיהם המשיכו על עצמם את היצה"ר, היה להם קשה מאוד לכבוש את יצרם ואפילו במצוות הקלות, וא"כ סבורים הם, הגם שיענשו אבל יהיה זה רק בדרגת המצוות הכבדות שצערן רב ועונשן קטן.

והאמת אינה כן, כיון שכל הכובד והקושי שהיה להם לא בא מעצם קיום המצוות, אלא הם שגרמו לעצמם ובבחירתם, ע"כ בשמים מחשיבים להם גם את המצוות הקשות לקלות שעונשן גדול, ולכן לעתיד לבוא מראים להם שהיצה"ר אצלם רק "חוט השערה" כפי מה שבאמת היה, והם שגרמו להכביד אותו.

כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו [סוכה נ"ב].

ישנם אנשים ששואלים, איך אומרים חז"ל "כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו", וכי אפשר לומר על כל גדולי ישראל ויותר מהם על התנאים והאמוראים שיש להם יצר הרע גדול לתאוות אסורות יותר מכל מיני אנשים שאינם מהוגנים, הרי כל עיסוקם הוא רק בתורה הק' יומם ולילה, ולא קרב זה אל זה?

ונראה לומר, שהקב"ה בשובו הקדים תרופה למכה, והיא התורה הקדושה, כמו שאמרו חז"ל [קידושין ל':] הקב"ה אמר להם לישראל: בני, בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו. ועוד אמרו שם: אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש וכו'. וממילא הצדיקים הגדולים משתמשים תמיד בתבלין זה ועוסקים בתורה הקדושה ולכן אין להם שום שייכות לכל עניני העולם הזה, אמנם, אם יבוא אליהם אותו מנוול בדמות של נסיונות ותאוות, ויצליח לנתק אותם מהתורה הק', אזי באותו רגע יגבר עליהם יצרם במחשבות ורצונות חזקים עד מאוד, מה שלא יהיה לאדם רגיל באותו אופן, וכמו שאמרו [סוכה שם] "ובתלמידי חכמים יותר מכולם" – שהיצה"ר מתגרה בצדיקים יותר משאר בני אדם, אלא שעל ידי זכות התורה והמצוות שיש להם הקב"ה מצילם מן החטא, וכמו שאמרו [קידושין שם] יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו שנאמר [תהלים ל"ז ל"ג] "א-להים לא יעזבנו בידו". כללו של דבר: מה שאמרו כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, היינו בעת הנסיון ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו.

וראיה לזה, מביאה הגמרא [סוכה נ"ב]: מעשה באביו, ששמע לאותו אדם שאמר לאשה אחת, נקדים בבוקר בהשכמה קודם היום ונצא לדרך, אמר אביו אלך אחריהם, שאם יגיעו ליחוד ועבירה אפריש אותם מהאיסור. הלך אביו ועקב אחריהם מרחק של 3 פרסאות [מרחק של כ - 11.5 קילומטר] באגם [מקום ריק מאדם ואסור מדין יחוד], כשהגיעו לצומת דרכים ובאו להיפרד אחד מהשני, שמע אותם אביו אומרים אחד לשני: הדרך עוד רחוקה בין שתי מקומותינו, ואילו היינו יכולים ללכת עוד בדרך, היה

יכול להיות נעים ההליכה שלנו ביחד, ונפרדו לשלום. אמר אביי על עצמו שאם היה הוא מתייחד עם האשה באותו אופן לא היה יכול להעמיד עצמו מלחטוא, הלך ונשען על המשקוף של בית המדרש כאדם שחושב ומצטער איך הוא לא היה יכול לעמוד בנסיון זה, עד שבא אליו ההוא סבא ואמר לו: "כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו", אין לך ממה להצטער, אף שאתה באמת לא היית עומד בנסיון הזה, אבל כל זה הגיע לך מעצם המעלה שלך שאתה גדול בתורה ובמצוות.

עוד מובא בחז"ל [קידושין פ"א.]. כמה מעשיות שאמוראים גדולים הגיעו לנסיונות קשים ומרים עד מאוד וכמעט שנכשלו בעבירה, אלא שהכריזו עליהם בשמים להזהר בהם ובתורתם ולכן היצה"ר עזב אותם, ואילולי זה, מפאת תקיפות העבירה היו יכולים להיכשל ח"ו. ורואים מזה שאלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו.

מסופר על המגיד מדובנא שביקש מרבו הגר"א מוילנא את היצה"ר שלו במתנה. אמר לו הגאון: "ילדי, שהקב"ה ישמור אותך מהיצר הרע שלי, הוא בוער בי כמו אש"!!!

ביאור כמה מאמרי חז"ל

הנהגה אנו רואים בחז"ל עד כמה שיש להשמר ולהזהר בעניני קדושה וצניעות, לשמור את העינים והמחשבה, כמבואר באריכות בפנים הספר.

ונשאלת השאלה, איך אנו מוצאים בחז"ל מעשים על תנאים ואמוראים קדושי עליון שנהגו לכאורה נגד ההלכה?

א. רב גידל הוה רגיל דהוה קא אזיל ויתיב אשערי טבילה אמר להו הכי טבילו והכי טבילו... ר' יוחנן הוה רגיל דהוה קא אזיל ויתיב אשערי טבילה אמר וכו' [ברכות כ']. – עיין רש"ש מה שכתב בזה.

ב. עולא כי הוי אתי מבי רב, הוה מנשק להו לאחותיה אבי חדייהו ואמרי לה אבי ידייהו. [שבת י"ג, ע"ז י"ז].

ג. רב חנינא ורב אושעיא דהוו אושכפי בארעא דישראל וכו' [פסחים ק"ג:] – עיין בזה באריכות לעיל עמ' 84 מה שמובא שם.

ד. רב אחא מרכיב לה אכתפיה ומרקד. [כתובות י"ז].

ה. רבא אמטי ליה קורבנא לבר שישך ביום אידם וכו' אזל אשכחיה דיתיב עד צואריה בוורדא וכו' עיי"ש. [ע"ז ס"ה].

ו. שמואל בדק באמתיה עיי"ש. [נדה מ"ז]. וכן כל כיוצ"ב.

תשובה: אין לנו לחשוב לעצמנו שאנו מבינים במעשיהם של התנאים ואמוראים הללו, שהרי כל עצמם היה בתורה הק' יומם ולילה והיו קודש קודשים כמלאכים ממש, וכבר אמרו חז"ל [שבת קי"ב]: ראשונים כמלאכים ואנו כחמורים ולא כחמורו של ר' חנינא בן דוסא ולא כחמורו של ר' פנחס בן יאיר אלא כשאר חמורים, ואין לנו בהם השגה כלל ועיקר מה כווננו ומה פעלו במעשיהם, ואין לנו להרהר בהם אלא רק לזכור

ולדעת שאנו קטני ערך כלפם, וכבר אמרו שם בברכות ששאלו חכמים את רב גידל איך הוא לא מפחד מיצה"ר, ענה להם: דמיין באפאי כי קאקי חיזורי. ופי' רש"י: אווזים לבנים. וכן בשבת כתבו התוס': שעולא היה יודע בעצמו שלא יבוא לידי הרהור שצדיק גמור היה. וכן שם בכתובות שאלו חכמים את רב אחא אנן מהו למיעבד הכי, ענה להם: אי דמיין עלייכו ככשורא לחיי ואי לא לא. ופי' רש"י: כקורה בעלמא שאין אתם מהרהרין עליה. הרי לנו את גודל מעלתם שלא הרגישו במעשיהם שום הרגש רק כקורה בעלמא, ואף חכמים עצמם פחדו לנהוג כמותם והבינו שלא כל אחד עומד בדרגות כאלו אלא רק יחידי סגולה, ואם כן אנו ודאי אין לנו להסיק מסקנות מכך רק יש לנו לדעת שהם היו מלאכים ותו לא.

וכן כתב בספר החינוך [מצוה קפ"ח] וזה לשונו: ...ועוד, שהם זכרונם לברכה היו כמלאכים, שלא היה עסקם אפילו שעה קלה כי אם בתורה ובמצוות, והיתה מפורסמת כוונתם לכל העולם כשמש, ולא היו מרגישים הרגש רע בשום דבר מרוב דבקותם בתורה ובמצוות, אבל אנחנו עכשיו אין לנו לפרוץ אפילו גדר קטן בענינים אלו כלל, אלא לשמור את כל ההרחקים שהודיענו חז"ל בפרט, ובמה שלא הזכירו הם, יש על כל אחד ואחד לעשות כפי מה שימצא את גופו מוכן, כמו שאמרנו שאם הוא מוצא עצמו שצריך גדר אף על המותר יגדור עצמו. כמו שמצינו [קידושין פ"א:]: באחד מן החכמים שאמר היזהרו בי מפני בתי. ואף על פי שמותר לאדם להתייחד עם בתו, לפי שענין זה קשה מאד והיצה"ר חזק בו, על כן צריך כל אדם להרבות בשמירה.

ועוד כתב בספר חוט שני [צניעות עמ' מ"א]: והאופנים המותרים בהסתכלות על פי דין הם שנים. א. אם מסתכל באשה אך היא לא נראית לו כלל כאשה אלא כמו אדם שרואה קיר, ובראיה כזו הוא יודע שיש כאן קיר אבל אין הוא מחשב בלבו כלל היאך נראה הקיר אלא רק ידיעה בעלמא שיש כאן קיר, והוא הדין כשרואה אשה ואין היא נראית בעיניו כאשה אלא כאדם בעלמא, וכעין מה דאמרין בגמ' על רב גידל שראה הנשים ודיבר עימם ודמיין ליה באפאי כי קאקי חיזורי, ופי' רש"י כמו אווזים לבנים, והיינו שלא היה מחשב כלל שרואה אשה, וכעין מה דאמרין בכתובות... וזה לא שייך האידנא כמבואר שם.

פרק יד

סיפורים בענין שמירת העינים

מימיו לא נשא עינו לאשה בעולם

❖ מעשה בר' מתיא בן חרש שהיה יושב בבית המדרש ועוסק בתורה, והיה זיו פניו דומה לחמה וקלסתר פניו דומה למלאכי השרת, שמימיו לא נשא עינו לאשה בעולם. פעם אחד עבר שטן ונתקנא בו אמר אפשר אדם כמו זה לא חטא, אמר לפני הקב"ה: רבש"ע, רבי מתיא בן חרש מה הוא לפניך? אמר לו: צדיק גמור הוא. אמר לפניו: תן לי רשות ואסיתנו. אמר לו: אין אתה יכול לו. אמר לו: אף על פי כן. אמר לו: לך. נדמה לו כאשה יפה שלא היתה כדמותה מעולם מימות נעמה אחות תובל קין שטעו בה מלאכי השרת שנאמר "ויראו בני הא-להים את בנות האדם", עמד לפניו. כיון שראה אותו, הפך פניו ונתן לאחריו. שוב בא ועמד לו על צד שמאלו, הפך פניו לצד ימין, היה מתהפך לו מכל צד. אמר מתירא אני שמא יגבר עלי יצה"ר ויחטיאני, מה עשה אותו צדיק, קרא לאותו תלמיד שהיה משרת לפניו, אמר לו: לך והבא לי אש ומסמר. הביא לו מסמרין ונתנום בעיניו. כיון שראה השטן כך נודעזע ונפל לאחוריו. באותה שעה קרא הקב"ה לרפאל, אמר לו: לך לרפא את ר' מתיא בן חרש. בא ועמד לפניו. אמר לו: מי אתה. אמר לו: אני הוא רפאל ששלחני הקב"ה לרפאות את עיניך. אמר לו: הניחני מה שהיה היה. חזר לפני הקב"ה אמר לפניו: רבונו של עולם כך וכך אמר לי מתיא. אמר לו: לך ואמור לו אני ערב שלא ישלוט בו יצר הרע. מיד ריפא אותו. מכאן אמרו חכמים: כל מי שאינו מסתכל בנשים על אחת כמה וכמה באשת חבירו אין יצר הרע שולט בו.

[ילקו"ש ויחי רמז קס"א]

ר' מתיא היה פלטי בן ליש שלקח את מיכל בת שאול ונעץ חרב בינו לבניה [עייין סנהדרין י"ט:], עם כל זה לא היה לו לעכבה אצלו, דהיה לו לומר לשאול אין אני רוצה ליקח אותה ובמקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב, ועליו נאמר "נשי עמי

תגרשון מבית תענוגיה", ואף על פי שלא נגע בה מכל מקום נהנה ממראית העין שזן עיניו במה שלא שלו, רצה עתה לתקן וציער עצמו ואור עיניו, ולענין זה נמסר לשטן להסיתו ונתאזר נגד יצרו ולא רצה להביט בפניה וכו', ושניהם פלטי ור' מתיא ניצוץ יוסף הצדיק.

[סדר הדורות תנאים ואמוראים אות מ']

והנה השטן ראה דרבי מתיא עליו השלום היה נזהר בענין ההסתכלות בתכלית, כי מקטנותו היה נזהר שלא לראות פני אשה אפילו בהעברה בעלמא, וראה שהיה לו בזה הדבר חסידות נפלא שלא נמצאת בשאר צדיקים, לכך אמר, אדם כזה שהוא מתחסד בראיית הנשים חסידות נפלאה שנוהר מאד יותר מחבריו, אפשר היה אצלו על מגן, שלא חטא בדבר זה של הסתכלות בגלגול הקודם! כי השטן יודע דשמירה ואזהרה בדבר אחד יותר מן הראוי היא מוכחת שבגלגול הקודם חטא בדבר זה, וכמו שכתבתי בשם האר"י ז"ל לעיל. ולכן אחר שהכריח מצד שיקול הדעת דודאי חטא בדבר ההסתכלות בגלגול הקודם, אז חשב שודאי עתה בגלגול זה יוכל להחטיאו בדבר זה, ולכך נדמה לו כאשה יפה מאוד, ועם כל זאת לא יכול לו.

נמצא לפי האמור, דפלטי הוצרך להתגלגל ולסבול צער הגדול הזה של עוורון עינים, שעוור אותם בידיים בגחלת של ברזל, שהוא צער דאי אפשר לאדם לסובלו, וכל זה בעבור הזנת עינים שלו, שזנו מן ראיית אשה שאינה שלו בעל כרחו ושלא ברצונו.

והדבר יפלא, על מה היתה כל החרדה הזאת שהוצרך להתגלגל כדי לסבול צער הגדול הזה? אך כפי האמור מובן שפיר מפני שתכלית הנאת הצדיקים והזנתם הוא בעינים שלהם בגן עדן העליון, לכן צריך לדרק בדבר הנוגע לעינים, אפילו בעבור דבר קל כחוט השערה, לסבול עליו צער קשה ומר מאד כדי לנקותם ולזככם היטב היטב לגמרי.

[בן איש חי ש"א פר' ואתחנן]

הענין הוא, כמו שלשלימות הגוף צריך ב' דברים: א'. מלבושים, ב'. מאכלים, כן לשלימות הנשמה צריך ב' דברים: א'. המצוה, ב'. עסק התורה, וזהו כי הנשמה יש בה

רמ"ח איברים רוחניים ושס"ה גידין רוחניים, והיא בתוך הגוף אבר רוחני באבר גשמי, ברמ"ח איברים כנגד רמ"ח ניצוצי הנשמה.

ואם האדם יעבור עבירה בעין להסתכל בדבר האיסור, אז נסתמה עין הנשמה ונתכסה בקליפה ואינו רואה הרוחניות, ואינו רואה סודות התורה והספר לפניו... וזה מעשה אותו חסיד שהיה שומר איבריו מלחטוא בהם, וקטרג עליו השטן ובא לו בדמות אשה יפה עד מאד, וסימא את עיניו במסמר של אש שלא יכשל בה, מפני שעניו הגשמיות סיבה לסתום עיניו הרוחניים של הנשמה, ולזה סימא אותם להציל עיני נשמתו.
[חסד לאברהם מעייני שני נהר ס"ח]

חוש הראות הרוחני

❖ וכן שמעתי מהגאון המפורסם בעל שמן רוקח זצ"ל שהיה סגי נהור כמה שנים קודם פטירתו, ואיזה זמן קודם הסתלקותו קיבץ כל בני ביתו וכל בניו וכל יוצאי חלציו, נכדיו וחתניו וכלותיו, ואמר להם בואו בני ואראה לכם שיש בורא כל עולמים אשר הוא אמת ותורתו אמת, ולהשריש בכם את האמונה ולמען תספרו לדור אחרון. ואמר, דעו בני, כמו שיש חוש הראות הגשמי ככה יש חוש הראות הרוחני, וכשהצדיק רוצה רואה לפניו הכל, והתחיל לחשוב ולפרוט לפניהם צורתם, ותואר בגדיהם וכפתוריהם, ופניהם, וכל אשר בבית לפניהם, והמה ראו כן תמהו ונבהלו מעוצם הפלגת כח קדושתו, וזהו הענין שהצדיקים ראו לפניהם צורת הרוחני הכל מכח קדושת עיניהם שהיו מקדשים את עיניהם, כי בלתי זה לא אפשר לזכות לזה.

כמו ששמעתי ממורי ז"ל שאמר שהחווה הקדוש מלובלין הלך שבע שנים צרור מטפחת על עיניו שלא יראה לפניו שום דבר טמא, וזכה אחר כך למה שזכה שנקרא עד היום "החווה", והגם שהיו עיניו כהות מסיבה הנ"ל.

[טהרת הקודש, מ' שמירת העינים פ"א]

עמד כדרכו בלי לנוע כלל

❖ מסופר על ר' אליהו לאפיאן שכשהיה הולך ברחוב לא היה מטה את ראשו לצד בשום פנים, רק ישר נכחו, פעם אחת הוזקק לניתוח על העיניים והזמן הוקבע לשעה 3 בצהריים, בשעה 2 יצא מהבית וחכינו בתחנה לאוטובוס שיעבור, חיכינו הרבה זמן, כי התאחר אז מלבא, הסבלנות פקעה אצל כל העומדים שם וכל רגע הטינו את ראשנו לצד שהאוטובוס צריך לבא – לראות אם כבר מופיע באופק, מרן ז"ל עמד כדרכו בלי לנוע כלל, פתאום כנראה גם לו פקעה הסבלנות והטה גם הוא את ראשו לצד ההוא, אבל מיד נזדעזע, מיהר ויישר ראשו בפתך גדול, התאנח ואמר בזה הלשון: בקלם הייתי מקבל מנה גדושה של תוכחה על הטיית הראש כזו שלא לצורך, ע"כ.

[לב אליהו, חכמה ומוסר מתולדותיו]

א"ה: וכל זה היה רק הטיית ראש לרגע קט ומיד החזיר ראשו, וגם פשוט שזה לא היה במקום שיש פריצות ח"ו, ועם כל זאת כמה חשש ופחד והתחרט על זה, אם כן מה נענה אנן אבתריה... אם בכלל היינו מחזירים את הראש...

אני כבר אחרי שמונים שנה ועין אחת שלי עיוורת...

❖ מעשה שניגש לר' אליהו לאפיאן בחור אחד מהישיבה ובקש רשות לנסוע לחתונה אצל קרובו בעיר אחת. וישאל לו מרן ז"ל: האם אתה יודע שלא יהיה שם פריצות? הבחור התחיל לגמגם כי ידע שכן יהיה שם פריצות. ותירץ את עצמו ואמר: "אבל אבי ואמי ואני נשב בשולחן מיוחד וכו', וסיים באמרו לי זה לא יזיק". מרן ז"ל נזדעזע בשומעו דברים אלו ועין ויאמר להבחור: "שמע נא, אני כבר אחרי שמונים שנה, ועין אחת שלי עיוורת, ואף על פי כן כשאני עובר ברחוב אני מתמלא פחד שמא אכשל ח"ו בהסתכלות בעריות, ואתה בחור צעיר עם שתי עיני בשר, ואתה אומר לי כי לא יזיק לך ???..." ואמר לו עוד כמה מילים קשות שאין כדאי להעלותן על הכתב, והיסב פניו ממנו והלך לו.

[לב אליהו על התורה, בראשית עמ' 13]

הלא להסתכל לרחוב סכנה היא!

❖ פעם אחד מהתלמידים בבית התלמוד בקלם הסיט הוילון שהיה על החלונות לצד הרחוב, להסתכל במהומה שהיתה בחוץ. והוכיחו הסבא: "הלא להסתכל לרחוב סכנה היא!", והוסיף עוד: העינים אינם הפקר, מאברהם ילפינן דפעולה היא הרמת העינים, "וישא אברהם את עיניו" כתיב, אף נשיאת עינים צריכה לבוא מתוך מחשבה וכוונה.

[כתבי הסבא מקלם, פנקס הקבלות עמ' קנ"ז]

התעטף במעילו ומשך המעיל עד לעבר פניו

❖ מסופר על הבבא סאלי שהיה יוצא לרחוב לשם סידור דבר כלשהוא, היה נזהר וכובש את עינו בקרקע ולא מביט כלפי הרחוב. יום אחד אף התעטף במעילו ומשך המעיל עד לעבר פניו באופן שלא יכל לראות את הדרך, ואת כל הדרך עשה כאשר משרתו מובילו בידו. כל זה כדי שלא לטמא ח"ו את עיניו הטהורות במראה ממנו נזהר כל ימיו.

[בבא סאלי, קדושת ישראל]

האם לא חבל שאתם באים לכאן

❖ מסופר על רבי מאיר אבוחצירה זי"ע, שכשהגיעו אליו פעם כמה בחורי ישיבה, העיף בהם מבט חטוף ואמר: "האם לא חבל שאתם באים לכאן? הרי מה שאתם רואים בדרך הלוך ובדרך חזור לא שווה את כל מה שתמצאו אצלי..." כאשר ידוע כמה חרד רבינו על טהרת העינים. והיה אומר שאי אפשר להגיע לשום דרגה בתורה ועבודת ה' ללא שמירת העינים! וכעדות מרן הגה"צ רבי בן ציון אבא שאול זי"ע אשר תיאר כיצד היה רבינו הולך ברחוב קריה וז"ל: "שעה שביקש לטבול במקוה לכבוד שבת, היה מעוטף, והיה מכוסה, תופסים את שתי ידיו כדי לקחת אותו למקוה..."

ההסתכלות של העינים שלו היתה מדרגה גבוהה מאד מאד, שלא היה מסתכל חוץ לד' אמותיו.

[עקבתא דמשיחא גליון 245]

עד היום עוד לא נתקן המעוות

❖ באחד מימי הקיץ של שנת תשל"ה, היה אמור האדמו"ר רבי ישראל אבוחצירה זיע"א לחזור מחוץ לארץ, קבוצת מעריציו נסעו לשדה התעופה בלוד לקבל את פניו, בראש הקבוצה היה בנו האדמו"ר רבי מאיר אבוחצירה זצוק"ל. בגלל תקלה בלתי צפויה מראש חל איחור בנחיתת המטוס, ונאלצו להמתין באותה ההמתנה מספר שעות, המקום היה הומה אנשים ופרוץ למדי בנושא הקדושה, האדמו"ר רבי מאיר אבוחצירה הצטער מאד על הפריצות שהשתוללה שם, וישב כל העת כשידיו על פניו וראשו מורכן.

אנשי הקבוצה עמדו מסביבו כחומה המסתירה את שדה הראייה, למרות זאת נאנח מפעם לפעם ואמר: 'אילולא מצוות כיבוד אב ואם לא הייתי בא'. כעבור זמן מה כשחלק מהקבוצה לא יכלו יותר להתמהמה ולהמתין עד בא המטוס, והחומה שיצרו סביבו התרופפה, נעמד רבי מאיר על יד העמוד כדי שיסתיר מעיניו ראייה שאינה הוגנת, והמשיך כל הזמן להאנח, כשהוא מוסיף לומר לנו: אמרה תורה "איה הקדשה היא בעינים", בשנים קדמוניות היתה הקדושה בשולי הדרכים, אבל בזמננו איה הקדושה היא בעינים – מול עיניך.

שלוש שנים לאחר מכן, כשבאו אליו האנשים שהיו איתו אז בלוד, הזכיר להם האדמו"ר רבי מאיר את אותן שעות המתנה בלוד, ואמר: כי אותה שהייה ממושכת הזיקה לו, וכי עד היום קשה לו לתקן את המעוות.

[ספר ולא תתורו]

מה קיבל על עצמו החפץ חיים להשמר בגיל 90

❖ הרב שך סיפר: שכאשר היה מרן החפץ חיים זצ"ל זקן מופלג, על סף שנות ה-90 לחייו, כתב בקבלותיו להשמר בשמירת העינים – ואילו בחורים צעירים בטוחים שלא יזקו... לא זו בלבד שאינם מכירים כוחות נפשם, אלא שיש כאן התעלמות מפסוק מפורש. שהרי הכתוב מעיד בנו "אשר אתם זונים אחריהם", שטבע הוא באדם. [לולי תורתך פר' שלח]

ישר והגון יותר כשאינ רואים

❖ שאלו את החפץ חיים: מדוע הוא אינו מרכיב משקפיים?
ענה ואמר: "ישר והגון יותר כשאינ רואים".

[מאיר עיני ישראל ח"ג עמ' 642]

החזו"א: אם ברצונך שבן זה יישב וילמד אל תתן לאשתך לקחתו עמה

❖ מעשה באשה אחת שנהגה לקחת עמה בעת לכתה לים [בחוף נפרד] את בנה בן השנתיים. עד שפעם אחת הלך בעלה לשאול את החזו"א האם אריך למעבד הכי, שהרי תינוק בן שנתיים הוא ואפילו אינו בכלל חינוך של גיל ג', או שמא בכל זאת אין זה מן הראוי לקחתו. וענה לו: "אם ברצונך שבן זה יישב וילמד – אל תתן לאשתך לקחתו עמה, כי המראות הללו שהוא רואה נקלטים בזכרוננו גם בגיל הזה, ואחר כך כשירצה לשבת וללמוד הרי אותם מראות יצופו בזכרוננו ויבלבלוהו ויטרידוהו בלימודו". וסיים מספר העובדה: אני מכיר מקרוב את אותה משפחה, משפחה ברוכת ילדים בלעה"ר, והיחיד שאינו יושב ולומד כיום הוא אותו ילד שבדידו הוה עובדה. [ספר קדושת החיים עמ' ת"כ]

הכל בגלל עיתונים לא כשרים

❖ בעיתונות החרדית פורסם מעשה מופלא על ילד שנפצע קשה מאד בתאונת דרכים, וכל הרופאים אמרו נואש להצלתו, אבל ההורים הלכו לבקש ברכה מצדיקי עיר התורה והחסידות, ולבסוף להפתעת הכל – פקח הילד את עיניו ושב להכרתו עד שחזר לתפקוד מלא, והיום הוא מהלך כילד בריא לכל דבר.

מה שהציבור לא יודע, סיפר הגר"י סילמן, הוא, שזמן קצר לאחר שחזר לביתו בריא ושלים, עלה הנער במקרה לגג ביתו וחזר משם כשהוא חיוור כסיד. מה קרה? שאל אביו בבהלה.

עכשיו אני כבר יודע למה נפצעת, הכריז הבן, וביקש מאביו שיעלה עימו אל הגג. "אתה רואה שם את חבילת העיתונים הלא כשרה המונחת בפניה", שאל הבן. "בגללה קרה לי מה שקרה".

[טובך יביעו עמ' ס"ב]

א"ה: מי יודע כמה פעמים הפסדנו בחיים ברוחניות ובגשמיות בגלל איזה עיתון או סרט וכיוצ"ב שלא התגברנו לשמור את העינים שלנו ואחרי זה שאלנו את עצמנו "למה זה קרה לי" – ולא היה לנו תשובה...

הרופאים הופתעו והודיעו שאין צורך בתרופה

❖ מספר תלמיד חכם, שהרה"ג ר' יצחק זילברשטיין ציטט פעם את דברי בעל ה'שומר אמונים' שאמר שאם אדם הולך ברחוב ומודמן לו דבר שאינו צנוע, והוא מתגבר על עצמו ואינו מביט בו, יידע שהוא הזמן והיא העת שכל בקשה שיבקש אז מאת הבורא עולם, תתקבל.

הדבר נחרט במוחי, אבל עד לפני זמן מה לא עלה בידי לבצע אותו, ברוך השם... אני לומד בכולל באופקים וכמעט לא יוצא לרחוב, כך שבסייעתא דשמיא אינני נפגש עם המראות הכעורות של הערים הגדולות.

לאחרונה הגעתי לצורך דבר דחוף לתל אביב, והנה נתקלתי בדבר מאד מאד לא צנוע, זיכני האלוקים ובאותו רגע נזכרתי בדברי ה'שומר אמונים'. עצמתי את עיניי, הסטתי את ראשי, והצלחתי ברוך השם לעבור את המכשול בשלום.

באותה שניה נזכרתי שמטרת בואי לתל אביב היתה בשל מחלתה המסוכנת של בתי שאושפזה בבית החולים בבאר שבע, ונשלחתי לכאן על ידי רופאי המחלקה, כדי להביא לה תרופה מיוחדת, אותה אפשר להשיג רק בכרך הגדול.

התפללתי לה' שישמור את בתי מכל פגע רע ומכל מרעין בישין הבאים לעולם. את התפילה הזו אמרתי בדמעות שלישי, כי לבד מעצם היסורים שהיו לנו בשל המחלה, הרגשתי עתה קירבה גדולה לאלוקים בשל העמידה בנסיון שהיה לי זה עתה.

המשכתי בדרכי לעבר בית המרקחת המיוחד, בו היה אפשר להשיג את התרופה הנדירה. נותרו לי כמה דקות ספורות כדי להגיע אל המקום, והנה הפלאפון מצלצל, על הקו היתה אשתי שנשארה בבית חולים עם הילדה.

היא היתה נשמעת מרוגשת מאד. עברה חצי דקה עד שפתחה את פיה וסיפרה שלפני כמה דקות חל שינוי פתאומי במצב הילדה, והרופאים הופתעו גם הם מכך והודיעו לה שכבר אין צורך בתרופה.

נקל לשער את עוצמת החוויה הרוחנית שהיתה לי באותו רגע, ואם לפני כן התפרצתי בדמעות שלישי בגלל סאת היגונים שפקדה אותי ואת משפחתי בגלל יסוריה של הילדה, הרי שעתה נפתח המאגר שנית בברכת תודה לאלוקים על שהפך מספדי למחול לי, פיתח את שקי ואיזרני שמחה.

הבטחתו של ה'שומר אמונים' אינה זקוקה לראייה, אך אם יש כזו, היא בודאי מוסיפה לאמונה בה' ובצדיקיו עושי דברו. מצד אחד, צריך להיות ברור שעדיף לא להגיע אל הנסיון ההוא כדי לזכות בשכר, זה פשוט ברור.

אבל מצד שני לאחר שזה קרה, יש להתבונן בחסד הגדול שעשה עימנו הבורא עולם, שגם מתוך חפצי הטומאה המובהקים ביותר, הוא מצמיח לנו ישועה גדולה, ישועה כזו שיתכן שלא היתה באה לעולם אלמלא העמידה בנסיון הגדול.
[עלינו לשבח במדבר עמ' רצ"ג]

להפסיד בשביל קדושת ה'

❖ סיפר אחי וראש הרה"ג המקובל רבי בניהו יששכר שמואלי שליט"א, על הסבא שלנו הצדיק רבי שמואל שמואלי זצ"ל, אשר בימים ההם בתקופת העוני והצנע היה טורח לפרנסתו ועבד באחד המפעלים השונים בארץ, וכשהיה חוזר מעבודתו היה מתמיד ושוקד בתורה, בעל המפעל שראה אותו עובד במסירות, ביושר ובנאמנות, אמר לו שהוא מעלה אותו בדרגה, וכמובן שגם המשכורת תעלה בהתאם, הסבא היקר ניגש למנהל ואמר לו שהוא לא רוצה לעלות דרגה, ומעדיף להמשיך במה שהיה מתעסק בו עד כעת במפעל.

וכאן הסבא סיפר לאחי, שהסיבה שלא רצה לעלות דרגה, משום שבמקום החדש שהיה צריך לעבוד, היו שם נשים בחדר, והיה צריך לשהות אתם במשך היום, וכדי לשמור על הצניעות העדיף להפסיד כסף וכבוד. ע"כ.

לאדם עלי אדמות לפעמים נדמה שהוא מפסיד, והאמת היא שלא רק שאינו מפסיד אלא הקב"ה ישלם לו בכפל כפלים בזה ובבא, אשרי האדם שמוכן למסור נפש ולהפסיד כסף והנאות ורצונות בעבור שמו הגדול יתברך, ועל זה אמרו [ברכות כ.]:
שלאשונים היו נעשים ניסים בעבור שמסרו נפשם על קדושת ה', וכן גם כאן הוא ויתר על ממון וכבוד, העיקר לא לפגום בקדושת עיניו.

[ספר קדושת העינים לר' שמואלי פי"ד]

שמירת העינים שמירת כל הגוף

❖ תלמיד חכם אחד שעוסק בדברים העומדים ברומו של עולם ובעניני קדושה וטהרה, היה מנהגו להכנס לאיזה שוק מסויים לקנות שם מצרכים לביתו, אבל לדאבון לב השוק ההוא היה מלא בפריצות נוראה. אברך אחר שידע שהוא נכנס לשוק זה, אמר לו כמה פעמים: איך אדם שעוסק בדברים העומדים ברומו של עולם נכנס למקום כזה? אותו תלמיד חכם השיב לו שהוא צריך לקנות מוצרים שונים לביתו.

אמר לו אותו אברך: את אותם דברים מסויימים שאתה צריך, אתה יכול להזמין דרך הטלפון או לקנות במקומות אחרים, ולמה תטמא את עיניך? כך הוכיחו כמה פעמים.

באחד הימים המוכיח היה בקירבת מקום ליד השוק, והנה הוא שומע שני פיצוצים עזים מאד, לאחר דקות אחדות הוא הבין שהתפוצצו באותו שוק שני מתאבדים, ההרגשות היו קשות, ובפרט שהוא ידע שחבירו שהוא תמיד מוכיחו נמצא בדרך כלל באותם דקות באותו מקום שאירעו הפיגועים.

הוא חשש לגורלו. לא עבר זמן מה, והתברר לו שאודות לתוכחתו החליט אותו תלמיד חכם להקיף ולא לעבור דרך השוק. אילו היה מגיע לשם, ח"ו היתה אפשרות מאד סבירה שהתוצאות היו הרות אסון. הוא ראה בעליל איך התקיים בו מאמר חז"ל "מאן דמקיף חיי". והשומר על עינו שומר על כל גופו.

[שם]

כל חוקי הבריאה כפופים לאדם ששומר את עינו

❖ אחד מראשי הישיבות החשובים בירושלים, מתמיד גדול וצדיק נשגב, יצא בנסיעה לארה"ב, ובזמן שהיה במטוס, פנה לנוסעים שישבו בסמוך לו בשאלה, אם לא אכפת להם לוותר, במחלקה שלהם, על הסרט שנוהגים להציג במטוסים במהלך הטיסה. הנוסעים מיד הביעו את הסכמתם, ואז גם פנה לדייל הראשי באותה בקשה, כי באותה מחלקה לא יוצג הסרט, אבל הדייל סירב למלא את הבקשה ולא התרצה.

מיד הלך הדייל ועשה את כל הסידורים להקרנת הסרט, אבל כאשר ניסה להפעיל את מנגנון ההקרנה – הוא לא פעל. הדייל החויר כסיד, כי כאשר חלק ממנגנון המטוס אינו פועל, גם אם מדובר בפרט כה צדדי כמו הקרנה של סרט, מתעורר חשש לגבי תקינות כל הטיסה, וצריך לחפש עצות איך להנחית את המטוס על הקרקע בשלום.

הדייל תפס מיד שהתקלה קשורה בראש הישיבה, ולכן ניגש אליו מיד, ביקש ממני סליחה והודיע לו כי הוא מסכים לבקשה שלא להקרין במחלקה שלו, אבל אמר, כי רוצה הוא רק לערוך ניסוי אם עכשיו זה פועל, והוא מיד יפסיק את הפעולה וינתק אותה מחלקה מהמנגנון הכללי.

ואמנם כך היה, באותו רגע נעלמה התקלה והכל פעל כתיקונו. אז ניתק הדייל את מנגנון ההקרנה מן המחלקה שבה ישב ראש הישיבה, והיה זה ממש קידוש ה'. כל זה סיפר לי הגבאי של ראש הישיבה, שנלווה אליו במסעו במטוס, כמסיח לפי תומו, ואני מכיר גם אותו שהוא תמים בדרכיו.

[שאל אביך ויגדך, ח"א עמ' צ"ב]

אני נשוי כבר חמש עשרה שנה ועדיין אין לי ילדים

❖ מסופר על רבי שלום לופס זצ"ל, שהוזמן לברית להיות סנדדק. לברית הוזמן גם צלם שבא לעשות את מלאכתו. נרכן הצלם למרגלותיו של הרב, ובמבט מתחנן ביקש: "אנא, כבוד הרב, ברכני שיהיה לי זרע של קיימא. אני נשוי כבר חמש עשרה שנה ועדיין אין לי ילדים...". רבי שלום הביט בו במבט חודר ולא מיהר להגיב.

הצלם המשיך להתחנן: "חמש עשרה שנה חיינו אינם חיים, הכל נראה לנו שחור. כל הרופאים הרימו ידיים! אני מבקש את ברכתך, כבוד הרב". במקום לברך, היישיר אליו הרב מבט, ואמר: "תוריד את צילומי השחץ מחנותך!".

הצלם נדהם. מאין יודע רבי שלום על התמונות התלויות בין כותלי הסטודיו שלו, הרי מעולם לא ביקר שם. הוא שאל את המקורבים, האם סיפרו לרב עליו ועל חנותו, והתברר שאיש לא הכירו. בעיניו הקדושות חש הרב בדבר מה מפריע, הדוחק את הקדושה. "אם תוריד את תמונות הטומאה מחנותך, הקב"ה יברך אותך בבן זכר", הבטיח לו רבי שלום. הצלם חזר אל הסטודיו המום ומיד החל לתלוש מהקירות את כל התמונות המזוהמות. הימים נקפו וכעבור מספר חודשים, התבשרו הצלם ואשתו, שבעזרת ה' יהיו הורים. "הילד שלי הוא הילד של רבי שלום", כך התבטא הצלם, "כי בזכותו הוא נולד".

[עקבתא דמשיחא גליון 249]

בחור ישיבה גילה את הפצצה באוטובוס

❖ עובדי ה' יודעים שלא רק מעשה העבירה אסור, אלא גם ההבטה וההסתכלות בדברי עבירה אסורים הם, ישראל קדושים נוהרים מלהביט בדברים האסורים עליהם, ולכן מידה כנגד מידה גם הקב"ה "לא הביט און ביעקב..." אינו מתיר לעין הרע לשלוט בהם.

ומעשה שאירע לת"ח אחד, בהיותו לומד בישיבת הנגב בנתיבות, כאשר עשה את דרכו לישיבה באוטובוס, הבחין לא הרחק ממקום מושבו בדברים שהנפש היפה סולדת מהן, ובלית ברירה העתיק את מקומו לחלק האחורי של האוטובוס.

בהיותו עייף מטורח הדרך, נמנם קמעה, ובחלומו ראה שאומרים לו שמתחת לכיסא שעליו הוא יושב ברגע זה, מונחת פצצה. הוא התנער כמוכה הלם, לא האמין אולי למשמע "אזניו", אך למרות זאת התכופף והבחין לתדהמתו בשקית חשודה, וממנה הציצו כמה ענבים רקובים. הוא מימש מעט בשקית, ועד מהרה הוא מגלה חוטי חשמל המחברים לחומר ממולכד בגודל עצום.

הוא הודיע לנהג, שכמובן הוריד את כל הנוסעים, וחבלני המשטרה שהוזעקו למקום אמרו שאם חומר הנפץ היה מתפוצץ חלילה, האוטובוס כולו היה עף למרחק עשרות מטרים, ואיש לא היה יוצא חי רח"ל מפיגוע שכזה.

חומר הנפץ נוטרל בחסדי שמים, ונוסעים רבים ניצלו מאסון כבד. בעיתונים פורסם שבחור ישיבה גילה את הפצצה, אך לא הביאו כמובן את הסיפור במלואו.

משהגיע הבחור לישיבה בנתיבות, שם פניו אל הצדיק "בבא סאלי", והנה אך נכנס לחדר, טרם שפתח בסיפורו, אמר לו הצדיק שניצול בעזרת ה' מאסון גדול, ובירכו, והוסיף לו שהמחבל שהניח את הפצצה נמצא כבר בבית הסוהר...

שמר הבחור את הדבר בליבו. כעבור כמה ימים הגיע מפקד משטרת נתיבות לביתו של הצדיק, כדי להתייעץ עמו על חקירות מסוימות שעמדו על הפרק, והבחור הניצול נפגש עימו ומסר לו את דברי הבבא סאלי, והמפקד נדהם עד עומק נפשו.

התברר שאכן הערבי שהניח את חומר הנפץ, כבר נאסר באותו יום על עבירה בטחונית קלה אחרת, ורק שעות מספר לאחר מכן נודע שהוא זה שהניח גם את הפצצה באוטובוס.

לענייננו, יש כאן מוסר השכל עצום, וישמע חכם ויוסף לקח, עד היכן מגיע שכרה של מצוה. לא תמיד זוכים לראות את השכר בבירור, כמו שאירע לאותו בחור, אך בודאי שחובה עלינו להאמין שהשכר הזה קיים, ואם הקב"ה הבטיח – אין שום דבר בעולם היכול למונעו מלתת את השכר.

[עלינו לשבח, במדבר עמ' תי"א]

כיצד פעל דף של חיזוק שהיה מונח בבית הכנסת

❖ לפנינו סיפור מדהים שסופר להרה"ג ר' יצחק זילברשטיין על ידי יהודי המתגורר בירושלים, וכך סיפר בעל המעשה:

מספר שנים לאחר נישואי קיבלתי הודעה מאמריקה שקרוב משפחה שלי נפטר, והשאייר ירושה ענקית, וגם אני כלול ברשימת הקרובים שנרשמו בצוואתו. לאחר תקופה ממושכת שהצריכה אותי לנסוע כמה פעמים לאמריקה כדי לסדר את המסמכים וכו', קיבלתי לידי כמה מליוני דולרים!!!

הכלל של "יש לו מנה רוצה מאתים" פעל עליי מיד בתחילת הדרך. החל למן הרגע שהרגשתי עשיר, התחלתי לחפש אפיקי השקעה לכסף, כדי שאוכל להתעשר יותר ויותר. נמנתי על האנשים הטסים בקביעות לחו"ל, נדדתי בין אמריקה לאירופה, ובחיפוש אחרי השקעות טובות הגעתי גם לאפריקה.

גם כאשר חזרתי ארצה לא נחתי לרגע, ולחצתי כל העת על מתווכי נדל"ן ששיגו עבורי קרקעות ומיבנים להשקעה, מנדל"ן עברתי למפעלי מזון, ממזון לתחום המחשבים וההיי-טק, והצלחתי לחדור לענפים נושאי רווחים, או במילים אחרות: לכאלה שהיו אמורים להניב רווחים...

אבל ההצלחה היתה מאתני והלאה. בכל מה שנגעתי, הפסדתי. שום דבר לא הצליח בידי, כמובן שלכל הפסד היו "הסברים הגיוניים", אבל במציאות נשארתי ללא כסף, וכדי להציל את עורי נאלצתי ללוות מידידים, עד שהתחלתי ללוות גם מהבנקים ששיעבדו לצורך ההלוואות את כל מה שהיה לי.

גם לאחר שמכרתי את כל נכסי הנדל"ן שברשותי, לא נושעתי, והבנקים שיעבדו את דירת הפרטית, וכשלא היה לי מה להשיב הוציאוני מן הדירה, ונשארתי ערום וחסר כל ובעל חוב ענק. מכל הכסף שקיבלתי באותה ירושה, נותרו רק חלומות...

יש לציין, שלאורך כל הדרך נקטתי במספר פעולות וסגולות שהיו אמורות לעזור לי, וגם נתתי הרבה כסף לצדקה, ולמרות זאת לא נושעתי. עוד יש לציין, שבניגוד

לאנשים אחרים, לא סיפרתי על ענין הירושה לאף אדם, כך שמן הסתם לא היתה זו עין הרע שפגעה בי, כי אף אחד לא ידע מדבר הירושה הגדולה שנפלה בחלקי.

באחד ממסעותיי האחרונים לאמריקה, וכשהייתי כבר במצב ביש, נקלעתי לבית הכנסת ומצאתי בו דף התעוררות עם דברים חוצבי להבות על חשיבותה של שמירת העינים בכלל ושמירת עיני הקדושה והטהרה בפרט.

הובא שם בשמו של אחד הספרים הקדושים, שאדם שאינו שומר את עיניו ואינו מתנהג בקדושה, אפילו נולד במזל של עשירות, יאבד את כל כספו וייהפך לעניי!!!

ואז הבנתי את הכל, נזכרתי שבמהלך מסעותיי לאמריקה ולאירופה, לאפריקה וליתר המדינות שבהן ביקרתי, לא שמרתי על עיניי, ונתתי להן דרוך, וגם לא נזהרתי ביתר עיני קדושה.

פרצתי בבכי נסער מאד, ובליבי פיעס רצון עז לחזור בתשובה שלימה ולתקן את אשר עוויתי ופשעתי. קיבלתי על עצמי מספר קבלות בעינים הנ"ל, והחלטתי לשמור עליהם מכל משמר, ולעמוד בכך ויהי מה, גם אם יתרגשו עליי נסיונות קשים ומרים.

קבלת החלטה היתה בצורה כה חזקה, שחפץ ה' הצליח בידי, וזכיתי לחזור בתשובה בעינים אלו, ותיקנתי את דרכיי באופן משמעותי ביותר.

האיש מסיים את מכתבו בבשורה הטובה: בתוך זמן קצר מאז קיבלתי עליי להתחזק בכל הנ"ל, ועמדתי בכך, זכיתי שחזר אליי כל העושר הגדול שהיה לי ואף הרבה מעבר לכך. והכל התנהל באורח פילאי, ללא כל הסבר או הגיון. ראיתי כיצד הדברים מתממשים לנגד עיניי.

[עלינו לשבח דברים א' עמ' תנ"ט]

התולעים רצו ושוב ושוב סביב העינים

❖ שח בפנינו אחד מחשובי החסידים בירושלים דבר שארע לאחרונה, ובקש בעל העובדא לפרסמה לתועלת נשמת המנוח, למען נתעורר בתשובה.

לאחרונה היה יהודי במדינת פלורידה אשר שבק חיים לכל חי, והנה בעת שהביאו את גופתו לעריכת הטהרה קודם הקבורה באחת העיירות בחו"ל, ראו כי יש לו סביב לעינים המון תולעים. ויהי דבר זה לפלא נורא בעיניהם, שכך לא מצוי לראות כדבר הזה שהתולעים מגיעים לאדם קודם הקבורה כבר בעת הטהרה, זה לא ראו ולא שמעו. אנשי החברה קדישא ניסו שוב ושוב להוציא את התולעים מעיניו, אך הם רק מוציאים, חוזרים תולעים חדשים ללא הרף, וחוזר חלילה. וכך קברוהו.

הדבר היה לפלא גדול בעיניהם, וניסו לברר מי היה האיש ומה מעשיו, ועל מה ולמה אירע הדבר לאדם זה. לאחר בירור קצר נודע להם כדלהלן: יהודי זה היה גר מול חוף מעורב בפלורידה, ודרכו היה לשבת במרפסת מול אותו חוף! וכפי הנראה מחוסר ידע לא חלם מה נגרם לעינים, ומה חמור פגם זה, והמשחיתים הנבראים מכל הסתכלות אסורה. ירעדו הלבבות כי יש דין ויש דיין, ואף בדור זה מעוררים אותנו מן שמיא לעיתים בגלוי...

[עקבתא דמשיחא גליון 259]

ישב וצייר את הבית שבו נמצא הילד החטוף

❖ לאחר שרבי מאיר אבוחצירה זצוק"ל נתבקש לישיבה של מעלה, סיפר המגיד הירושלמי, רבי שבתאי יודלביץ זצ"ל בעת ההספד ביום השלושים:

ידידי הגיע ארצה מלונדון ובפיו בשורה מרה, בנו נחטף לפני זמן מה, וכל החיפושים אחריו לא העלו דבר.

נסענו לבית ה"בבא מאיר" זיע"א, והאב התחנן לפניו שיגלה להם היכן הבן נמצא. בתחילה ניסה "בבא מאיר" להתחמק וסירב לענות לענין זה, אך כאשר רבו ההפצרות, בקשו הצדיק להביא נייר ועיפרון.

"בבא מאיר" ישב וצייר לפניהם את הבית שבו נמצא הילד החטוף בלונדון ואת השבילים המוליכים לפרדס שבקצה הרחוב, ושם בקצה הפרדס, מצייר הצדיק, את הבנין הגבוה בן שמונה הקומות, ואז פונה לאנשי שיחו ואומר להם: "כאן בקומה השלישית יש כנסייה ובה נמצא הבן"

מיד התקשרנו ללונדון והודיעו לקרוביהם את תשובתו של הצדיק, הבשורה הועברה מיד למטרת לונדון אשר איתרה את הבנין ופרצה לשם ושחררה את הבן החטוף.

"וברוך פודה ומציל" – סיים הרב שבתאי יודלביץ זצ"ל.

אז שאל את הקהל בקול אדיר: "האם רבי מאיר היה בשכונה הזו שצייר? ומתי, אם בכלל, היה בלונדון?" אלא זו תוצאה של שמירת העינים, בגללה זכה רבי מאיר לראות למרחוק את כל מה שרצה, זיע"א.

[אור דניאל פרי' שלח]

איך אפשר לזכור את התורה

❖ מעשה ובא אברך חשוב ונכבד לשפוך מרי שיחו לפני האדמו"ר הקדוש רבי מאיר אבוחצירה זצוק"ל, לומד הוא ועמל בתורה אך הזיכרון ממנו והלאה, ונפשו בשאלתו מה יעשה ותלמודו יתקיים בידו.

והשיבו הצדיק בנועם חן שפתותיו: הלא ידעת בני כי "שמור וזכור" בדיבור אחד נאמרו, ואין אפשרות להפריד בין הדבקים, שמירת הפה ושמירת העינים כראוי היא הערובה לזכירה, אם תשמור על ה"שמור" כדבעי ראה גם תראה כי גם ה"זכור" יגיע בעקבותיו.

[סמא דחיי עמ' רצ"ט בשם ארשת שפתינו]

א"ה: ידוע הוא מה שרמוז על כך מהפסוק "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם, למען תזכרו" – שעל ידי ששומר את עיניו מדברים אסורים זוכה על ידי זה לזכור את תלמודו.

הפרופסור שצילם את עיני הנפטר

❖ מסופר על רבי בנימין זאב חשין זצ"ל שדרכו היה לציין את דברי הגמ' וירושלמי ברכות פ"א ה"ה: 'עינא וליבא תרי סרסורי דעבירה' באומרו שהאדם שרואה משהו בעיניו זה תיכף נכנס בעין ונחקק בו אף על פי שאינו מרגיש בכך.

והביא על כך מעשה שהיה בפולניה וזה תוכנו: באחד הימים נהרג אחד משרי הממשלה, והממשלה המקומית הבטיחה שכל אדם שיגלה את הרוצח יקבל פרס כספי נכבד. פרופסור מסוים הציע את עצמו שביכולתו לגלות את הרוצח בתנאי שיוציאו את הנפטר מקברו. השלטונות הסכימו לדבריו והוציאו את הנפטר החוצה.

הפרופסור לקח מצלמה גדולה וצילם את עיני הנפטר. והנה, לתדהמת הכל, הוציא הפרופסור את התמונה וראו כולם בתמונה את הרוצח עצמו היאך שהורג, כששאלו את הפרופסור לפשר הדבר, נענה לעומתם: היות וכל אדם כל מה שמסתכל נחקק הדבר בעין, וכשמסתכל על דבר נוסף אזי ההסתכלות האחרונה מסתירה את מה שנחקק לפני כן, והיות וההסתכלות האחרונה של הנפטר היתה כמובן באותו אדם אשר רצחו נפש רח"ל. לכך דמות הרוצח היתה מצולמת בעין של הנרצח.

ועל כך סיים הרב: מכאן רואים כי כל מה שהאדם מסתכל נחקק לו בעין, ועל כל הבטה בנשים וקל וחומר בפריצות עתיד ליתן את הדין, והכל יראו לו בב"ד של מעלה. ומידה טובה מרובה, כמה מעלה יהא לאדם אשר נזהר בכך.
[עקבתא דמשיחא גליון 299]

ועיין בזה מה שכתב הגר"א באבן שלמה פ"י כ"ב ובהערות שם אות י"א.

מסירות נפש ברכבת

❖ הרה"ג שלמה לוינשטיין שליט"א סיפר את המעשה הבא: כאשר הרב מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל היה בחור בישיבה קטנה בחו"ל, נסע מביתו ברכבת לישיבה, והנה לאחר זמן מקבלת אימו ידיעה שבנה מאושפז במצב קשה בביה"ח.

מיד נסעה אליו וכשראתה אותו החלה לחוקרו על מה כל זה? בתחילה סירב לספר, אבל לאחר ששיכנעה אותו אימו, סיפר לה: שכאשר נסע ברכבת מביתו לישיבה, נטפלה אליו בחורה גויה וניסתה להכשילו והוא ניסה לעבור מקרון לקרון אבל היא נטפלה אליו ולא עזבה אותו, ואז בלית ברירה קפץ מהרכבת ושבר את כל גופו.

מספר הרב לוינשטיין שליט"א, שכאשר שמע את הסיפור הזה הלך אל הרב לפקוביץ ושאלו האם הסיפור עם הרכבת נכון? סימן לו הרב בתנועת ביטול כאומר שלא נכון הדבר. לאחר מכן שאלו: כשהוא דורש ברבים האם מותר לו לספר סיפורים שלא היו, העיקר שהם מחזקים? אמר לו הרב: ח"ו, משקר לא מחזקים. ואז שאלו: האם את הסיפור עם הרכבת אני יכול לספר? אמר לו: כן. אין צריך לומר שהסיפור נכון, אלא שהרב מרוב ענוותנותו ניסה להעלים זאת.

במשך שנים הם אכלו על אותו שולחן

❖ רבי שמואל אהרן יודלביץ התייתם מאביו בגיל צעיר, והיה סמוך על שולחנו של הצדיק רבי אריה לוי מדי יום. כשגדל, ביקש רבי אריה לוי לשדכו לבתו, והציע לפניו את השידוך. רבי שמואל אהרן השיב שעליו לראותה, שכן אסור לאדם לקדש את האשה עד שיראנה בעיניו. וכדי לקבל מושגים על "שמירת העינים" שהיתה לו, נציין שבמשך שנים הם אכלו על אותו שולחן...

[ומתוק האור פר' וישב]

וכי את חושבת שראיתי אותך...

❖ בזמן השואה, היתה הרבנית שטרנבוך עוסקת בהצלת ילדים מזרועות המפלצת הנאצית. לצורך כך הגיעה עד לברלין תוך סיכון עצמי גבוה, ושם הציע לה גוי מקומי את עזרתו.

מאחר והיא הססה אם ביכולתה לסמוך עליו, נגשה להתייעץ עם מי שהדריך אותה בכל שאלותיה, הרב מרדכי פרוגמנסקי. כששמע הרב על שאלתה בקש לראות את הגוי ולאחר פגישה קצרה הודיע לה כי חלילה לה מלסמוך על אותו גוי שעתיד לבגוד בהם.

"מהיכן יודע הרב שאכן יבגדו בנו", הופתעה הרבנית. "הקב"ה חנן אותי בראיה חדה וכשאני מביט באדם הריהו כספר פתוח לפני. ראיתי את הגוי המדובר ומה שראיתי הספיק לי...".

"אם כך, אולי אוכל לשמוע גם על תכונותי", בקשה. אולם הרב נדהם מן הבקשה והשיב: "וכי את חושבת שראיתי אותך."

[שם]

טעות קטנה – נזק גדול

❖ בירושלים עיר הקודש, גרים זה ליד זה, שני תלמידי חכמים העמלים בתורה, המכירים אחד את השני כבר מאז ילדותם. שניהם למדו יחד באותה הישיבה, שניהם שלחו את ילדיהם לאותו מוסד תורני ושניהם גידלו את ילדיהם על אדני התורה והמידות – אך ההבדל ביניהם היה גדול ומצער. בניו של התלמיד חכם הראשון פרחו כולם ונעשו יראי שמים, אנשים כשרים בעלי מידות ומעשים טובים, העושים רצון אביהם שבשמים. לעומתו, בניו של התלמיד חכם השני, לא פרחו כראוי והם החלו לסטות מדרך הישר, ולא היתה ניכרת בהם כל יראת שמים או מידות טובות ומעשים טובים.

אביהם היה בצער רב עד מאד כשהיה רואה כל יום את ילדיו הולכים בדרכים רעות ומקולקלות, ללא יראת שמים וקדושה, ולעומתם, בניו של חברו הטוב, כולם נחמדים ונפלאים למופת, גדלים בבית ה' ומקדשים שם שמים ברבים. וחשב לעצמו, כיצד נוצר כזה הבדל עצום ומצער בין ילדיי לבין ילדי חברי, הרי שנינו שלחנו אותם לאותו מוסד תורני, בבתים של שנינו היו ספוגים תמיד יראת שמים וקדושה, שנינו הדרכנו אותם בצורה נפלאה – אז מדוע סטו בניי מהדרך הישרה?

הצער העיקר בליבו, והוא החליט ללכת לביתו של חברו היקר ולערוך בביתו ביקור פתע' ולשאול אותו: מדוע יצאו בניהם שונים? האם יש איזה דבר שטעיתי בו? מה שונה החינוך שלהם זה מזה? דלת ביתו של חברו נפתחה, ולאחר קבלת פנים לבבית, אמר האורח למארחו: "חברי היקר, יודע אתה על כך שבניי יצאו לתרבות רעה, באתי לברר איתך יחד, מה היה לקוי בהנהגת החינוך שלי? אלא ממך, עוזר לי לדעת במה טעיתי, הדבר מעיק עלי מאד".

חברו הסכים בשמחה, והם החלו לשבת ולערוך השוואות בכל פרט ופרט בהנהגות הבית ובשאר עניני החינוך. הדברים היו נראים זהים למדי, עד שהם הגיעו לנקודה קטנטנה שנראתה לא משמעותית אך בדעה אחת הסכימו כולם שהיא גרמה להבדל הרב שבין שני המשפחות, היא הנקודה שהחלה בהסתת ילדיו של החבר על אף שהיא נקודה קטנטנה שמעולם לא נראתה משמעותית. מה היה אותו דבר קטנטן, שעשה הבדל כה גדול וצער כה רב?

שניהם נהגו לקנות דגים באותה חנות בירושלים, ומנהגו של בעל חנות הדגים היה לעטוף את הדגים בעיתונים חילונים. והנה, כשהיה מגיע בערב שבת התלמיד חכם הראשון לביתו, הוא הנהיג בביתו בקביעות, שמיד עוד לפני שיגיע אל הבית, יזרוק את העיתונים החילונים שעטפו את הדגים, ולא יתן לשום דבר טמא שיכול למשוך אותו ואת בני ביתו, להכנס לביתו. ומנגד, התלמיד חכם השני שבניו יצאו לתרבות רעה, נהג להכניס את הדגים כרגיל עם העיתונים הרבים שעטפו את הדגים ורק אחר כך זרק את העיתונים לפח, והסוד היה, שכאשר עברו בניו ליד פח האשפה בבית,

צדו עיניהם את המאמרים, הפרסומות והתאוות המושכות את הלב והעין. כך כל שבוע מחדש, בניו מגלים עולמות חדשים ומראות נוראים וקשים. התלמיד חכם השני הודה בצער רב ובהסכמה שאכן זו היתה ההנהגה הפעוטה והקטנה שגרמה לו כיום לחיות בצער רב כשהוא רואה את בניו הולכים בדרכים רעות ומקולקלות, ואת הנעשה אין להשיב...

[ספר קדושת העינים לר' אהרון זכאי]

קיבל על עצמו לחבוש משקפים אטומות ובלבד שלא יכשל

❖ מעשה היה בדורות הקדומים במנגן עיוור שהיה מנגן בחתונות, ופירנס את משפחתו העניפה בכבוד. לימים חלה האיש וביקש שיאספו אליו את בניו ובנותיו נכדיו ונכדותיו. אמר להם דברי הדרכה ופרידה וביקש שיתייצבו מולו, כי רוצה הוא לראותם לפני מותו. להפתעת כולם הסיר את משקפיו השחורים, וראו שהוא רואה כאחד האדם ולא היה עיוור כלל וכלל, אבל הואיל ופרנסתו היתה על הניגון בחתונות, ולא רצה לראות את המחוללות, קיבל על עצמו לחבוש משקפים אטומות ולנהוג כעיוור כל ימיו, ובלבד שלא יכשל בראיות אסורות.

[מעייין השבוע ויקרא עמ' ש"ג]

תוצאה הרסנית

❖ סיפר הרב ניסים יגן זצ"ל: יש לי קרובי משפחה שכבר שש עשרה שנה איני רוצה להכיר אותם, הם גרים בירושלים. עוד לפני שש עשרה שנה הזהרתי את האמא שאם היא לא תוציא את הטלויזיה מהבית אנתק את הקשרים עמה, אך היא התנגדה, "אני רואה רק חדשות" אמרה. הזהרתי אותה כי הדבר יפגע בילדים שלה, אך היא בשלה: "הבת שלי לומדת בבית יעקב, הבן שלי לומד בישיבה הכי מצויינת בירושלים".

טיפשה מטופשת, חושבת שהיא צודקת, מאז ועד היום איני מכיר אותה, איני הולך לשמחות שלה ולא מזמין אותה לשמחות שלי.

לפני כמה ימים היא התקשרה אלי, הבנתי שהיא בצרה. היא בכתה, "רבי ניסים תעזור לי", מה קרה, הבן שלה בחור ישיבה בן שש עשרה, כבר שנה שוכב בבית, לא רוצה ללכת לישיבה, לא רוצה להתפלל, לא רוצה לעשות כלום רק כל היום שוכב במיטה.

אני הבנתי כבר מה קרה לו, אך הזמנתי את הבחור אלי הביתה, והוא אמר לי דברים נוראים. הוא קילל את אמא שלו על שהחזיקה טלוויזיה בבית, ואמר: "כשהייתי קטן, היצרים שלי היו חלשים, לא הרגשתי כל כך טובאה בעצמי, היום, רק אני מנסה לפתוח גמרא אני רואה נשים לא צנועות רוקדות מול עיני, אני בא להתפלל ובראשי אני רואה סרט תועבה שהקרינו בטלוויזיה, היום אמא שלי בוכה? שתבכה, מגיע לה?" [מתוך שיחותיו של הרב ניסים יגן זצ"ל]

כח ההשפעה של התגברות אחת

❖ עזריה צרפתי הפך לשם דבר בעירו הדרומית הקטנה. הוא הגיע לכאן לפני פחות מ-15 שנים. אך דומה היה לתושבי העיירה – אפילו לוותיקים מביניהם – שהבחורצ'יק הזה הוא אחד מוותיקי מייסדיה.

מה הוא עשה בעשור האחרון? מה לא?

מיד עם בואו לעיירה קלט החתן הצעיר שיש מחסור בגן ילדים לציבור בעלי התשובה ההולך ונרקם. תוך פחות מחצי שנה, לאחר שרץ כאיילה שלוחה לכל משרד ירושלמי וגישש ומישש נהלים ותקנות אצל כל פקיד אפור ורדום, נוסד גן ילדים "אפיקי הנגב", שהפך בתוך שנים ספורות לרשת גנים ברחבי השכונות.

נו, ואחרי שהורי בוגרי המכינה בגן הילדים אותנו על כוונתם להמשיך בחינוך הטהור בתלמוד תורה, נזעק שוב עזריה צרפתי אל הדגל, והתחיל במרץ רב לייסד תלמוד תורה. הוא לא בחל בשום אמצעי וכמו עסקן וותיק ומשופשף הוא קלט מהר מאד את עוצמת ערלות ליבם של ראשי העיר ופקידיה, והתחיל לעקוף אותם בצפצוף מהיר וחורק.

באישון לילה הוא הנחית קראוון דו כיתתי, ריהט אותו טיפ טופ, חיברו לרשת החשמל וערך סבב טלפוני בין ההורים: "תירגעו, יש תלמוד תורה".

כשהגיעו פקחי העיריה עם הדוחות וצווי ההריסה, שעט צרפתי הנמרץ ללשכתו של ראש העיר להבהיר לו חד משמעית: "אם לא תזרו את הליך רשיונות הקמת הקראוון ואם לא תקצה מיידית קרקע לבניית תלמוד תורה, בתוך שנתיים תועף כמו טיל בליסטי מלשכתך והשרביט יוענק לרעך הטוב ממך".

הנחרצות והברק בעינים של עזריה צרפתי עשו את שלהם. ראש העיר הבין שהצעיר הזה קרוץ מחומרים של מנהיג, אם הוא לא מיישר אתו קו ומיד, הרי שבתוך שנתיים הוא יצטרך לעמוד בתור ללשכת העבודה כאחרון הפועלים הזוטרים, לא נעים.

עזריה צרפתי לא עצר באדום. מיד אחרי שנוסד הת"ת, הוא כבר בנה תשתית לישיבה קטנה. אחר כך יצר קשר עם משרד הרווחה והקים מוסד ייחודי לילדים פגועי מוח. זה לא הספיק לו. הקצב הבלתי נלאה שלו הריץ אותו לפגישה פוריה עם אחד מראשי ארגוני החסד הגדולים, ועזריה חנך בעירו סניף גדול ומרשים. שהעניק מאות חבילות מזון למשפחות נצרכות בעיר.

הוא גם למד היטב את מלאכת השנורר בחינניות שובת לב.

למה להלאות אתכם, העשור פלוס של עזריה צרפתי בעיירה הדרומית היה מדהים בהיקף העשייה שלו. פשוט להתקנא, וקנאים – ברוך השם – לא חסרים.

בינתיים נולדו שישה זאטוטים והעזר כנגדו מעולם לא רטנה על עומס עבודה. היא נתנה לבעלה להמשיך ולכבוש שיאים ופסגות של תורה וחסד, כי הלא הזמן קצר והמלאכה מרובה ובעל הבית דוחק, אבל עזריה צרפתי הוא פועל חרוץ, אותו לא צריך לדחוק, הוא דוחק רבים וטובים.

יום אחד הוא חזר הביתה עם חולשה אדירה מאוד לא אופיינית. הוא סחב אותה יומיים שלושה, עד שהתמוטט, האמבולנס הבהיל אותו לבית החולים סורוקה בבאר-שבע. אחרי בדיקות מקיפות יצא דוקטור אנדר"י פוקסמן בפנים נפולות מן המחלקה, הושיב את עזריה ורעייתו אורית מולו ואמר את המשפט הנורא: "צר לי עזריה, אתה סובל מניוון שרירים..."

לא היה צריך להגיד יותר. עזריה קלט שבתוך שנים ספורות הוא עוזב לעולם שכולו טוב. בחושי הבריאים הוא הבין עוד, שהקצב המופלא שלו היה קצב שמיימי של עשיה, כ- 2000 ילדים למדו במוסדותיו ועוד היד נטויה.

"אורית אינני מתרגש מן המחלה. יש בעל הבית לעולם, הוא יודע מתי התחנה האחרונה שלי אבל העבודה עדיין רבה. אזרי כוחות רעייתי, צריך להקים בית ספר על יסודי לבנות, וישיבה גדולה לבנים, ואם ירצה ה' נייסד כאן בית תמחוי מכובד".

אמר ועשה. למרות המחלה שהחלישה אותו מידי יום, עזריה צרפתי יישם חלומותיו בזה אחר זה, כאחד הבריאים ממש. שלושה ימים לפני פטירתו ישב לצדו רב העיר נחשון ארגמן ליטף את ידו באהבה גלויה ושאלו: "עזריה ידיד נפשי – איש אשכולות הפועל נצורות – מעולם לא סיפרת לי מה הניע אותך לחזור בתשובה ולקבל עול מלכות שמים".

חיך עדין בקע משפתיו היבשות של עזריה.

"ישבנו במסעדה חיפאית, כל ה"חברה הטובים". היתה שעת צהריים, שתינו בירות, אכלנו חמוצים, שרנו, שמחנו, בשיא הריקנות וקלות הראש. מול המסעדה ניצב חלון

ראווה של חנות תועבה ובה תמונות מבחילות השם ירחס. לפתע הגיע מעבר לרחוב אברך צעיר חבוש חליפה וכובע, הוא צעד נחוש לעבר צידו השני של הרחוב, אך כשהבחין בחלון הראווה המתועב, הוא הסיט ראשו ימינה, עצם עיניו בחוזקה, הפשיל את כובעו אל מתחת למצחו ושעט אל מעבר לצומת. כולם צחקו, כולם לגלגו, אבל אני הרגשתי שחץ נתקע לי בלב. חשבתי לעצמי איך יתכן שבחור צעיר איננו מתפתה להציץ. אם הוא לא נכנע לתאוה הזו של ראייה אסורה, אז כנראה שיש לו דברים יותר חשובים וטובים שהוא מתאוה להם, הם הדברים שנותנים לו עוצמות נפש להימנע מלחטוא בעיניו. שלושה ימים התהפכתי על משכבי, משחזר את הסצינה של האברך המסיט ראשו, מפשיל כובעו, עוצם עיניו ונמלט מן התועבה. אחר כך הרמתי טלפון לישיבת "נתיבות התשובה", שם למדתי תורה, וקבלתי את כל התשובות. ואז התחלתי במירוץ שאתה מכיר – כבוד הרב – את תוצאותיו..."

מול אלפי תושבי העיירה, לאוזני האלמנה וששת היתומים נשא הרב ארגמן דברי הספד מרטיטי לבבות, על מסירות נפשו של עזריה ז"ל למען הכלל והפרט.

"עיננו רואות וידינו ממששות את פעליו ויצירותיו של עזריה היקר והצדיק שלנו... לפני שלושה ימים סיפר לי עזריה מה הניע אותו לחזור בתשובה, אל חיק אבותיו... אתם מבינים, אתם קולטים יקירי ואהובי תושבי העיר, אברך צעיר שעצם עיניו, הסיט ראשו והשפיל כובעו על עיניו כדי לא לראות תמונות תועבה בחיפה לפני 15 שנים גרם לעזריה לעשות תשובה שלימה. בואו ניקח אל ליבנו, כיצד פעולה קטנה של קידוש השם, של צניעות, של שמירת העינים שעושה יהודי כשר בינו לבין קונו, בונה עד אין סוף קניינים של תורה וחסד.

"...והאברך ההוא מחיפה אפילו לא יודע מה נבט וצמח מאותו רגע מופלא. והחי יתן אל ליבו, בואו נעשה פעולות של קידוש השם למען עילוי נשמתו של הארי שבחבורה, עמוד התורה והחסד, עזריה ונשמור את עיננו מראות ברע".

[העתונאי 2 עמ' 151]

מדוע נחת כאן פרופסור מקס?

❖ חורף ליל שישי לסדר וישב, השמש נטתה לערוב, כשפשטה השמועה ברחבי אולם השטייגן, כי ראש הישיבה מבקש מכולם להתכנס, מיד אחרי תפילת ערבית.

"ראש הישיבה הרב אליקים דיסקין ביקש לשוחח עמנו עוד לפני הצעידה הצפופה לחדר האוכל" הכריז איציק בלכמן משיעור ב', "זו כנראה שיחה חשובה הרבה יותר מאשר שטיקל מוסר שהראש ישיבה מקפיד עליו בסדר שלישי של ליל שישי..." הסתקרנו הצעירים משיעור א'.

"מעניין מעניין, ראש הישיבה אף פעם איננו דרמטי. הכינוס הזה צופן בחובו הפתעה..." העריך שרגי גולדמן מהקיבוץ "אני לא זוכר שהוא כינס אותנו אי פעם באמצע השבוע... הפלא ופלא".

אחרי 'עלינו לשבח' כשהשמים השחירו לגמרי, ומבין קרעי העננים הבליוח להן קרני הסהר הדקיקות, הם התיישבו והס הושלך בישיבה. המשגיח הקטן הרב נחומי סילבר צעד באיטיות לאורך בית המדרש ועיניו בולשות ימינה ושמאלה. הם ידעו היטב שלמשגיח סילבר יש עיני נץ ארוכות טווח, במבט אחד זריו הוא יודע מי נעדר, וחושיו המיומנים גם ידעו ידוע היכן מסתתר או מסתובב אותו שובב. אף הפעם, הפלא ופלא, גם המשגיח סילבר היה מופתע. אף אחד לא נעדר, האהבה לראש הישיבה דווקא מסדרת את השורה. 93 בחורים נשענו על גב הסטנדר והביטו מסוקרנים לעבר ראש הישיבה, שסגר את הסידור הגדול שלפניו והתיישב מולם במבט שיש בו שילוב של רצינות וחיוך, אך כולו אומר יראת שמים.

"נו טוב, אני מחפש מילים מאיפה להתחיל... אתם בודאי יודעים שאני עומד כבר 25 שנים בראש הישיבה שלנו 'היכל ירושלים', ומאות אם לא אלפי בחורים קנו כאן את גדלותם בתורה, זכבו את השקפתם ומכאן יצאו לשידוכין והקימו בתים מפוארים בישראל. כיום אני יכול להצביע על כמה ראשי ישיבות שיצאו מכאן, כמה וכמה ראשי כוללים, ולא פחות חשוב מאות אברכים הפוקדים את הספסלים בכל רחבי

הארץ והעולם. אני גאה בהם, בהחלט. רבים וטובים אף הוציאו לאור ספרים משובחים חלקם שו"תים, חלקם חידושים נפלאים על הש"ס, ואף חידושי אגדות. בקיצור כשאני חוזר הביתה סמוך ונוגע בחצות, אני נוהג לומר לרעייתי זכיני, הישיבה שלנו מוצלחת, התלמידים משקיעים עצמם בכבשנה של תורה, אני מרגיש שאני קוטף פירות טובים."

כך פתח הרב דיסקין את השיחה. הבחורים החליפו ביניהם מבטים משתאים כאומרים "מה, האם זה הזמן להשתבח בנטיעות הישבתיות? זו שיחה שמתאימה יותר לסוף זמן או לשבע ברכות של אחד הבוגרים, יש בה אפילו ריח של הספד השם ישמור...".

"אודה ולא אבוש..." הרים הרב קולו "יראת שמים טהורה, אמיתית, מזוככת, איננה הצד החזק של דורנו. ואינני חלילה מעביר ביקורת, בתוך עמי אנוכי יושבת, אך כשאנו באים לעשות חשבון עם עצמנו, אזי לעיתים אנחנו מעגלים פינות, עוצמים עינים, עושים את עצמנו רואים ואינם נראים ונפלים בעבירות קטנות כגדולות, שנובעות מסדקים עבים בחומת היראת שמים שלנו. וכל צדיק בודאי מכיר היטב את נפש בהמתו... ואינני מקנטר חלילה, כי הלא בהמתי היא לא פחות גרועה מחברותיה הסובבות להן באחו". הם מחייכים.

המשגיח הרב סילבר לא היה צריך לבקש שקט, כולם שתקו, ואפילו זבובי החורף נעצו עצמם רועדים מקור, על כנפי המאוורר שלא נתבקש להסתובב.

ראש הישיבה נעץ עינים נוקבות לעבר התלמיד צביקי וינרייך משיעור ב', וביקש: "צביקי, שב לידי בבקשה".

צביקי, ביישן כרוני, התרומם וצעד לאיטו לעבר ראש הישיבה, עיניו תקועות ברצפה. הוא התישב ליד ראש הישיבה והשעין ראשו על כפות ידיו.

"יראת שמים היא אוצרו של הקב"ה!!!" הטעים ראש הישיבה את המילים כמונה מעות. "כמה מחבריו לחדר של צביקי וינרייך יודעים שצביקי סובל כבר כמה חודשים ממחלת עור לא פשוטה, כל המשחות והתרופות שנתן לו רופא המשפחה העלו חרס.

לפני כחודש כלו כל הקיציץ אמו של צביקי הלכה עימו לרופא המשפחה בהר נוף ובקשה לשולחו לפרופסור מומחה. ואכן הוא קיבל הפניה לפרופסור גדול, דא עקא משרדו של הנ"ל תקוע בלב רחוב המלך ג'ורג' מקום פרוץ. צביקי סירב "אני לא הולך לשם... לא אקלקל את העינים". הגרוד החמיר הפצעים בגבו היו בלתי נסבלים אימו התחננה לפניו שילך. "תוריד משקפיים, תקע את העיניים ברצפה...". צביקי עמד על שלו. "מאז עומדי על דעתי שמרתי על עיני. הגירוד נורא, אני סובל בעיקר בלילה, לא מצליח לירדם... אבל קלקול העיניים, להסתובב במקום פרוץ זה נורא הרבה יותר". אימו של צביקי הגיע למשרדי "הילד סובל, כבוד הרב יורה לו ללכת לפרופסור... המצב הולך ומחמיר... הוא לא יושן מרוב גירודים".

היא הניחה לפני את תיקו הרפואי נייר אחרי נייר, אבחנה אחרי אבחנה, תרופה אחרי תרופה, כשלון אחרי כשלון. מספר ראש הישיבה.

החברים מביטים על וינרייך, והוא מבקש שתבלע אותו האדמה "ריבוננו של עולם, מה עושה לי ראש הישיבה???"

"אמא, אמר צביקי לאמו... אני לא הולך לפרופסור במלך ג'ורג', זה מקום שלא מתאים לבן ישיבה... אבל אם הפרופסור יבוא אלי אשמח... תלמידים יקרים, פרופסורים לא יורדים ממגדלי השן שלהם נפוחי הגאווה. שוחחתי אישית עם הפרופסור, אחרי נסיונות צילצולים אינספור "מצטער, אני לא עושה ביקורי בית, שיגיע החולה אלי", הוא חתם את השיחה בינינו. גם נסיונות השכנוע שלי עלו בתוהו. "כבוד הרב יבין אותי..." הבנתי. ומה שסיפרתי לכם עד עתה, התרחש לפני 10 ימים בלבד. צביקי סובל, אמו בוכה, והפרופסור מרח' המלך ג'ורג' מתבצר במשרדו. יש רופאים שמחפשים כסף, ויש המחפשים כבוד.

"מיד אחרי השיחה עם הפרופסור שוב צלצול במשרדי..."

"שלום כבוד הרב, מדבר אברהם בולדמן, חזרתי השבוע מצרפת, ובעוד יומיים אתחתן, יהיה לי כבוד אם ראש הישיבה יערוך לי את הקידושין". את בולדמן רובכם

מכירים, הוא יליד צרפת ולמד כאן עד לפני שנה, ומאז יצא לשידוכין הוא לומד בישיבה חשובה בארץ הולדתו. הסכמתי כמובן. כל ראש ישיבה מתכבד להשיא את בוגריו. אולמי "שער השמים" שעה שמונה בערב. הגעתי בזמן, ואחרי עשר דקות נערכה החופה. הצלמים והמצלמות צילמו. "מקודשת מקודשת, אם אשכחך"... הכוס נשברה, איחולים וריקודים, התזמורת כהרגלה החרישה אוננים, אך אני כבר הייתי ברחוב, בדרך לסדר שלישי.

לפני ארבעה ימים, בלילה, מצלצל הטלפון בביתי, יהודי מבוגר עם עגה צרפתית מבקש ממני "כבוד הרב, אני צריך לדבר איתך דחוף, זה מאד דחוף, צריך להתייעץ לבדוק, דחוף", שאלתי מי כבודו "הוא אני, דודו של התלמיד שלך אבריימי בולדמן, קוראים לי מקס מורלי אני מפריז, מתי יכולים לפגוש את הרב" שאל.

"רק מחר בתשע בערב", ענית לך, ואז אני שומע אותו אומר בעברית מתובלת בצרפתית לאשתו "רוז תדחי את הטיסה לצרפת... הרב יכול רק בלילה..." לתומי חשבתי שהיהודי במצוקה. ומדוע בחר להיוועץ בי? מי יודע, בואו נקצר, שלשום בתשע בלילה בדיוק, דפיקה על דלת משרדי בישיבה, אדון מקס מורלי ורעייתו רוז, זוג דתיים כבני 70 מתיישבים מולי.

"כן, מה אני יכול לעזור לכבודו?" אני שואל ואדון מקס משיב "הוא, כבוד הרב, אנחנו פה לעזור לרב".

"לעזור לי?" אני משתומם.

"כן, כן", משיב לי אדון מקס והוא מסביר "תראה כבוד הרב, אני צילמתי את החתונה, וגם אותך בקידושין, אחר כך בבית הסתכלתי על הסרט ואוי ואבוי, ראיתי שיש לרב ברקה הימנית בליטה חשודה, עשיתי בקלז-אפ מקרוב מקרוב, וזה לא מצא חן בעיני... אולי נצטרך לקחת ביופסיה".

"כן, אני נוהג לגרד את הבליטה הזו", הפטרתני... "אבל תסביר לי אדון מקס מה לך ולבליטה שסמוך למצח שלי?".

"מה פירוש... אה... אני לא סיפרתי לכבודו שאני פרופסור מומחה לרפואת עור בבית החולים המרכזי בפריז, אני גם לעשות המון מחקרים כל הזמן למחלות עור... אני גם לפתח תרופות מיוחדות שמופצות בכל העולם. ואתה כבוד הרב עשית לנו כבוד גדול בקידושין של אברהם, ואני מיד בא לפה לבדוק את הבלוטה הזו".

ואכן, הוא הביט בה בבלוטה הקטנה שעל רקתי, עם מיטב המכשירים שבתיקו, נגע, מרדד וצילם, ולבסוף אמר "שום דבר, זה תקין, שתהיה בריא כבוד הרב עד מאה עשרים, אבל אני מקס לא הייתי שקט, תסלח לי כבוד הרב ותודה".

וכשהוא פונה לצאת אני נזכר... צביקי ויינרייך... "רגע פרופסור מקס, יש לי תלמיד עם בעיית עור... אני כבר קורא לו, אולי כבודו יכול לבדוק אותו".

"בשמחה רבה, זה כבוד בשבילי לבדוק צדיק בן ישיבה".

עד שצביקי יורד מחדרו אני מניח את התיק הרפואי של צביקי מול עיני הפרופסור, הוא מדפדף ואני שומע אותו אומר שוב בעגה צרפתית "בושה, בושה, ככה לא מאבחנו... זה לא מחלת עור זה סוג חידק בדם..." צביקי יורד, נכנס לחדר ומראה את פצעיו. הפרופסור הדגול מקס מורלי בודק אותנו, ואחרי שלוש דקות אומר: "זה שום דבר, יש לי משחה שמרגיעה את הגרוד, ואני לרשום רצפט שקשור לוירוס שיש בדם. תוך יום יומיים, תהיה הקלה גדולה, שבוע הבא זה בריא התלמיד. לצערי הרופאים לא עלו על הבעיה".

נפרדתי מהפרופסור ורעייתו בחביבות והמון הכרת הטוב.

עברו כמעט 48 שעות מאז האיבחון המדהים והטיפול החדשני שקיבל צביקי. פצעי הגרוד נעלמו לחלוטין, אתמול הוא ישן לילה שלם כמו תינוק, בדיקת הדם גילתה שהוירוס כמעט נעלם.

זה סוף הסיפור יקירי, היה לי חשוב שתשמעו אותו ותקחו אותו למסע חייכם, ולעולם תזכרו שמי שמוסר נפשו על יראת שמים ועל שמירת העיניים, הקב"ה מזיז אלפי קילומטרים את הפרופסור הכי גדול מקצה העולם בלי להזדקק לרב פירר, ומעמיד אותו מול פתח חדרו של הירא. תודה לך צביקי על השיעור ביראת שמים, תודה, ועד כאן.

ראש הישיבה קם ופנה לצאת, ורק המשגיח הרב סילבר שם לב שזבובי החורף הצוננים החלו לעוף במעגלים אט אט, מן החמימות האצילית שפשתה בבית המדרש.

[מאת קובי לוי]

עינים במתנה

❖ בתיה ידעה שהיא עיוורת מלידה, היא גם ידעה שיש עולם וצבעים וחיים מחוץ לחושך, היא ידעה שיש יום ולילה ואור וחושך, אבל בשבילה הכל שחור. היא לא רואה כלום, ומנסה לחפש את האור גם בלי לראות אותו.

ההתמודדות לא היתה קלה, אבל היא יצרה ממנה בן אדם מחושל בנוי ומעוצב. בן אדם שהכיר את הצד השחור של החיים ולא בעט בהם, רק הושיט את ידו והלך צעד אחרי צעד עד שהגיע למקום שלא כל אחד זוכה להגיע בגיל כזה.

כשהגיעה לפרקה ידעה בתיה שהיא מקוטלגת באגף הנכה והמוגבל של האנושות, אבל רצתה חתן שיראה את החלק הגבוה והאמיתי שלה, שיראה את מה שמסוגלים לראות גם בלי לראות.

והיא מצאה אותו. מיכאל קראו לו והוא ידע להעמיק חדור אל הפנימיות, לראות את העומק ואת מה שגם עיוורים מסוגלים לראות, והם נישאו.

שנתיים לאחר נישואיהם הם שמעו על פרופסור בלגי שמצא שיטת טיפול לבעיה מהסוג שלה. הרעיון היה מבוסס על השתלת קרנית העין של בן אדם אחר, אך מכיוון שהקרנית אמורה לבא מבן אדם חי ובריא, הסיכויים לקבל טיפול היו אפסיים. הרופא קבע להם תור לעוד עשרים שנה, והוסיף כי הוא מקווה שעד אז ימצא בן אדם בריא שמוכן לתרום את קרנית עינו, אך אינו מבטיח.

כשהם יצאו משם העולם היה נראה שחור יותר מתמיד. החלון הקטן שפתח הפרופסור הבלגי אל העולם הצבעוני נסגר עליה בחבטה, משאיר אותה עמוק בתוך החושך והריקנות. משחוא בה נשבר, היא הבינה שלעולם לא תוכל לדעת מה הוא צבע ולעולם לא תוכל לראות את יופי הבריאה, ולעולם לא תוכל להכיר את עצמה ואת בעלה ואת משפחתה ואת סביבתה, רק שחור וחור וחלל וריקנות.

שבועיים אחרי האכזבה הם קבלו טלפון שנמצאה קרנית עין שמתאימה בדיוק לצרכיה. העולם החשוך שלה נהיה ורוד וצהוב עוד לפני שהיא ידעה מה הם הצבעים הללו, היא נכנסה לחדר הניתוחים, נפרדת מהחושך ומהשחור ומוכנה לקבל את העולם הצבעוני, מחכה ומשתוקקת להכיר אותו. מיכאל נכנס לחדר הוא התיישב לידה ומשהוא בו גמגם. "א... אני רוצה לומר לך משהוא".

היא נדרכה.

"לא אמרתי לך קודם, ואולי זו היתה טעות. אבל גם אני עיוור, ו— למרות זאת ראיתי את מה שגם עיוורים מסוגלים לראות".

בתיה שמעה את כל מה שהוא אמר, והבינה את כל מה שלא נאמר. היא הודתה לו על הנאמנות והפתיחות שהוא גילה כלפיה, והמרדים נכנס לחדר מזריק לתוכה את הפסיעה הראשונה שלה אל מחוץ הרי החושך.

אחרי שבע שעות היא יצאה משם עם תחבושות, ויומיים לאחר מכן היא יצאה עם עינים. עינים שרואות עולם ומכירות צבע, ולומדות אופקים ומתמצות במרחב

ומכירות משפחה, לא היתה מאושרת ממנה באותם ימים. גם הלילה הפך אצלה לצבעוני ומלא חיות. היא היתה להוטה לראות ולפגוש ולהכיר לקרוא ולדעת ולבלוע כל מה שאפשר לראות. בתיה הרגישה שהיא נכנסת לחיים שהיתה רחוקה מהם כל השנים.

מיכאל ניסה לראות ולהבין את הצבע שנכנס לעולמה של בתיה, אבל עולמו שלו נותר שחור, ובתיה ניסתה לעזור לו לעשות כל מה שהיא לא יכלה לעשות עד לפני חודש. וזה היה הרבה, היא ליוותה אותו לבית הכנסת והחזירה אותו משם, הכינה לו ודאגה לו, עשתה בשבילו והשקיעה למענו וטרחה סביבו, ולא היה לזה סוף. זה היה אולי קצת קשה, היא היתה להוטה להכיר את העולם שמכירים כולם מגיל שנתיים, היא רצתה להיפגש עם האנשים שראו אותה והיא לא ראתה מעולם.

היא רצתה... רצתה להיות משוחררת יותר לעצמה, מצד אחד היא היתה מוכנה להשקיע, מוכנה להתאמץ, מוכנה לתת, אבל להוטה לעשות דברים אחרים ולהכיר מקומות נוספים ולראות עולמות חדשים ו... כן, לא לתת מדי הרבה למיכאל. לתת לו, אבל בגבול, לתת לו בתקציב מסוים, לתת לו אבל לתת גם לעצמה, ובתיה הרגישה ש'לעצמה' יש דין קדימה.

ואז היא החליטה לעשות מה שעושים במצבים כאלה. היא ידעה שכל עוד היא כבולה אליו, היא לא משוחררת לרצונות שלה ולדחפים שלה וליצרים שלה, והיא רצתה חופש.

מיכאל היה נדיב כלפיה, והיא היתה רגישה מדי כלפי העולם על מנת לומר ולקום וללכת, לכן החליטה לצאת מהבית להתקשר אליו ולהודיע לו.

והיא יצאה, והיא התקשרה, והיא דיברה, והוא הבין מהר מדי מה היא מתכוונת ורוצה ורומזת. הוא הנהן, ורגע אחרי שהבין שגם מי שאינו עיוור לא רואה דרך הטלפון – הוא אמר את ה'בסדר, אני מביין'. וזה היה ההתחלה לסוף שלהם יחד. אחר כך הוא

לקח את חפציו, והיא חזרה לבית וראתה שהוא הבין אותה מדי טוב, ואולי הרגישה מעט הקלה. בחדר השנינה שהיה ריק בחציו היא ראתה מכתב, כתוב ביד רועדת.

"בתיה" היה כתוב שם, ואפשר היה לשמוע את דפיקות הלב ואולי אפילו לראות דמעה על המכתב.

"תקופה טובה היתה לנו יחד. תקופה בה לא ראית מעבר למה שאת יכולה ומסוגלת לראות, ואני לא ראיתי מה יהיה. עד שגילית עולם, וראית מעבר למה שצריך, ופקחת עינים גדולות לעולם שבחוקי, ופזלת גם לשטחים שאת לא אמורה לפזול. עד שהרגשת שהחוקים של השותפות כובלים אותך. לשותפות יש חוקים, יש לה כללים, יחסי גומלין של קבלה ונתינה. אבל כשהתחלת לראות ולהיחשף הגעת למסקנה שאת לא צריכה את מה שיש לי לתת לך, שאת מסוגלת לחיות לבד. ואת רוצה להתיר את חבלי השותפות, שראית בהם כבלים. זו שאת רואה, לא אני, כך לפחות את חושבת.

אני רוצה להודות לך על התקופה היפה שהיתה לנו ביחד, ואני מקבל את העזיבה שלך למרות שהיא כואבת לי יותר ממה שאת חושבת. רק בקשה אחת יש לי ממך, בקשה אחרונה, לפני שאולי לא אראה אותך שוב לעולמים ואת תתרחקי ותתרחקי...

אנא בתיה, תשמרי על העינים הללו חזק, כי לפני שאת קבלת אותם...

...הם היו שייכים לי"

הרב זכריה וולרשטיין שליט"א מארה"ב סיפר את המשל הזה לקהל שומעיו.

כן משל. זה אינו סיפור אמיתי אלא משל. משל על העולם, על האנשים בו, עלי ועליך, לא נעים לשמוע אבל זה האמת.

"זינח באפיו נשמת חיים" – הקב"ה נתן לכל אחד מאיתנו נשמת חיים. ואומר הזוהר הקדוש ולא נמצא מקורו: מאן דנפח מדיליה נפח, פי שהקב"ה שנפח בנו נשמת חיים

נפח מעצמותו כביכול, הקב"ה לקח כביכול את העינים שלו ונתן לנו אותם כדי שיהיה לנו טוב בעוה"ז, כדי שנוכל לעשות את הצרכים שלנו בחיי היום יום, ואנו לוקחים את העינים האלו, את הנשמת חיים שנופחה בנו ומגרשים את הרבש"ע כדי לחיות חיים טובים איך שאנו רוצים.

האם אין אנו חוזרים על הטעות של בתיה...?

בא נכניס את ה' יתברך לתוך חיינו, בא נזכור את מקור מחצבתנו ואז הוא יהיה לנו לעינים...!

פרק טו

בענין המחשב והאינטרנט

בנושא המחשבים יש רבים האומרים לעצמם 'לי זה לא יקרה!' 'הבית שלי מחוסן דיו, והילדים שלי פשוט אינם נמשכים אחרי המחשב ותוכנותיו'.

אוי למי שאומר כך. הרה"ג ר' יצחק זילברשטיין שבפניו הובאו הנתונים המחרידים בענין המחשב, ובהם סיפורים על ילדים שנחשבו למצויינים שבמצויינים, והתדרדרו לתהום תחתית בגלל הסתכלות אחת בדברים לא רצויים במחשב, ביקש להבהיר אחת ולתמיד:

"אבא המתיר לילדיו לשחק במחשב, כשיבוא לבית דין של מעלה, לאחר מאה ועשרים שנה, יציבו אותו במחיצתם של בעלי בתי הקולנוע, שהרי גם הוא הכניס אל תוך ארבע אמותיו הפרטיות בית קולנוע שלם, על כרעיו ועל קרבו"...

עד עידן התקשורת, היה ילד יהודי גדל ומתפתח רחוק ממוקדי הרשע והכיעור. ההתפתחות שלו היתה בין כותלי בית המדרש, על כל מה שמושג קדוש זה מבטא. והנה על ידי חשיפת הילד לאמצעי התקשורת השונים, הוא עלול לגדול בפריז, בניו יורק... הוא רואה, שומע ויודע מכל העולם שסביבו, נושם את כל הרעל לריאותיו הטהורות.

סיפר ראש ישיבה חשוב, שלפני שנים רבות היה יהודי בירושלים שמכר בחנותו ספרים פסולים. המוכר עצמו ישב עם תהלים כל היום, אך חנותו היתה טריפה. ילדים חרדים היו נכנסים לשם לקרוא את הספרים. מעיד אותו ראש ישיבה, כל הילדים שנכנסו לחנות וקראו בספרים אלה, יצאו מקולקלים וסטו מן הדרך. יש הורים שלא יתנו כיום לילדיהם בשום אופן ללכת לחנות כזו, אבל ברוב תמימותם מרשים להם להביא את החנות אליהם הביתה. כי מי שנותן פתח לתקשורת לחדור לתוך ביתו, הופך בכך את רשות היחיד שלו לרשות הרבים... ככל שהתקשורת מתפתחת יותר וחדרת לתוך חיי

הפרט – לתוך הבית היהודי, שהוא בית היוצר אשר מחנך וקובע את דרך החיים עבור הדור הצעיר, כך הסכנות לחיי תורה ושמירת המצוות הולכות וגדלות.

המחשב, לבד מהמשחקים הטמונים בו על סכנותיהם וקלקוליהם, הוא גם כלי תקשורת משוכלל ורב עוצמה. בתקליטור אחד עלול להיות חומר שלא היה במשך כל יובל השנים האחרון, לא בכמות ולא באיכות... ראו כמה גדול כוחו של היצר הרע! הוא הצליח להכניס את המחשב לבתים הטובים ביותר. מחשב הוא שילוב של כל הטומאות יחדיו, עטופים במעטפת מצוה של תוכנות הש"ס והפוסקים, חידושי תורה, פרנסה... עכשיו כולם נמצאים יחד! באותו מכשיר, באותם כפתורים, שבריר שניה בין טמא לטהור.

כאשר אדם מכניס מחשב לביתו יש אפשרות ליצר הרע 'לקדם' אותו בסבלנות, שלב אחרי שלב, מהקל אל הכבד. בתחילה הוא ממליץ להורים התמימים על משחקי מחשב 'בהכשר'. תוך זמן קצר מקבלים תיאבון, ההכשר כבר לא מספיק ועוברים ל'סרטים מצוירים'. אחר כך מגיע תורו של סרט הקולנוע "המבוקר", ואחר כך מגיעים ל"מ"ט שערי טומאה.

יש עדיין הורים הבטוחים שאצלם זה לא יקרה, 'הילדים שלנו לא יימשכו לדברים שאסור לראות', הם אומרים. והמציאות מדברת בעד עצמה. משפחות מצויינות שאף אחד לא היה מאמין שזה יקרה להם, הלכו שבי אחרי המחשב, הלכו ויהבלו.

לילדים יש חושים טובים למחשב. יש מהם שכבר בגיל שש-שבע, גיל 'החינוך' הם מגלים שליטה מדהימה, לא בפרקי משניות, אלא ב... מחשב, ועל כן הסכנה חמורה שבעתיים. כמעט בכל המקרים אין להורים אפשרות לפקח על הילדים, גם אם הם רוצים ומתאמצים.

כפי שטהרתה של תורה חודרת עמוק לתוך הנשמה, ומשפיעה עליה לטובה, כך החלקים השליליים הורסים אותה ומשפיעים לרעה על כל התנהגותה.

כאשר הולכים ברחוב ונתקלים במראות של פריצות, הנשמה הטהורה נפגעת. יש ניוזקים יותר ויש פחות, אבל ברור שעוצמת הנזק היא הרסנית. הדברים הללו נכנסים עמוק לתוך הנשמה, וחלק מהנזקים מתגלים מאוחר יותר, במשך הזמן...

הדברים הללו עושים כתמים בנשמה! כשרואים אותם פעם אחר פעם הם מצטברים למאות ואלפים, והורגים את הנשמה מבחינה מוסרית ואנושית. משחקי מחשב מבוססים על אלימות ברוטלית, יריות, הריגות, מלחמות, פצצות וכדו' – כאשר הילד המשחק שותף אישית בביצוע אלפי פעולות של רצח ואלימות, "חיסול חשבונות"... ובמשחקי מחשב רבים אף רואים דם, שומעים אנחות כאב... והכל צבעוני, כמה שיותר אמיתי... משחקים אלו הופכים את הילד לרוצח בתיאוריה!

יש משחקי מחשב שמופיעים בהם בעלי חיים, שהילד צריך להרוג אותם עם מקל גדול. מאות או אלפי הכאות "צבעוניות" על המסך. ומה שהם עושים לנפש הילד, אין לשער ולתאר!

[עלינו לשבח במדבר עמ' שע"ד-שע"ט]

שני עולמות בענין המחשב

לפנינו שני סיפורים בענין המחשב. האחד מוכיח את הסכנות שהוא טומן, והשני ממחיש את השכר הגדול הצפוי למי שנמנע מלהכניס אל ביתו את המחשב שלא לצורך.

ונתחיל בחלק הטוב. מעשה מופלא שאירע באחת המשפחות הנכבדות ברמת אלחנן. אחד מילדי המשפחה, הלומד בכיתה ה' בת"ת 'אהל תורה', הפציר באביו שיקנה לו מחשב. הוא הסביר מיד שאין בכוונתו ל'מחשב של אנשים גדולים', אלא למכשיר קטן, שבו אפשר להכניס דיסקים של משחקים וכו'.

האב, שהיה מודע לסכנות שטומן המחשב בחובו, סירב למלא את בקשתו של הבן, אבל נקט בחכמה. הוא ייעץ לבנו, 'בוא ניגש ביחד לרבה של השכונה, ונשאל אותו האם הוא מרשה לקנות לך מחשב מן הסוג הזה שביקשת'. הבן הסכים.

כאשר ניגשו אל הרב, והילד תיאר את סוג המחשב שבו הוא מעוניין, הסביר לו הרב בסבר פנים את מידת הנזק העלולה להיגרם לו כתוצאה משיבה ליד מחשב, ואמר לו שלכל היותר אפשר לקנות לו 'מכונת חישוב', שבה אפשר לערוך חשבונות... הרב הפנה את הילד אל מנהל הת"ת, הרב אשר זאב לוריא, ואמר לו ש'מה שיאמר לך המנהל, מקובל גם עליי'.

האב והבן ניגשו אל הרב לוריא, וגם הוא שוחח עם הילד על הסכנה שבמחשב, ובדרך אגב אמר לתלמיד 'אם יש לך זמן מיותר, מדוע שלא תצטרף ללימודי המשניות של המתמידים, במסגרת המיוחדת שנוסדה לע"נ הרב בנימין פוזן, שבה לומדים הילדים סדרי משניות שלמים, ומשננים אותם בע"פ'.

הילד שמע את ההצעה, והתלהב. עוד באותו יום הוא כבר היה במסגרת ההיא, וכבר לאחר שבוע הוכיח שליטה 'ישר והפוך' בפרקי משניות שלמים אותם זכר בע"פ.

'מדי שבוע, מספר לנו האבא, הוא בא ומשנן באוזניי עוד כמה פרקים, וכיום הזה הוא שולט במספר עצום של משניות. אי אפשר לתאר את הנחת שיש לנו מהילד, ורק לחשוב מה היה קורה אילו במקום פרקי המשניות הללו, הילד היה עסוק במשך שעות ארוכות במשחקי המחשב...

זה השכר הצפוי למי שעושה את מעשיו על פי דעת גדולים. וזה שכרו של ילד המתגבר על עצמו, מיותר על רצונו ונכנס לד' אמות של הלכה, וזה גם שכרם של ההורים שהלכו בדרך של חכמה, עד שהצליחו להביא את ילדם לאן שהביאו.

הצלחתו בלימודי המשניות בשעות הערב, הגבירה בו את הביטחון העצמי גם בלימודי החיידר, ולמרות שגם עד היום הוא היה ילד למופת, עכשיו הוא ממש מצטיין בלימודים בצורה בלתי רגילה.

ומנגד הגיע לאוזנינו סיפור אחר, מעציב מאד, הממחיש את סכנתם העצומה של המחשבים.

ילד כבן 6 מאחד הת"תים בב"ב, חלה, והוצרכו לאשפוז. הרופאים איבחנו אצלו סימפטומים הדורשים מעקב, ודרשו לאשפוז לכמה ימים. הילד החל להשתעמם, ואחת האחיות ש'רחמיה' נכמרו עליו, החליטה להביא לו מחשב שהיה במחלקה במיוחד לצורך זה של העסקת הילדים, על ידי המשחקים של המחשב.

אבל הילד הפתיע את האחות באומרו שרבותיו בחיידר אוסרים לשחק במחשב. האחות ניסתה לשכנעו, אבל הילד היה חד-משמעי ותקיף בהחלטתו, ודחה את הצעתה בשתי ידיים. היא ניסתה להביא לו את המחשב בפועל, אבל הילד החל לצעוק בקול, כאילו הביאו לו 'פצצה ממולכדת' למיטה...

ובדיוק באותו רגע, נכנס למקום אביו של הילד. האבא, לא היה מעודכן כמו הילד הקטן בסכנות הטמונות במכשיר, וכששמע על הויכוח בין בנו לאחות, תמה מאד, ואמר לילד: 'למה אינך רוצה לשחק במחשב? הרי יש לך הרבה זמן פנוי?...'

הילד שמע את דברי האב, והעיר לו שהמלמדים בחיידר אומרים כל הזמן לילדים שמשחקי המחשב עלולים לגרום לדברים רעים, אבל האבא החל לצחוק וללגלג על הדברים, והשפיע על בנו שיקח את המחשב לידיו, לפחות בעת שהותו בבית החולים.

ומה יעשה הילד ולא יחטא... הפעוט בן ה-6 חשב שאולי באמת המלמדים בחיידר 'סתם הגזימו' עם כל הנושא, והראיה, שאביו משדל אותו לשחק במחשב, והודיע לאחות שהוא מוכן לקחת את המחשב.

האבא היה שבע רצון, שכן עתה הוא יוכל להיעדר זמן רב יותר ממיטת בנו, שיהיה עסוק יותר בזמנו הפנוי, ולא ישאל כל הזמן 'איפה אבא, איפה אבא'...

לא לקח הרבה זמן עד שהאבא נוכח באיוולת הגדולה שעשה במו ידיו. למחרת, כאשר הגיע לבקר את בנו, נדהם האב להיתקל במחזה משונה. סביב ילדו הקטן, עמדו עוד כ- 10 ילדים לא דתיים, שגם הם היו מאושפזים במחלקה זו, ובמחלקות אחרות, וכולם ביחד צפו בסרט תועבה נורא ואיום, שהיה מוצג על גבי מסך ה... מחשב.

האב תפס את ראשו בידיו, ובלי מחשבה החל לצעוק 'מוישראלה, מה קרה לך? על מה אתה מסתכל?' והילד לא נשאר חייב: 'אבא, האם שכחת מה שאמרת לי אתמול, שמותר לשחק במחשב, וביטלת במחי יד את כל דברי המלמדים שלי בחיידר?!'...

האם אין לך שכל להבין שהתכוונתי רק למשחקים ולא לדברים גרועים שכאלה?! – זעק האב. וזעקתו נפלה כבר על אוזנים ערלות. מהיכן צריך ילד קטן להבין שיש הבדל בין סרט תועבה ובין משחקי ילדים?

כפי ששמענו מהמלמדים של החיידר בו למד הילד, התדרדר הילד לחלוטין, ולאחר צאתו מבית החולים לא הסכים עוד ללכת ללמוד תורה בת"ת, והוא יושב בבית... ממתין לגואל... ומי יודע אם תהיה לו כבר זכות להיגאל...

[עלינו לשבח במדבר עמ' תקל"ב]

מתוך שיחתו של הרה"ג רבי יעקב הלל שליט"א

עד לעידן התקשורת, הטומאה נשארה ברחוב. כל יהודי ידע שכאשר הוא יוצא לרחוב הוא יוצא לעולם אחר... שם הוא צריך לשמור את עצמו מכל משמר.

כל ספרי המוסר מזהירים מפני הרחוב, כי הסכנה היתה מבחוץ. הבית היה שמור, כולו מלא קדושה, טהרה, רוממות ודבקות.

אנו מחנכים את הילדים לחיות בהתבדלות מהחילונים והגויים. מחפשים עיר חרדית, אזור חרדי. אין מה לדבר, שאיננו מעלים על הדעת לשלוח את הילד לבית ספר חילוני, או לקנות לו ספרי לימוד והסתה חילוניים. להיפך, אנו מחפשים את מקום החינוך הטוב ביותר, גם אם זה כרוך במאמץ רב ובכסף.

אולם בימינו המציאות השתנתה. ההתבדלות אינה מספקת כדי להשמר מהרוחות הרעות הנושבות לבתים פנימה – דרך התקשורת והמחשב!!! כיום כל הזרים והפושעים יכולים להכנס לבית היהודי הקדוש ביותר... מסירות הנפש שמסרו אבותינו נפשם שלא להתגעל בראיית מעשיהם ודרכי חייהם של הגויים, ההתבדלות ושינוי הלבוש שעשו כדי שלא ללמוד ממעשיהם של הגויים, כל זה מתנפץ היום לרסיסים בבתים רבים מישראל, אשר דרך התקשורת, הסרטים ומשחקי המחשב מחדירים לעצמם ולילדיהם את תרבות המערב המסוכנת...

היתכן?! הורים שבכו בחופה ובכו בלידה, שבכו והתפללו בכל תקופה ועל כל צעד ושעל של גידול הילדים, שולחים את ילדיהם למשחקי מחשב כאלה שמי יודע מה ישאר מהילד?! הורסים את הילדים בידיים...

מה נאמר ומה נדבר, כל אחד שרואה עין בעין את השתלשלות הדברים, משתומם ונחרד מעוצמת כוחו של השטן. בתחילה המחשב היה בסך הכל מכונת כתיבה, והנהלת חשבונות. כך נכנס המחשב התמים לאלפי בתים, ולאט לאט הוא השתכלל והתפתח.

המצב היום שבבתים של אברכים, בבתים של רבנים וצדיקים, יש מחשבים עם אפשרות להגיע, כהרף עין, לחטא ועבירה... ורבים הבתים אשר נפלו בהם חללים, בר מינן. ה' יצילנו... כבר שמענו על אנשים חשובים שהתחילו להכין את השיעור עם תקליטורים של ש"ס ופוסקים, וסיימו בדברים שאדם בוש להזכיר. לאן הגענו!!! הרי הכל ניתן לעשות בלחיצת כפתור אחת. הכל מעורב יחד, קודש וחול אור וחושך בסיבוב קל אחד...

בדור הקודם היצר הרע היה בחוץ, בבתי תיאטראות וכדומה, כך שיהודי חרדי היה מתבייש ללכת לשם. איך ילך והוא עם זקן ופאות?! אפילו אם נכנס בו קצת תאוה ורוח שטות היה נמנע מללכת, וניצול. האפשרויות שאדם יתקלקל היו מעטות. אפילו להכניס טלוויזיה לבית לא היה קל, יש סימנים לדבר, וקשה להסתיר לגמרי מהילדים... אבל היום, דרך המחשב – אשר שוכן כבוד על תכולתו המקודשת, הש"ס, הזוהר הקדוש, נכנס היצר הרע לבית. כעת אפשר לעשות את כל העבירות בלי שום בוש... ומי מחוסן מפני היצר?!

המסווה של הקדושה רק מחריף את הבעיה! כבר יש תירוץ למה להכניס את המחשב לבית. יש דברים כשרים!! ומכאן ועד לדברים הגרועים ביותר הדרך קצרה... זה רק שאלה של זמן... באופן הזה מרמים אותנו ומתעתעים בנו.

כמה כסף היה משלם בלק לבלעם, על ההמצאה הגאונית – ששמה מחשב!!! שעל ידה יוכל להכניס את כל התועבות שבעולם פנימה, לתוך בתיהם המקודשים של כלל ישראל...

אחרי שלושת אלפי שנים, מימי בלעם ועד היום הזה, העצה היחידה אשר בוקעת ופורצת, מחטיאה ומחריבה את ישראל, מפילה וממיתה בכל דור ודור – היא עצתו של בלעם, למוטט את קדושת ישראל, לעשות סדקים ופתחים שדרכם תכנס הטומאה לבתי ישראל.

אדם שקרא או שמע משהו לא טוב, הוא עוד יכול לשכוח את זה. אבל הרואה תמונות של הבל וכל שכן תמונות של שחין, הם נחרטים בזכרון לעולם.

אסור לנו להיות תמימים, אנחנו חייבים להתבונן בכובד ראש. אי אפשר להיות שטחיים בדבר הנוגע לציפור נפשנו, לעתידנו ולעתיד ילדינו.

אנחנו מכניסים למשפחתנו טלויזיה בתוך הבית?! ומי ערב לנו שצאצאינו יעמדו בפיתוי?! הלא מדובר פה על אותו כלי עצמו, כאן כשר וכאן טרף, והכל ביחד באותו דבר, והכל בתוך הבית ובחדרי חדרים ואין רואה, ביום ובלילה ובכל זמן, בלי גבול.

המחשב טומן מלכודת לכל בחור מן השורה שיש לו רגעים של חולשה בישיבה. המחשב מושך אותו ומהווה עבורו תחליף לעמל התורה. הוא נמשך למחשב... הוא שורף שעות על שעות. ושם בלחיצת כפתור אחד יש לו אפשרות להגיע לעצת בלעם.

עצם האפשרות היא כבר אסון, גם אם בפועל היא לא תתבצע. אפילו אם הבחורים ישתמשו בו לקדושה וטהרה בלבד, בריחה מהנסיון אין כאן. הטומאה בהישג יד, זה רק שאלה של זמן! של לחיצת כפתור! והיצר כבר מוצא רגע של חולשה... והנשמות השרופות מהמחשב 'התמים' יוכיחו...

[מתוך החוברת במחשבה שניה]

מתוך דבריו של הרב אברהם גומבו שליט"א

[מנהל ת"ת בני"ב]

איך אפשר אחרי לילה של משחק וצפיה בדמויות, בצבעים, בתמונות מרהיבות עין, במתח, בתנועות משעשעות ובמשחקים ממכרים, להתרכז למחרת בלימוד התורה.

שלא לדבר על משחקים או סרטים שהם טריפה שיש בהם אלימות, רציחות, גניבות וכדומה. שלא לדבר על תופעות של פסיכוזה ושל דמיונות, שאחרי המשחק הילד ממשיך לשחזר במוחו את המסכים השונים, ואת האפשרויות השונות שבחר ושהיה יכול לבחור בהם. שלא לדבר על תופעה חמורה עוד יותר שהורים בעצמם יושבים עם ילדיהם עד שעה מאוחרת ומבלים יחד במשחקים וסרטים.

אלא אני מדבר על המשחקים הפשוטים שהם "כביכול" חינוכיים. האם אחרי משחק 'כשר' משעשע וצבעוני, יש עדיין מקום לקושיא של תוספות או לימוד מהנה?!?

...אותם הורים שאיפשרו לילדיהם גישה למחשב, בודאי לא התכוונו למשהו נורא ואיום, בסך הכל רצו בייבי-סיטר חנם. בבית צפוף, כל הילדים בבית, קשה לאמא להעסיק את כולם, לכן מוצאים ההורים במחשב פתרון "מוצלח". בנוסף לכך הם טוענים: "וכי עדיף לילד שירד לחצר ולרחוב וישחק עם ילדים לא מחונכים".

אבל אני שואל את ההורים שאלה פשוטה: מדוע אינכם רוצים שילדכם ישחק עם ילדים בחצר, מפני שהם ילדי רחוב. אז במקום זה אתם מכניסים 'מחשב' אשר באמצעותו נכנס הביתה הביוב של כל ילדי הרחוב בעולם כולו? איזה הגיון זה?! מעבר לכך, ההורים הללו אינם מודעים לתוצאות, הם אינם יודעים איך ילדיהם מגיעים למחרת בבוקר לחיידר – הרוסים לגמרי.

באו אלי הורים מתלמודי תורה רבים, וסיפרו לי סיפורי זוועה על ילדים שניצלו הזדמנויות ששני ההורים יצאו מהבית, וגלשו באינטרנט או שהכניסו למחשב תקליטורים שונים ומשונים שקשה לפרט, לא יאומן כי יסופר!

ההורים רק יצאו מהבית וקרה אסון!! מה קרה?! בסך הכל הילדים הקטנים או הגדולים לחצו על כמה כפתורים, והגיעו לאן שהגיעו. אוי ואבוי לאן הם מסוגלים להגיע...

דרך האינטרנט אפשר להגיע לכל מקום בעולם במחיר שיחה מקומית בלבד, כך שאין אפשרות להורים אפילו לעקוב אחרי זה.

אבא ואמא הולכים לשמח חתן וכלה, ובינתיים בבית הילדים נשרפים שריפת נשמה וגוף קיים. האם בשביל זה אנחנו עמלים לגדל דור?!

יש הורים תמימים שמדמים שאפשר לבצע חסימה, שתהיה הגישה לאינטרנט באמצעות קוד. הם פשוט אינם חיים את המציאות, ידוע לנו מהרבה מקרים שהילדים נעשו במשך זמן קצר, מומחים גדולים בנושא המחשבים. מהר מאוד הם למדו את הדרכים המקצועיות לעקוף את כל החסימות הללו...

בארצות הברית היו כאלה שניסו להתחכם ועשו משחקים כביכול כשרים, ולבסוף שילמו על כך ביוקר רח"ל. לאחרונה ביקרתי בעצמי בארה"ב בתלמודי תורה רבים, באוזני שמעתי סיפורים נוראים ואיומים שאין הזמן מאשר לפרטם, כיצד ילדים מוכשרים פשוט הפסיקו ללמוד, פשוטו כמשמעו. כיצד ילדים טובים ירדו מהפסים ה"י.

מדוע לא נלמד אנחנו מהכשלון של אחרים?! אם בארה"ב הלכו לאיבוד כל כך הרבה נפשות בגלל פתרונות מדומים של היתרים כביכול, מה יש לנו לחפש פתרונות כאלה?! וכפי שאמר הגאון ר' מיכל זילבר שליט"א: כמו שב"לא תרצח" לא מחפשים היתרים, כך ב"הייתם קדושים" לא מחפשים היתרים!!!

ה' יעזור שנצליח לחנך ילדי ישראל כראוי, ובזכות זה נזכה לביאת משיח צדקנו בב"א.

[מתוך החוברת במחשבה שניה]

דעת גדולי התורה בענין האינטרנט

דברי מרן הרב עובדיה יוסף שליט"א:

"האינטרנט הוא אבי אבות הטומאה ורבים חללים הפיל, כל ישראל ערבים זה לזה, כולנו חייבים לעשות ולהציל, צריך לפעול בנחישות רבה למנוע הפירצה".

דברי מרן הגר"ש אלישיב שליט"א:

"החיבור לאינטרנט הוא תועבה, והמקיימו בביתו הרי הוא בכלל מביא תועבה לביתו. בית שיש בו אינטרנט הרי הוא כבית שיש בו עבודה זרה".

דברי מרן הגר"ש וואזנר שליט"א:

"האינטרנט גורם למחלות קשות רח"ל ומביא לכל הצרות. מימות בריאת העולם לא היה כלי משחית מסוכן כדוגמתו. הוא גורר לדברים של כל שבעת מדורי גהינם ושאל תחתית, ומשפחות רבות נחרבו ממנו והלכו לאבדון".

דברי מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א:

"על האינטרנט אפשר לומר 'כל באיה לא ישובו', ואמנם אפשר לעשות תשובה, אבל האינטרנט גורם להתמכרות שעל ידה כל דעתו מתעוותת".

דברי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א במכתב י"ט חשון תשע"ב:

"בענין כלי המכונה אינטרנט אשר רבים חללים הפילה, ובאשר מרן החזו"א זצ"ל פסק על גיוס בנות יהרג ואל יעבור, והנה הכלי המשחית הזה הוא הרבה גרוע יותר, ובודאי גם בזה יהרג ואל יעבור".

גמ"ח לניתוק אינטרנט: 1599-50-22-00

חסימת "נתיב" המאושרת על ידי גדולי ישראל: 074-700-1700

שאלות ששאלו למו"ר הגר"ח קניבסקי שליט"א
בדבר האינטרנט והסרטים:

יש אומרים שהם צריכים אינטרנט לצורך פרנסה, והפסד ממון, האם יש היתר כזה, כשאפשר להיכשל בראיות אסורות?
אסור בהחלט! משל למה הדבר דומה, עובד ע"ז כי צריך כסף שאסור, וכסף זה לא חשבון כלום.

המכניסים לביתם אינטרנט או סרטים, אלו איסורים עוברים?
כל האיסורים שבתורה, וזה בזיון שצריך לדבר על זה.

האם מותר לאברך להחזיק מחשב לכתובת חידושי תורה, כאשר אינו חסום לקליטה של אינטרנט?
לא. זה טרף, ומצווה הבאה בעבירה.

אם האברך בטוח שלא ישל, מותר לו?
אי אפשר אף פעם לדעת, ואסור להכניס עצמו לסכנה.

האם מותר לשלוח את הילדים לשחק עם ילדים אחרים שיש בביתם סרטים ואינטרנט?
לא לשלוח ילדים שם, זה מקום סכנה.

חורים שלא שומרים את עצמם או בני ביתם מראיית סרטים או אינטרנט, מה יהיה לבית כזה?
כל הצרות יבואו בביתו.

סוף דבר

ראוי לכל הירא דבר ה' להשיב אל לבו יום המות ושואתו וחרדתו, ויהיה
לו למזכרת, ויאמר ללבו: לבי, לבי!

הלא ידעת, כי לא נבראת כי אם לשוב לעפר,

מיום היותך מדוע לא זכרת אחריתך,

הלא תדע כי כל הימים אשר אתה חי על האדמה כצל עובר אתה,

וכמוץ יסער מגורן, וכעשן מארובה,

ימיך חרוצים וחייך קצוצים, וכל אשר יעבור עליך יום או לילה, תחסר

חלק מחלקי חייך, ובכל יום תקרב אל הקבר, ותעוף בלא אבר.

ומדוע לא ידעת כי עפר אתה,

ולא זכרת כי מן האדמה נוצרת,

ועל מי בטחת כי מרדת.

ומדוע אתה נמהר,

ולא תעביר על לבך יום המר.

יום אשר תאבד עצתך ונסרחה חכמתך,

יום תדבק לשונך לחכך,

יום ישאוך על כתף יסבלוך,

ועל ארץ תחתיות ישליכוך,

ועל כל מעשה יחשבוך,

וכאבק תדכה ואשך לא תכבה.

יום תראה החשבון ערוך והספר פתוח ומאזני משפט וכוס תרעלה ביד ה',

שם תמצה שמריה, ותהמה נפשך בציריה,

ומה תשיב על זדונותיך,

הלא אז תראה פרי מעלליך, ותמצא גמולך.

ואילו תמות כמות הבהמה ולא תהיה עתיד לתת חשבון, היה לך לשמוח במותך, אך תלך למר ממות, ולמקום אופל ארץ חושך וצלמות.

שם תפול עליך אימה,
ותכסך כלימה,
ולבושך גוש רימה.

ויזורה על גופך גפרית,
לבלתי השאיר לך שריד.

הלא היום ההוא נורא ואיום,
יום אשר אין לו פדיוס.

יום תמרור בבכיה ותאניה ואניה,
יום חרדה וצעקה,
יום שואה ונאקה.

יום מספד מר,
יום תערוך אבל משמר מול משמר,
יום יחרה אף האל וקנאתו,
וניתכה כאש חמתו.

יום ירבו המעצבים והמכאובים,
יום יהמה כל איש ידיו על חלציו,
יום יאבדו כל חפציו,
יום תצא הנשמה,
וישאר הגוף ככלי מלא כלימה,
מושלך כאבן דומם.

ועתה בן אדם, על מי תנוס לעזרה,
או מי יהיה עליך סתרה,
הלא אז תאמר: אוי לי מה עשיתי,
ומדוע דבר ה' בייתי.

ואחרי שרירות לבי פנית,
ובמה אתכסה וערום אנכי.

התקושש והתבושש והיכלם מחטאותיך,
ותן תודה לא-להיך,
בעוד נפש בגופך,
בטרם יחשכו כוכבי נשפך.

האל ממשפטים הקשים יצילנו, וממות יגאלנו, ויראו עינינו וישמח לבנו.

[ספר הישר פי"ז]

אוי למי שהעולם מטעה בו,

אוי למי שהשעה משחקת לו,

אוי למי שנעשה סנגורו קטגורו,

אוי למי שיצרו מנצחו,

אוי למי שנהפך עליו הגלגל,

אוי למי שמאבד את עמלו.

יש פורענות מיד ויש פורענות לאחר זמן,

ויש אחת אחר אחת, ויש כולם כאחת,

ויש מהן באות על האדם והוא ער ויש מהן באות על האדם והוא ישן,

ויש מהן כבודות, ויש מהן כמרוצות נפש,

ויש בדעתו ויש שלא בדעתו,

ויש בזקנותו ויש בנערותו,

ויש בסתר ויש בגלוי,

ויש בבית ויש באכסניא.

כל צרה וצוקה וקנאה ופרצה ותקלה ממעטין את החטא,

ויש עובד את המקום מתוך יראה, כדי שלא תתקפח פרנסתו, ויש מתוך אהבה. ויש מתוך בושה ויש מתוך תמימות, ויש מתוך להראות, ויש בשמחה ששמח, שיהיה המצוה על ידו, ויש מתוך היסורים, שנאמר בצר להם ישחרונני, וכל אחד ואחד לפי מעשיו.

בשעה שנפטר האדם, המלאך הממונה על הדין עומד כנגדו ואומר לו: אוי על זה הגוף שיצא מהעולם ריקם מזכויות ומלא עוונות.

מביט ברגליו ואומר: אוי להם לרגלים שלא הלכו ביושר.

אוי לידיים שנתעסקו בדברי שקר.

אוי למעיים שנהנו מן הגזל,

אוי לעינים שלא הלכו באמונה,

אוי לאזניים שלא קבלו תוכחות,

אוי לפה שלא עסק בתורה,

אוי לו לבשר שלא נתייגע ביראה.

אוי לו ליצר שלא נכנע מפני בוראו,

אוי לו ללב שלא עבד את בוראו, שעתיד לעמוד בנויפה.

ואומר לו: עמוד בדין והכר מעשיך, ודע מהיכן באת ולפני מי אתה עתיד ליתן את הדין, ואם אין אתה יכול להשיב, מי יוכל להשיב?

מי יוכל לסבול עוונותיו שהן כאש לבגד, וכחרב לצואר, וכחץ ללב, וככבלים לרגלים, כחושך לעינים, כמרה לפה, כשוחה לרגל, כחרישה לאזניים, כמכשלה לכת, כימים רעים לזקנה, כיסורים לגוף, כגדיעה לקרן, כמרה למיתה, כעבירה ליום הדין.

[ראשית חכמה שער היראה פי"ב]

תפילה להנצל מיצר הרע וממחשבות רעות

קראתי בכל לב ענני ה' חוקיך אצורה.
קראתיך הושיעני ואשמרה עדותיך.
קדמתי בנשף ואשועה לדבריך יחלתי.
קדמו עיני אשמורות לשיח באמרתך.
קולי שמעה כחסדך ה' כמשפטך חייני.
קרבו רודפי זמה מתורתך רחקו.
קרוב אתה ה' וכל מצוותיך אמת.
קדם ידעתי מעדותיך כח לעולם יסדתם.

יהי רצון מלפניך ה' א-להינו וא-להי אבותינו,
שתשרה שכנתך עלינו, ותרחיק ממנו יצר הרע של
רוח זנונים, רוח מחשבות רעות והרהורים רעים, רוח
שחוק, רוח דברים בטלים, רוח יגונות, רוח אנחות,
רוח שקר, רוח תועה, רוח משחית, רוח חבלה, רוח
קטב מרירי, רוח אש של עצמות, רוח תזזית, רוח
טומאה, רוח עוועים וכל רוחות רעות, כולם יתבערו
ויתבטלו ממני.

אתה סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה.
אחישה מפלט לי מרוח סועה מסער.
ה' צבאות עמנו משגב לנו א-להי יעקב סלה.
ה' צבאות אשרי אדם בוטח בך.
ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראינו.

[עבודת הקודש לחיד"א, כף אחת סי' כ"ח, שומר ישראל יום ז' אות ו']